

3000 70

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MM 72/5

KADIKÖY YELDEĞİRMENİ'NDE TARİHSEL ARAŞTIRMA
VE
MİMARİ DOKUNUN İNCELENMESİ

RÖLÖVE-RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar SEDEF ŞİMŞEK

İstanbul - 1987

YILDIZ UNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151
Alındığı Yer : Fen Bil. Ens. 231
Tarih : 10.12.1987
Fatura :
Fiatı : 3000 TL
Ayniyat No : 1/37
Kayıt No : 45200
UDC : 7.03
Ek : 3 ktl. pafta, 4 ktl.
tablo, 1 ktl. şekil.

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
D.B. No 43169

✓COMP.

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KADIKÖY YELDEĞİRMENİ'NDE TARİHSEL ARAŞTIRMA
VE
MİMARİ DOKUNUN İNCELENMESİ

RÖLÖVE-RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar SEDEF ŞİMŞEK

İstanbul - 1987

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vii
1.BÖLÜM: GİRİŞ	1
2.BÖLÜM: KADIKÖY-FİZİKİ TANIMI	3
2.1. COĞRAFİ KONUM, SINIRLARI, MAHALLELERİ	3
2.2. TOPOĞRAFYA	4
2.3. İKLİM	4
2.4. ULAŞIM	6
3.BÖLÜM: KADIKÖY-TARİHSEL GELİŞİMİ	7
3.1. KONUMU, SINIRI, ÖNEMİ	7
3.2. KADIKÖY'ÜN TARİHÇESİ	7
3.2.1. Tarihte İlk Yerleşme	7
3.2.2. Bizans Dönemi	11
3.2.3. Osmanlı Dönemi	12
3.2.4. Cumhuriyet Dönemi	23
3.2.5. Kadıköy'ün Adı	23
3.3. KADIKÖY'ÜN ANITLARI	24
3.3.1. Osmanağa Cami	24
3.3.2. Su Terazisi	24
3.3.3. Haydarpaşa Gar Binası	25
3.3.4. Haydarpaşa Vapur İskelesi	26
3.3.5. Kadıköy İskele Binası	26
4.BÖLÜM: YELDEĞİRMENİ	27
4.1. YERİ	27
4.2. TARİHÇESİ	27
4.3. BÖLGENİN MİMARİ GELİŞİMİ	28
4.4. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNİN SINIRLARI	33
4.5. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILAR	33
4.5.1. Musevi Sinagogu=Havra	33
4.5.2. Osmangazi İlkokulu	36

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vii
1.BÖLÜM: GİRİŞ	1
2.BÖLÜM: KADIKÖY-FİZİKİ TANIMI	3
2.1. COĞRAFİ KONUM, SINIRLARI, MAHALLELERİ	3
2.2. TOPOĞRAFYA	4
2.3. İKLİM	4
2.4. ULAŞIM	6
3.BÖLÜM: KADIKÖY-TARİHSEL GELİŞİMİ	7
3.1. KONUMU, SINIRI, ÖNEMİ	7
3.2. KADIKÖY'ÜN TARİHÇESİ	7
3.2.1. Tarihte İlk Yerleşme	7
3.2.2. Bizans Dönemi	11
3.2.3. Osmanlı Dönemi	12
3.2.4. Cumhuriyet Dönemi	23
3.2.5. Kadıköy'ün Adı	23
3.3. KADIKÖY'ÜN ANITLARI	24
3.3.1. Osmanağa Cami	24
3.3.2. Su Terazisi	24
3.3.3. Haydarpaşa Gar Binası	25
3.3.4. Haydarpaşa Vapur İskelesi	26
3.3.5. Kadıköy İskele Binası	26
4.BÖLÜM: YELDEĞİRMENİ	27
4.1. YERİ	27
4.2. TARİHÇESİ	27
4.3. BÖLGENİN MİMARİ GELİŞİMİ	28
4.4. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNİN SINIRLARI	33
4.5. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILAR	33
4.5.1. Musevi Sinagogu=Havra	33
4.5.2. Osmangazi İlkokulu	36

	<u>Sayfa</u>
4.5.3. Atatürk Ortaokulu	39
4.5.4. Atatürk Yetiştirme Yurdu	48
5.BÖLÜM: BÖLGENİN FİZİKSEL BİÇİMLENİŞİ	52
5.1. DOĞAL VERİLERİN BİÇİME ETKİSİ	52
5.1.1. Topoğrafya	52
5.1.2. Manzara ve Sokak İlişkisi	52
5.1.3. Sokak, Parsel ve Yapı İlişkisi	52
5.2. YAPI ELEMANLARI	53
5.2.1. Planda Biçimlenişleriyle Kapılar	53
5.2.2. Pencereler	62
5.2.2.1. Ahşap Kapaklar	62
5.2.3. Çıkmalar	73
5.2.3.1. Yapıda Yerleri	73
5.2.3.2. Çıkma Tipleri	73
5.2.3.2.1. Ahşap Çıkmalar	73
5.2.3.2.2. Kagir Çıkmalar	76
5.2.4. Silmeler	92
5.2.5. Saçaklar	92
6.BÖLÜM: MALZEME VE YAPIM SİSTEMLERİ	101
6.1. AHŞAP YAPILAR	101
6.2. KAGİR YAPILAR	107
7.BÖLÜM: KAGİR YAPILARDA CEPHE ONARIMI	116
7.1. SIVA ONARIMI	120
7.1.1. Yapılışı	122
7.1.2. Doğal Renkli (Boya Kullanılmamış) Karışımlar	125
7.2. TAŞ YENİLEME	126
7.2.1. Kaplama	126
7.2.2. Yama Yapma	130
7.3. TUĞLA YENİLEME	131
7.3.1. Yontulmuş Tuğla Yenilenmesi	131
7.3.2. Prese Tuğla Yenilenmesi	133
7.3.2.1. Çatlakları Kapama	133

	<u>Sayfa</u>
7.3.2.2. Kırık Parçaların Örülmesi	134
7.3.2.3. Yeni Parçalarla Değiştirme	135
7.4. PLASTİK ONARIM (DOLGU TİPİ ONARIM)	137
8.BÖLÜM: SONUÇ	138
EKLER	143
NOTLAR	146
BİBLİYOGRAFYA	149
ÖZGEÇMİŞ	149

Ö N S Ö Z

Hemen hergün içinden geçtiğim Kadıköy'ün neden bir Üsküdar gibi bilinen, ayakta duran tarihi anıtları olmadığını düşünürdüm. Acaba vardı da yıkıldı mı? Bu düşünceden hareketle Kadıköy'ün tarihçesini araştırmak, burada yaşamış olan kültürleri öğrenmek ve bu civarda henüz özgün yapısını tamamen yitirmemiş olan bir bölgede mimari dokuyu incelemek istedim.

Araştırmalarım sonucunda; öğrendim ki buradaki yerleşme ilkçağlara dayandığı halde zaman içinde çeşitli uygarlıklara sahne olan Kadıköy uğradığı işgaller sırasında yağmalanarak anıtlarını yitirmiştir.

19.yy. sıraev karakterindeki yapılarını kısmen de olsa koruyabilmiş olan Yeldeğirmeni semtinde mimari doku incelenerek, yakın geçmişe ait bu yapıların çağdaş konforla donatılarak kullanılması, gelecek nesillere aktarılması önerisi örnek bir rölöve-restorasyon projesi ile bütünlendirilerek tez çalışması tamamlanmıştır.

Bu çalışmamın her aşamasında olumlu eleştirileriyle beni yönlendiren Sayın Hocam Öğr.Gör.Dr.Reha Günay'a, yardımları için Mimar Metin Uslu'ya teşekkür etmeyi borç bilirim.

Ö Z E T

Boğazın Marmara denizine açıldığı, İstanbul'un Anadolu Yakasında bulunan Kadıköy tarihte ilkçağlardan beri çeşitli uygarlıkların sahnesi ve deniz ticaretinin önemli limanlarından biri olmuştur.

İstanbul'un 1453'de Fatih tarafından fethi ile Osmanlıların eline geçen Kadıköy bir süre arpalık olarak kullanılmış ve burada kurulan yeldeğirmenleri ile ordunun, sarayın ve halkın un ihtiyacı karşılanmıştır.

Daha sonraları İstanbul'un sayfiyesi olan Kadıköy ve civarında bahçe içinde bağevleri, köşkler ve deniz kenarında yalılar yapılmıştır. Zamanla artan nüfus, gelişen endüstri ve yeni ticaret sahalarının açılmasıyla bu yapılar terk edilmiş ve Kadıköy sayfiye bölgesi olma niteliğini yitirerek, bugün bir tüketim merkezi haline gelmiştir.

Geçirilen yangınlar ve bilinçsizce yıkımlar nedeni ile çok eski devirlere ait yapılar ayakta değildir. Ancak 19.yy'a ait çoğunluğu kagir sıraev niteliğindeki yapılar günümüze kalmıştır. Bu yapıların sahipleri onları korumak yerine kendi hallerine bırakmayı tercih etmektedirler.

Bu çalışmada; bir örnek proje ile yapı sahiplerine yol gösterilerek yapılarını günümüz koşullarına uygun hale getirerek kullanmaya ve korumaya devam etmelerinin milli kültür ve servetin gelecek kuşaklara devredilmesi gerektiği bilincinin verilmesine çalışılmıştır.

S U M M A R Y

Kadıköy that had witnessed various civilisations from the early ages onwards and also become an important sea trading port is situated on the Anatolian side of İstanbul. It's the place where the straits join the Marmara Sea.

When Fatih conquered İstanbul in 1453, the Ottomans used Kadıköy for growing wheat. The windmills that were constructed, fulfilled the cereal demands of the palace, army and the people.

Later, as Kadıköy was regarded as a resort center many houses along the coast, villas houses in orchards were built. Unfortunately, Kadıköy has lost its characteristic features. These buildings have been deserted because of the increasing population, growing industry and new opportunities in trading.

The houses belonging the old ages can not be found anymore due to great fires and unplanned knocking down. However stone houses constructed in rows in the 19th century can still be found. Unfortunately the owners have left them to their faith instead of endeavouring to preserve them.

In this project I've tried to enlighten this matter by providing the owners a sample project where an old building is restored up to our circumstances and can be preserved and used. I've also tried to emphasize that the preservation and inheritance of these building to the following generations as part and reflection of our national culture and wealth is our duty.

1.BÖLÜM: GİRİŞ

Anadolu yakasında bulunan, İstanbul'un en eski yerleşmelerinden birine sahip olan Kadıköy'ün tarihteki yeri ve önemi araştırılarak, bugün Yahudi, Rum, Ermeni ve Türk çeşitli din, mezhep ve kültürden insanların birlikte yaşadığı ve henüz yerlerini çok katlı yapılara terk etmemiş, 19.yy.'a ait çoğunluğu kagir ve ahşap yapılarıyla bugüne ulaşan Yeldeğirmeni semtindeki mimari doku incelenmiştir.

Yeldeğirmeni semtinde bir önaraştırma ile özgün yapıların yoğun olduğu bölge belirlenerek çalışma alanı sınırları belirlendikten sonra, yapı cinsleri, işlevleri, kat adetleri ve yolları gösteren tesbit paftaları hazırlanmıştır. Daha sonra alınan ölçüler ve çekilen fotoğrafların yardımlarıyla cephe elemanları çizgilerle ifadelendirilerek bir düzen içinde sınıflandırılmışlardır. Tarihsel araştırma sırasında döküman taramalarında bulunan bilgiler fişlere yazılarak, elde edilen eski fotoğraf, harita ve gravürler bu çalışmaya kaynak oluşturmuştur. Bölgede özgün yapıların yoğun olduğu yerlere ait sokak, rölöve ve restorasyon silüetleri çıkarılmıştır.

Ayrıca bugün konut olarak kullanılan, Haydarpaşa Gar Binası yapımında (1906-1908) görevli mühendisler için misafirhane olarak yapılmış kagir bir yapının, bu semte yakın Marmara Üniversitesi Fakülteleri öğrencileri için yurt olarak kullanılmasını öneren bir rölöve-restorasyon projesi hazırlanmıştır. Tesbit Paftaları ve projeye ait çizimler "ekler" bölümündedir.

2.BÖLÜM: KADIKÖY-FİZİKİ TANIM

2.1. COĞRAFİ KONUM SINIRLARI, MAHALLELERİ

Kadıköy, İstanbul'un Anadolu yakasında, Marmara kıyısında bir ilçesidir¹. Haydarpaşa ve Kalamış koyu arasında uzanan bir yarımadadır². Kadıköy'ün yedi tepe üzerinde kurulmuş olduğu söylenebilir. Bunlar:

- 1- Altıyol
- 2- Cevizlik (Küçük Moda)
- 3- Yeldeğirmeni
- 4- Acıbadem
- 5- Göztepe
- 6- Fikirtepe
- 7- Koşuyolu'dur.

Rıhtım boyundan dar sokaklarla çıkılan Yeldeğirmeni semti denizden 53 m yüksekliktedir. Altıyol belinde yükseklik 32 m'ye düşer. Bahariye ve Moda sırtlarında yükseklik 68 m'yi bulur. Küçük Çamlıca sırtlarına doğru yükseklik 150 m'ye yaklaşır³.

Doğusunda Kartal ilçesi, kuzeyinde Üsküdar ilçesi, batısında İstanbul Boğazı, güneyinde Marmara denizi ile çevrelenmiştir⁴.

Caferaga (Moda), Rasimpaşa (Haydarpasha-İbrahimağa-Yeldeğirmeni-Talimhane-Sögütlüçeşme), Hasanpaşa, Acıbadem, Bahariye, Koşuyolu, Zühtüpaşa, Fenerbahçe, Feneryolu, Göztepe, Merdivenköy, Fikirtepe, Dumlupınar, Eğitim, Bostancı, Suadiye, Kozyatağı, Yenisahra, Erenköy, Caddebostan, İçerenköy, Küçükbakkalköy⁵; Kadıköy'ün mahalleleridir.

2.2. TOPOĞRAFYA

Kadıköy'ü meydana getiren toprak parçası Büyük ve Küçük Çamlıca tepeleri ile (267 m-266 m) başlar ve Kadıköy-Selimiye sahillerinde (30-40 m'lik) yüksek yarılar ile sona erer. Kadıköy yarımadasının iki tarafında İbrahimağa ve Kurbağalıdere ağızlarında biriken alüvyonlar ise alçak düzlükler oluştururlar. Kadıköy'ün güneybatı ucu dik yarı Moda burnunu; İskele meydanından başlayan cadde, Kadıköy'ün eksenini meydana getirir ve Altıyolağzı denilen bel noktasında çeşitli yönlere ayrılır⁶.

2.3. İKLİM

Marmara bölgesinin en çok yağış alan kesimindedir. Kış ve sonbahar yağışları egemendir⁷. Marmara denizinin etkisi altındadır⁸. Sürekli kuzey (yıldız), kuzeydoğu (poyraz) ve güneybatı (lodos) rüzgarları etkisindedir⁹.

2.4. ULAŖIM

Kadıköy ilkeseniden rıhtım obyunca devam eden yol, HaydarpaŖa'da E5 karayoluna ulaŖır. Anadolu demiryolunun baŖlangıcı olan HAYdarpaŖa İstasyonu da Kadıköy sınırları içindedir. Ayrıca dolmuş, otobüs, vapur seferleri ile de İstanbul içindeki diğer ilçelere ulaŖım sağlanır.

3.BÖLÜM: KADIKÖY TARİHSEL GELİŞİMİ

3.1. KONUMU, SINIRI, ÖNEMİ

Bizansın karşısında ve KRIZOPOLİS (Üsküdar) ile NIKOMETYA (İzmit) sınırları arasında kalan bölgeye KHALKEDON denildi.

Denizden Selimiye çıkıntısı ile Bostancı arasındadır. Karadan Çamlıcalara kadar uzanan ve Selimiye, Doğancılar, Haydarpaşa, Söğütlüçeşmeyi içerisine alan sahadır. Buraya ESKİKALEDONYA; Kızıltoprak, Feneryolu, Göztepe, Erenköy, Bostancı, Yoğurtçu, Moda mevkilerine de YENİKALKEDONYA adı verilmişti.

Kalkedonya Ortaçağda önemli bir şehir, dini bir merkezdi. Siyasi ve ticari ilişkilerde önemli bir yeri olmuştur¹⁰.

3.2. KADIKÖY'ÜN TARİHÇESİ

3.2.1. Tarihte İlk Yerleşme

Antik adı KHALCEDON olan Kadıköy, eski taş devrinden (Paleolithique) günümüze kadar kesintisiz bir iskan görmüş-

tür. Buna neden olarak kıyılarındaki doğal limanları, yerleşmeye elverişli çukur alanları ve verimli topraklarını gösterebiliriz. Bu bölgedeki Prehistorik örnekleri ilk olarak I.Dünya Savaşı sırasında J.Miliopulos Kadıköy ve Pendik civarında ele geçirmiş¹¹, Miliopulos'un verilerine ve topoğrafik özelliklere dayanarak 1939 yılında Kurt Bittel bölgede geniş bir araştırma yapmış ve İçerenköy'ün güney yamaçlarında ve bugün Fikirtepe olarak tanımlanan eski Murat Efendi köşkü civarında kültür izlerine rastlamıştır¹². İçerenköy bölge dışı olduğundan, asıl Kadıköy'ün en eski iskanını oluşturan Fikirtepe'ye dönelim.

1939-1941 yılları arasında yapılan araştırma sonunda elde edilen keramik parçaları form olarak yeni bir buluş getirmelerine karşın, çok değişik bir keramik türü olarak karşımıza çıkıyor. Anadolu'nun çeşitli keramik türlerinden hiçbirine benzemeyen parçalar, bu kültür insanların çevreleri ile çok az ilişki kurmalarına bağlayabiliriz. Kurt Bittel'e göre buluntular Truva I'den daha eski bir tarihe M.Ö.IV.bine ait olabilirler. Tarihleme böyle olunca iskan yerinin "Erken Bronz" devrine ait olduğu ortaya çıkar. Böylece Kalkedon'daki Grek kolonisinden önce, burada bir iskanın varlığı kanıtlanmış olur. Erken Bronz devri yerleşmesinin tesbit edildiği tepe, Moda burnu ile Fenerburnu arasında bir girinti teşkil eden Moda (Kalamış) koyuna dereyi takip eden 1,5 km'lik bir yolla bağlıdır. Derenin koyu zamanla doldurduğu gözönüne alınırsa, yerleşmenin kıyıya daha da yakın olduğu düşünülebilir. Tepeden Moda koyu ve deniz gözükmeyen, çünkü Kadıköy ve Kızıl-

toprak tepeleri yerleşmeyi çok iyi saklarlar, fakat biraz ilerdeki Murat Efendi Köşkünden Sarayburnu'na kadar görülmektedir. İşte burada "Erken Bronz" devri insanın yerleşmesini ne kadar iyi ve ustaca seçtiği açıkça görülüyor. Kıyıya çok yakın fakat kıyından görülmeyen bir yerleşme¹³. Fikirtepe'de bulunan bir çok deniz kabuğu bu yerleşmeye ait halkın liman egemenliğini de ellerinde bulundurduğunu gösteriyor. Bugün üzerinde Kadıköy ve Moda'nın yer aldığı batı ve güneyinin dik yamaçlarla denize vardığı tepe, bütün çağlarda fırtına ve su baskınlarına karşı da çok emindi ve zararlı lodos rüzgarlarında kapalı sayılırdı. Bu iyi yönleri ile Kadıköy kesintisiz bir yerleşme bölgesi olmuştu. Aynı zamanda Fikirtepe kazıları İstanbul'un da iskanını M.Ö.IV.bine çıkararak buluntuları ışığa çıkarmıştır¹⁴.

M.Ö.1000 yılında Fenikeliler bugünkü Fikirtepe'nin bulunduğu yerde "Karhadon" kentini kurdular¹⁵. İstanbul'da ve İstanbul'un Anadolu yakasında kurulan tarihin bildiği ilk kent burasıdır. Fenikeliler daha sonra Moda koyunda, kıyıda, Khalkedon-Kalkedon kentini kurmuşlardı. Bu iki kent Fenikelilerin Karadeniz kıyılarında kurdukları kentlere gitmek için bir durak, bir uğrak, eksikleri tütleme yeri idi¹⁶. Bugünkü deniz kulübü yakınlarında bulunan Fenikelilere ait işlenmiş eşyalar burada "eşya tabakasına" dayalı bir ticaret merkezi olduğu fikrini verebilir¹⁷.

Kuzeyden Yunanistan'a inip savaşlarla İyonya'ya çekilen, Aka (Akhun) ların bir kolu M.Ö.675 yıllarında Fikirtepe

ve Moða'daki iki Fenike kentini ele geçirdi. Bahariye-Mühürdar-Moda kesimine yerleştiler. Böylece Kalkedon'u genişlettiler. Az zamanda Gebze'den Boğaziçine ve karşısına kadar bölgeyi ele geçirdiler. Küçük bir Kalkedon devleti kurdular. Şimdiki Haydarpaşa deresinin bulunduğu alanda hipodromları, tapınakları, M.Ö.V.yy.da Kral Periut'un yaptırdığı ve "Talen" dedikleri madensel paraları vardı. Perslerden, Bitinyalılardan (İzmit), Gotlardan kurtulmak için Haydarpaşa-Kuşdili çayırları arasında bir hisar yapmışlardı. Doğudan ve batıdan gelen uluslar bu yapıtları yerle bir etmişlerdir¹⁸.

M.Ö.658 yıllarında Yunanistan'ın Korent kanalı dolaylarında yaşayan Megara bölgesi halkı, kuzeylilerin baskısından kurtulmak, daha verimli topraklarda yaşamak için kendilerine yeni bir yurt aradılar. M.Ö.650 yıllarında Sarayburnu'na geldiler ve Kral Vizaz başkanlığında M.Ö.608-600 yılları arasında Sarayburnu'nda "Bizaz" (Bizans) şehrini kurdular (Kalkedonyanın karşısı). İran (Pers) kralı Dara (Darius) İskitlerle savaşa giderken Kalkedonya'yı da aldı¹⁹.

M.Ö.VI.yy.da Dora I'e isyan eden kumandanlarından Otanes Kalkedon'u zaptetmiş. Sonraları İsparta ve Atinalıların saldırılarına uğrayan, daha sonra da Bizans ve Makedonyalıların saldırılarına uğrayan Kalkedon, İskender'in ölümü ile Bitinya devletine ve sonra da Bergama krallığına bağlanmış ve nihayet M.Ö.133'te Bergama Kralı Attalus III tarafından İzmit anlaşması ile Romalılara bırakılmıştır. Bir ara Kadıköy'ü ellerine geçiren Pontus Krallığı M.Ö.72'de bölgeyi ta-

mamen Romalılara terk etmiştir. Savaşlar, M.S.258'de Got ve İskit akınları²⁰, M.S.330'da Bizans kralı Konstantinin saldırılarına uğradı ve harap oldu²¹.

3.2.2. Bizans Dönemi

Bundan sonra Bizanslıların eline geçen Kalkedon IV.yy. da İmparator Valensin hışmına uğramış, surlarından söktürdüğü taşları 368'de İstanbul'da Bozdoğan su kemerinin yapımında kullanırmıştır²². İmparator Teodos'da Kadıköy'deki yortu ve kiliseleri yıktırarak taşlarıyla bazı İstanbul kilise ve hamamlarını yaptırmıştır. Geri kalan tapınak kalıntılarını, Kanuni Sultan Süleyman yıktırılmış Süleymaniye, kızı Mihrimah Sultan, Edirnekapı ve Üsküdar camilerinin yapımında kullanırmıştır²³.

V.yy.da dini tartışmalara sahne olan Kadıköy'de 451 yılında meşhur Kadıköy Konsili de toplanmıştır. Bu konsil orada bulunan eski Apollon mabedinin mevkiinde İmparator Konstantin'in yaptırdığı Aya Efimia kilisesinde akdedilmiştir²⁴.

Bizans devrinde gelişen Kadıköy'de Skutarion (Üsküdar) da, Hieria'a (Fenerbahçe), Rufinyanes (Caddebostan) da Anadolu seferinden dönen imparatorların karaya çıkmaları için birer küçük iskele ile bazı binalar vardı²⁵.

1080 yılında Türkiye devleti kurucusu Kutulmuşoğlu Süleyman Bey, Anadolu Selçuk ülkesine Kalkedon'u kattıysa da

son bir kez Bizanslılara geçti²⁶.

1097'de Godfrey de Bouillon haçlı ordularını buradan Küçük Asya'ya geçirmiş, 1204'te IV.haçlı orduları İstanbul'la birlikte Kadıköyü de yağma etmişlerdir²⁷.

Goffrey de Villehardoin'in hatıralarından anlaşıldığına göre Haçlı süvarileri Kalkedonya'da konaklamışlar²⁸, Haydarpaşa'da bir saray önünde durakladıklarını kaydederler²⁹. Bu sarayın Büyük Konstantin'e ait olduğuna bakılırsa, buranın Bizanslılarca değerli sayıldığı anlaşılır³⁰.

3.2.3. Osmanlı Dönemi

Kadıköy İstanbul'un fethinden 100 yıl evvel Osmanlıların eline geçmiş (1353) Ohan Gazi komutasındaki ordu ile Genç Andronikos kumandasındaki Bizans ordusu Pelekanon (Maltepe-Gebze-Hereke) mevkiinde (29 Haziran 1329) karşılaştılar. Bizans ordusu bozguna uğrayarak denizden ve karadan Üsküdar'a çekildi. İlk sulh görüşmeleri Merdivenköyündeki av köşkünde oldu. Orhangazi bu köşk ve çevresini aldı, burayı "Ahi" dergahı yaptı. 1402 Ankara savaşı yenilgisinden sonra doğan karışıklıktan istifade ederek Bizans'ta Manuel Peleologos tahta çıktı ve Türk mahallelerinde katliam yaptı. Buna rağmen Yıldırım'ın büyük oğlu Emir Süleyman, taraftara ihtiyacı olduğu için İmparatorla Gelibolu anlaşmasını imzaladı. Yardımlarına karşılık Bizansa, Gebzeye kadar Anadolu topraklarını verdi. Böylece Kadıköy yine Bizans egemenliğine geçti.

Bir süre sonra Timurtaşoğlu Umur Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu bölgeyi yeniden Osmanlı topraklarına kattı. Bizans devrinden önce birçok tarihi olaylara sahne olmuş, çok bakımlı ve nüfusu yoğun olan Kadıköy, fetih sırasında uğradığı istilalar nedeni ile çok harap bir durumda idi³¹.

1857 yılında buharlı gemi seferlerinin konulması ile gitgide İstanbul'un en büyük ve bakımlı bir banliyösü olan Kadıköy, XIX.asrın başlarına kadar mütevazi bir köy olarak kalmış bulunuyordu.

Gauiter, İstanbul anılarında Kadıköy'e yaptığı geziyi şöyle anlatır; Kadıköyünde bir gezinti, özellikle Paşaların ve beylerin boğazdaki yazlık sarayları arasında bir köy evine sahip olmayan Beyoğlu halkı için, bayram ve tatil günlerinde zevkle yapılan bir şeydir. Kadıköy'ünden görülen dünyanın en harika perspektifi, karşı kıyıda, ince sisini gümüş tülbenti arkasından, kubbelerinin minarelerinin, yer yer ağaç kümeleri arasından beliren boyalı evlerinin haşmetini serer. İstanbul'u iyice görmek için Kadıköy limanında bir kahve içmek yeter.

Kadıköy'üne geçmek için iki araç var. İlk kayık sonra da Galata'nın tahta köprüsüne yanaşıp dumanını savuran gemi³². Yol boyunca ve akıntı hayli sert olduğundan genellikle gemi tercih edilir. Gezinin eğlenceli olması bakımından gemi çok daha ilginç, çünkü burada daracık bir yerde gezici önünde poz verir gibi sıralanmış birbirinden farklı tipler kalabalığına rastlanır. Geminin güverteüstü Türk kadınlarının bir çe-

Harita 3- 1874 yılında yapılmış Kadıköy ve çevresini gösteren harita (Topkapı Sarayı Arşivinden).

şit haremlik kurdukları bir yer olmuş. Güvertedeki alçak iskemlelere oturunca, dizkapakları çeneye değer; su, rakı, kahve, çubuk, şekerleme ve tatlılar satan garsonlar dolaşır³³.

Nihayet Bangor isimli tekne bir sürü kayığı yerlerinden ettikten sonra taş rıhtıma yanaştı ve karaya çıktık³⁴.

Kadıköy limanı denilen yer karışık bir kalabalıkla dolu Türk, Ermeni ve Rum kahveleriyle çevrilidir. Beyoğlu'ullarla Rumlar yerli absent olan rakının beyazlaştırdığı büyük bardaklarda içki içerler; müslümanlar bulanık kahvelerini yudumlarlar.

Gitmekte olduğum adrese uyarak Kadıköy'ün başlıca caddesinden geçtim; sık kafesli cumbalarıyla hayli pitoresk olan bu sokağın boyalı evleri daha modern olmaktan başka, İngiliz ve İtalyan zevkinin izlerini taşır. Orada burada beliren beyaz bir cephe Ermeni ve Türk renkli boyalarına katılan hoş bir etki yaratır³⁵.

Büyük caddeyi geçtikten sonra seyrekleşen evler geniş bahçeler ortasındadır. Altlarından geçilen uzun beyaz duvarların ya da tahta perdelerin üstünden incir ağaçlarının kalın yaprakları ya da asmaların kıvrıntılı ince dalları sarkar³⁶.

XVII.asırda İstanbul'a gelen ve Kadıköy'ü gören Grelot orada çoğu Rum balıkçıları olan 100-120 fakir ailenin ikamet ettiğini söyler³⁷. Aynı düşüncüyü destekleyen Evliya Çelebi ise bir mahalle müslüman, yedi mahalle Rumun oturduğunu anlatır. Yine Evliya Çelebiye göre 600 bağı, denizkenarında Yel-

değirmenleri vardır. Terzi Mustafa Ağa Yalısı denilen yapının en güzel binalarından biri olduğuna değinen gezgin çarşı içinde bugün bakımlı olarak halâ kullanılan Osmanağa camiini de anlatıyor, başka cami olmadığını ekledikten sonra bir hamamı ve yüz dükkanı olduğunu söylüyor³⁸.

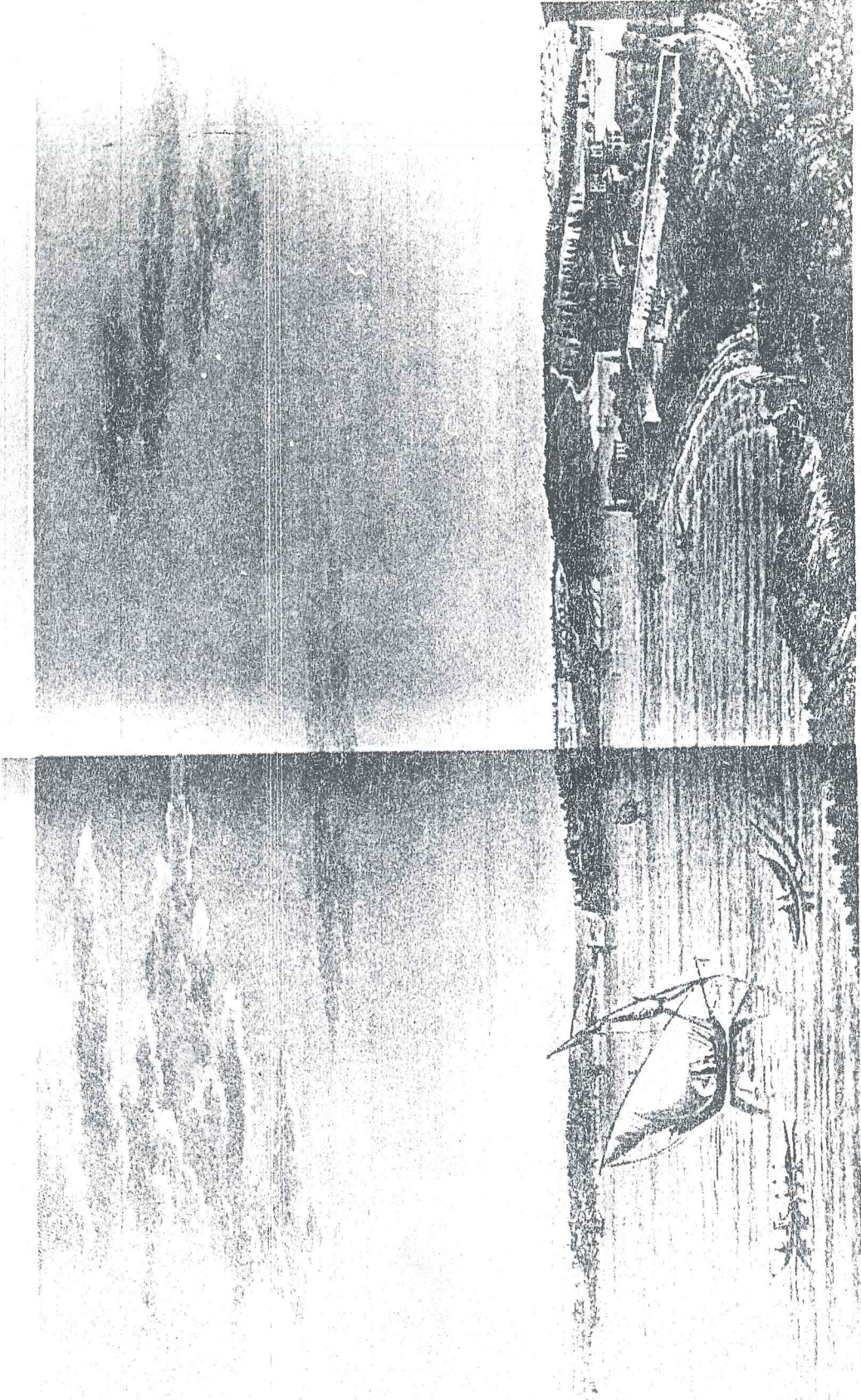
Eremya Çelebi'nin Kadıköy'de Ermenilerden hiç bahsetmez. Hrand Andreasyan'a göre bu anlatım, o tarihlerde (1680-1684) Kadıköy'de Ermeni bulunmadığını gösterir. Yine aynı yazara göre Kadıköy'e Ermeniler XVIII.yy. başlarında yerleşmiş olmalıdırlar³⁹. Kadıköy Ermenilerinden ilk defa bahseden Sargis Tıbir kendi zamanında (1800) orada Türk ve Rumlardan başka az miktarda Ermeni ikamet ettiğini ve onların Surp Asduadzadzin adlı çok eskimiş ve yıkılmaya yüz tutmuş küçük bir kiliseleri olduğunu söyler⁴⁰. Ermenilerin Kadıköy'de hangi tarihte yerleşmeye başladıkları ve kiliselerinin ne zaman yapıldığı belli değildir. Köyün Ermeni Mezarlığında rastlanılan 1740 tarihli bir kitabeden, onların XVIII.asrın başında buraya yerleşerek kendileri için küçük bir mabed yaptıkları düşüncesini uyandırıyor. Bu mabed 1814'de Surp Takavor adı altında yeniden yapılmış, 1858 senesinde de bugünkü kagir kilise inşa edilmiştir⁴¹.

XVII.asırda Kadıköy'de aynı isim altında mevcut olup Rumlara ait olan eski ve küçük kilisenin, konsilin toplandığı Aya Efimia kilisesinin bir devamı olduğunu belirten Grelot, bu kilisenin güzel mermerlerinin yerinden sökülerek Süleymaniye caminin yapımında kullanıldığını belirtir⁴².

Melling Kadıköy için şöyle der (Resim 1). Bu gravürü yer gösteren Antik Chalcedoine adını, anıtlarını ve hatta yıkıntılarını bile kaybetti. Büyük (muhteşem) Bizans tarafından daima gölgede bırakıldığından; kendisini, görkemini hatırlatan taşlarına kadar doğunun bu başkentine boyun eğmeye zorunlu gördü. Yolcular artık Kalkedon'un bulunduğu kıyı üzerinde derin hatıraları boşuna ararlar. Orada herşey halâ zevk doludur; ama hiçbir şey artık Venüs'ün orada hiçbir eksigi olmayan Yunan ulusunun sahip olduğu kadar sunağa sahip olan, bu ünlü tapınağının bulunduğu belirtmiyor.

Görkemli bir manzara, sevimli kır evleri, en ılıman iklim, büyük bir meyve ve çiçek bolluğu ve nihayet Constantin şehrinin çoğunlukla kurbanı ve sahnesi olduğu katliam, uyuşmazlık ve ayaklanmalar. İşte Chalcedoine'e ya da Türklerin kendisine Kadıköy adını verdikleri köye kalanların hepsi. Orada artık yaklaşık 400 kadar ev bulunmaktadır.

Chalcedoine kalesi oldukça geniş bir alan kaplıyordu. Girişi gravürün ikinci planında bir sur, üçüncüsünde ise küçük bir ağaç grubu tarafından sınırlanan koyun iki yakasını işgal ediyordu. Resmin ortasında ve üçüncü planda muntazam bir bina gözleri çekiyor. Bu 3.Selimin emri üzerine yapılmış muazzam bir süvari kışlasıdır ve Kavaksaray denilen bir köyün bitişiğindedir. Burnun solunda ve yakınında, padişahın eski bir sarayının yerinde ve köyün ismini aldığı yerde inşa edilmiş bir köşk görülür. 3.Selim bu köşkün pencerelerinden, burasını kışladan ayıran sahada süvari manevralarını seyretmek-

Yeni de Kadıköy Haritası

Resim 1- Melling albümünden alınmış, Kadıköy'ü gösteren bir gravür

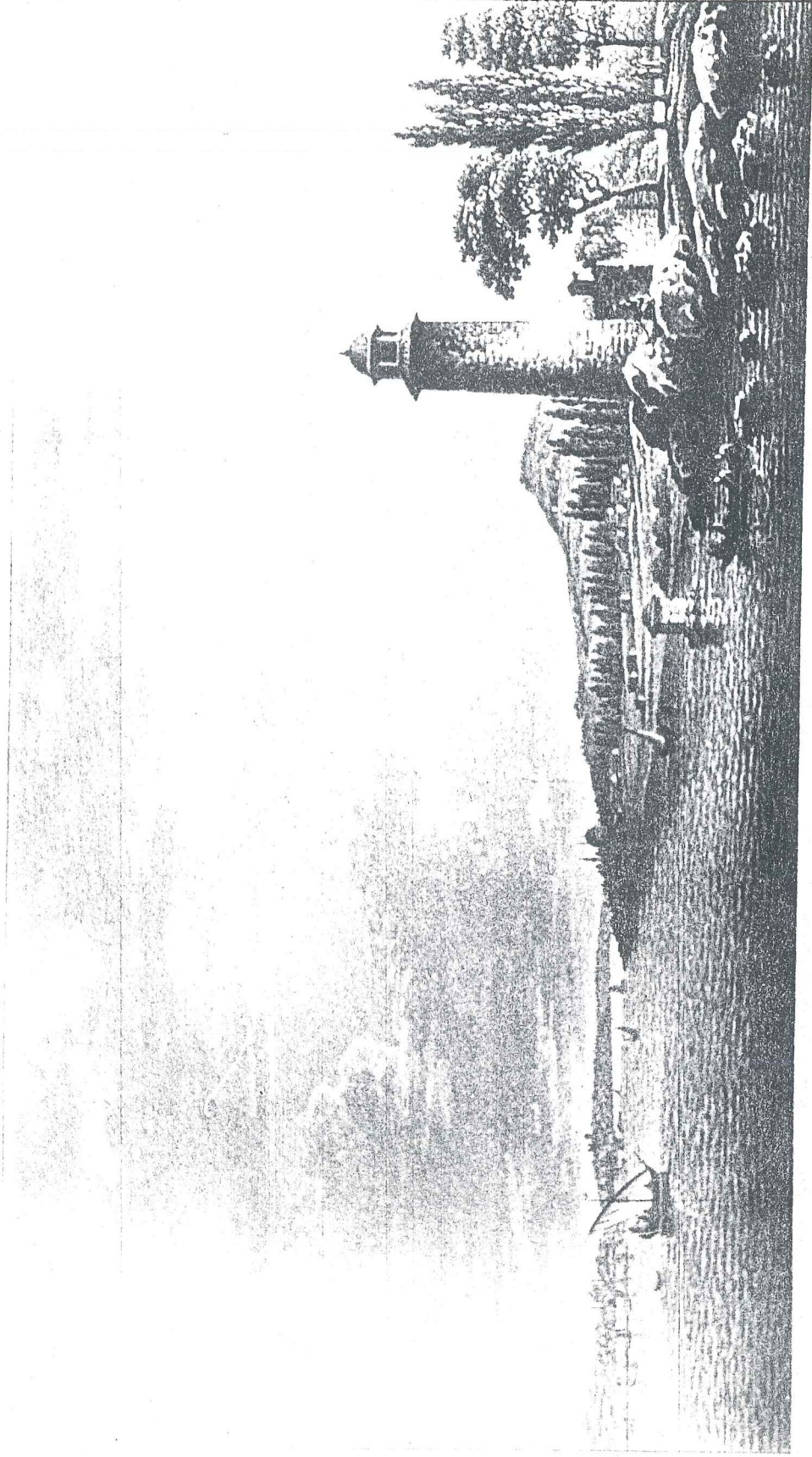
ten hoşlanırdı. Solda inkişaf eden geniş manzarada, önce Kızkulesi görünür. Avrupa kıyısındaki son planda Dolmabahçe tepesi, Beyoğlu mahallesi ve nihayet içinde bir top dökümhanesi bulunan Tophane görülür⁴³.

İncicyan, bölgenin en güzel mesire yerlerinden olan Fenerli bahçeyi ve burada bulunan padişah sarayından yüzlerce bahçıvanı, hizmetkârları ve ahırları vardı diye bahsetmiştir⁴⁴ (Resim 3).

Kömürcüyan Eremya Çelebiye göre Fenerlibahçe, imparatorların sevdiği bir yerdi, denizin içinden çıkan "İras kayası" üzerinde bir fener vardı, Grekçe kitabesi 1816'da yerinden sökülmüştür. İmparator Justinionus, İmparatoriçe Thedora için bir saray, liman tesisleri, iki kilise, hamam ve bir sarnıç yaptırmıştır⁴⁵.

Fenerlibahçe'de Murad IV tarafından yaptırılmış bir kasır vardı, bahçesinde de Süleyman II köşkü bulunmaktaydı. Fransız gezgin Grelot'a göre, Fenerli köşk kare bir plana sahipti, büyük bir damla örtülü, galerilerle çevrilmişti. Köşk düzenli ve çok güzel bir bahçenin içindedir. Bu yapı I.Mahmut devrine dek önemini korudu, sonra ihmallerle kaybolmaya yüz tuttu. 18.yy. sonunda terkedildi⁴⁶.

Sayfiye olarak Kadıköy ve çevresinin Fenerbahçeden - Suadiye'ye kadar önem kazanması Abdülhamit II devrine rastlar (1876-1908). 1857'de devamlı vapur seferleri konulduktan sonra kalabalıklaşmaya başlayan nüfus, özellikle bu devirde dev-

LE FENER-BARUTHE ET DE LA CAMPAGNE DE CADIKÖY

Resim 3- M.Charles Pertusier, albümünden alınmış Fenerbahçe ve Kadıköy'ü gösteren bir gravür

let büyüklerinin saraydan, kontrol ve jurnal tehlikesinden uzak yaşamak arzusu ile giderek artmıştır. Bu semtler yeni köşklerle, binalarla süslendi. Rivayet olunur ki Abdülhamit devrinde sadece Göztepe çevresinde 119 paşa otururdu⁴⁷.

(1855) Tanzimat Devrinde Belediye işleri İstanbul Şehir Emanetine bağlıydı. 1869'da Kadıköy, Üsküdar Sancağına bağlandı. 1875'de Kadıköy belediyesi kuruldu. İlk Belediye Başkanlığına Müzeler Müdürü Hamdi Bey atandı⁴⁸.

I.Dünya Savaşı Osmanlı Devleti yenilince 30 Ekim 1918 Mondros (Limni Adasında) Ateşkesi üzerine, 13 Kasım 1918'de İstanbul ve Kadıköy'e İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Amerikalılar girerek yönetimi ellerine aldılar⁴⁹.

3.2.4. Cumhuriyet Dönemi

Kurtuluş Savaşının zaferle sonuçlanması ve Lozan Barışının imzalanması üzerine beş yıl kadar süren işgal günleri sona erdi, İstanbul'la birlikte Kadıköy 6 Ekim 1923'de kurtuluş gününü yaşadı⁵⁰.

23 Mart 1930'da ilçe oldu⁵¹.

1931'de başlayan tramvay ve daha sonra otobüs seferleri ile Kadıköy ve çevresi bugünkü halini almıştır.

3.2.5. Kadıköy'ün Adı

Orhan Gazi, Yıldırım Beyazıt kısmen Kalkedon'a sahip olmuşlardı. Çelebi Sultan İvaz Fakih'a Çamlıca-Kısıklı taraf-

larını bağışlamıştı. Fatih İstanbul'u 29 Mayıs 1453'de alınca burası tamamen Osmanlılara geçti. Bu sırada Kalkedon tamamen harap olmuş, eskiye ait hiçbirşey kalmamıştı, küçük bir köy haline gelmişti⁵².

Fatih, devrin en değerli alimlerinden Hızır Bey Çelebi'yi İstanbul'a kadı yapmış, ilk şehremini, belediye reisi ve idare amiri olmuştur. Kadıköy Hızır Bey'e arpalık olarak verilmiş. Hızır Bey Çelebinin arpalığı olması nedeni ile Kadıncıköyü olarak anılmaya başlamıştır⁵³.

3.3. KADIKÖY'ÜN ANITLARI

3.3.1. Osmanağa Camii

Yedi yıl kadılık yapan Hızır bey'in 1456-1459 yılları arasında Kadıköy'de Hızır bey Mescidini yaptırdığı sanılıyor. 1605 yılında Kızlarağası Buhurcu-Çarıkçı Osman Ağa Hızır Bey mescidini cami haline getirdi. Avlusunda 1611'de kurulan bir çeşmesi, 1879'da dikilen bir çınar ağacı vardır⁵⁴. 1956'da cami onarılmış, 1974 yılında avlusu ve çevre duvarları yenilenmiş⁵⁵. Kible kapısı üzerinde şu kitabe vardır.

Nam-ı pak bani-i hayrat'a asarı tamam
Dediler tarihini bil cami-i Osman⁵⁶

3.3.2. Su Terazisi

Acıbadem, Yıldızbakkal-Dört Yol arasında, yolun doğu bitişiğinde, iki evin arasındadır. Halk buna "suterazisi"

der. Aslında, Kalkedon'lular zamanında Koşuyolu-Kuşdili arasındaki surların bir burcudur⁵⁷.

3.3.3. Haydarpaşa Gar Binası

Haydarpaşa gar binasının içinde bulunduğu Haydarpaşa limanının yükleme boşaltma üniteleri, tren taşımak için ferry iskelesi, gar binası, silo, şehir hatları yolcu vapurlarının yanaşması için 25 m uzunluğunda bir iskelesi bulunmaktadır. Liman adını III.Selim zamanında yaşayan, Osmanlı İmparatorluğu devlet adamlarından Haydar Paşa'dan almaktadır.

Haydarpaşa Garının yapımı ise Osmanlı İmparatorluğunun doğuya uzanan bir ulaşım ağı kurmak istemesinden kaynaklanır.

Gar binası, Anadolu yakasında, Marmara denizinin doğu kıyısında Bağdat'a kadar uzanan demiryolunun batıdaki başlangıç noktasını oluşturmuştur.

1906 yılında Otto Ritter ve Helmuth Conu isimli iki Alman mimar ve mühendis tarafından yapımına başlanan Haydarpaşa Gar binası 19 Ağustos 1908'de tamamlanarak işletmeye açıldı. İnşaatta 500 kadar işçi ve İtalyan ustalar çalışmıştır. Yapı 21 m uzunluğunda 1700 ahşap kazık üzerine oturtulmuştur. Temelinde Hereke'den getirilen pembe granit ile, cephelerinde Bilecik'in Osmaneli ilçesi taşocaklarından sağlanan açık nefti renkteki Lefke taşı kullanılmıştır. Cephede kullanılan malzeme kolay işlenebilen, yumuşak taş olmasına karşın, hava koşullarına dayanıklıdır. Yapıda 13.000 m³ beton, 1140 ton demir, 520 m³ kereste, 6200 m² çatı kaplaması (arduvaz)

kullanılmıştır. Başlangıçta 2550 m² arsa üzerine kurulan gar, eklenen kısımlarla birlikte 3836 m²'lik bir alana yayıldı⁵⁸.

I.Dünya Savaşında 6 Eylül 1917 günü iki büyük patlama sonucu gar binasının büyük kısım hasar gördü. Bina sonra onarılarak eski durumuna getirildi.

1965 yılında yapımına başlanan ve 29 Mart 1969'da hizmete açılan elektrikli tren hattıyla Haydarpaşa Garı daha büyük önem kazandı⁵⁹.

3.3.4. Haydarpaşa Vapur İskelesi

Haydarpaşa Garının büyük merdivenlerinin hemen önünde bulunan, çinilerle süslü olan bu şirin yapı, Mimar Vedat tarafından 1908'de yapılmıştır⁶⁰.

3.3.5. Kadıköy İskele Binası

1888-1903 arasında Almanlar Gar binasının bulunduğu yeri doldururlarken, Kadıköy iskelesi de doldurulmaya başlandı ve 1908 yılında bitirildi⁶¹. Doldurulan yerler şimdiki Maliye, Kaymakamlık binalarının yerleriyle iskelenin, parkın ve evlendirme dairesinin yerlerini kaplıyordu. İskele binasında doldurma işlemi tamamlandıktan sonra yapılmıştır⁶².

4.BÖLÜM: YELDEĞİRMENİ

4.1. YERİ

Yeldeğirmeni Kadıköy'ün Rasimpaşa Mahallesi'ni oluşturan beş semtinden biridir. Batıda deniz kenarında Rıhtım Caddesi ile başlayıp, doğuda demiryolu ile kuzeyde Haydarpaşa çayırı ile güneyde Recaizade Sokağı ile sınırlanır.

4.2. TARİHÇESİ

Bugünkü Haydarpaşa-Yeldeğirmeni arası Kadıköy'ün gezinti ve dinlenme yeriydi. Belli ve yüksek yerlerde bağ aralarında köşkler vardı. Mahallenin adı yoktu. Semtler bağ ve bahçe sahiplerinin adı ile anılırdı. Burayı Kadıköy Bostancıbaşı korurdu. Halkı Türk ve Rumlardı. Bir vakitler Anadolu'ya gönderilen askerlerin toplanma yeri oldu. Komutanlar son savaş hazırlıklarını burada görür, atlılar Haydarpaşa çayırında, yayalar Yeldeğirmeni ve Talimhane kesimlerinde eğitilirdi. Yeldeğirmenindeki un değirmenleri askerlerin yiyeceği unu sağlardı.

1774-1789 yılları arasında, I.Abdülhamit zamanında ordu, saray ve halkın un ihtiyacı, kurulan dört yeldeğirmeniyle

sağlanırdı. Bu değirmenlerden biri İbrahimağa kesiminde, diğer üçü Yeldeğirmeni kesimindeydi. Şimdi Polis karakolu, Atatürk Ortaokulu ve Osman Gazi İlkokulu üstü değirmen yeri idi. Zamanla bu değirmenler kullanılmaz hale geldi. 1903'de Osman Gazi ve ortaokul dolaylarındaki son değirmen kalıntıları da yıktırıldı⁶³.

Evler çoğalmaya başlayınca III.Selim'in emriyle 1789-1807 arasında sokaklar belirtilmeye başlandı⁶⁴.

Kadıköy'ün ilk PTT'si Şubat 1845'de Yeldeğirmeni İz-zettin Sokak 126 No'lu evde kuruldu.

4.3. BÖLGENİN MİMARİ GELİŞİMİ

* Kadıköy ve çevresinde sokakların oluşumu başlangıçta 1280/1864 tarihli Tarik ve Ebniye (Yol ve Yapı) Nizamnamesi'nin 18. maddesine dayanmaktadır. Bu madde de "Sokakların İstikameti" hakkında;

"Kadıköy ve Çamlıca ve Boğaziçi taraflarında bağ ve bahçelerden birer dönümden (dün) aşağı olmamak üzere bitteferik (ayrılarak) üzerlerine köşk inşası şeraiti âtiyyeye tev-fikat caiz olacaktır. Şöyle ki bağ ve bahçelerin sahipleri şehremaneti hendesehanesine müracaatla ifraz edeceği yerlerin hudut ve zirainı mübeyyin iki kıta haritasını tersim ettire-rek harcını teslim ettikleri ve mezkûr harita hendesehaneye şehremaneti meclisinden tasdik olunduktan sonra icrai muame-lesine ruhsat verilerek hendesehanede hıfz olunacaktır"* de-nilmiştir.

* Denel, Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim, s.68.

Daha sonra yangınlar, sokak genişletme çalışmaları ve yeni yapılaşma ile bugünkü durumuna gelinmiştir.

İstanbul ve Galata'dan başka Haliç, Üsküdar ve Çevresi, Boğaz kıyılarındaki nüfusun artışı;

1- Yangın felaketlerinden kaçmak amacıyla halkın banliyölere rağbet etmesi,

2- Anadolu ve Rumelinden içgöçlerle gelen halkın özellikle buralarda iskan ettirilmeleri,

3- Padişah ve devlet adamlarının içe dönük yaşamdan, doğaya dönme isteği gezinti köşkleri ve bahçe yapımının buralarda (banliyölerde) yer alması,

4- Denizyolu ulaşımının artmasına, bağlanabilir*.

Kentin büyümesi ve doğal gelişimi Osmanlı toplumu içindeki etnik ve dinî grupların belirli yerlerde oturmaya teşvikiyle yüzyıllar boyunca denetlenmişti. Bu denetleme kent içinde belirli yerlerde bina kitlelerinin giderek yoğunlaşması ve boyutlarının büyümesi gibi görsel bir sonuç getirmiştir**.

Tanzimat öncesinde "himaye edilmesi gereken" azınlık gruplarının, Tanzimatın ilanı ile kazandıkları haklar kısa zamanda inşaat alanına da uygulanır biçimde nizamnamelere girmiştir. Önceleri kat yüksekliği sınırlaması getiren müslüman-gayrimüslim ayrımı Tanzimatın ilanından sonra kalkmış, kentin belirli yerlerinde gayrimüslimlerin oturmaları konusu ise bir gelenek olarak bir süre devam etmiş ve fiziksel çevre üzerinde görülür etkileri olmuştur***.

* ibid. s.46.

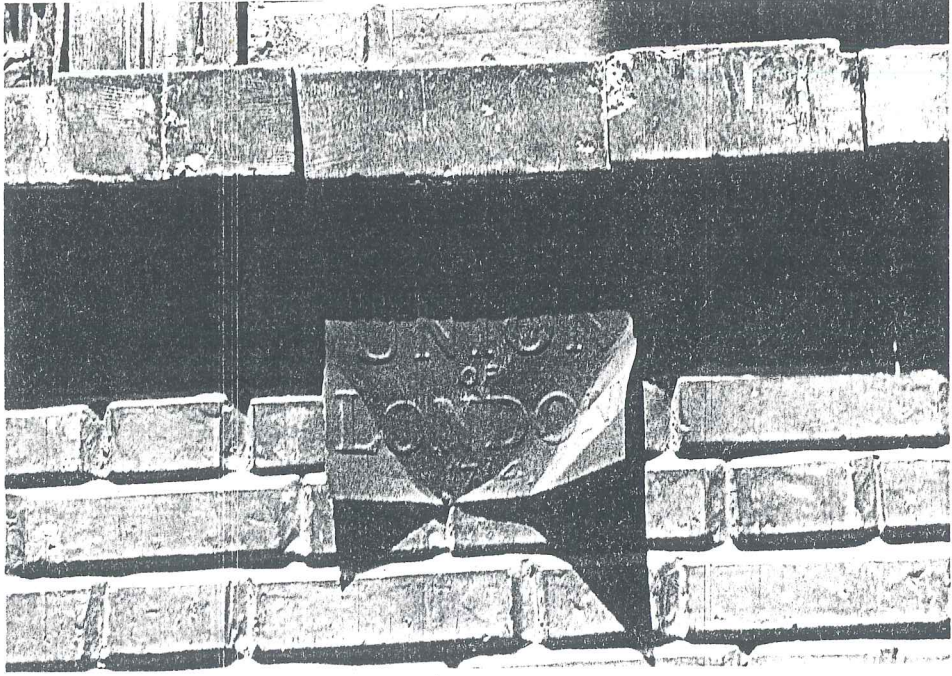
** ibid. s.45.

*** ibid.

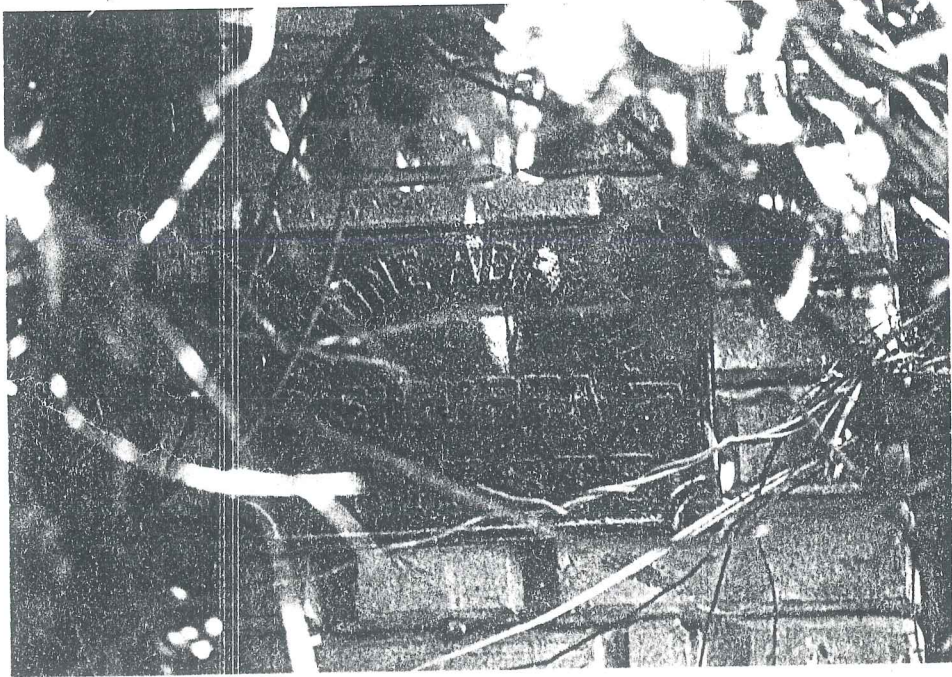
Yeldeğirmenindeki halkın hangi dini grup ve uluslardan oluştuğunu daha önce belirtmiştik (Bkz. s.39). Topoğraf J. Pervititch'in yaptığı sigorta haritalarındaki bina isimlerine baktığımızda bunların özellikle Türk ve Müslüman olmayan halka ait olduğunu görüyoruz. Bu bölgede bulunan Fransızlara ait kız ve erkek sörler okulu (şimdi ortaokul ve yetiştirme yurdu olarak kullanılıyor) havra ve kiliseler buradaki karışık din gruplarındaki halkın ihtiyaçlarından doğmuştur.

Küçük avlulu mahalle evlerinin değişimi yangınlardan sonra (26 Temmuz 1922'de Atatürk Ortaokulu çevresindeki yangında 270 adet ahşap ev yanmıştır. Uzun Hafız Sokaktaki bazı binaların üzerinde yangın sigorta şirketlerine ait eski levhalar halâ durmaktadır, Resim A,B). Yeniden yapıldıkça, kat yüksekliğinin artması, kagir yapıya dönüşmeleri yapı oranlarının değişmesi, en önemlisi de binanın büyüyerek avlusunun küçülmesiyle yeşil alanın azalması veya ortadan kalkması şeklinde olmuştur. Bu değişimi daha önce bağ-bahçe içinde evlerin yer aldığı bir gezinti yeri olan Yeldeğirmeninde, şimdi bitişik düzende bahçesiz, avlusuz kagir yapılarda en iyi şekilde görmektediriz.

Bu yapılar geleneksel sokak-avlu-sofa mekanları dizisinin ilk olarak bozulduğu, yenileşme sırasında sokaktan doğrudan iç mekana girmek üzere tasarlanmış; ancak cumba, şahnişin gibi değişik düzenlemelerde çıkmalarla daha çok geleneksel anonim konutlara yakın büyük konutlara geçiş örnekleri sayılmalıdır. Çoğunlukla varlıklı ailelerin yaptırdıkları 19. yy.'ın ilk yarısından sonra çıkartılan nizamname maddelerinden yararlanılarak ortaya çıkmış olan yüksek, iki veya üç katlı birimler öncelikle yapısı henüz değişmemiş olan yaygın aile tipine hizmet etmişlerdir. Bunlar yeni imar durumu ile geleneksel doku içinde apartmanlaşma sayılmasa da, yüksek yapıya

Resim A- İngiliz Sigorta Şirketi UNION'a ait bir levha

Resim B- Bir İtalyan Sigorta Şirketine ait levha

geçişi yaklaştırmışlardır*.

Yeldeğirmeni'ndeki 19.yy. sonu/20.yy. başına ait alçaklı, yüksekli, değişik cephe düzenlerine sahip, oymalı kabartmalı süslemeleri, dövme ve döküm demir balkon parmaklıkları bulunan, apartmanlaşmanın başlangıcı denilebilecek kagir yapılar Beyoğlu-Tarlabası, Kuzguncuk,... gibi gayrimüslim halkın çoğunlukta olduğu semtlerde de aynı mimari özellikleri taşımaktadır.

Bu bölgelerde ve Yeldeğirmeni'ndeki incelenen yapıların dış biçimlenişi ve sokakların görsel niteliğini belirleyen özellikleri ve bezeme türlerini genel olarak şöyle sıralayabiliriz. Üzerleri yivli kabartmalı, düz atkılı, kemerli (kemelerde kilit-bazen hayvan ve insan figürleriye- ve üzengi noktaları belirtilmiştir). Pencere (Resim 25-28) (Tablo 5) ve kapılar ile genellikle yapıların ve pencerelerin kenarlarında yer alan duvara gömülü düz veya yivli sütunlar, akant yapraklı, volütlü sütun başlıkları (Resim 41), bezemesiz silmeler (Resim 63) ampir üslubun; okul binalarında görülen pencere ve kapı üzerlerindeki üçgen alınlıklar ise (Resim 5-6) neo-grek üslubun simgeleridir. Bunlardan başka bina cephelelerinde barok etkili düğme bezekler, daireler ve bunlarla oluşan soyut sarkma ögeli bezemeler (Resim 73-74-76-78-81) art-nouveau; "S" ve "C" esintili balkon demirleri (Resim 76-107-108-109) furuş ve konsollardaki (Resim 51) bezemeler, kapı aynalarında yer alan çiçek demetleri, yumuşak eğrili silmeler de barok üslup özelliklerini gösterirler.

*ibid. s.54.

4.4. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNİN SINIRLARI

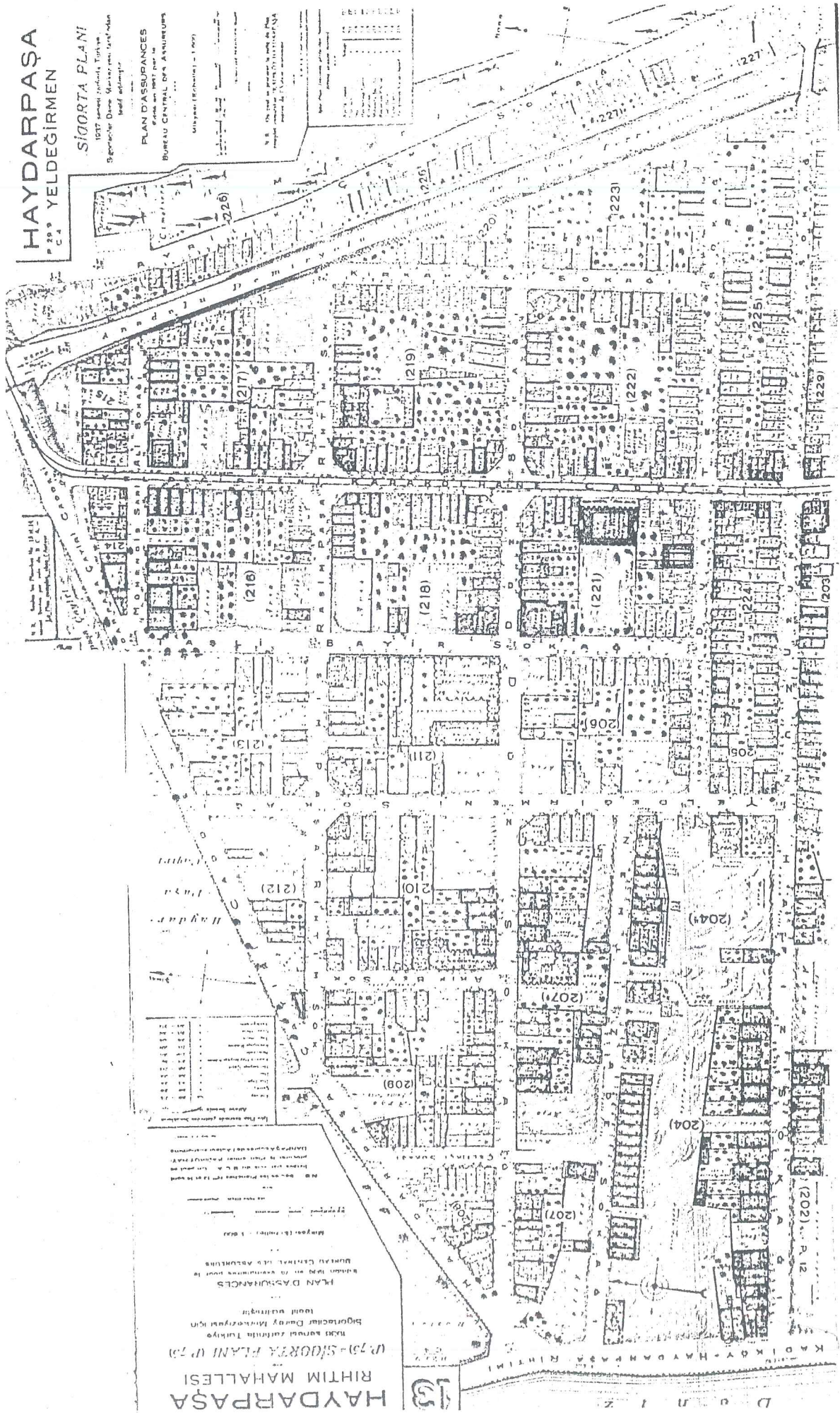
Mimari dokusunun inceleneceği çalışma alanı olarak; kuzeyde Haydarpaşa Çayırı Caddesi, güneyde İzzettin Sokak, batıda Rıhtım Caddesi, doğuda Yeldeğirmeni Karakolhane Caddesi arasında kalan bölge seçilmiştir.

4.5. SEÇİLEN ÇALIŞMA BÖLGESİNDEKİ TARİHİ YAPILAR

4.5.1. Hemdat İsrail Sinagogu

Havra: Giriş kapısı İzzettin Sokak üzerinde olup, Uzun Hafız Sokağına da cephesi vardır.

1885'te Kuzguncuk-Dağhamam kesiminden gelen Museviler Yeldeğirmeninde 1899'da Havralarını yaptılar⁶⁵. Havranın inşa edildiği alan Sultan Abdülhamid tarafından bağışlandığı için

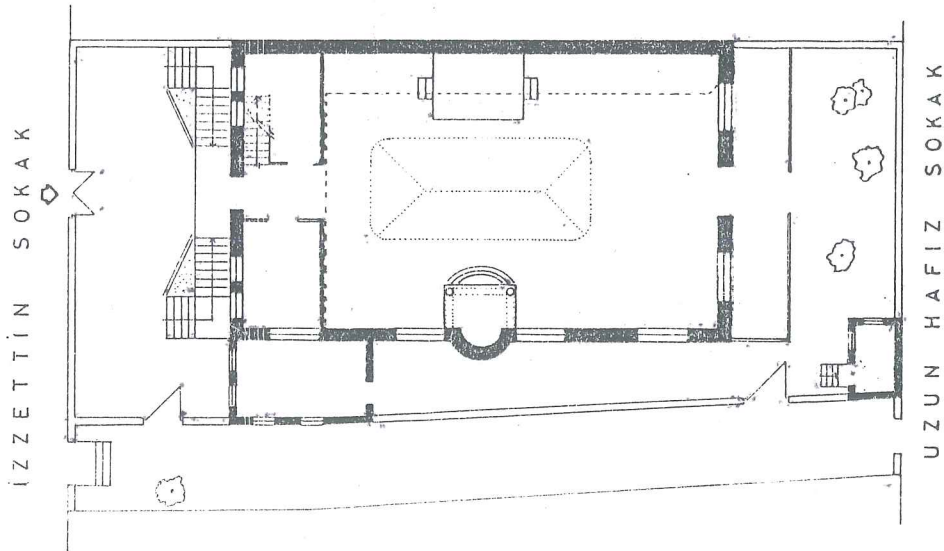
Harita 4 - Yeldeğirmeni semtini gösteren Pervittitch tarafından yapılmış bir harita

havraya İbranicede Hamid anlamına gelen Hemdat adı verilmiştir.

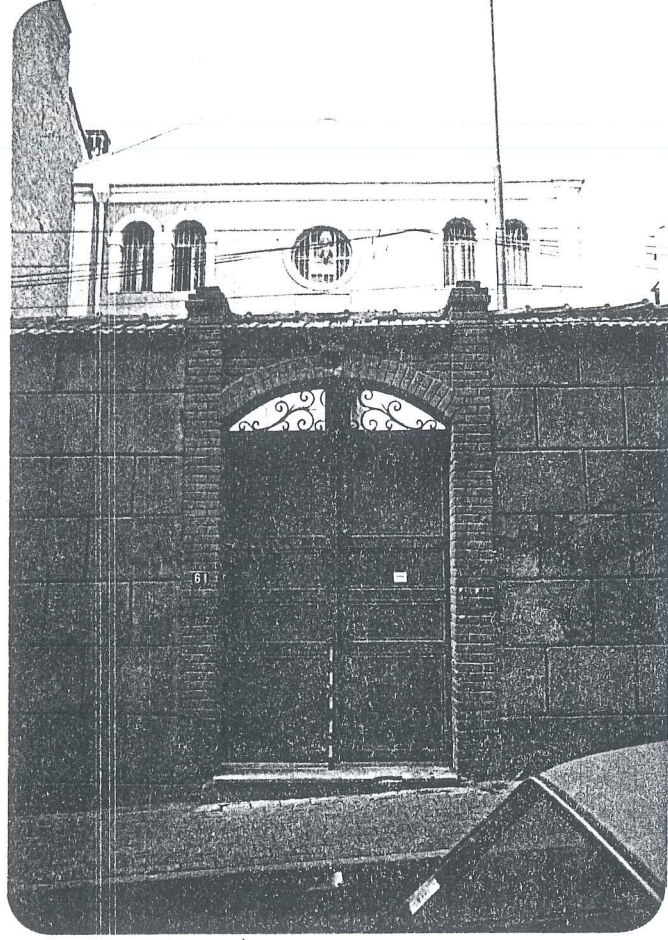
Yapı dikdörtgen planlı olup, uzun yönde simetri ekseninde iki kapısı vardır. Ana giriş bahçe kotundan 220 m yükseklikte olup, çift kollu merdivenle çıkılmaktadır.

Yapı yığma sistemle inşa edilmiş, üzeri beşikçatılı ve kiremit örtülüdür.

Tavan ve duvarlar bitkisel motifli yağlıboya resimlerle süslenmiştir. Ana girişin hemen solundaki merdivenle kadınlar için ayrılmış, ahşap ve iki yönde uzanan çekmekata ulaşılır.

Hemdat İsrail Sinagog Planı

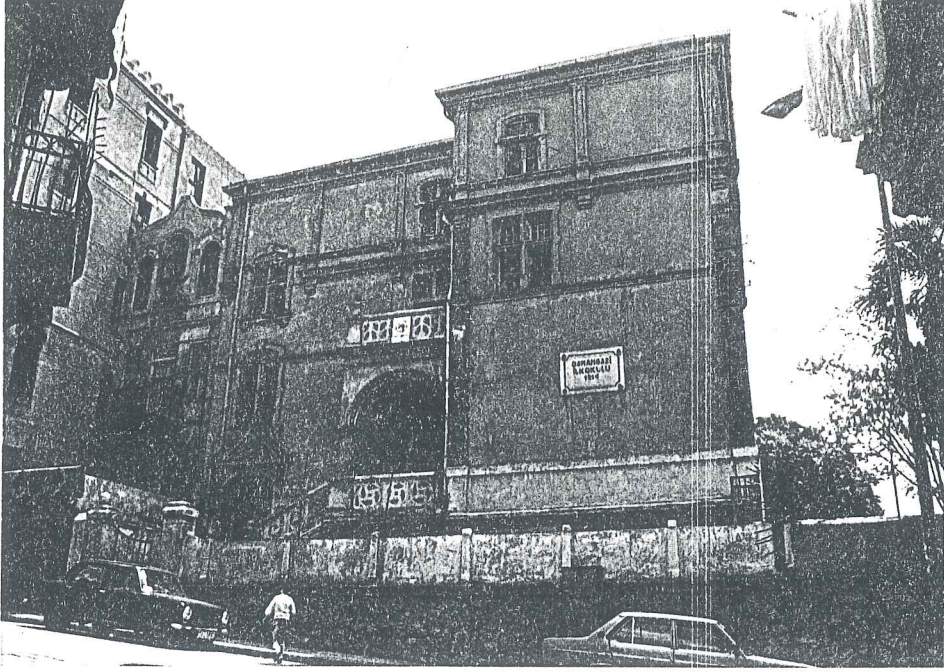
Resim 4- Hemdat İsrail Sinagogu, İzzettin Sokaktan görünüş

4.5.2. Osmangazi İlkokulu

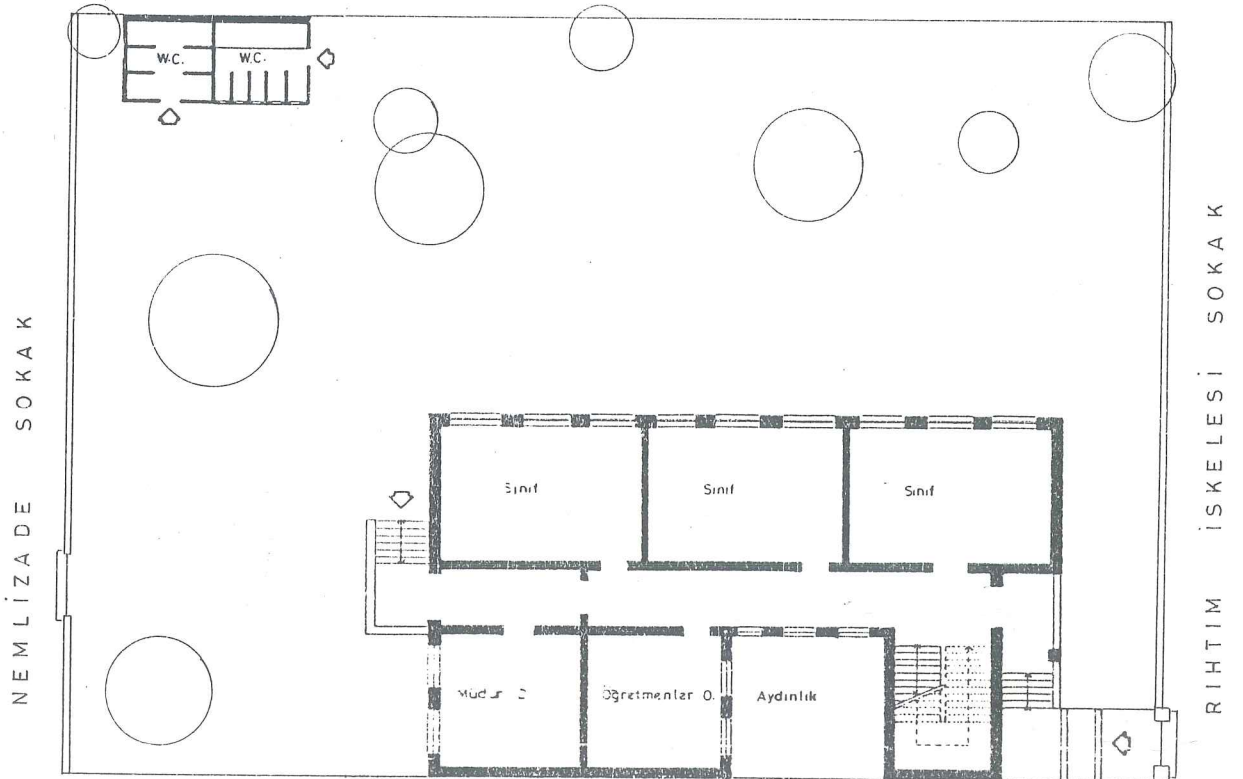
Rıhtım İskelesi Sokağı, 195 nolu ada, 33 nolu parsel üzerinde kurulmuştur.

Okul kurağı, 1902 yılında Almanlar tarafından Haydarpaşa Garında çalışan kimselerin çocuklarını okutmak üzere yaptırılmıştır. Bu kurağın içindeki okul 1914 yılında Söğütlü Ali Şamil Köşkü'nde üç sınıflı olarak açılmış, sonra beş sınıfa çıkarılarak Altıyol'a taşınmıştır. Almanlar ayrıldıktan sonra hükümet satınalmış, 1923 yılında 12. Okul adıyla öğre-

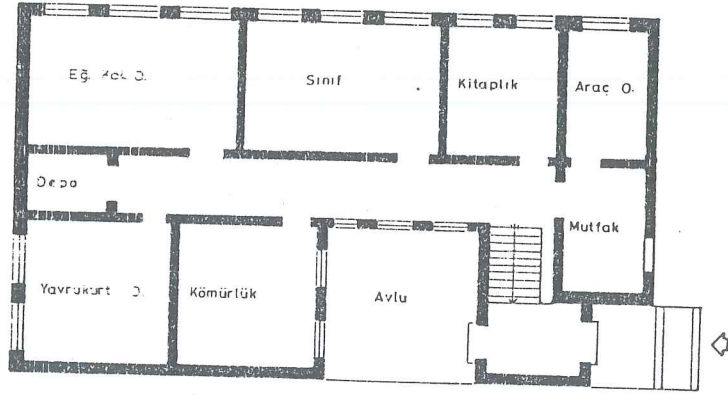
time açılmış, 1949 yılında Osmangazi İlkokulu adını almıştır⁶⁶.

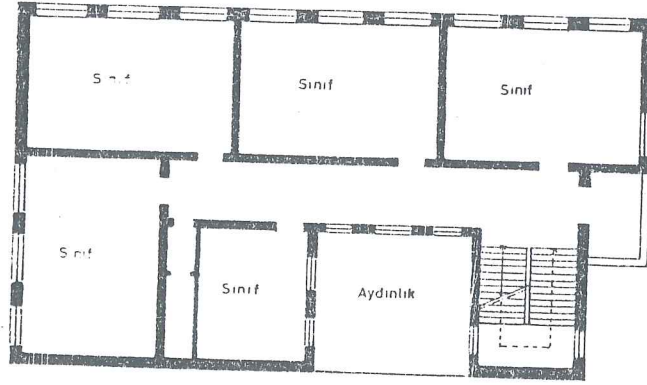
Resim 5- Osmangazi İlkokulu Rihtim İskelesi Sokağından görünüş

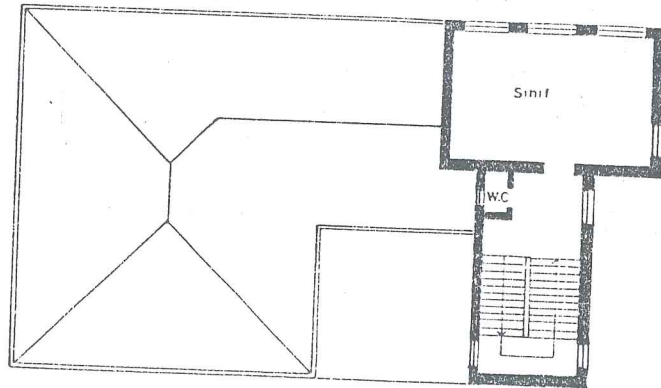
Çizim 1- Osmangazi İlkokulu zemin kat planı

Çizim 2- Bodrum kat planı

Çizim 3- Birinci kat planı

Çizim 4- İkinci kat planı

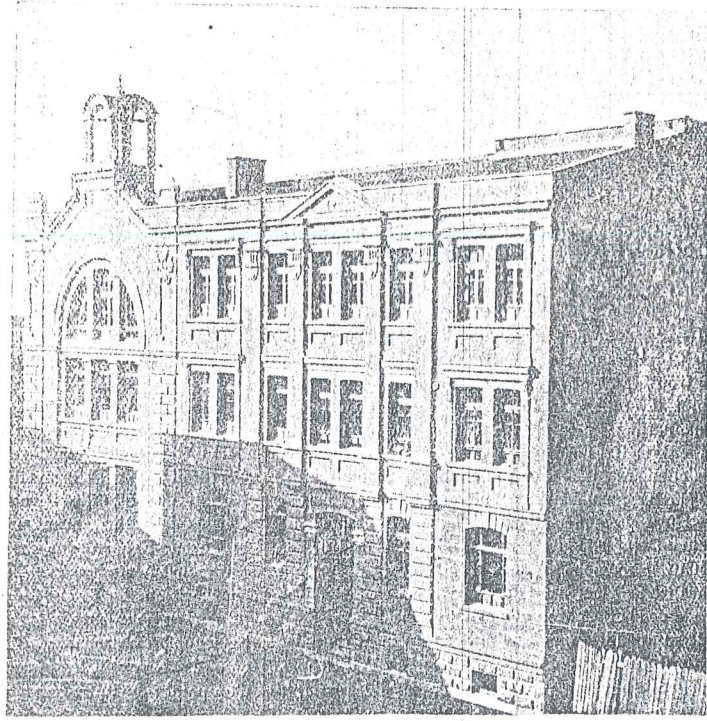
Resim 6- Atatürk Ortaokulu

4.5.3. Atatürk Ortaokulu

1896'da Katoliklerin rahibe yetiştiren bir okulu olarak öğretime açılan yapının adı Haydarpaşa LA NOUVELLE EGLISE ET LE PENSIONNAT SAINTE-EUPHEMIE idi (Resim 6). Okula ait kilisenin eni: 28 m, genişliği 10.5 m, yüksekliği 9.5 m (Resim 8). Yapı 1911'de bir yangın geçirmiş ve oldukça büyük hasar görmüştür⁶⁷ (Resim 9). Daha sonra binaya bir modül daha eklenerek onarılmış ve 15 Kasım 1912'de okul tekrar öğretime açılmıştır⁶⁸ (Resim 10).

26 Temmuz 1922'de ise okul civarında büyük bir yangın olmuş, yangın 10 saat sürmüş ve çevresindeki 270 adet ahşap bina yanmıştır. Okul binası bu yangında zarar görmemiştir⁶⁹ (Resim 11).

mencions les travaux sous les yeux des agents municipaux, un peu complices, qui chaque jour venaient nous prier de ne pas faire monter nos murs trop vite. Enfin, vers la mi-juin, un ami de Constantinople nous arrivait tenant sous son bras le parchemin tant désiré. Nous allions donc cette fois pouvoir marcher rapidement et sans crainte. Mais voilà que les Italiens ferment les Dardanelles. Et nos matériaux attendaient à l'entrée du détroit ! Heureusement, cette porte ne resta pas fermée longtemps, et, grâce à la prévoyance de notre architecte, nous avons pu tourner encore cette difficulté. Ce n'est pas tout. Le conflit italo-turc n'était pas terminé qu'éclatait la guerre balkanique.

HÂIDAR-PAGHA — LA NOUVELLE ÉGLISE ET LE PENSIONNAT SAINTE-EUPHÉMIE

Resim 7- Okulun yangından önceki halini gösterir bir fotoğraf (Kilise Albümünden alınmıştır)

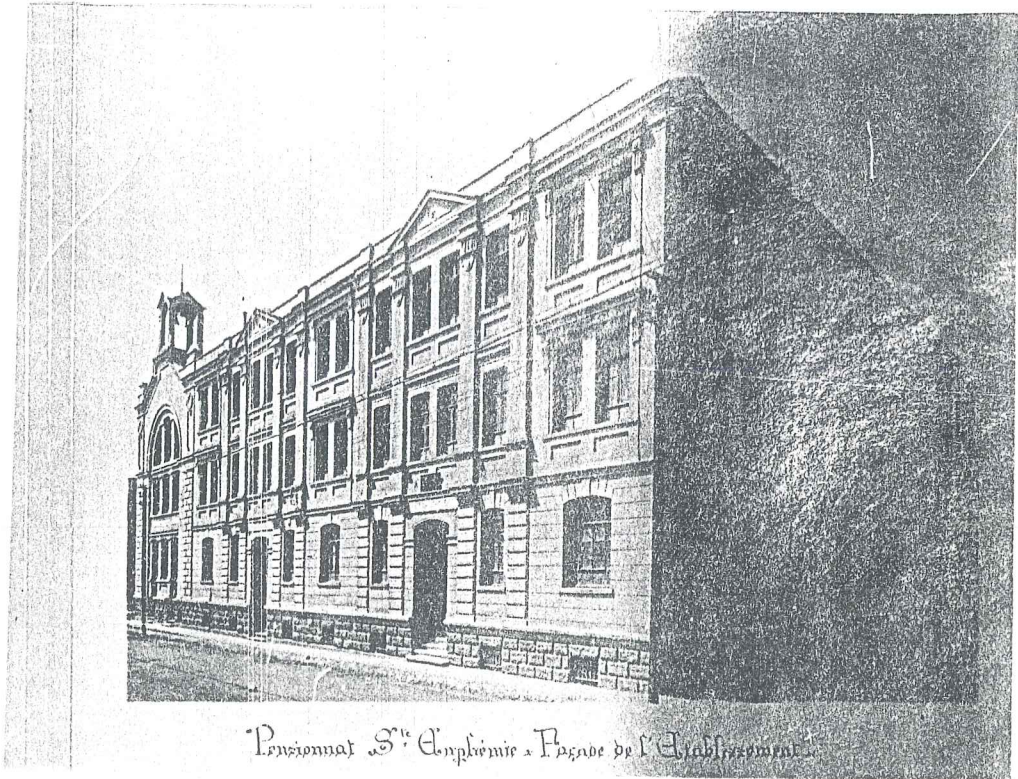

Église Notre-Dame du Rosaire

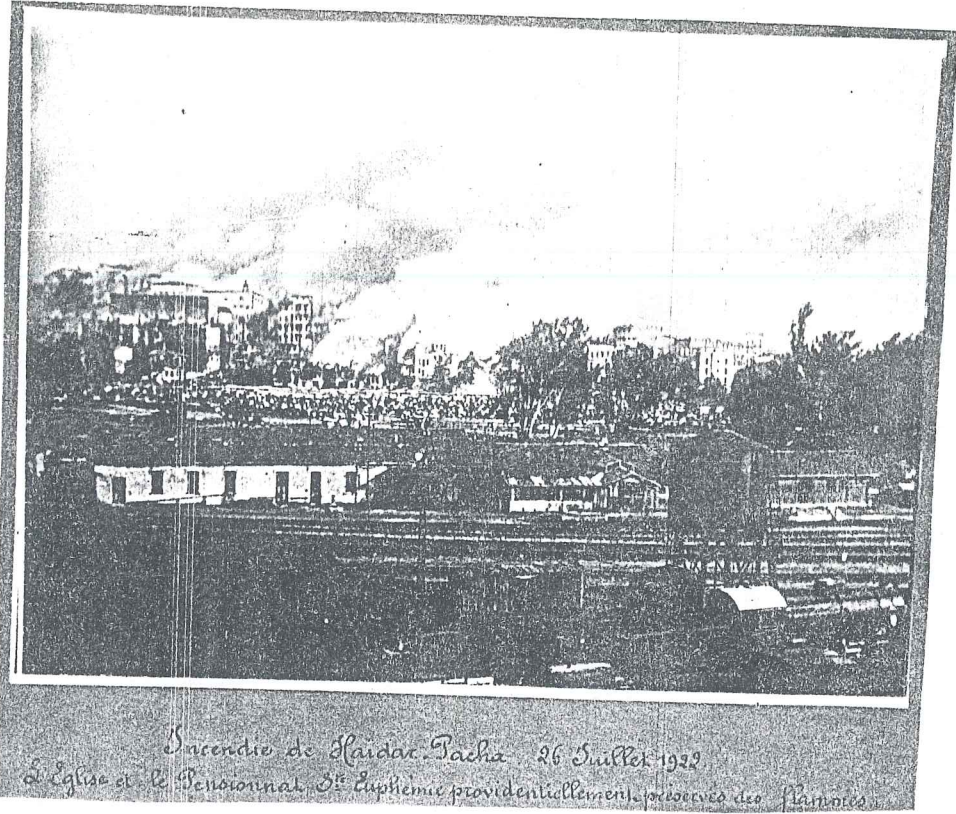
Resim 8- Kilisenin içini gösteren bir fotoğraf

Resim 9- 1911'deki yangın sonrasında okul binasının yerini gösteren bir fotoğraf

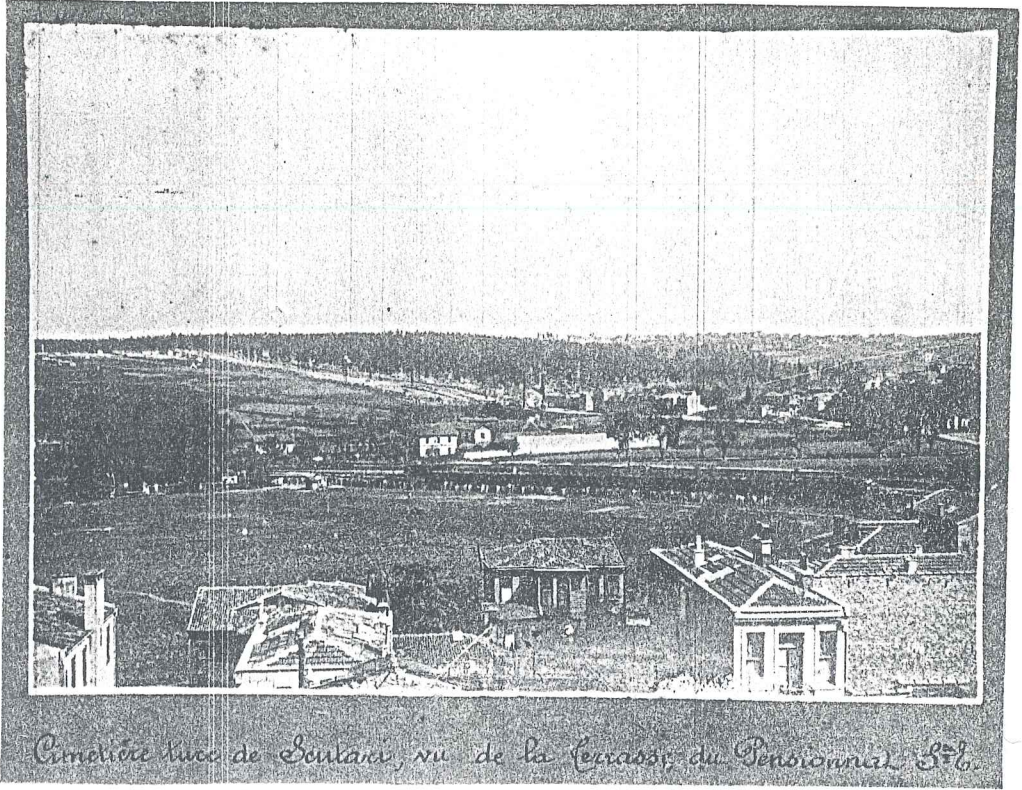
Resim 10- Yangından sonra büyütülerek onarılan okul binasını gösteren bir fotoğraf

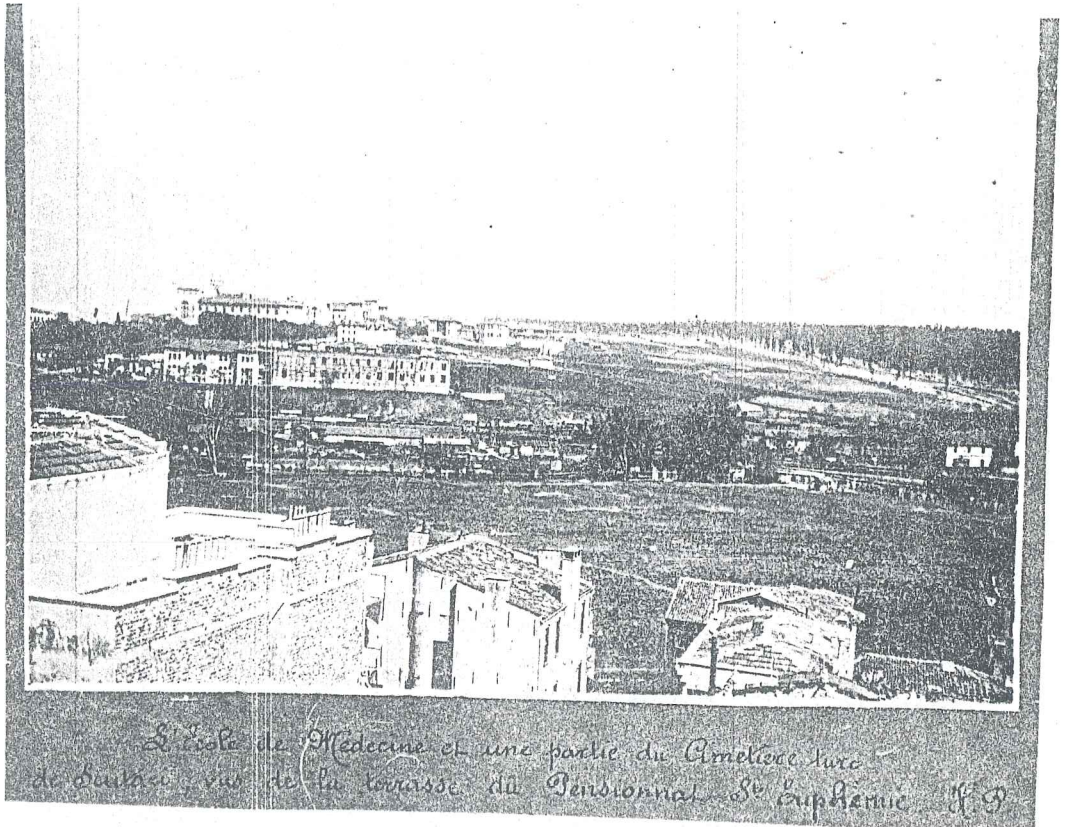
Resim 11- 1922 yılında okul binası çevresindeki yangını Haydarpaşa çayırı civarından gösteren bir fotoğraf

Resim 12- Cumhuriyetin ilanından sonra Türklerin eline geçen bina bugün ortaokul olarak kullanılmaktadır

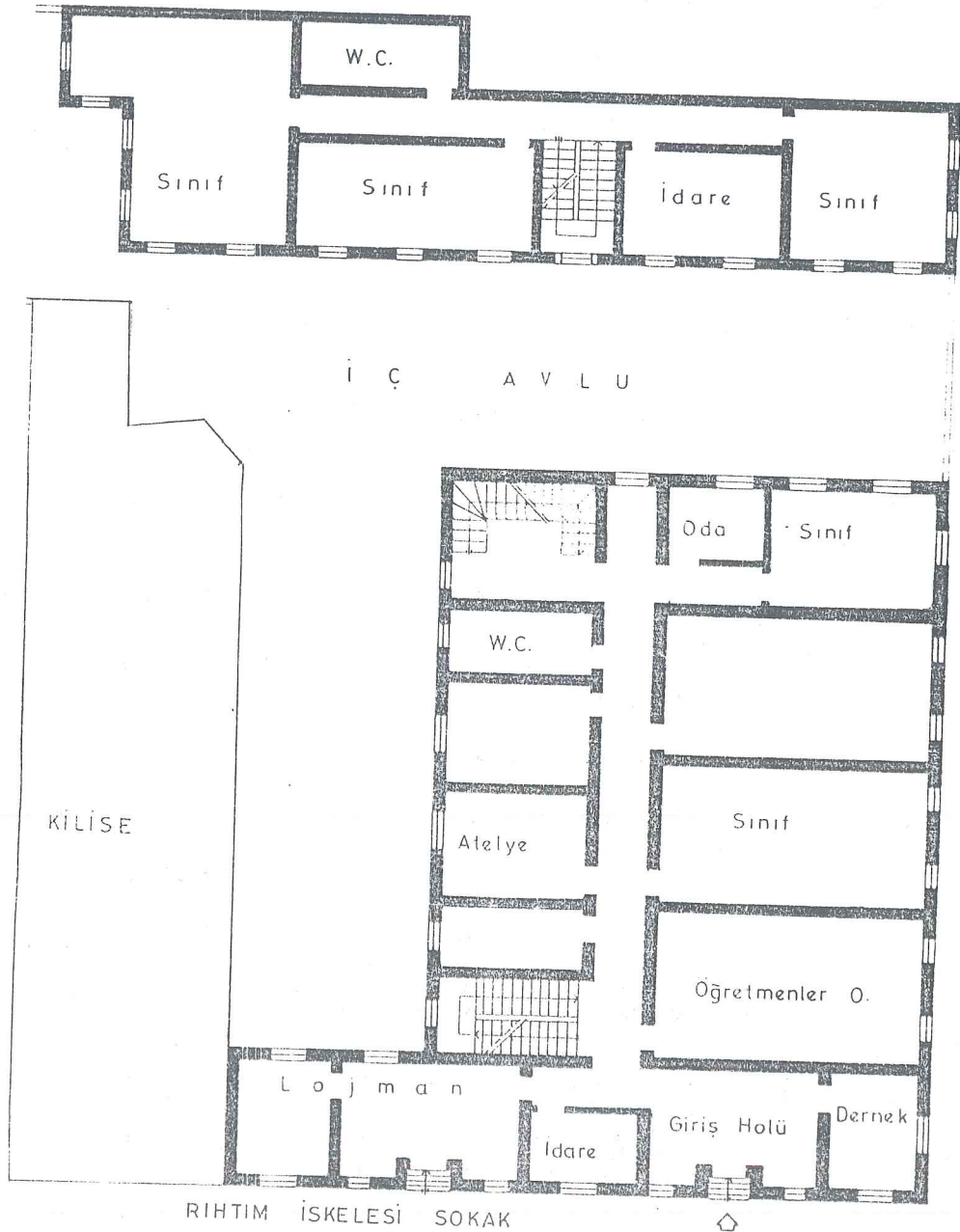
Resim 13- Rahibeler okulu terasından (bugünkü Atatürk Ortaokulu) Üsküdar yönüne bakış

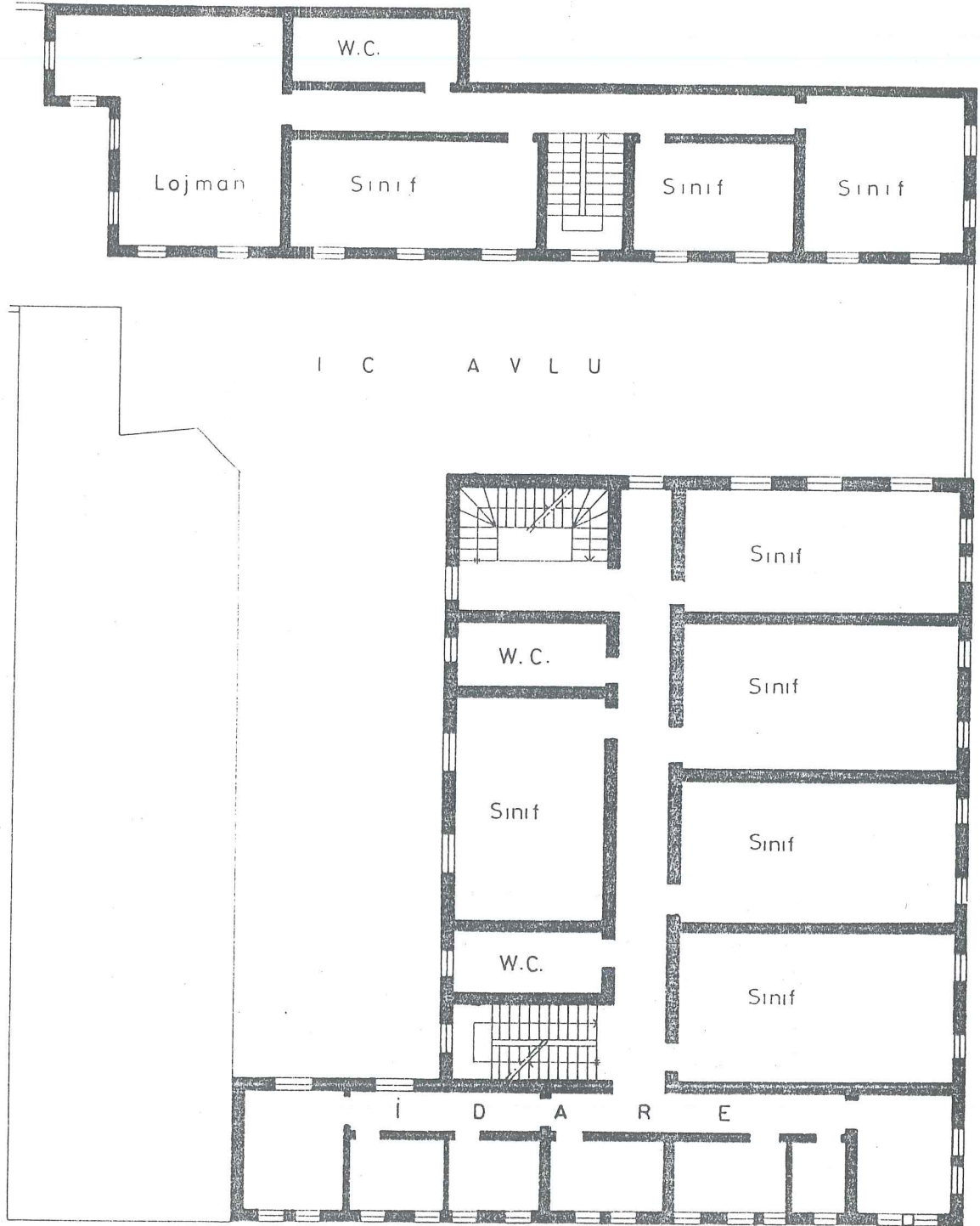
Resim 14- Rahibeler okulu terasından (bugünkü Atatürk Ortaokulu) Haydarpaşa Tıp Okulunun görünüşü

Okulda görevli rahibe R.P.Felicier'in anılarını topladığı kitapta bu çevrede oturan halkın Türk, Yahudi, Alman, İtalyan, Fransız, Avusturya, Ermeni, Çin, Yunan ve Suriyeli-lerden meydana geldiğini öğreniyoruz⁷⁰.

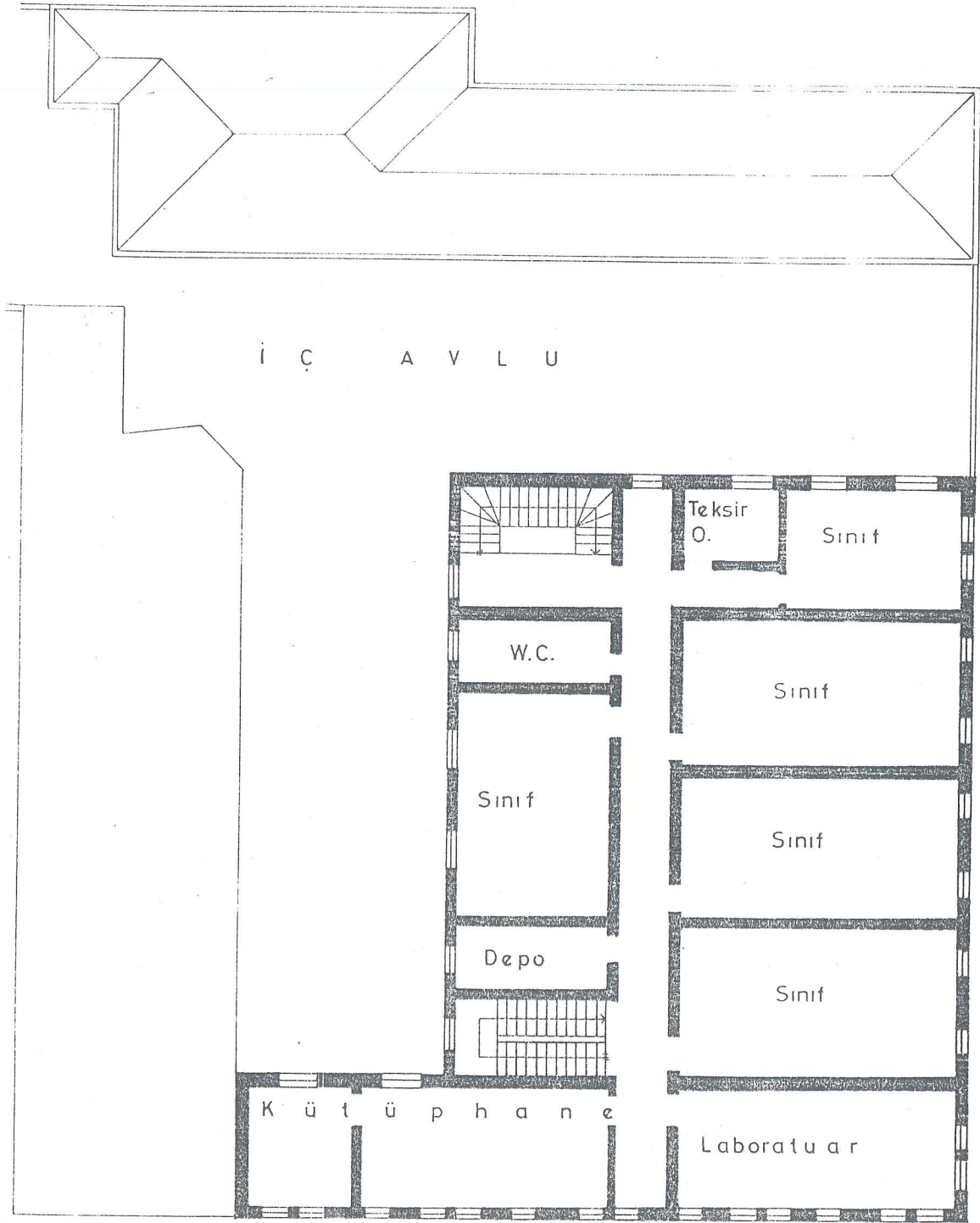
Bodrumla birlikte dört katlı kagir yapının ön cephesinde kapı kenarlarında duvara gömülü sütunçelerin bitimindeki saçağın üzerine oturan Roma mimarı uslubundaki üçgen alınlıklar dikkat çeker.

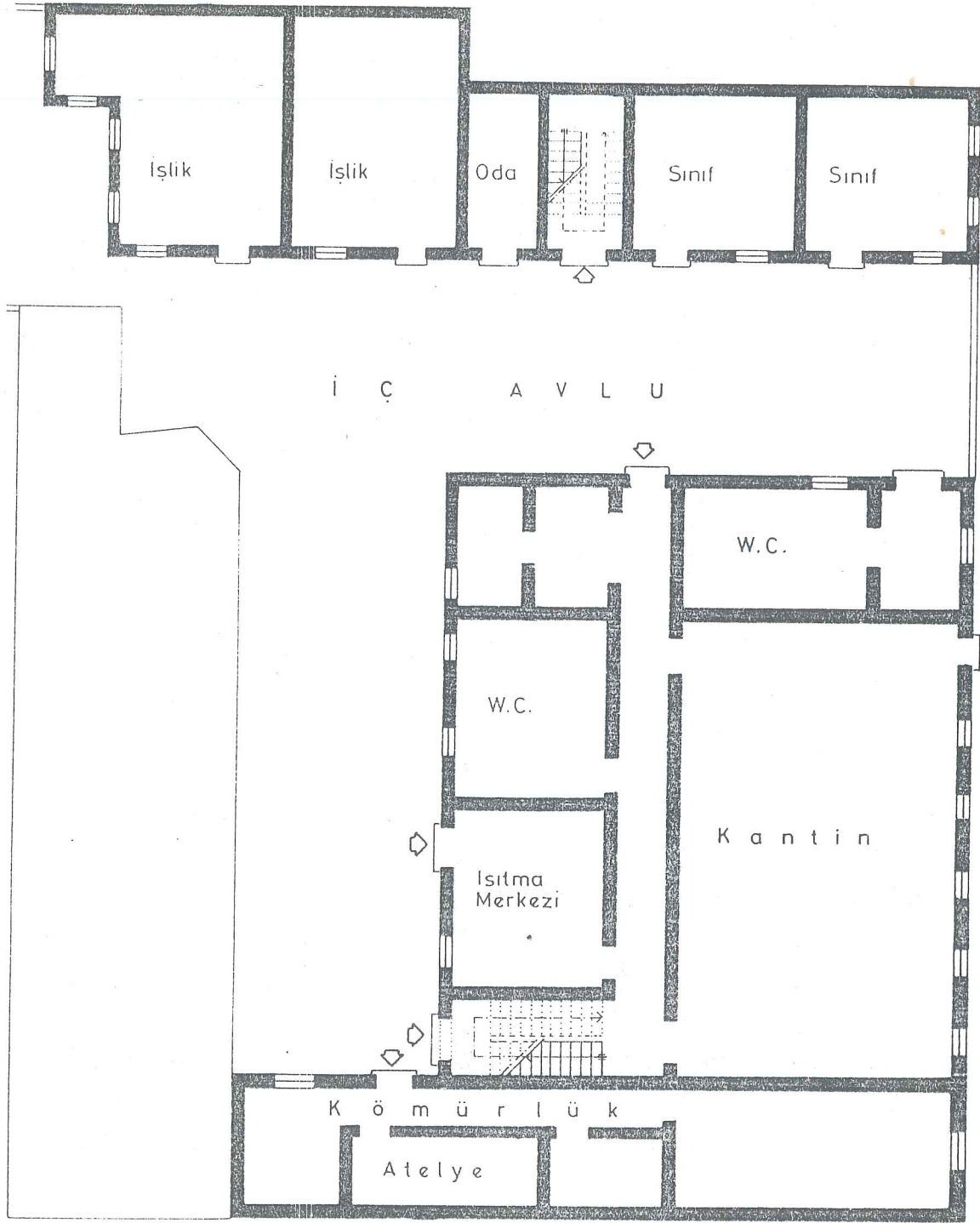
Çizim 5- Atatürk Ortaokulu zemin kat planı

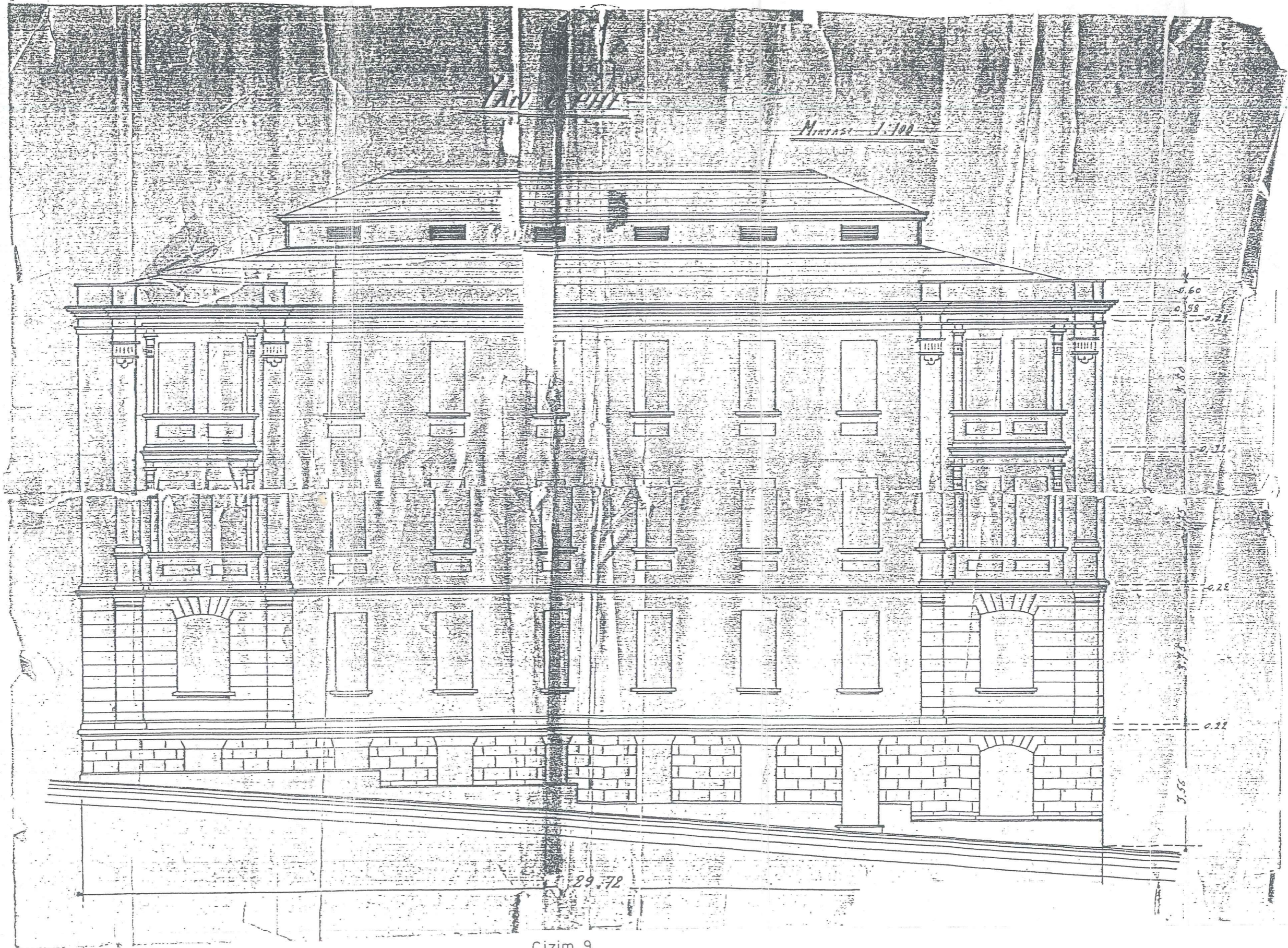
Çizim 6- Birinci kat planı

Çizim 7- İkinci kat planı

Çizim 8- Bodrum kat planı

YAN 1/100

Minyatı 1/100

0.60

0.98

0.22

0.80

0.22

0.75

0.22

3.75

0.22

3.56

29.72

Cizim 9

Çizim 9, 10'da Atatürk Ortaokulu arşivinden alınmış orijinal cephe çizimlerinin kopyaları verilmiş.

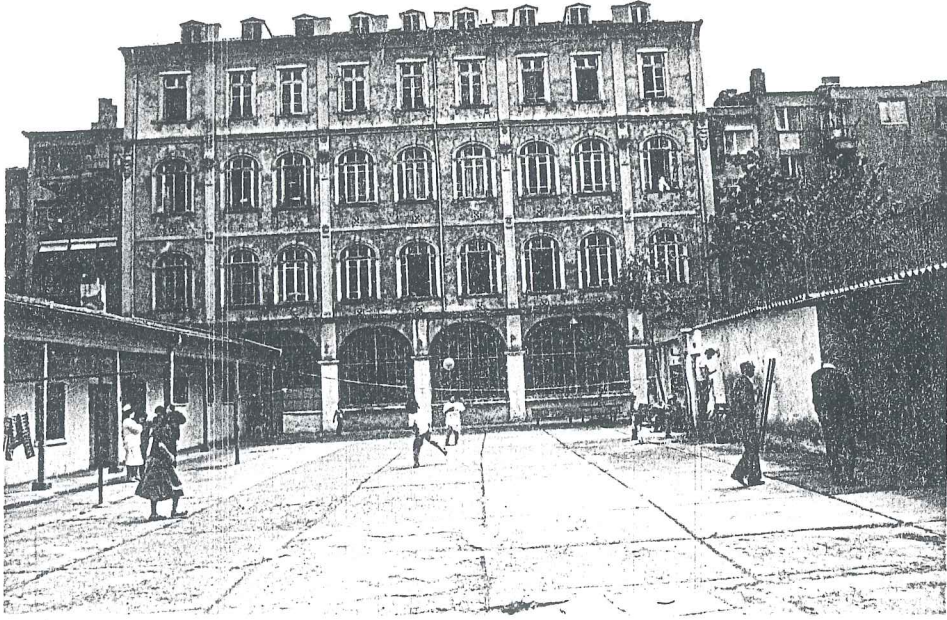
4.5.4. Atatürk Yetiştirme Yurdu

Yeldeğirmeni Karakolhane Caddesi No: 76'da kurulmuştur. 1885 yılında Fransızlar tarafından erkekler için rahip okulu olarak eğitime açılmış, 1936 yılına kadar devam etmiştir. Daha sonra Türkler tarafından ilkokul olarak kullanılmış ve 1954 yılından bugüne kadar Kız Yetiştirme Yurdu olarak hizmet vermektedir.

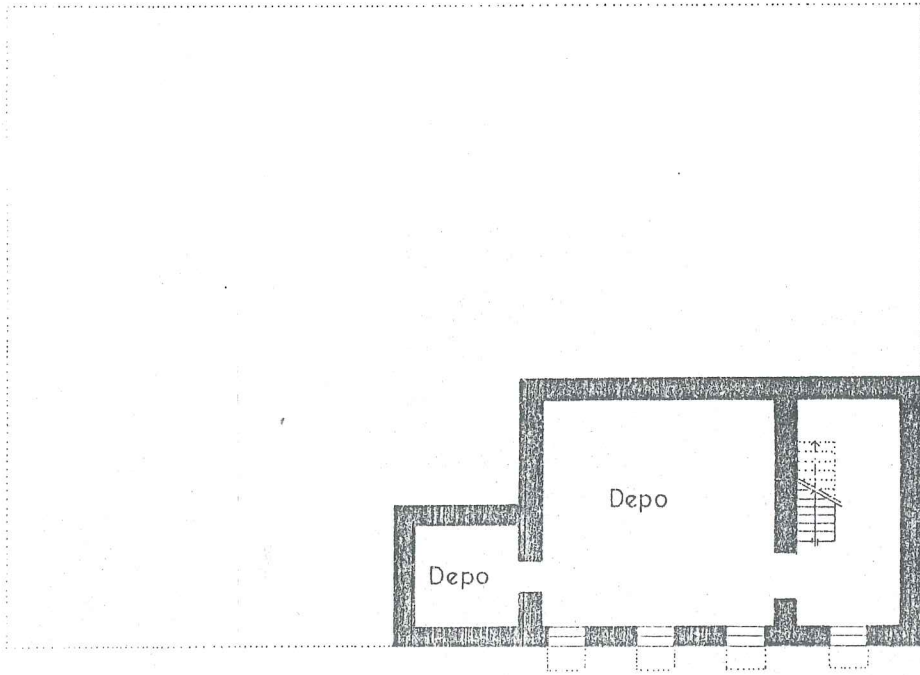

Resim 15- Atatürk Yetiştirme Yurdu Karakolhane Caddesinden görünüş

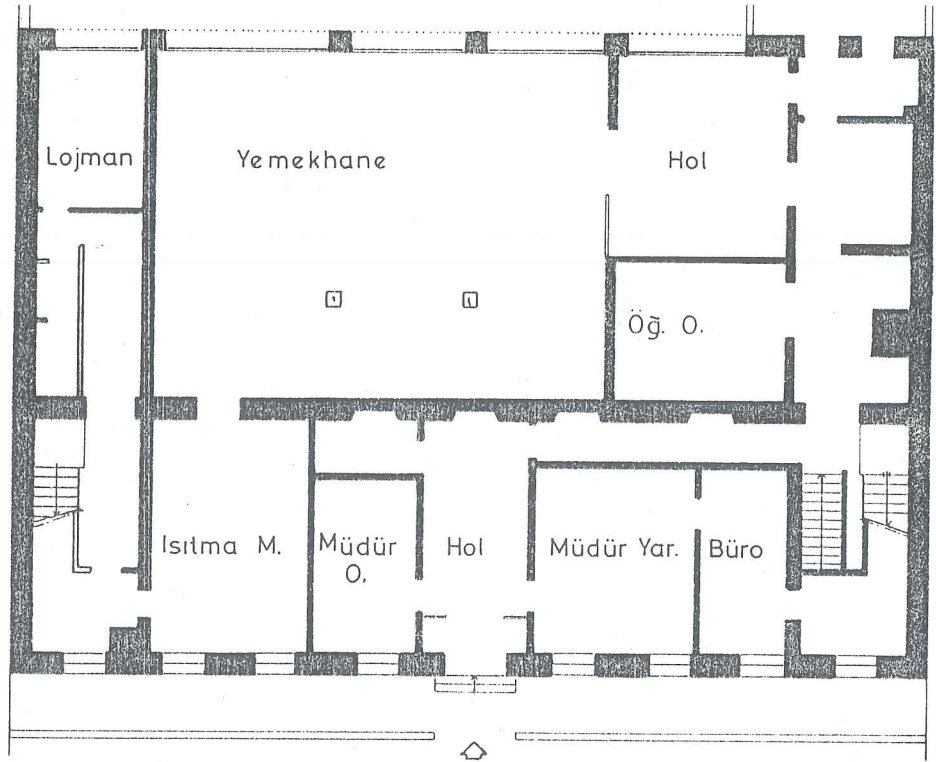
Kagir ve beş katlı yapının cephelerinde ampir etkili bezemeler görülmektedir. Yapının bugünkü kullanımına ait plan şemaları arka sayfada verilmiştir.

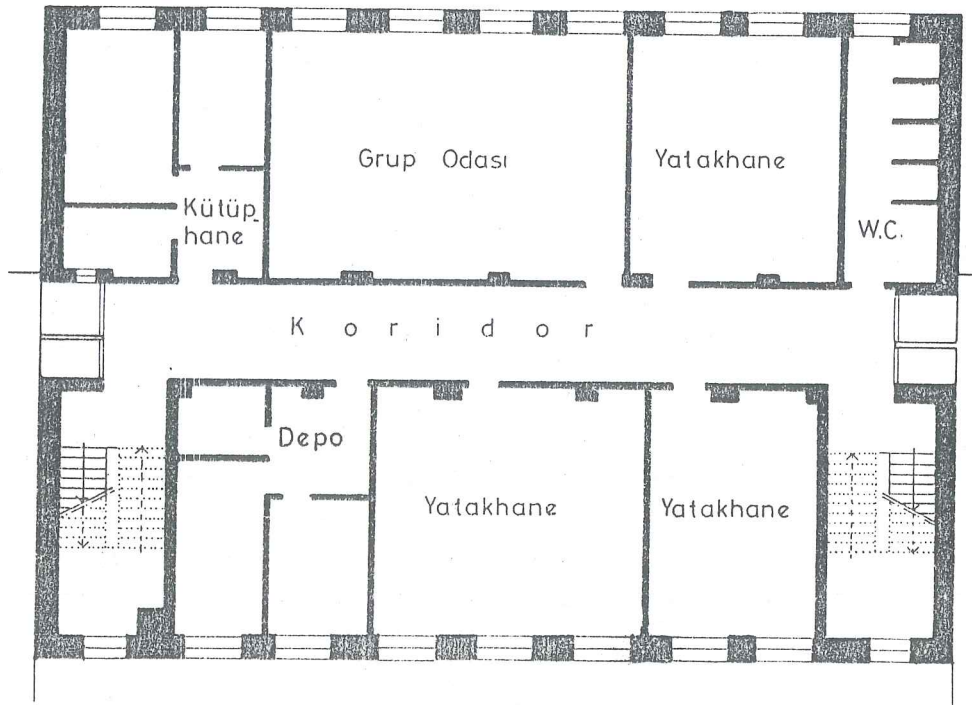
Resim 16- Atatürk Yetiştirme Yurdu arka cephesi

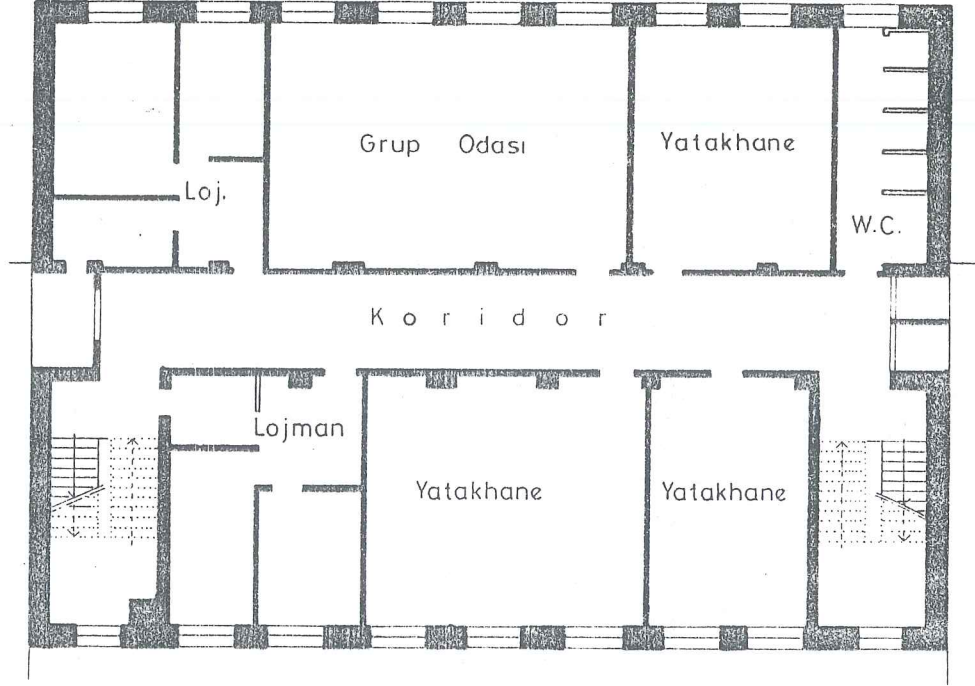
Çizim 11- Bodrum kat planı

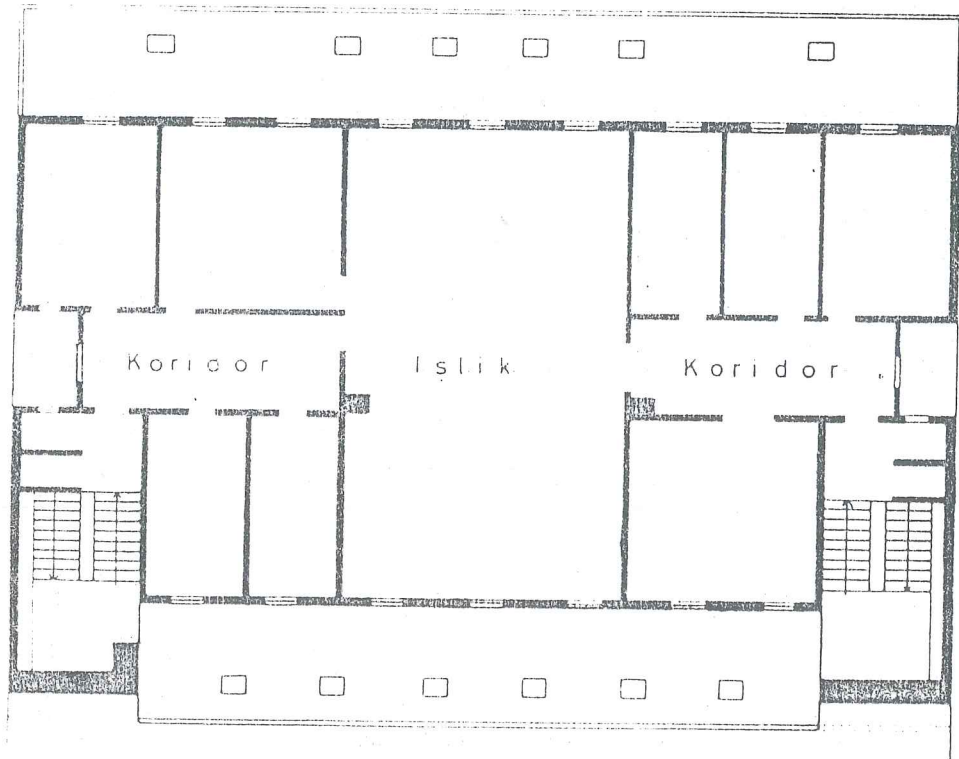
YELDEĞİRMENİ KARAKOLHANE CADDESİ
Çizim 12- Zemin kat planı

Çizim 13- Birinci kat planı

Çizim 14- İkinci kat planı

Çizim 15- Üçüncü kat planı

5.BÖLÜM: BÖLGENİN FİZİKSEL BİÇİMLENİŞİ

5.1. DOĞAL VERİLERİN BİÇİME ETKİSİ

5.1.1. Topoğrafya

Batıdan doğuya doğru, Rihtım Caddesinden Karakolhane caddesine çıkan dik yokuşlar, buradan sonra çok az bir eğimle kuzeydoğudaki DDY İşletmesi sınırlarına dayanır. Yokuşların iki yanında sıralanan evlerin altında eğimden dolayı yarım bodrum katlar oluşur. Böylece binaların giriş kotu yerden birkaç basamak yükselir.

5.1.2. Manzara-Sokak-İlişkisi

Sokaktaki evler bitişik nizamda tüm cepheler oldukça düzgün bir şekilde sıralanmışlardır. Yollar oldukça eğimli olarak denize doğru indiğinden her cephe dar bir açıyla da olsa denizi görmekte; çıkmalar da bu görüşü artırmaktadır.

5.1.3. Sokak, Parsel, Yapı İlişkisi

Sokaklar çok düzgün bir şekilde birbirine paraleldir. Yolların düzgünlüğü yapı adalarını da düzgün birer dörtgene

dönüştürmektedir. Binalar kaldırımın bittiği noktadan başlar. Arkada bırakılan bahçeler her yapı adasında bir iç avlu oluşmasını sağlamıştır. İlkokul ve sinagog yapılarının haricinde ön bahçeye rastlanmaz. Ayrıca park gibi ayrılmış bir yeşil alanda yoktur.

5.2. YAPI ELEMANLARI

5.2.1. Planda Biçimlenişleriyle Kapılar

Giriş kapıları;

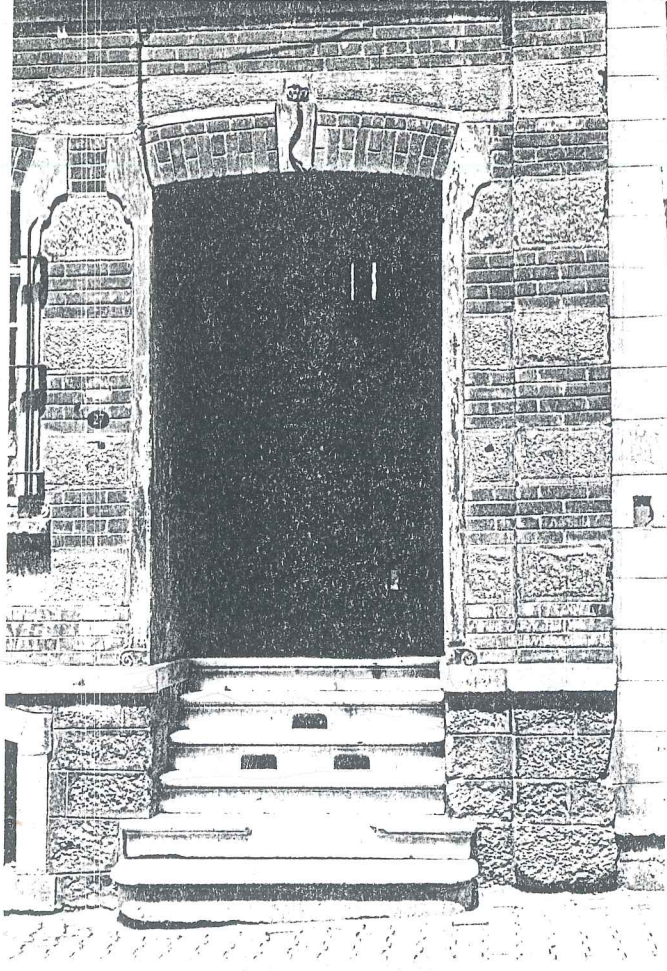
1- Bir yüzde

2- Niş içinde olmak üzere ikiye ayrılır.

Genel olarak tüm yapılarda bir subasman yüksekliği vardır ve buna birkaç basamakla ulaşılır.

Niş içinde olan kapıların şekil olarak bodrum kat gereksiniminden doğduğu görülmektedir. Bodrum kat olan yapılarda giriş kotu yaklaşık yarım kat kadar yükselmiştir. Bu kota ulaşan giriş merdivenleri zorunlu olarak kapıyı dış cepheden merdiven veya sahanlık kadar içeriye almıştır. Bu yapılaşmada doğal olarak nişi oluşturmuştur (Resim 17).

Giriş kapıları genelde cephenin bir kenarında yer almış, dar cepheli binalarda böylece sokağa bakan bir oda elde edilmiştir (Resim 17) (Tablo 1,2).

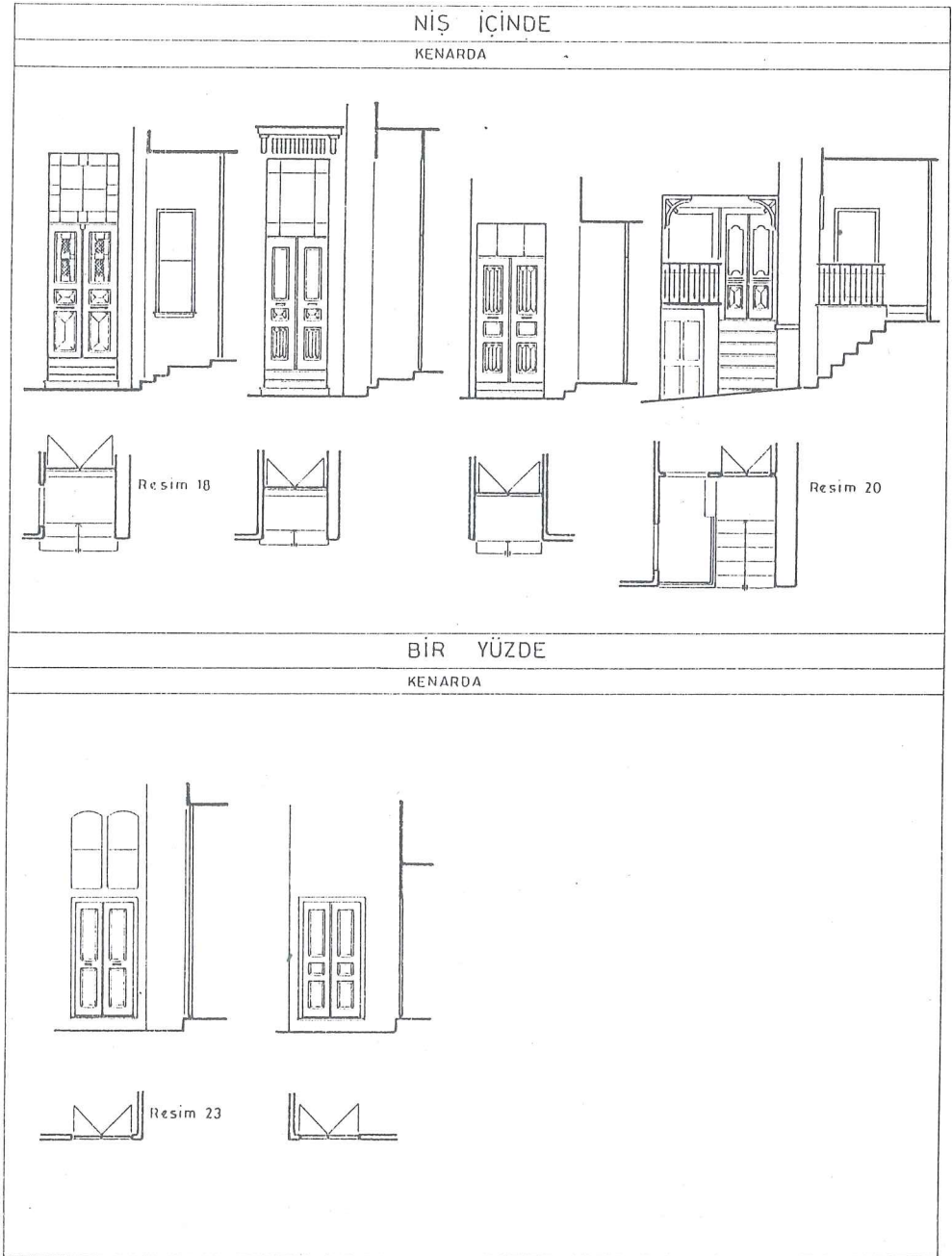

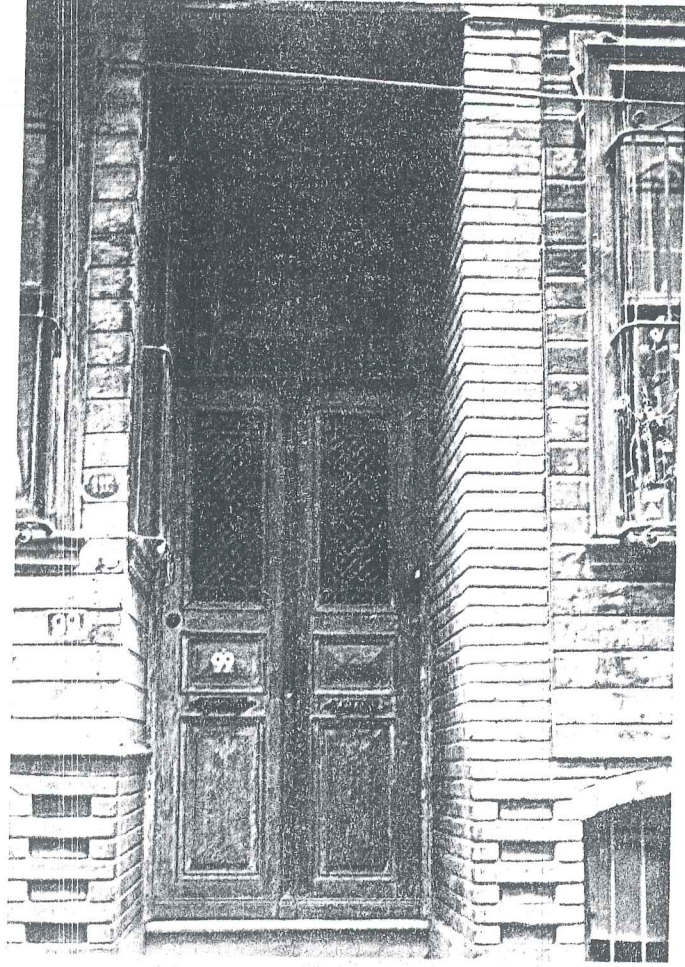
Resim 17- Rihtım İskelesi Sokağı, No:27

Tablo:1 KAGIR YAPILARDA GİRİŞ KAPILARININ PLANDA YERİ VE BİÇİMİ

KENARDA	
ORTASINDA	
KENARDA	
ORTASINDA	

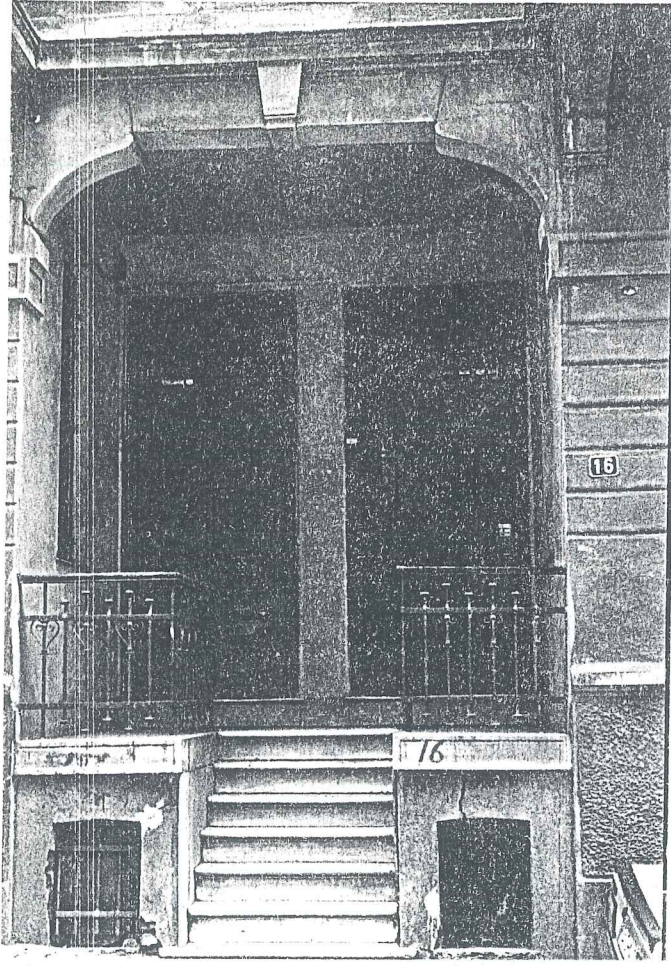
Tablo.2 AĖSAP YAPILARDA GİRİŞ KAPILARININ PLANDA YERİ VE BİÇİMİ

Resim 18- İzzettin Sokak, No:99

Simetrik ikiz yapılarda kapılar, simetri ekseninin sağında ve solunda yer alarak ortak bir niş içindedirler (Resim 18,19).

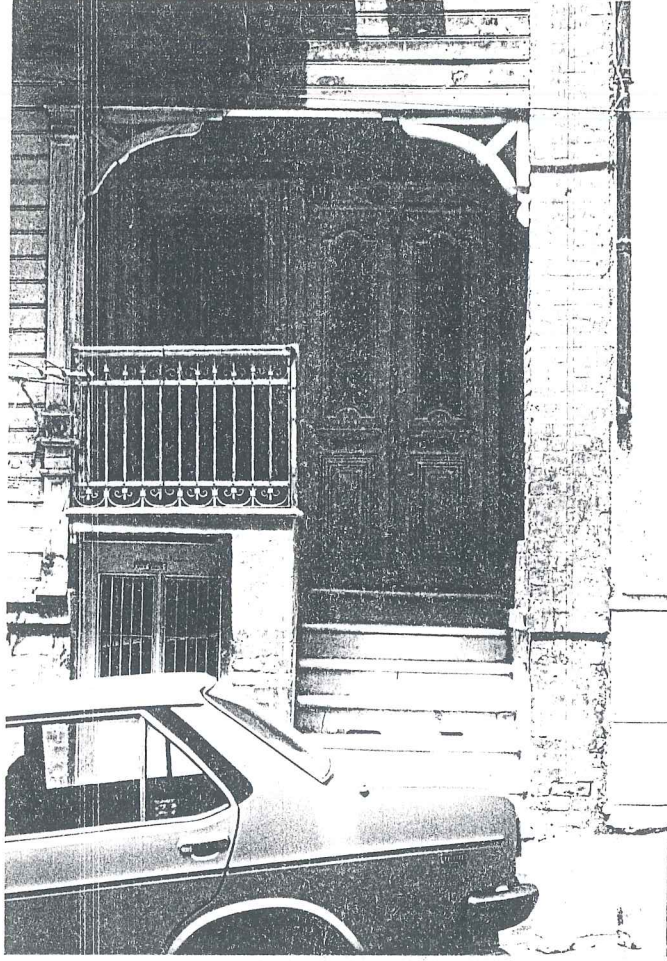

Resim 19- Uzun Hafız Sokağı, No:16

Ahşap yapılarda giriş kapılarında masif tablalı kanatlar ile camlı kanatlar kullanılmıştır. Kapıların üstleri düzdür.(Resim 20).

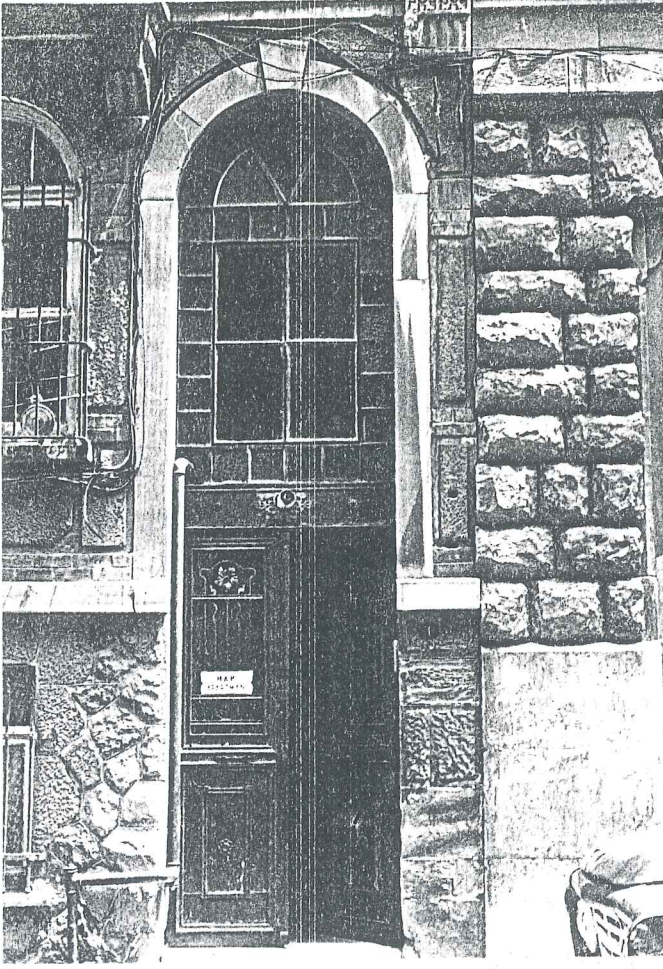
Kagir yapılarda genellikle giriş kapı kanatları demir olup, üzerlerindeki süsleme elemanları dökümdür. Ayrıca camlı demir kapılarda koruma amaçlı süsleme elemanları vardır.

Kagir yapılarda görülen bir özellik hemen hemen tüm kapıların çeşitli tiplerde kemerli olmasıdır. Bu kemerler taş, tuğla ve sıvalıdır.

Resim 20- Uzun Hafız Sokağı, No:19

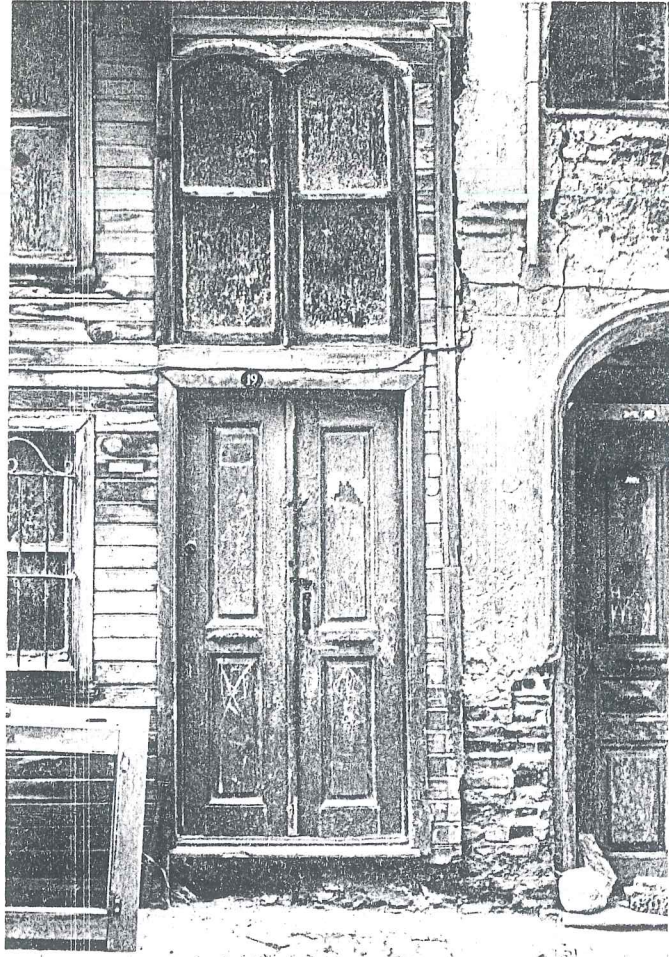
Her iki yapı türünde de genellikle tepe penceresi vardır, bunun olmadığı hallerde kapının bir veya her iki yanında aydınlatma penceresi bulunur (Resim 24).

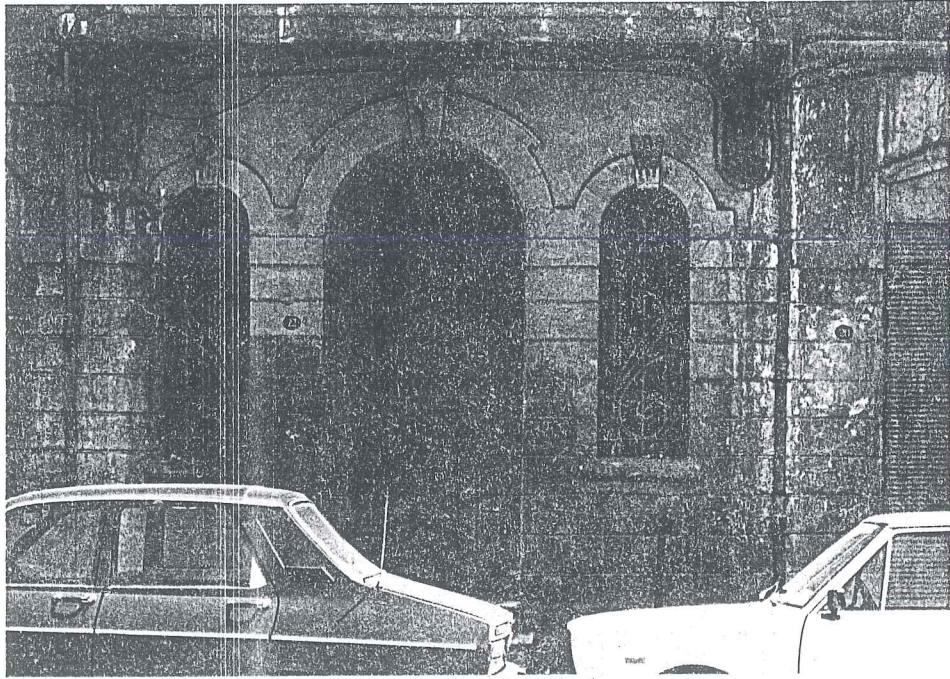
Resim 21- Akif Bey Sokağı, No:4

Resim 22- İzzettin Sokak, No:81

Resim 23- Taşlıbayır Sokağı, No:19

Resim 24- Haydarpaşa Çayır Caddesi, No:22

5.2.2. Pencere Biçimleri

Yeldeğirmeninde genel olarak sürme ve kanatlı pencere tiplerinin kullanıldığını görüyoruz. Ahşap ve kagir yapılarda kullanılan sürme pencereler düşeyde; bir, iki, üç birimli, kanatlı pencereler ise; bir, iki, dört kanatlı olarak düzenlenmiştir (Tablo 3,4).

Ahşap yapılarda pencerelerin üzeri kapılarda olduğu gibi düz atkılıdır.

Pencere kenarlarındaki ahşap bezemelerde çita işçiliği, kesme ve takıt yöntemi, oyma, ahşap silme işçiliği teknikleri kullanılmıştır.

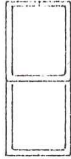
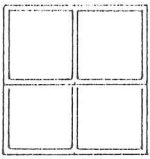
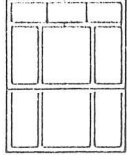
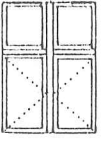
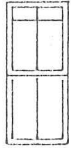
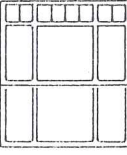
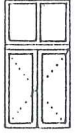
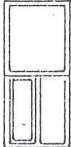
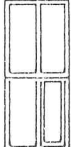

Kagir yapılarda da pencere üzerleri düz atkılı olduğu gibi, çeşitli kemer tiplerinin kullanıldığını görüyoruz.

Ahşap yapılarda, dikme aralıklarından çıkan pencere genişlikleri, az farklılıklarla kagir yapılarda da kullanılmıştır. Ahşap ve kagir tüm yapılarda pencere düşey ölçüsü yaklaşık birbirinin aynıdır.

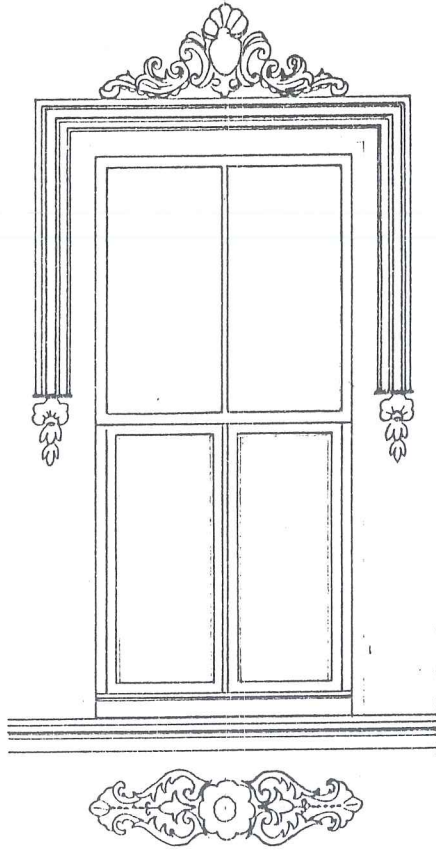
5.2.2.1. Ahşap Kapaklar

Eski evlerde cam kullanılmadığı zamanlarda dış etkenlerden ve görünmekten korunmak için, kullanılan kepenkler, bugün cam ile birlikte kullanılmaya devam etmektedir. Aynı zamanda yapıların mimari görünümünü zenginleştirmektedirler (Resim 32).

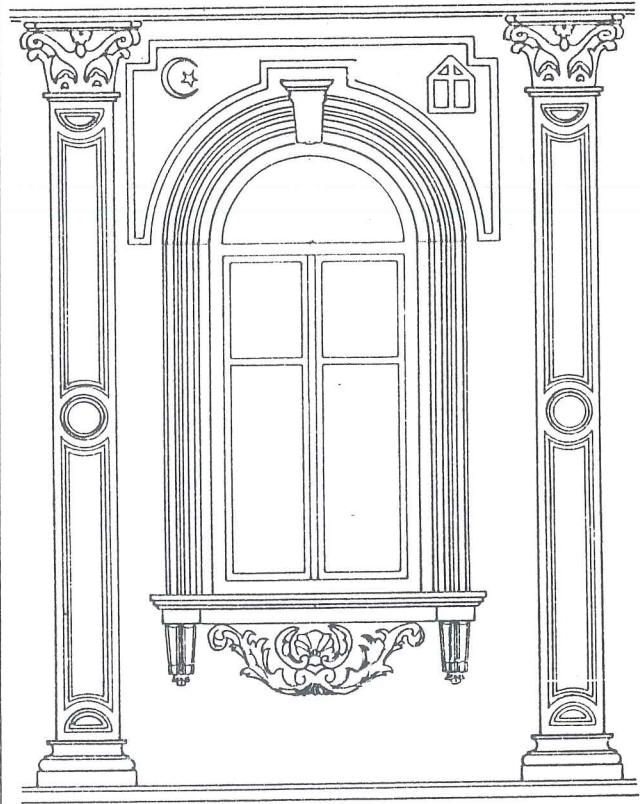
Tablo:4 AHŞAP YAPILARDA PENCERE AÇILIMLARI VE KAYIT DÜZENLERİ ANALİZİ

SÜRME PENCERELER			KANATLI PENCERELER
BİR BİRİMLİ	İKİ BİRİMLİ	ÜÇ BİRİMLİ	İKİ BÖLÜNTÜLÜ - İKİ KANATLI
 <p>Resim 30</p>		 <p>Resim 31</p>	
			
			
			
 <p>Resim 29</p>			

Tablo:5 KAGIR YAPILARDA PERVAZ BİÇİMLERİ (Sıvalı)

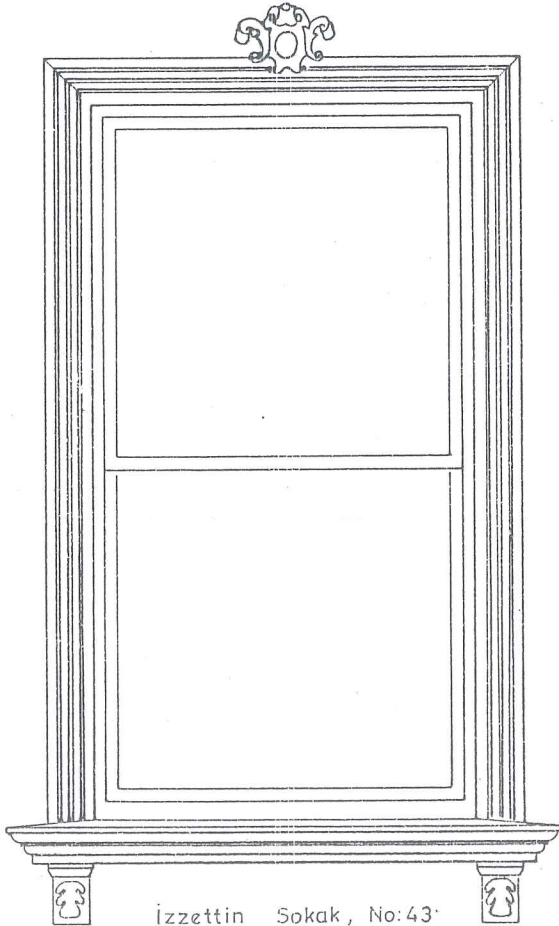

İzzettin Sokak, No:41

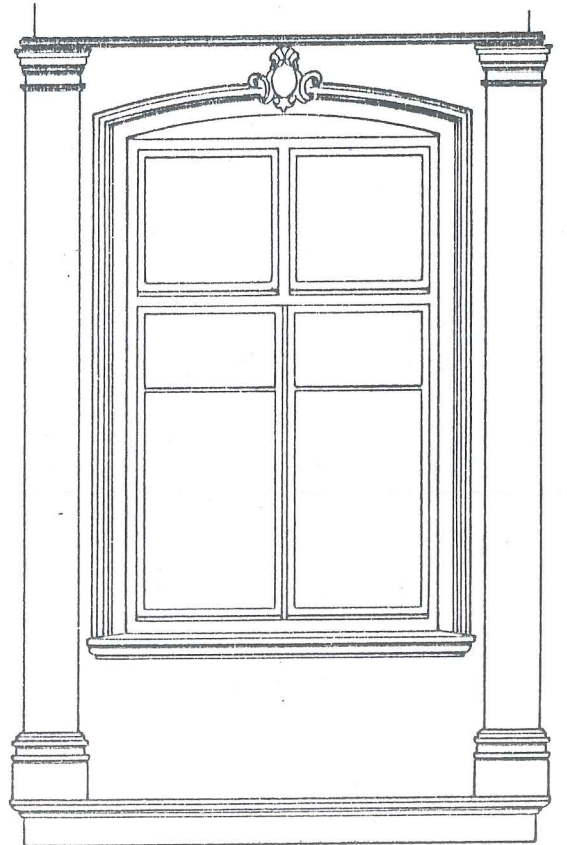

Resim 28

Duatepe Sokak, No:16

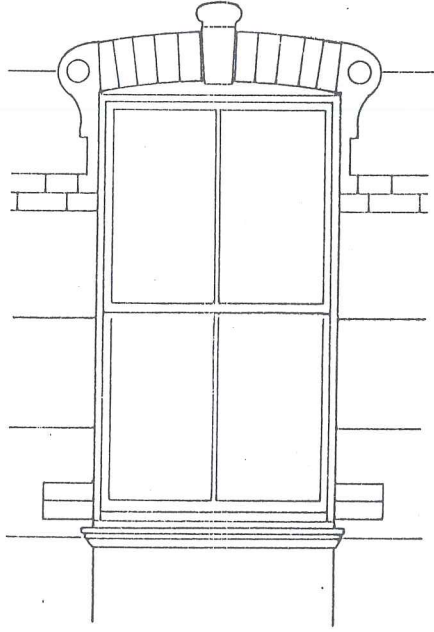

İzzettin Sokak, No:43

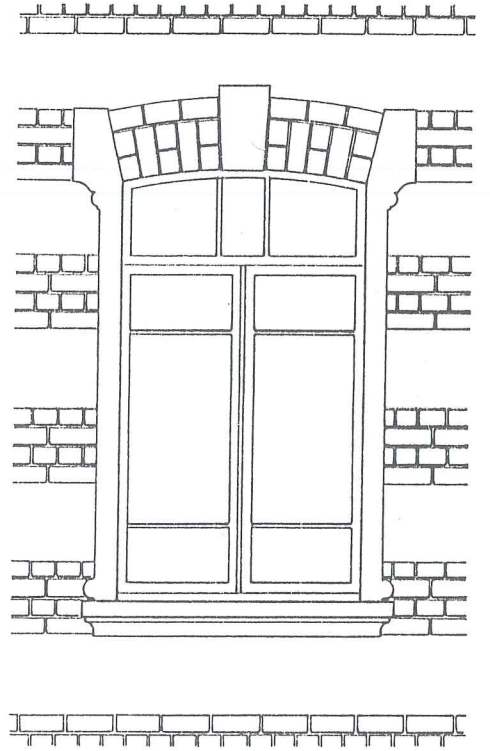

Düz Sokak, No:44

Tablo:6 KAGIR YAPILARDA PERVAZ BİÇİMLERİ (Tuğlalı)

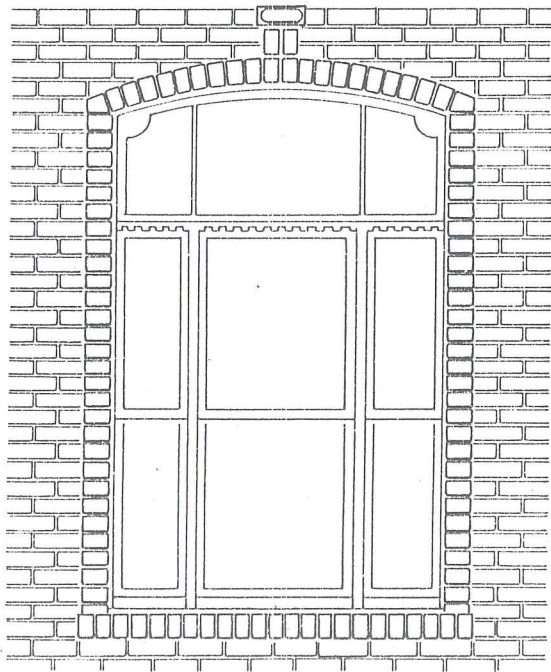

Nemlizade Sokak, No:13

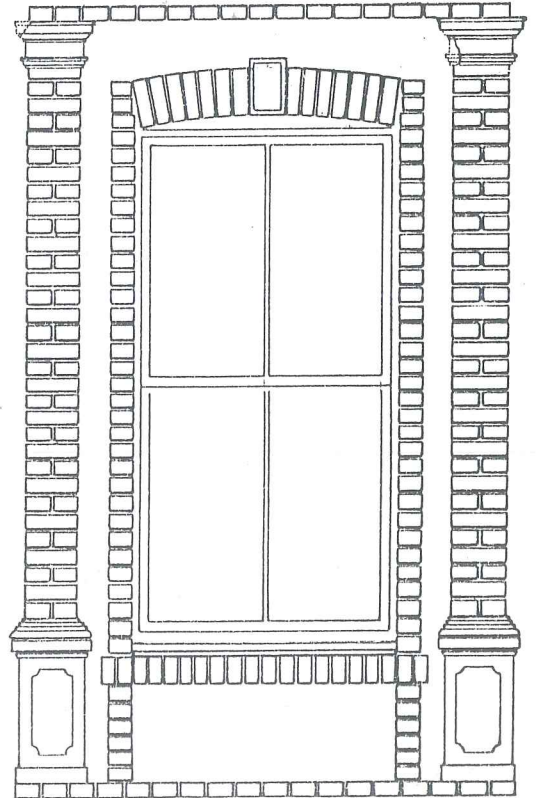

Resim 27

Rihtim İskelesi Sokak No:27

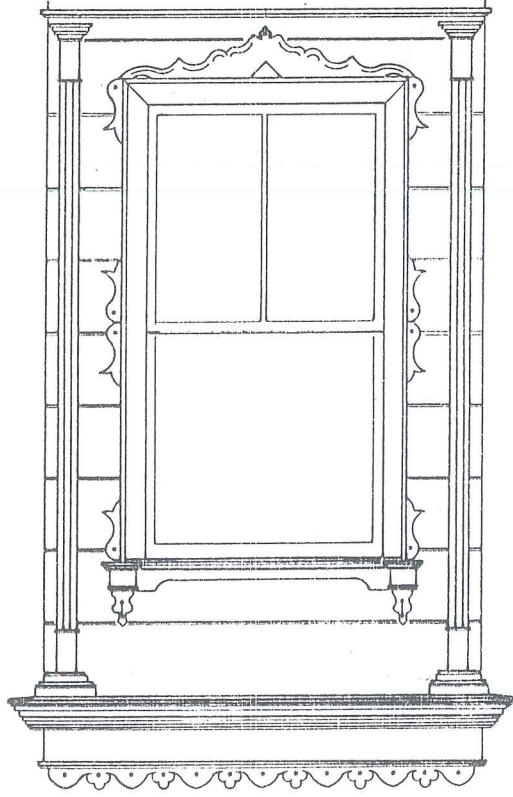

İzzettin Sokak , No:89

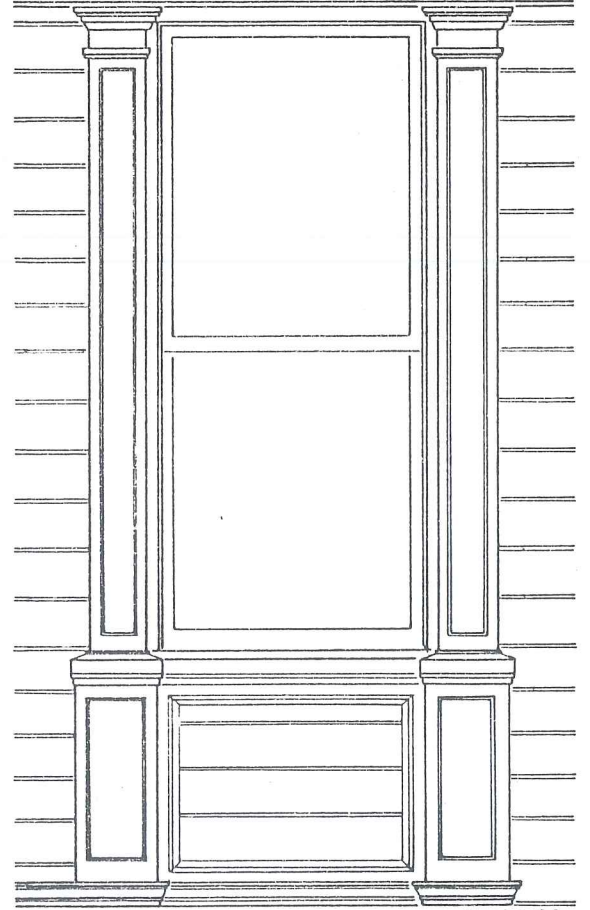

İskele Sokak No:31

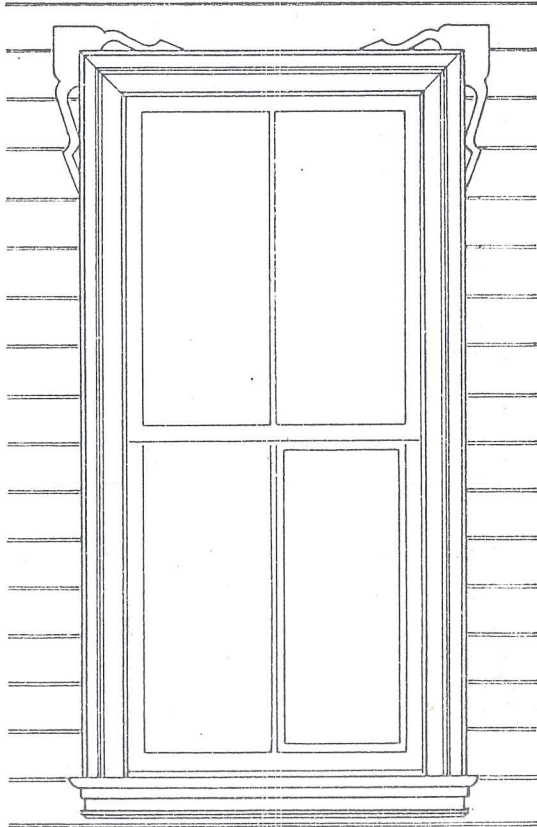
Tablo:7 AHŞAP YAPILARDA PERVAZ BİÇİMLERİ -1-

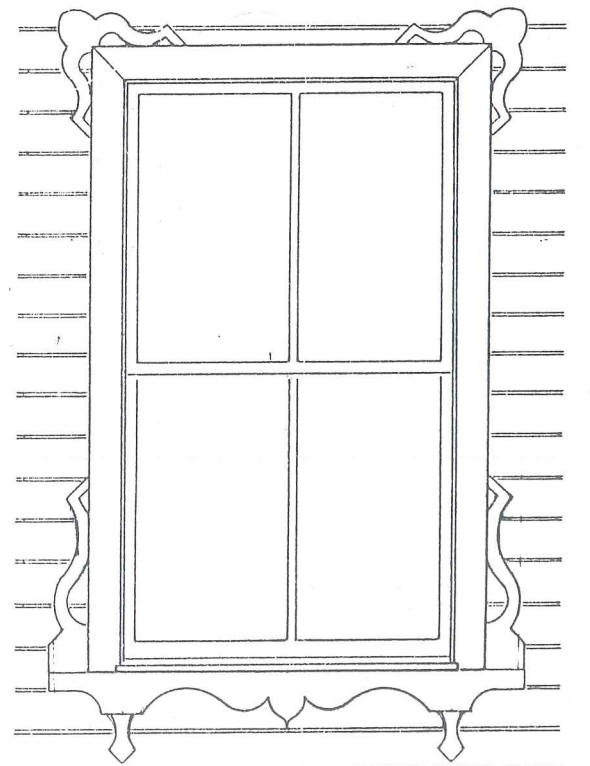
Uzun Hafız Sokak, No:81

Uzun Hafız Sokak, No:11 Resim:30

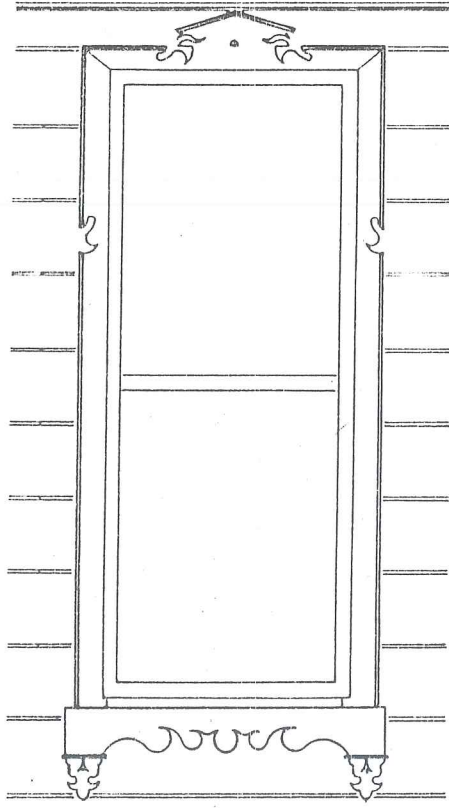

İzzettin Sokak, No:99

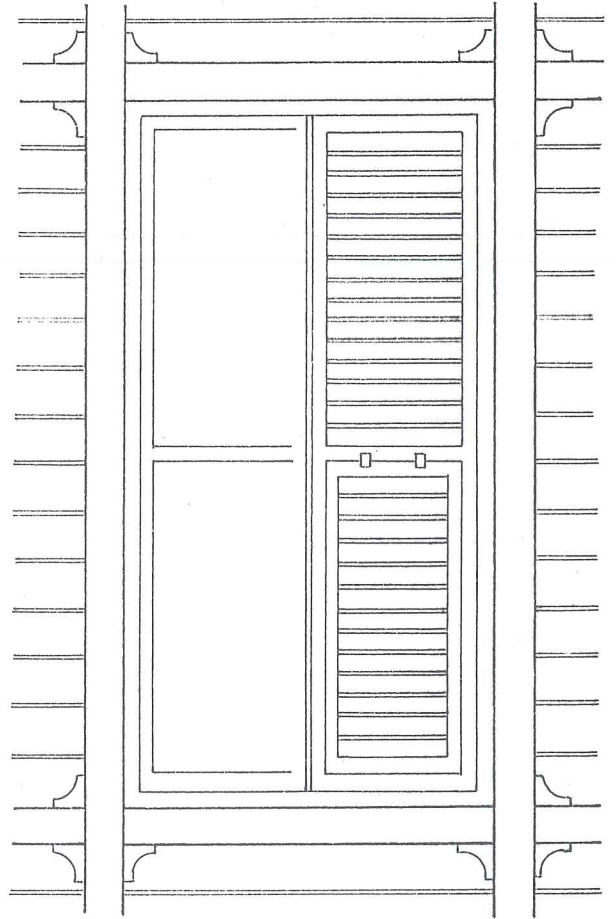
Taşlıbayır Sokak, No:17 Resim:29

Tablo: 8 -2-

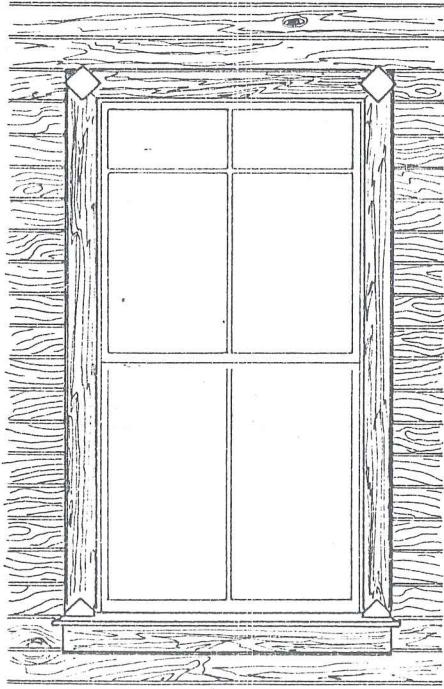

Resim:32

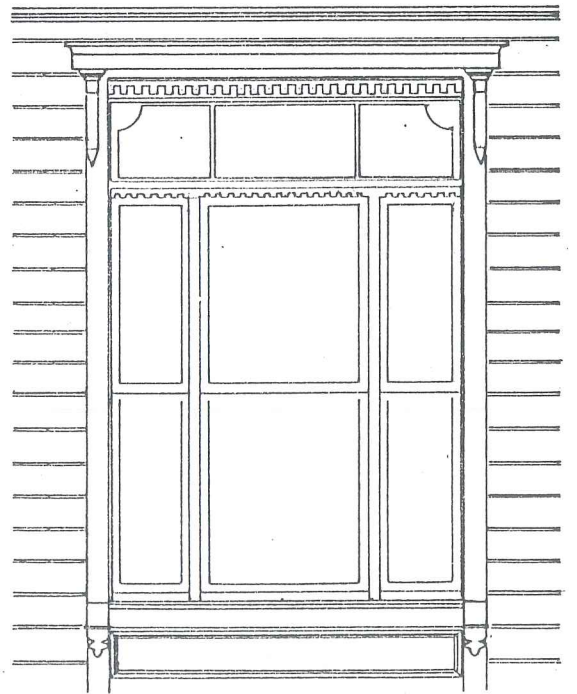
Uzun Hafız Sokak No:67

Kadıköy Rıhtım Caddesi, No:65

İskele Sokak , No:13

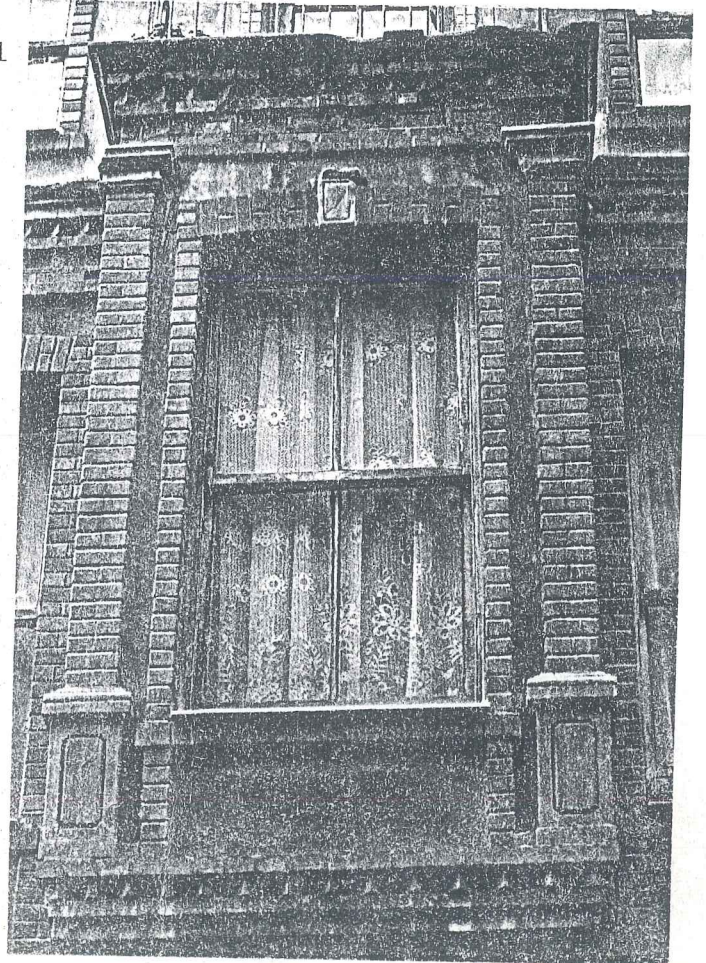
Resim:31

İzzettin Sokak No:87

Resim 25- Yeldeğirmeni Sokak,
No:13-15

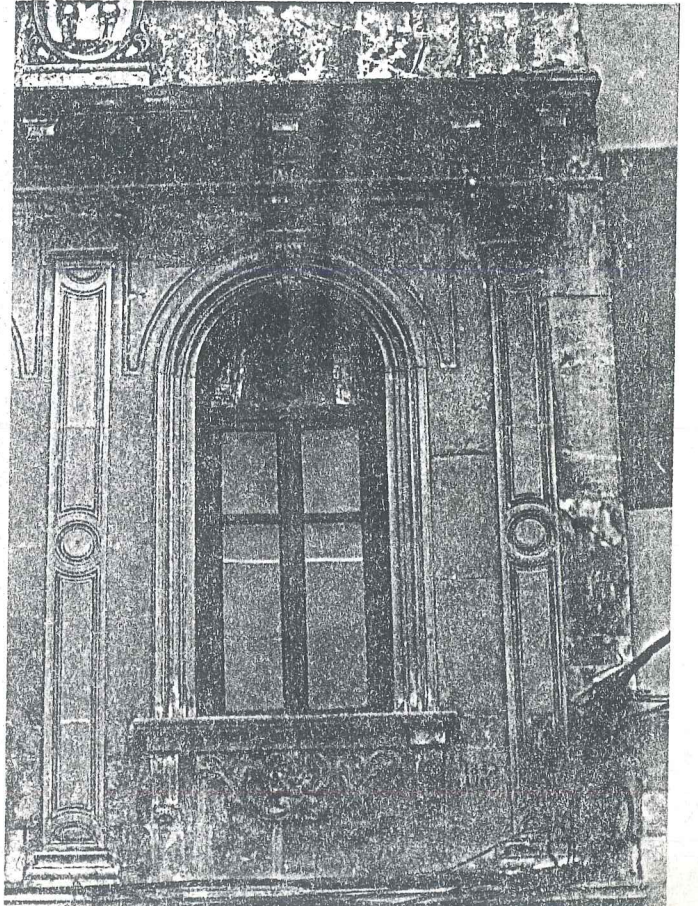
Resim 26- İskele Sokak, No:31

Resim 27- Rıhtım İskelesi Sok.,
No:27

Resim 28- Duatepe Sok., No:16

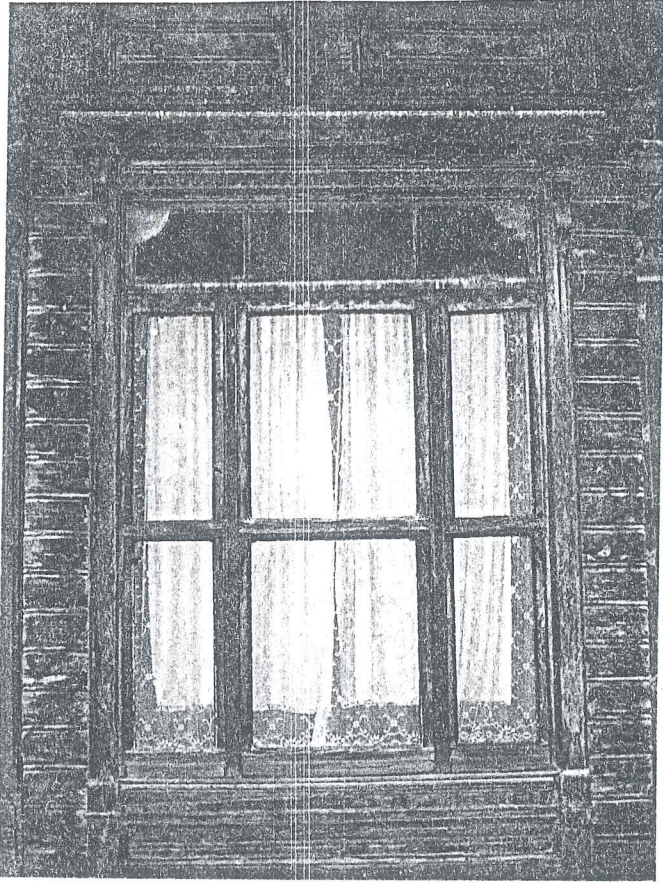

Resim 29- Taşlıbayır Sokak,
No:17

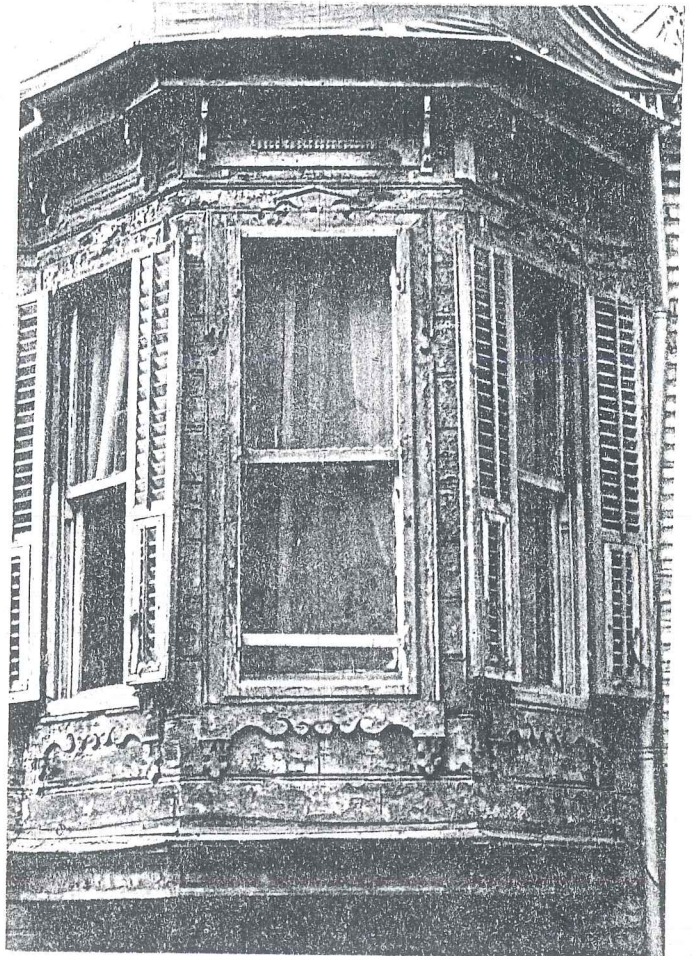
Resim 30- Uzun Nafız Sokak,
No:11

Resim 31- İzzettin Sokak, No:87

Resim 32- Uzun Nafız Sokak,
No:67

5.2.3. ıkımlar

Türklerin, içbahçeler ile kendi iç hayatına kapanışı 16 ve 17.yüzyıldan itibaren, bu anlayış esas kalmakla birlikte, yerini yavaş yavaş dışarıya açılma eğilimine bırakmıştır. Zeminin rutubetinden, bazen insanboyu yağın karın etkisinden kurtulmak; odaların bir asma kattan itibaren genişlemek, taşmak gereksinimini getirmiştir. Böylece sokağa açılmak üzere duyulan gereksinim ve arzu binalarda çıkımlar olarak kendini göstermiştir. Böylece manzara ve ışıktan daha fazla yararlanılmaya başlanmıştır⁷¹.

5.2.3.1. Yapıda Yerleri

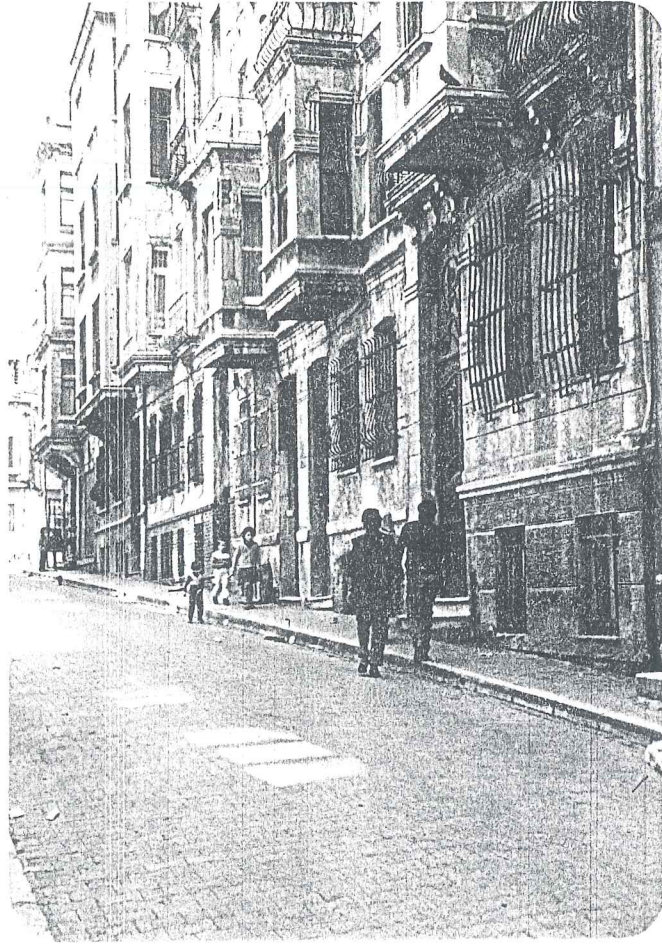
Sıraevlerin sokağa bakan cephelerinde genel olarak çıkımlar ortada bulunmaktadır. Ayrık düzende ve köşe parsellerdeki yapılarda köşe ıkımlarının bulunduğu görülmektedir. ıkımlar değişik oranları ve kitleleri ile evlerin mimari kompozisyonunu tamamlayıp görüntü, gölge etkileri ile, sokakları tekdüzelikten kurtarıp, sıcak ve hareketli bir görünüm kazandırmışlardır (Resim 33-34) (Tablo 9).

5.2.3.2. ıkma Tipleri

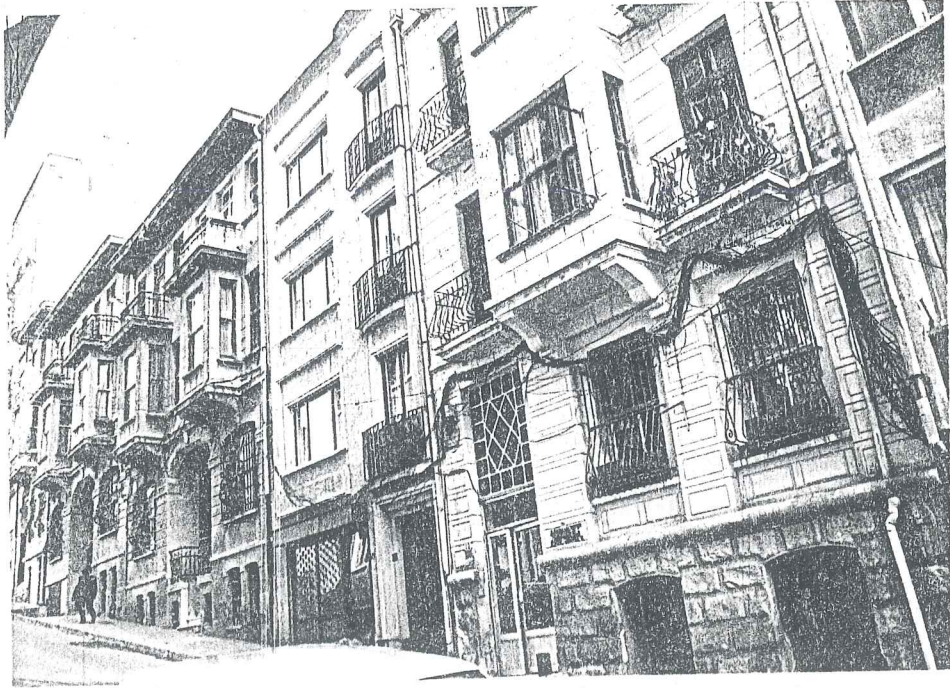
5.2.3.2.1. Ahşap ıkımlar

Ahşap yapılarda payandalı ve konsol çıkma tiplerinin kullanıldığını görüyoruz.

Tebliğ-9 AHSAP VE KAGIR YAPILARDA PLANDAKİ DÜZENLERİNE GÖRE ÇIKMALAR				
ORTADA	BİR YANDA	BİR UÇTA	TÜM CEPHEDE	KÖŞEDE
AHSAP DÜZ				
AHSAP	AHSAP	AHSAP	AHSAP	AHSAP
KAGIR	KAGIR	KAGIR	KAGIR	KAGIR
AHSAP				
AHSAP				
HAGIR				
AHSAP				
KAGIR	KAGIR			

Resim 33- Nemlizade Sokaktan bir görünüş

Resim 34- Uzun Hafız Sokaktan bir görünüş

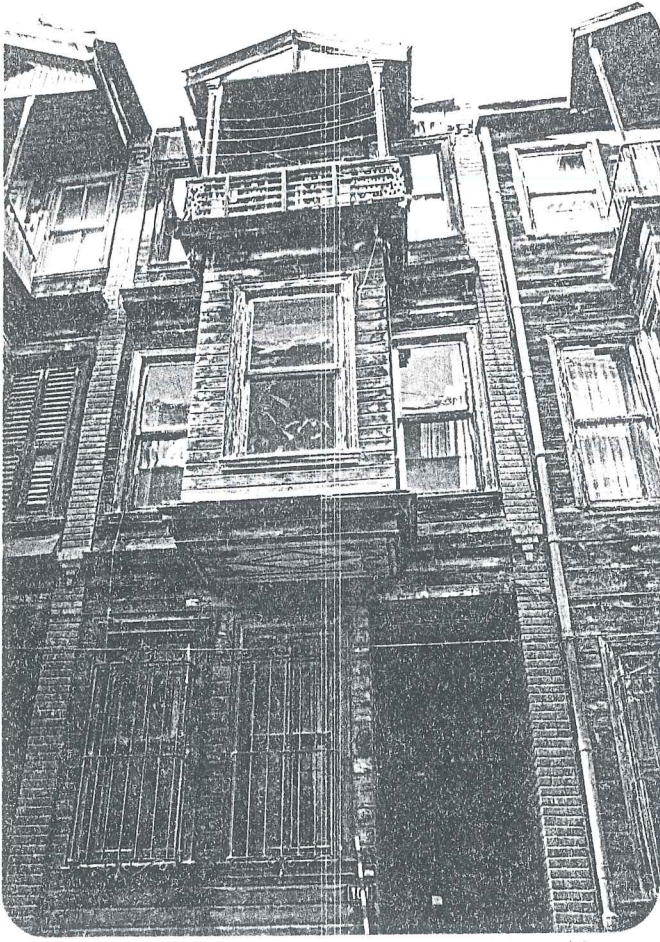
Payandalı Çıkma: Çıkmayı taşıyan kirişler genellikle iki payanda ile desteklenir. Ahşap payandalar genellikle zemin kat duvarını takviye amacı ile konulmuş hatıllara oturur. Bu payandalar bazı yapılarda yalın halde bırakıldığı gibi, bazılarında ön yüzleri profil çıtası takılarak estetik bir görünüm kazandırılmıştır. Bazılarında ise taşıyıcı payandanın tüm çevresi kaplanarak gizlenmiştir (Resim 47-49).

Konsol Çıkma: Normal döşemenin uzamasıyla oluşturulan sade görünümlü çıkmalardır. Altları dış etkenlere karşı ahşapla kapatılmıştır (Resim 37).

Yolun parsel çizgisine eğik geldiği durumda üst kattaki odaların köşelerini dik getirmek için gönve çıkmalar yapılmıştır (Resim 35).

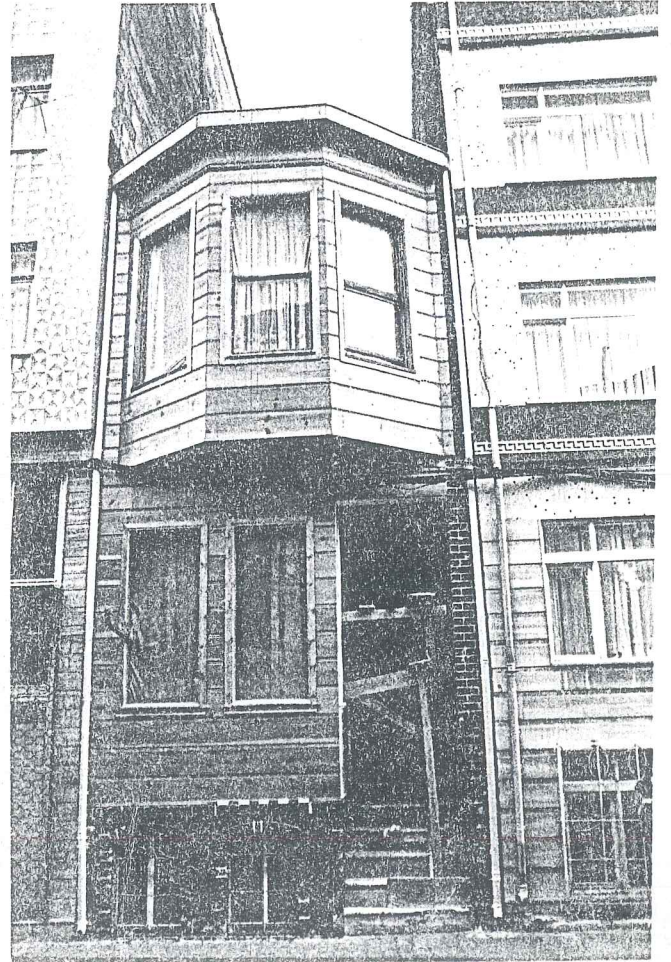
5.2.3.2.2. Kagir Çıkmalar

Kagir yapılarda ise volta döşemenin konsol olarak dışarıya doğru uzatılması ile çıkmalar oluşturulmuştur. Kenarlarda kirişin altında mermer, taş, üzeri sıvalı, döküm veya dövme demir, bezemeli konsol elemanları bulunmaktadır. Bu elemanlarda barok ve ampir etkisi görülür (Tablo 11-12).

Resim 37- zzettin Sokak, No:101

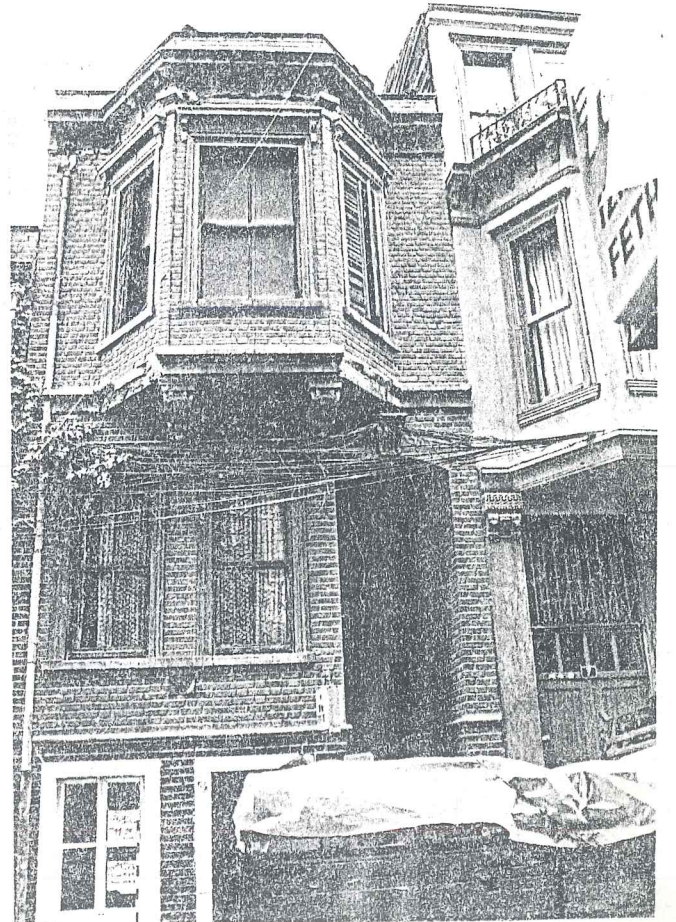
Resim 38- Uzun Hafız Sokak'ta
bir restorasyon uy-
gulaması.

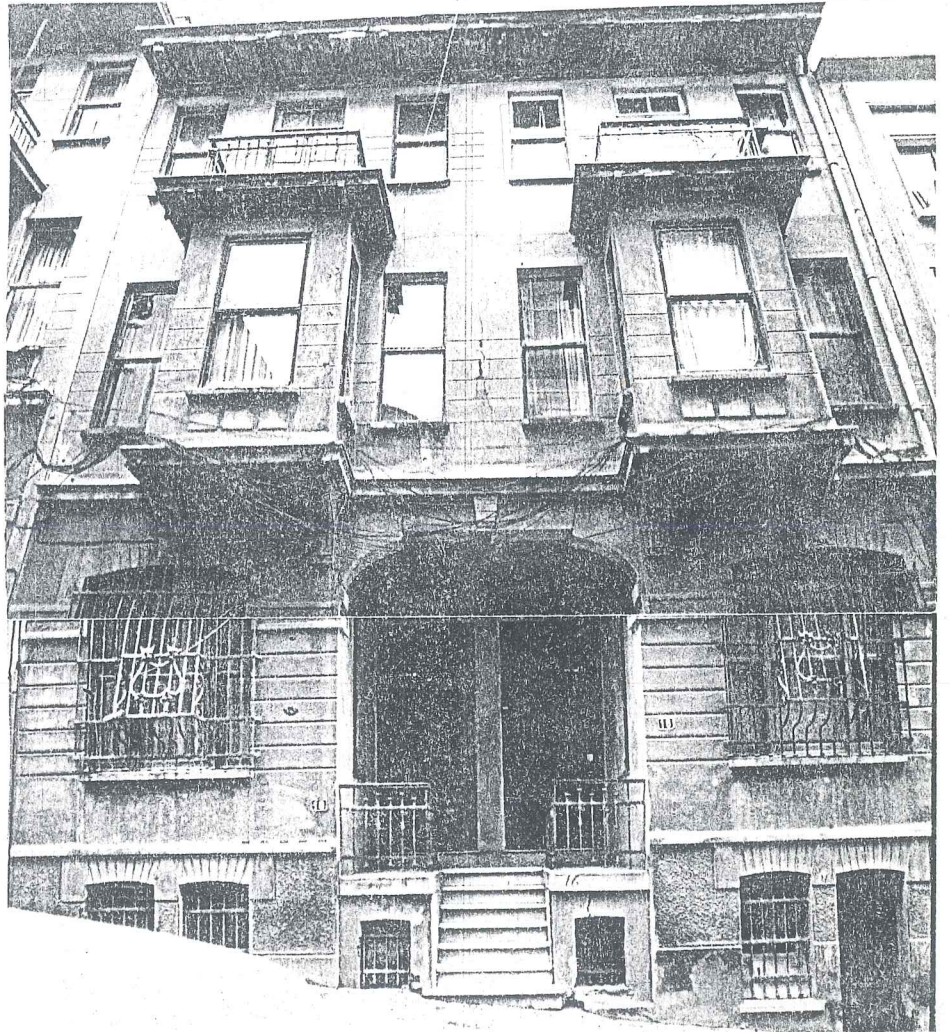
Resim 39- Yeldeğirmeni Sokak,
No:19

Resim 40- Uzun Hafız Sokak,
No:5

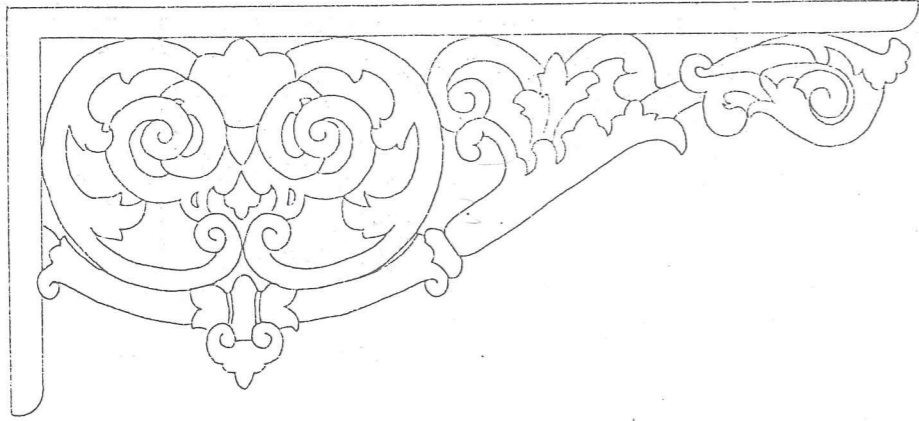

Resim 41- Taşlıbayır Sokak,
No:43

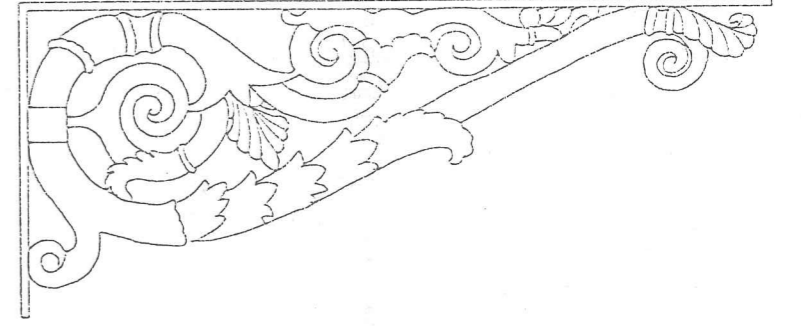

Resim 42- Uzun Hafız Sokak, No:16

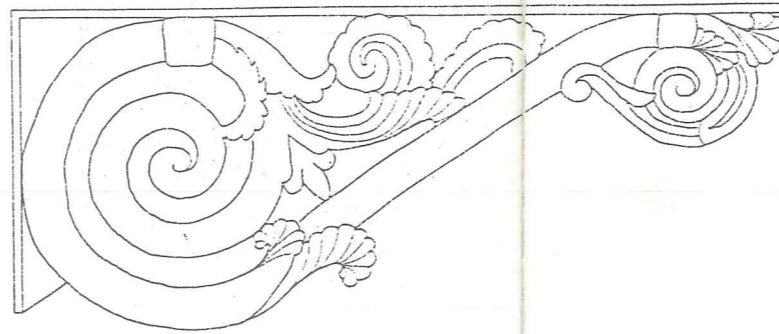
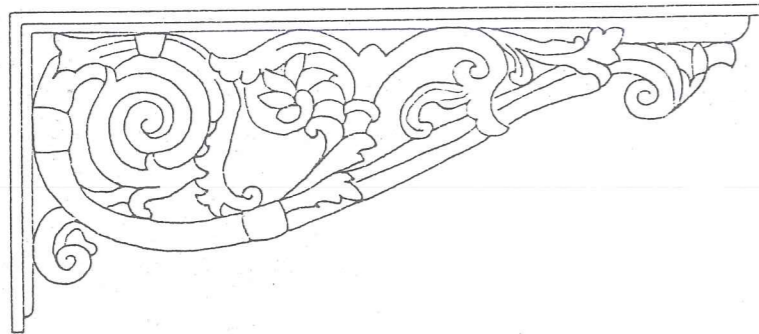
Tablo:10 KAGIR YAPILARDA KONSOL TIPLERİ (Döküm,Dövme demir)

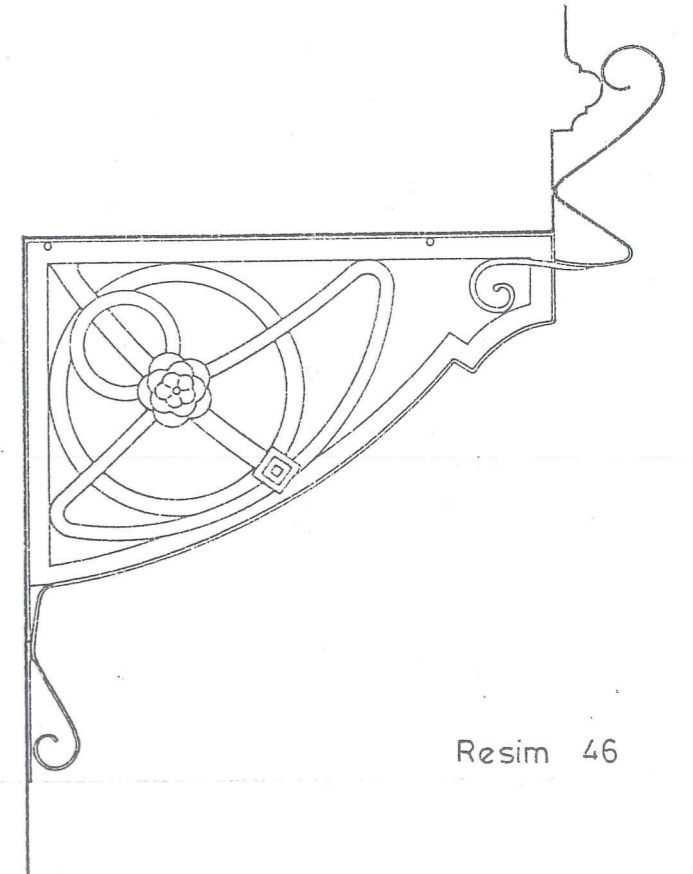
Resim 44

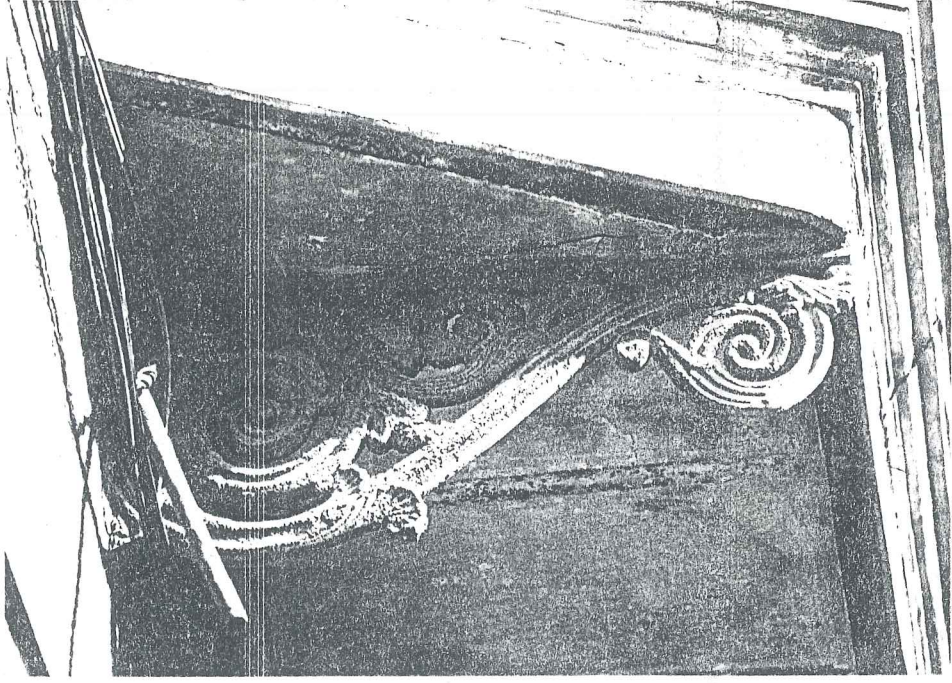
Resim 45

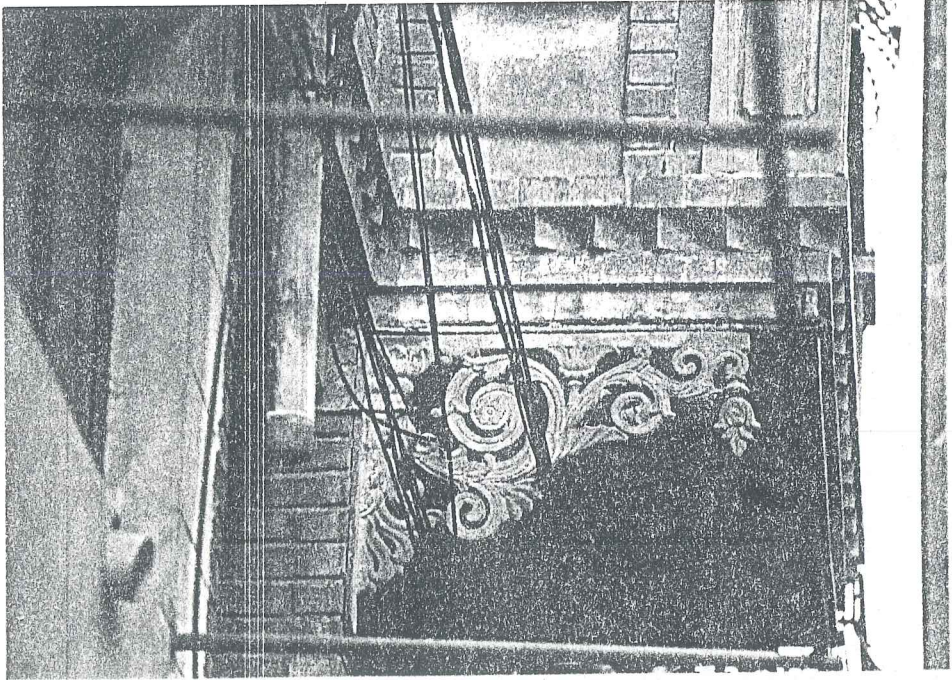
Resim 43

Resim 46

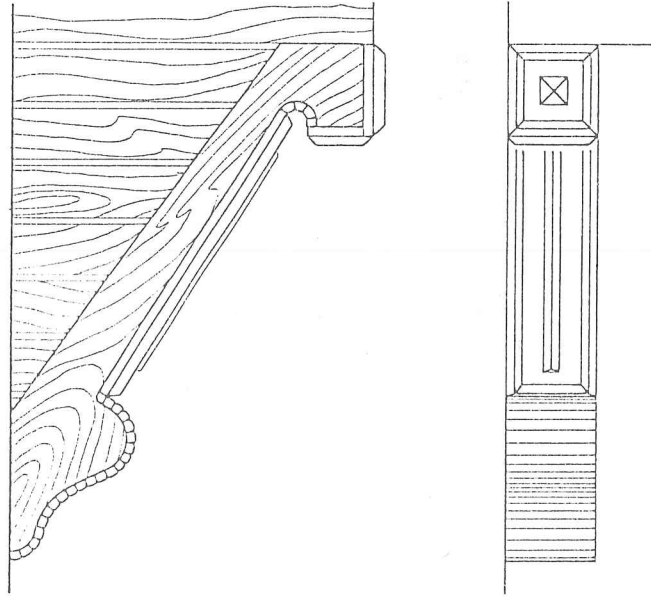

Resim 43- İzzettin Sokak

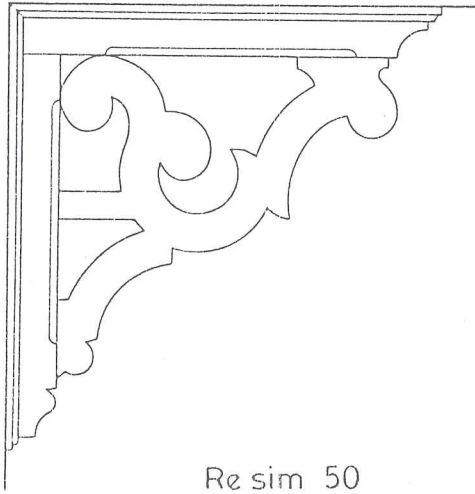

Resim 44- İskele Sokak No:31

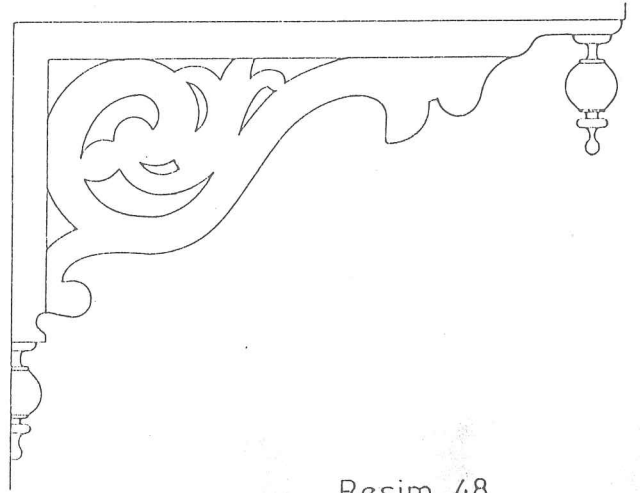
Tablo:11 AHŞAP YAPILARDA KONSOL TİPLERİ

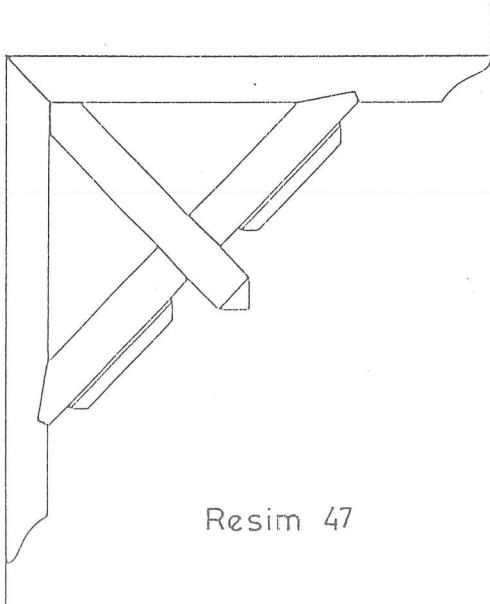
Resim : 49

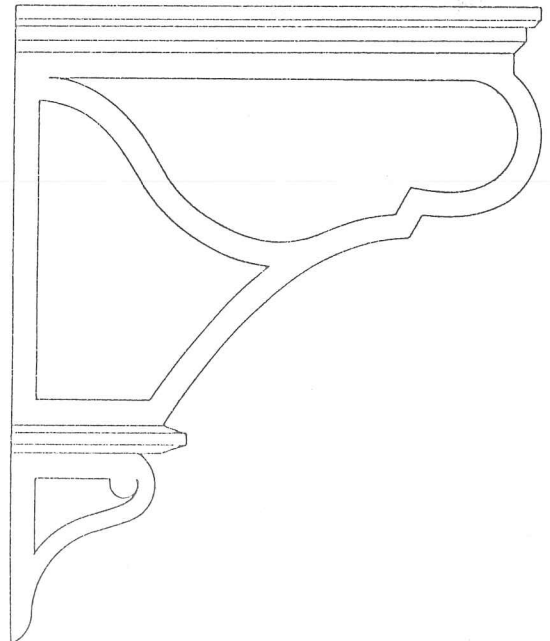
Re sim 50

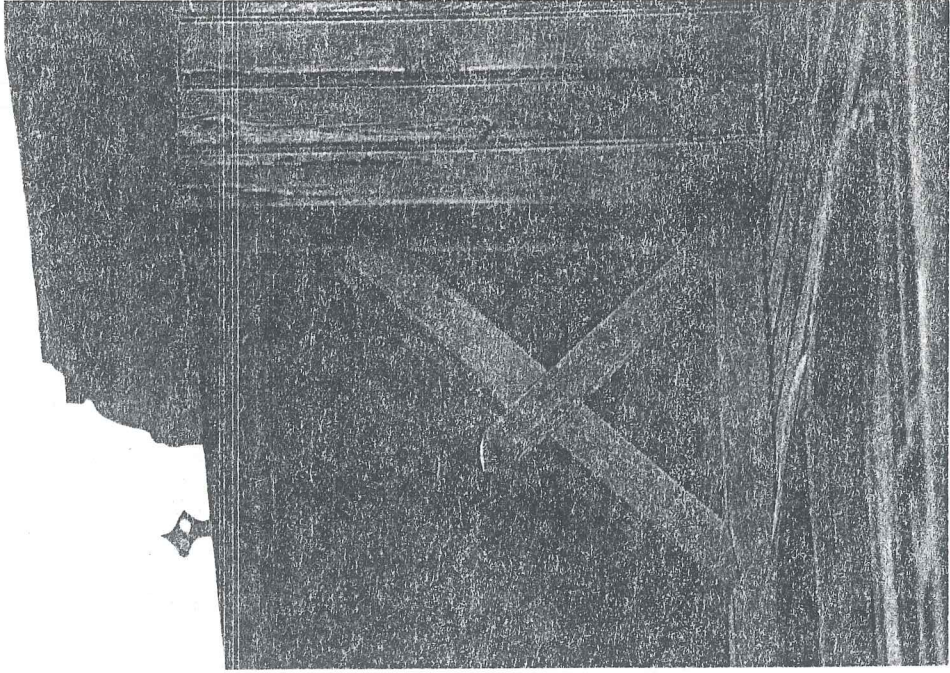

Resim 48

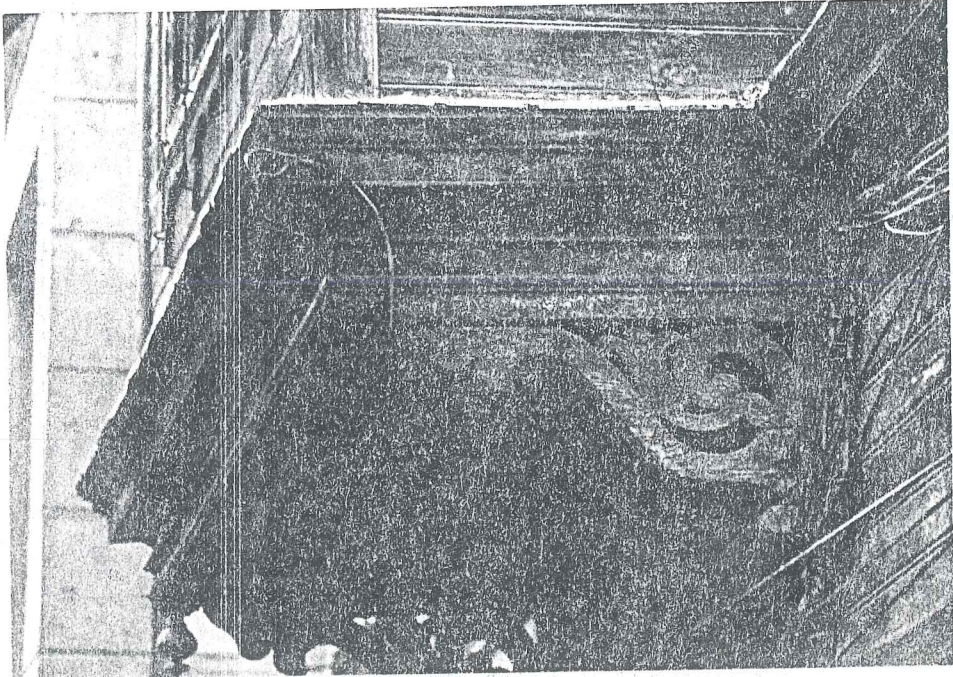

Resim 47

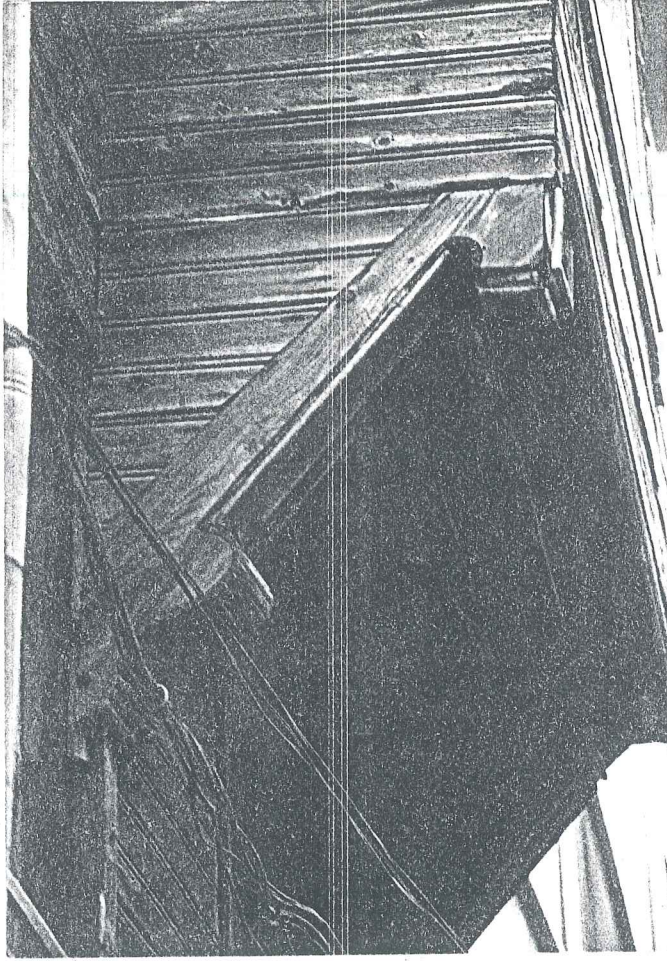

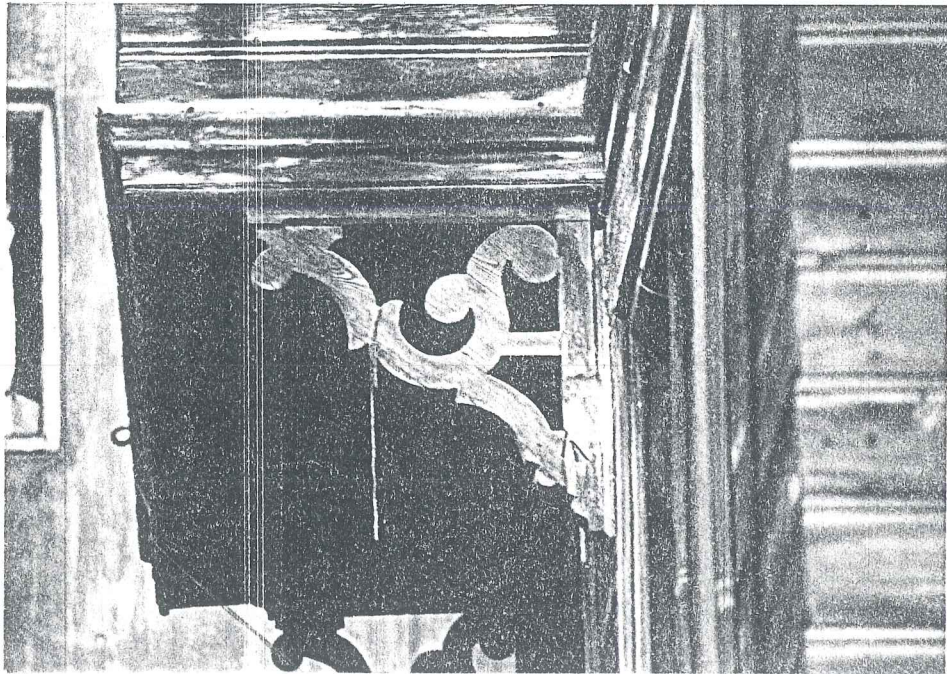
Resim 47- Taşlıbayır Sokak, No:16

Resim 48- Uzun Hafız Sokak, No:19

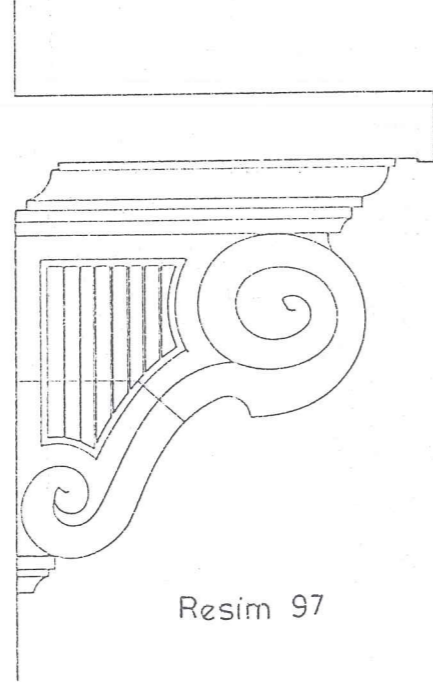
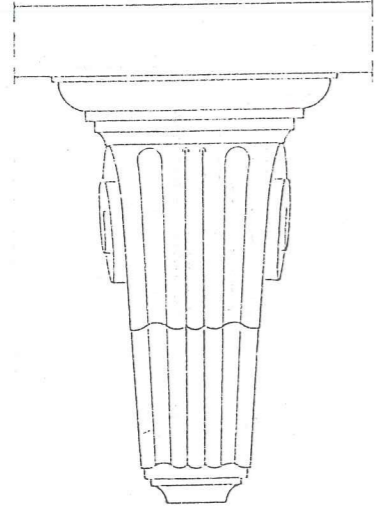

Resim 49- Taşlıbayır Sokak,
No:18

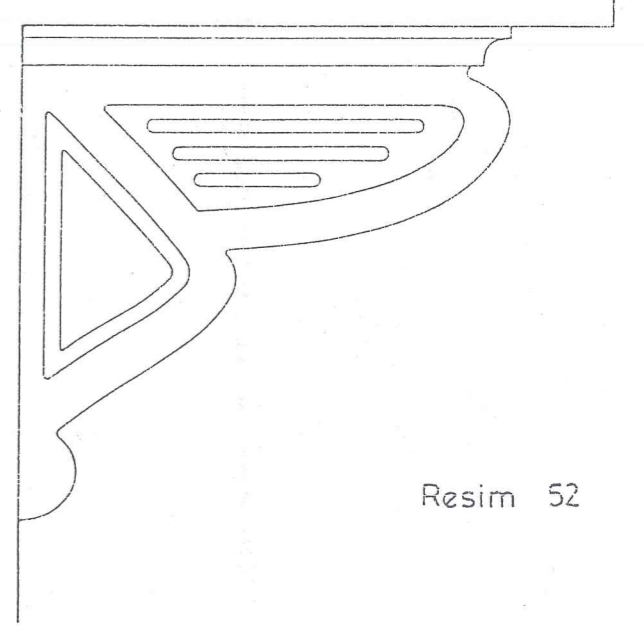
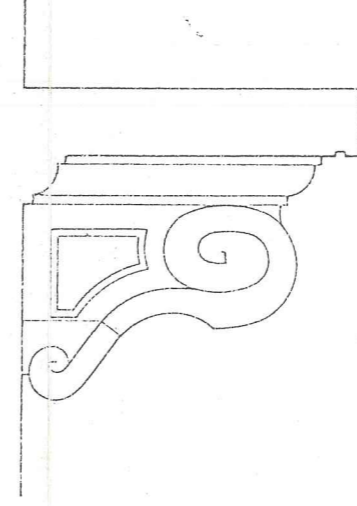
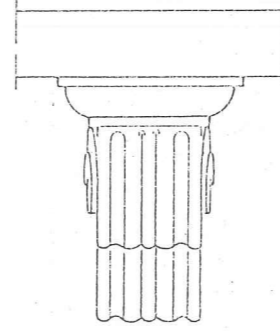

Resim 50- Karakolhane Caddesi

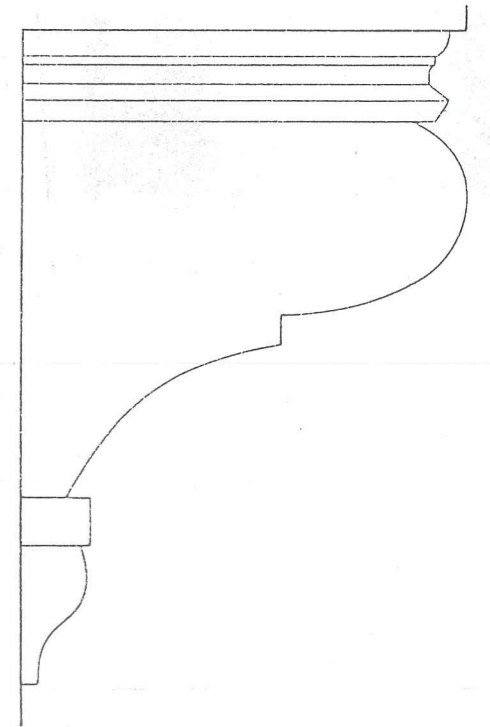
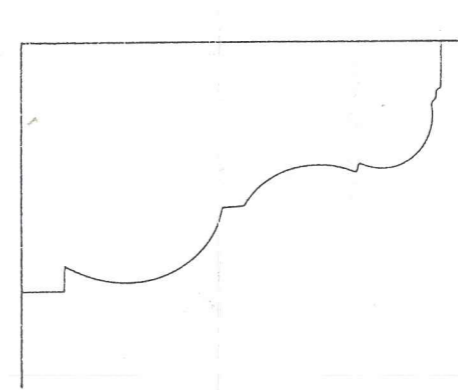
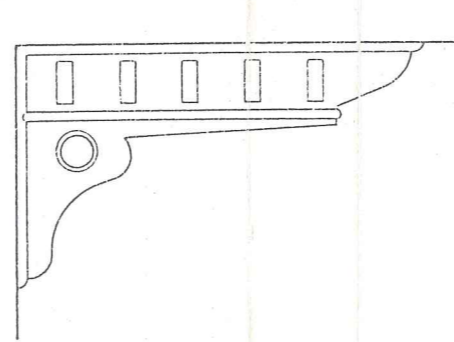
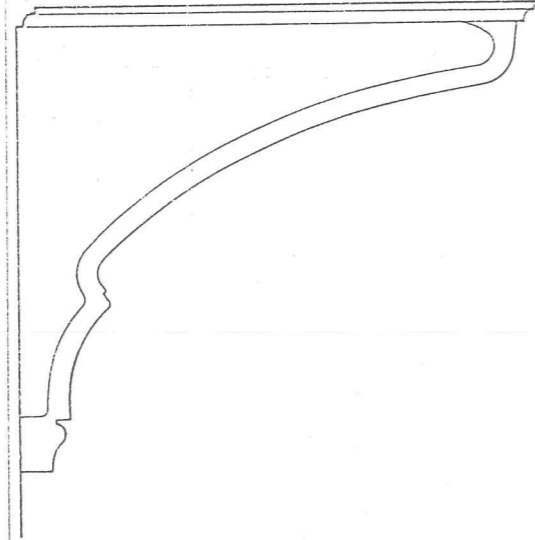
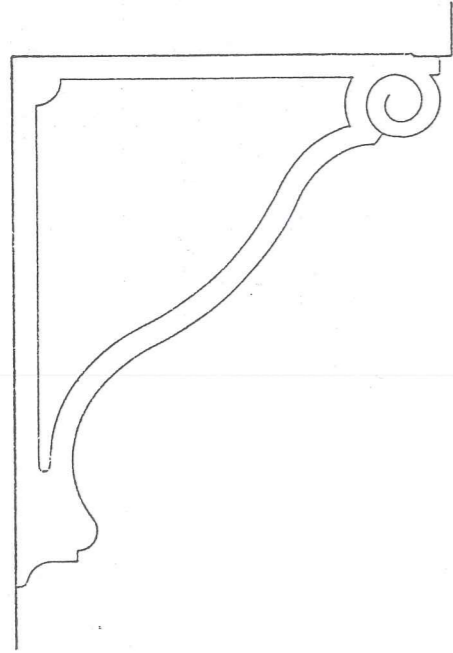
Tablo : 12 KAGIR YAPILARDA KONSOL TIPLERİ (Taş , Sıvalı)

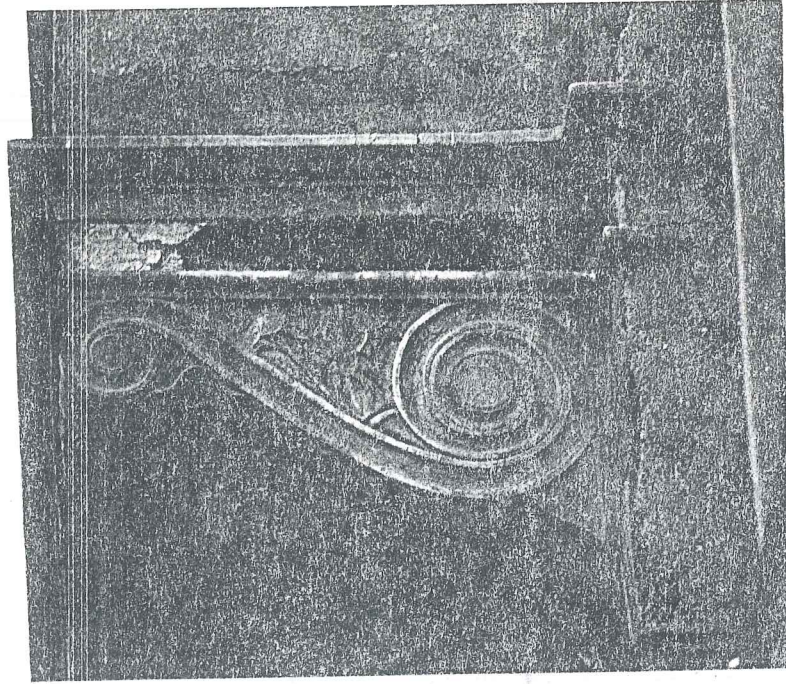

Resim 97

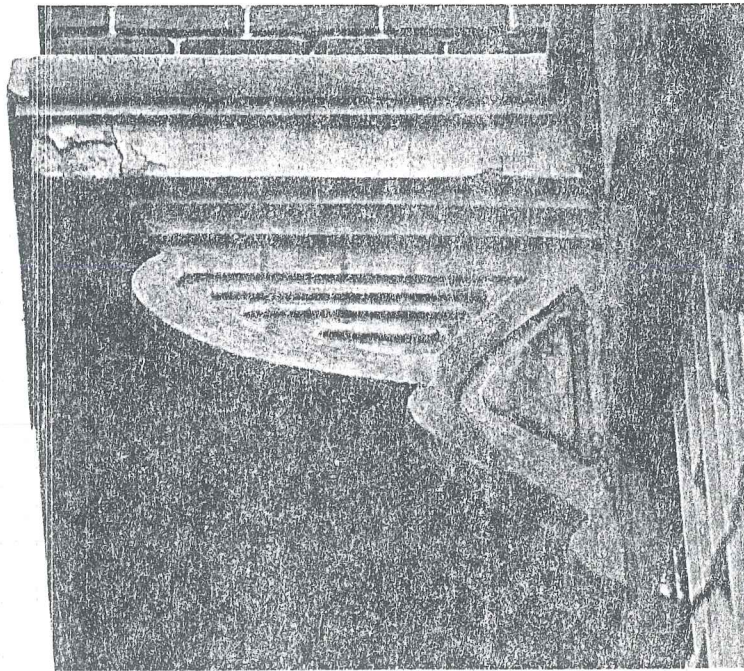

Resim 52

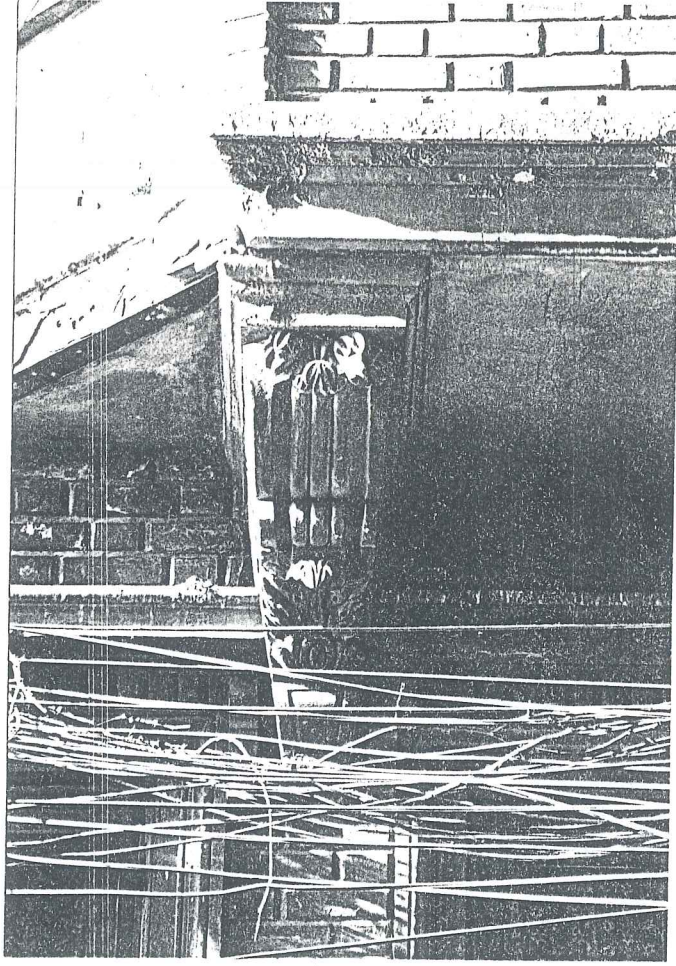

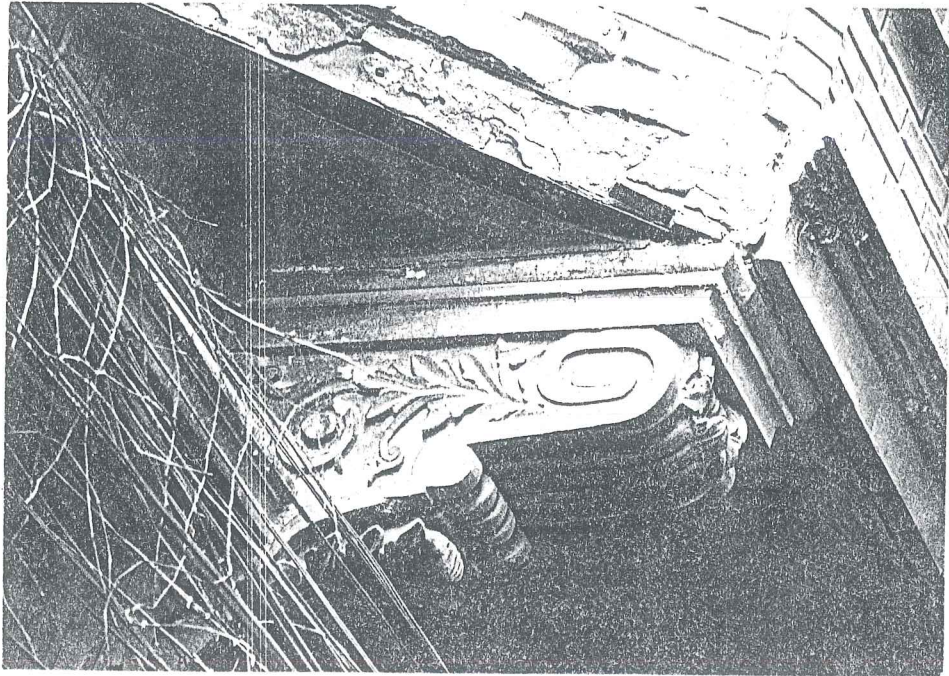
Resim 51- İskele Sokak, No:47

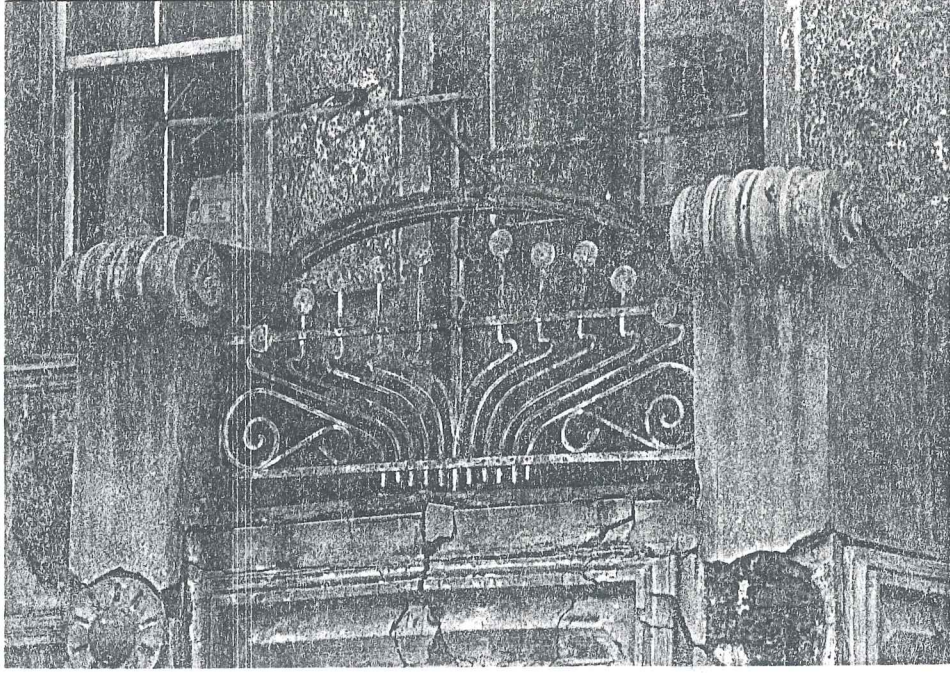

Resim 52- Düz Sokak, No:26

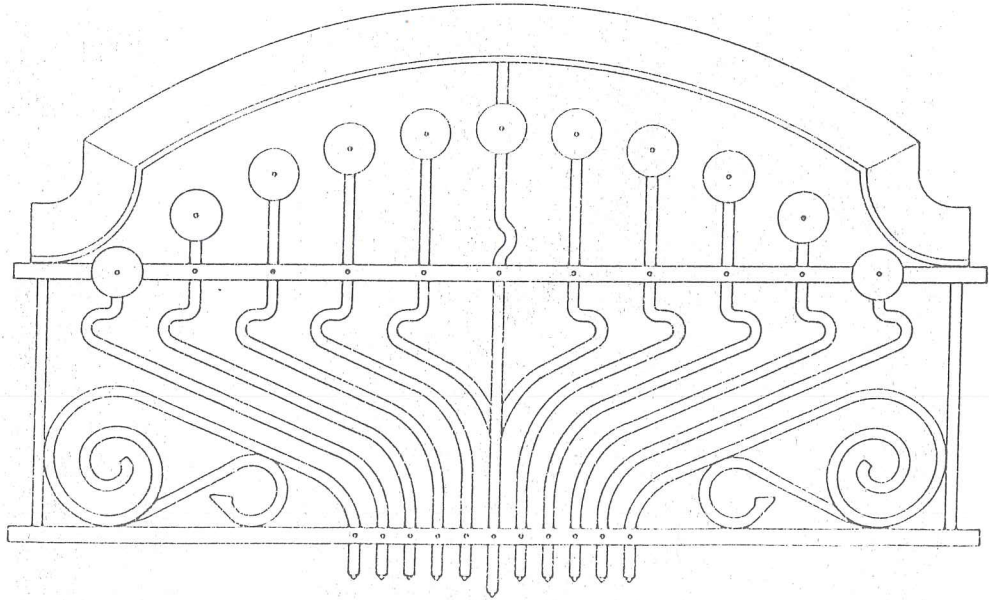

Resim 53,54- Uzun Hafız Sokak, No:5

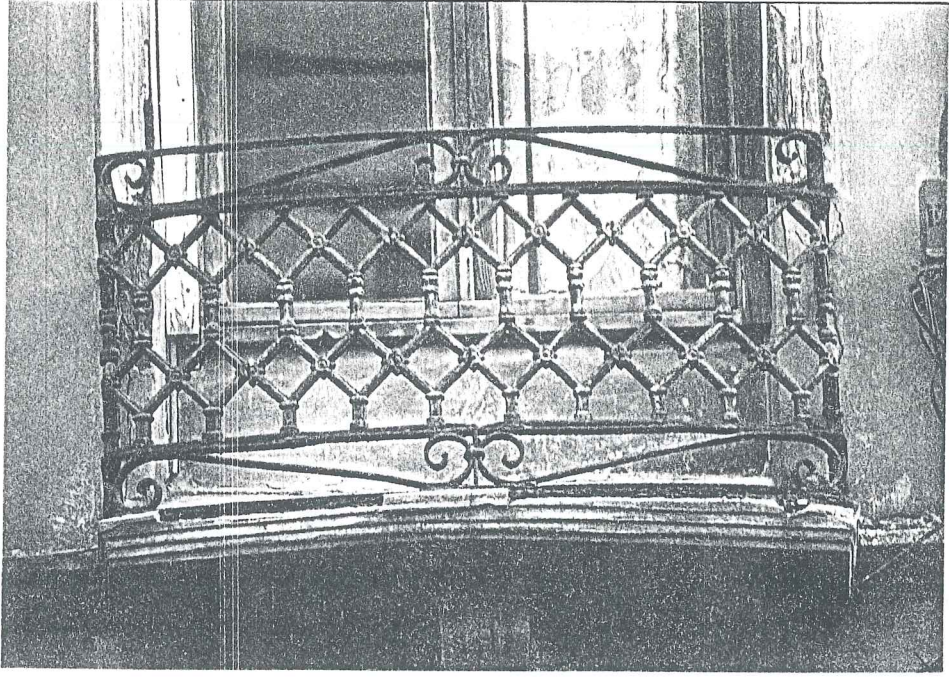

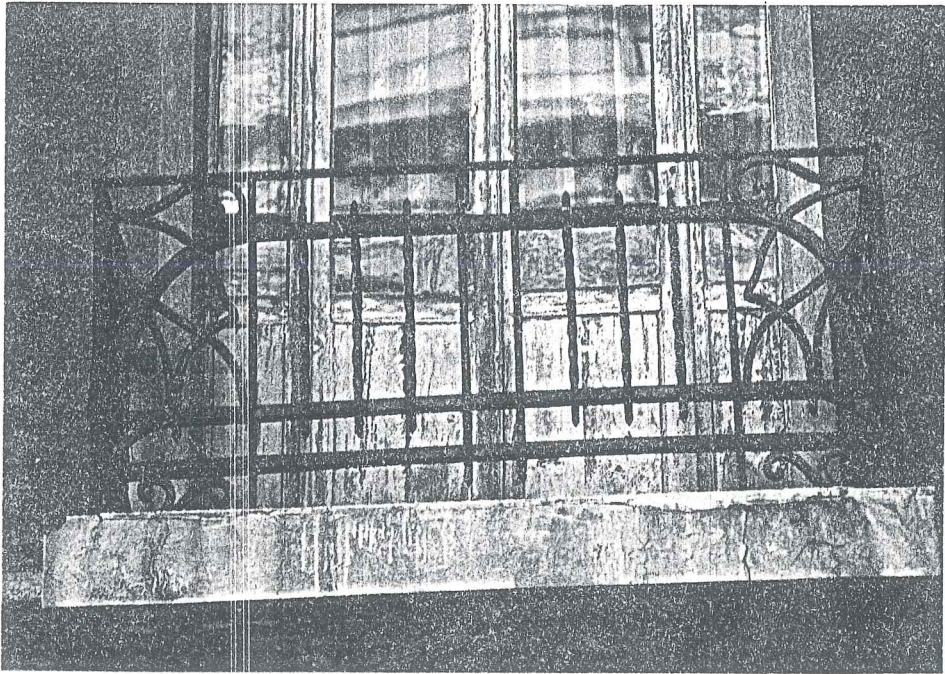
Resim 55- Uzun Hafız Sokak, No:24

Çizim 16

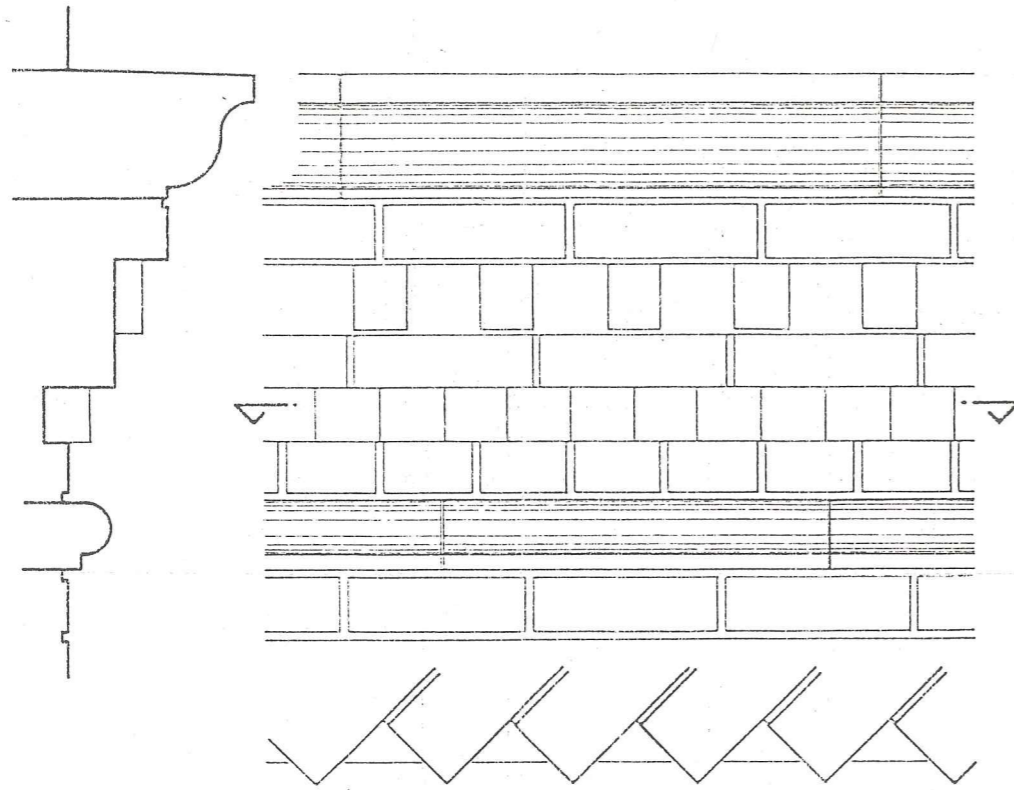
Resim 56- Uzun Hafız Sokak, No:92

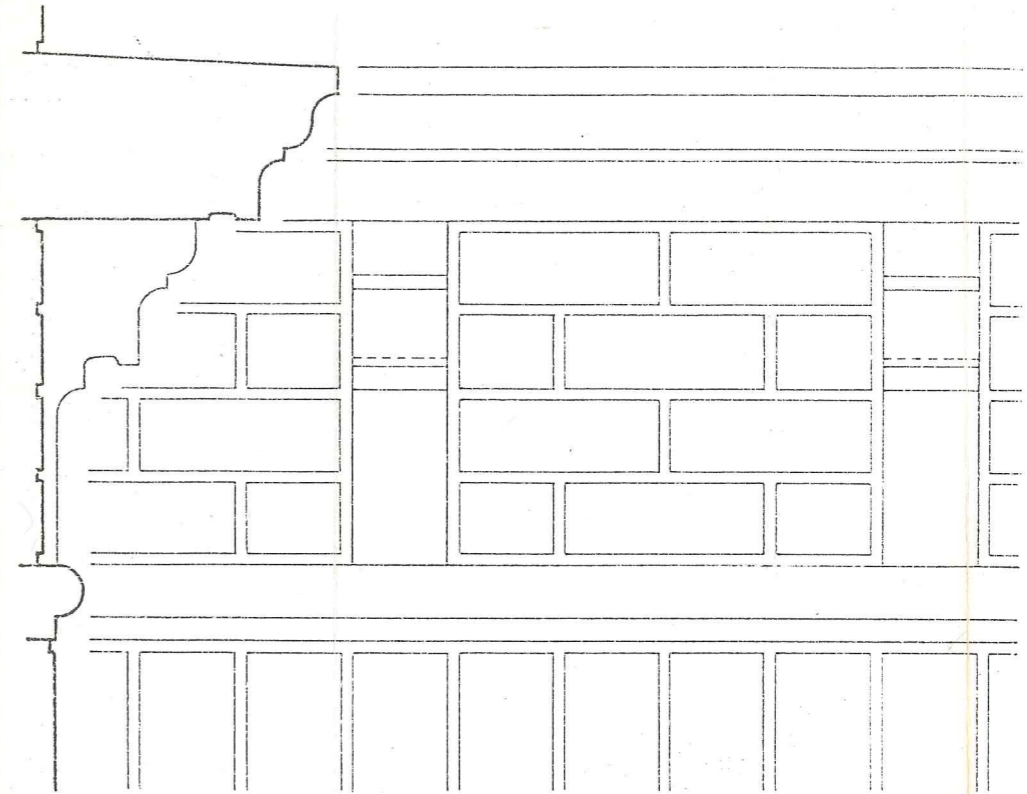
Resim 57- Yeldeğirmeni Sokak, No:3

Ahşap ve bazı kagir yapılarda saçak altında çeşitli şekillerde, dolu veya boşluklu ahşap saçak furuşları bulunmaktadır. Bu elemanlarda art-nouveau ve barok etkisi görülmektedir (Resim 67-68).

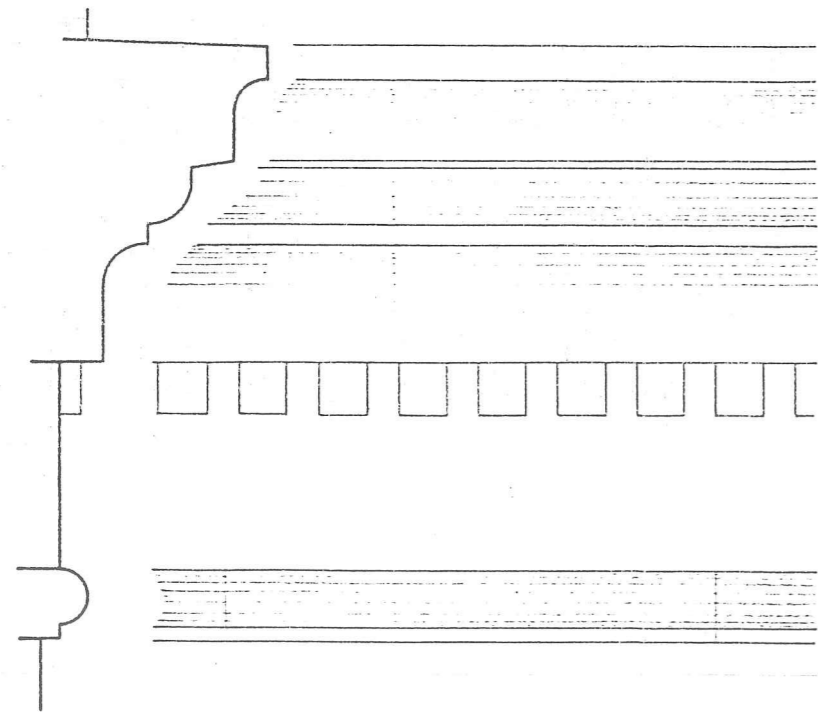
Tablo: 13 SİLMELER - KAGİR YAPILARDA

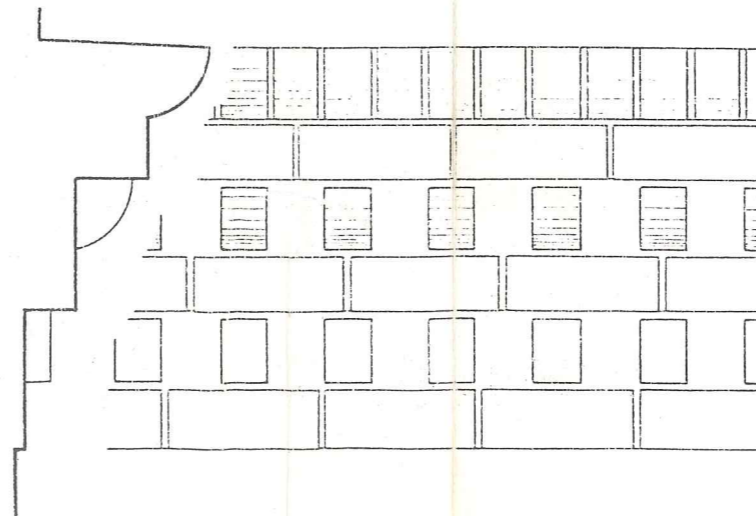
Resim 61

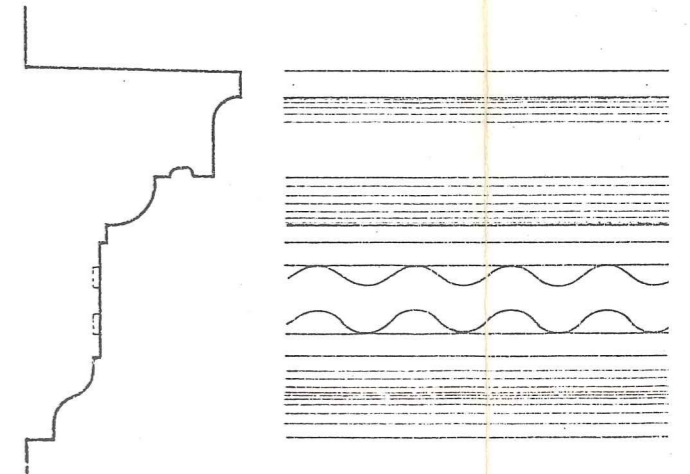
Resim 58

Resim 59

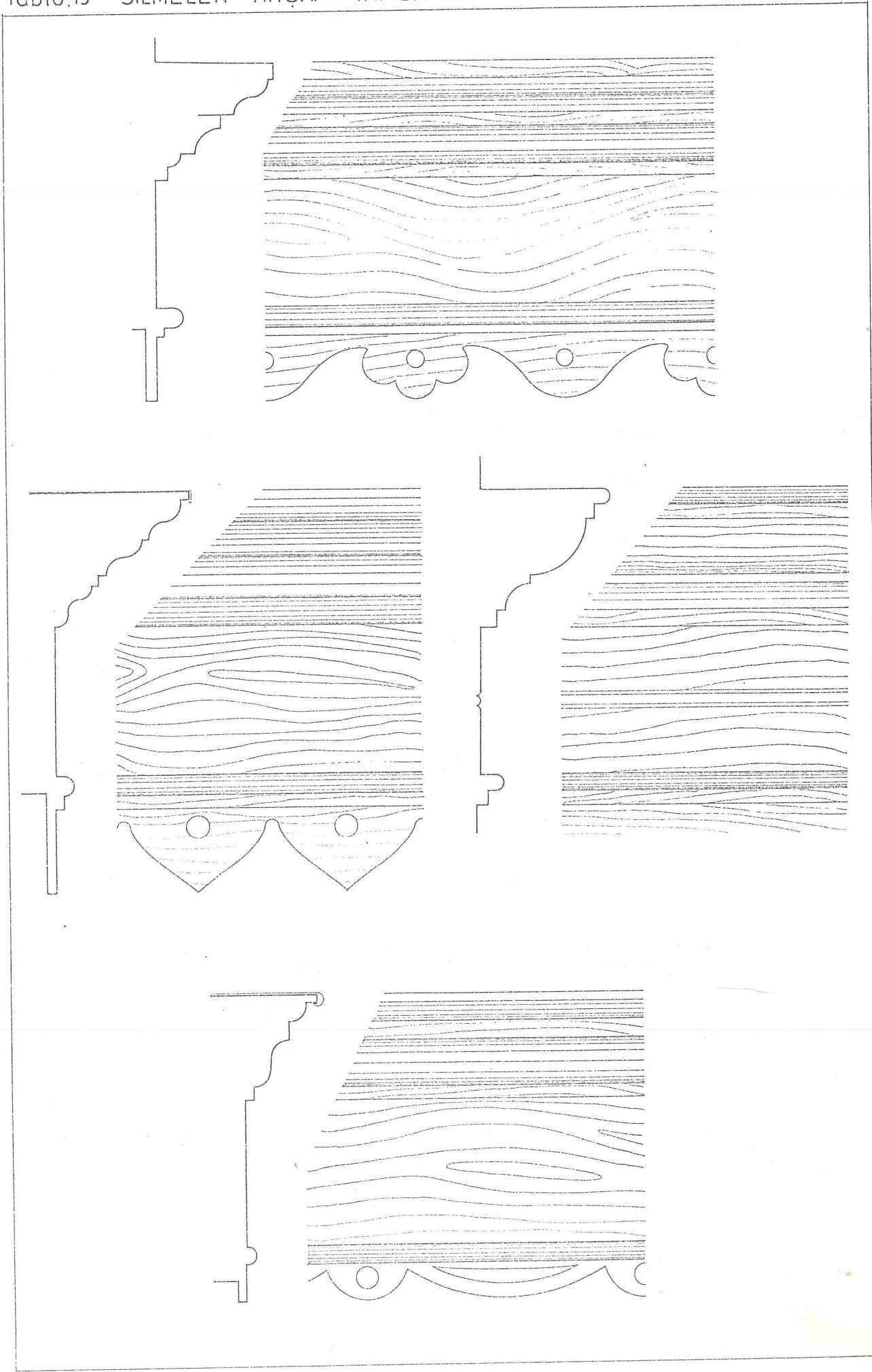

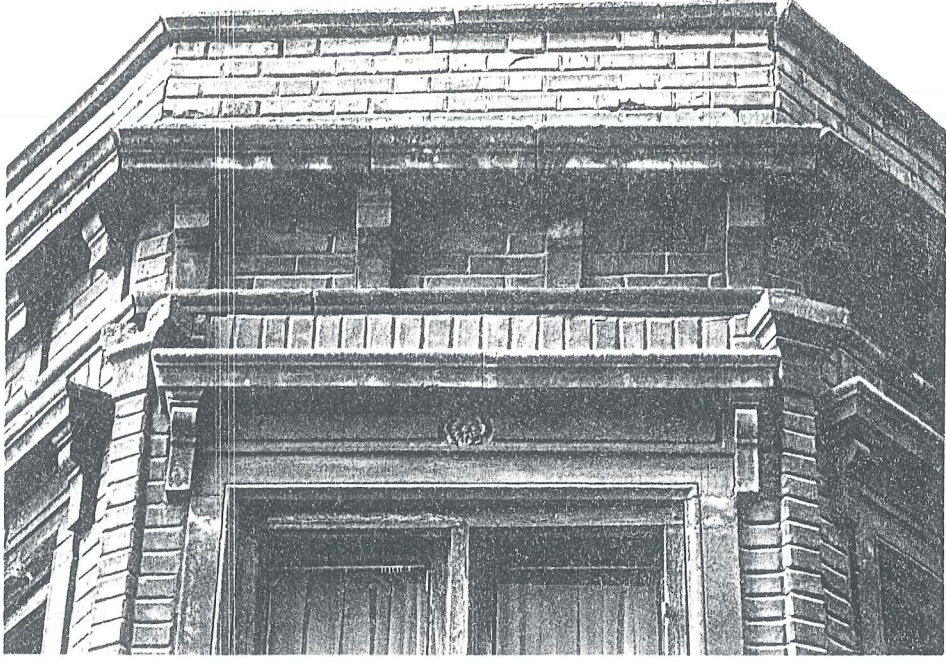
Resim 60

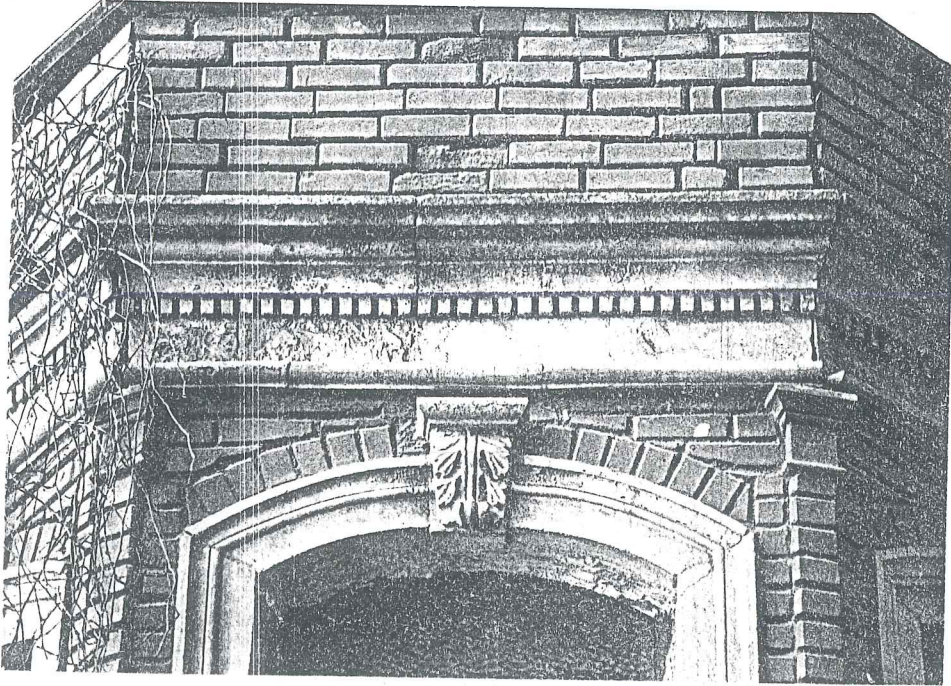
Resim 62

Tablo:13 SİLMELER - AHŞAP YAPILARDA

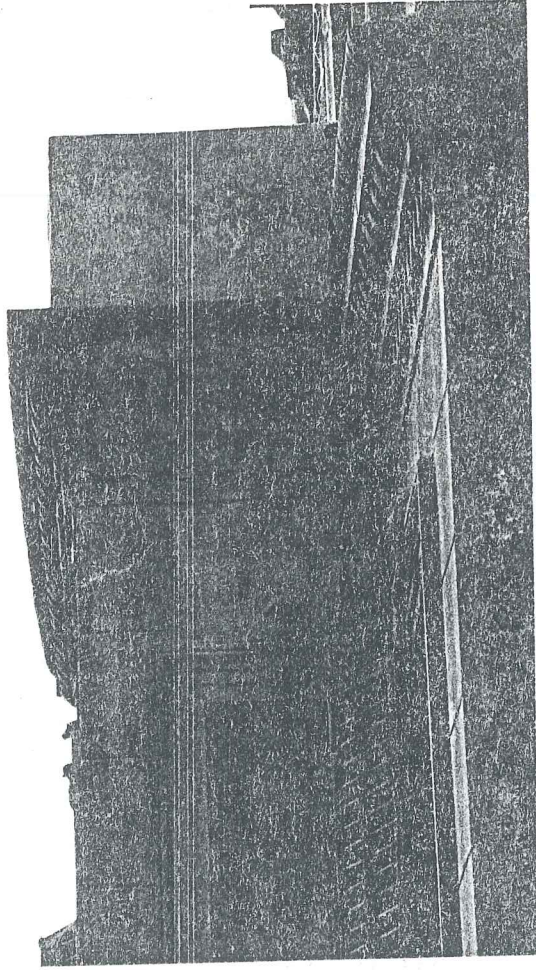

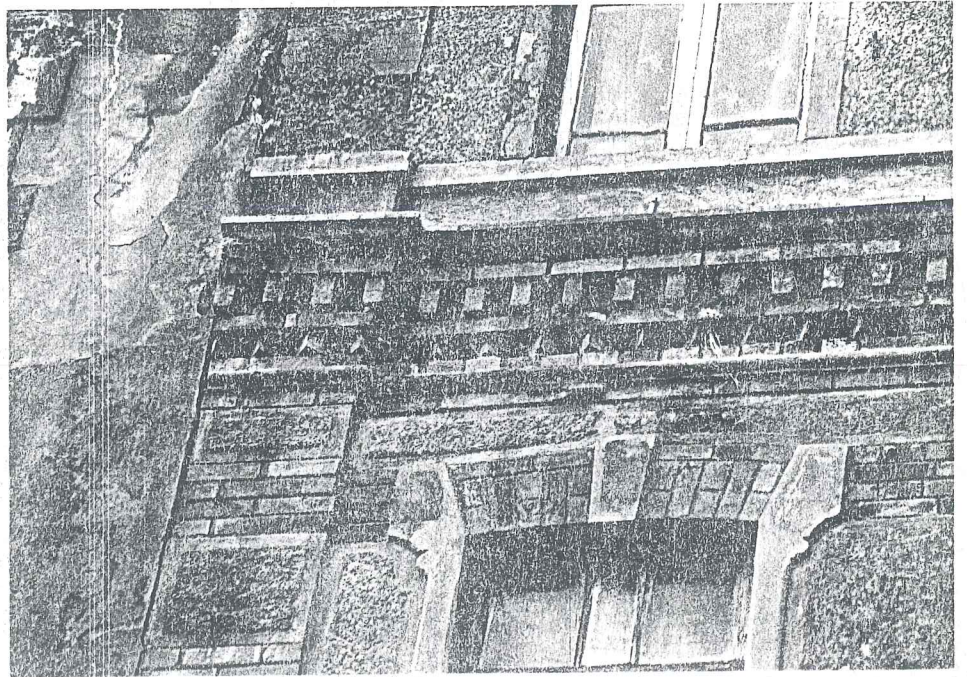
Resim 58- Uzun Hafız Sokak, No:5

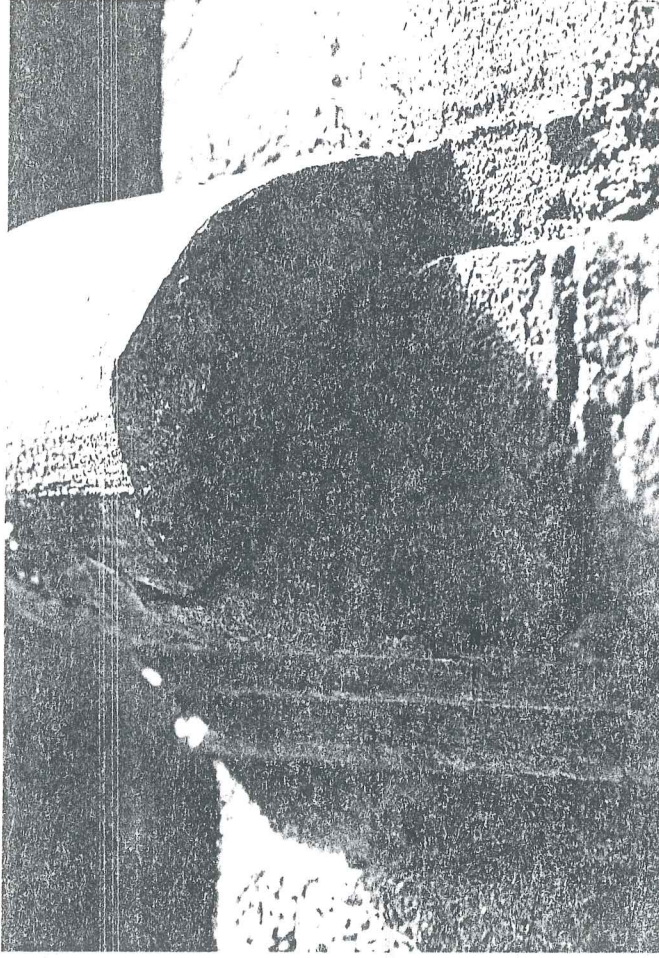
Resim 59- Uzun Hafız Sokak, No:1

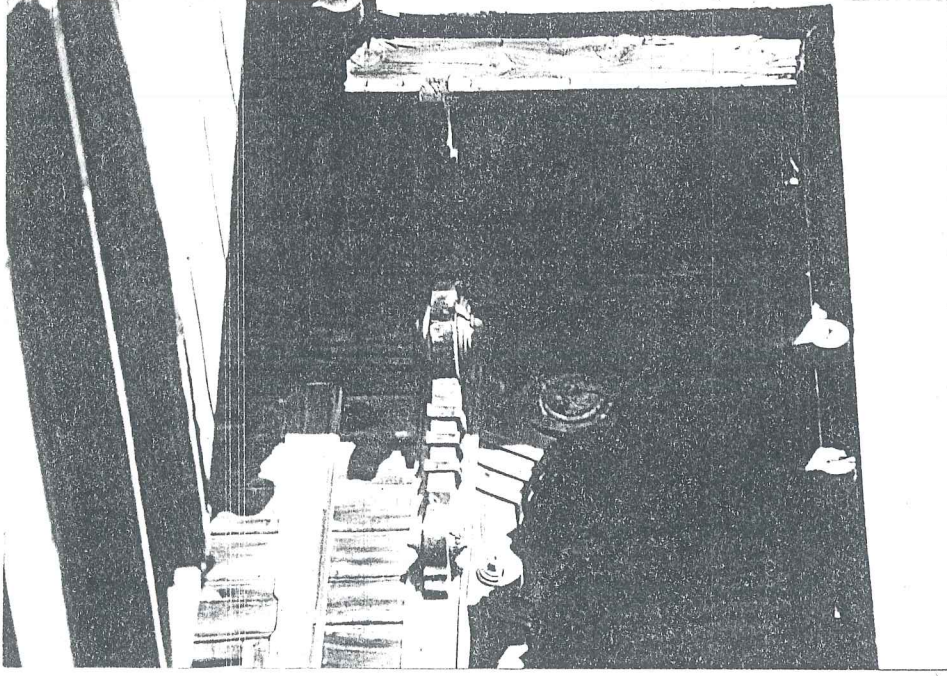
Resim 60- İskele Sokak, No:13

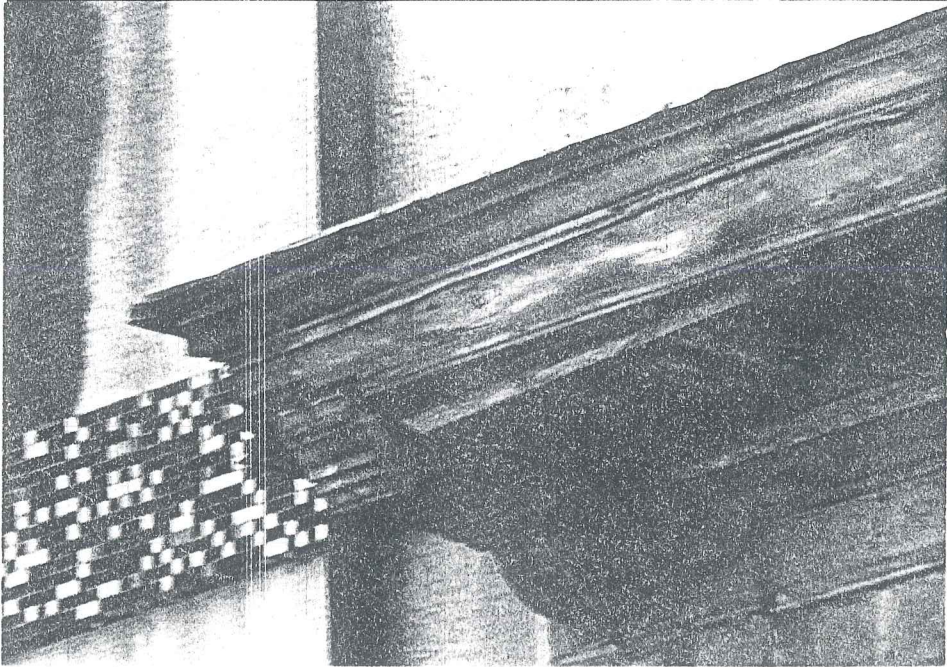
Resim 61- Rıhtım İskelesi Sokak, No:27

Resim 64- Sıva uygulamalı kat silmesi kesiti

Resim 67- Uzun Hafız Sokak, No:19

Resim 68- Uzun Hafız Sokak, No:16

6.BÖLÜM: MALZEME VE YAPIM SİSTEMLERİ

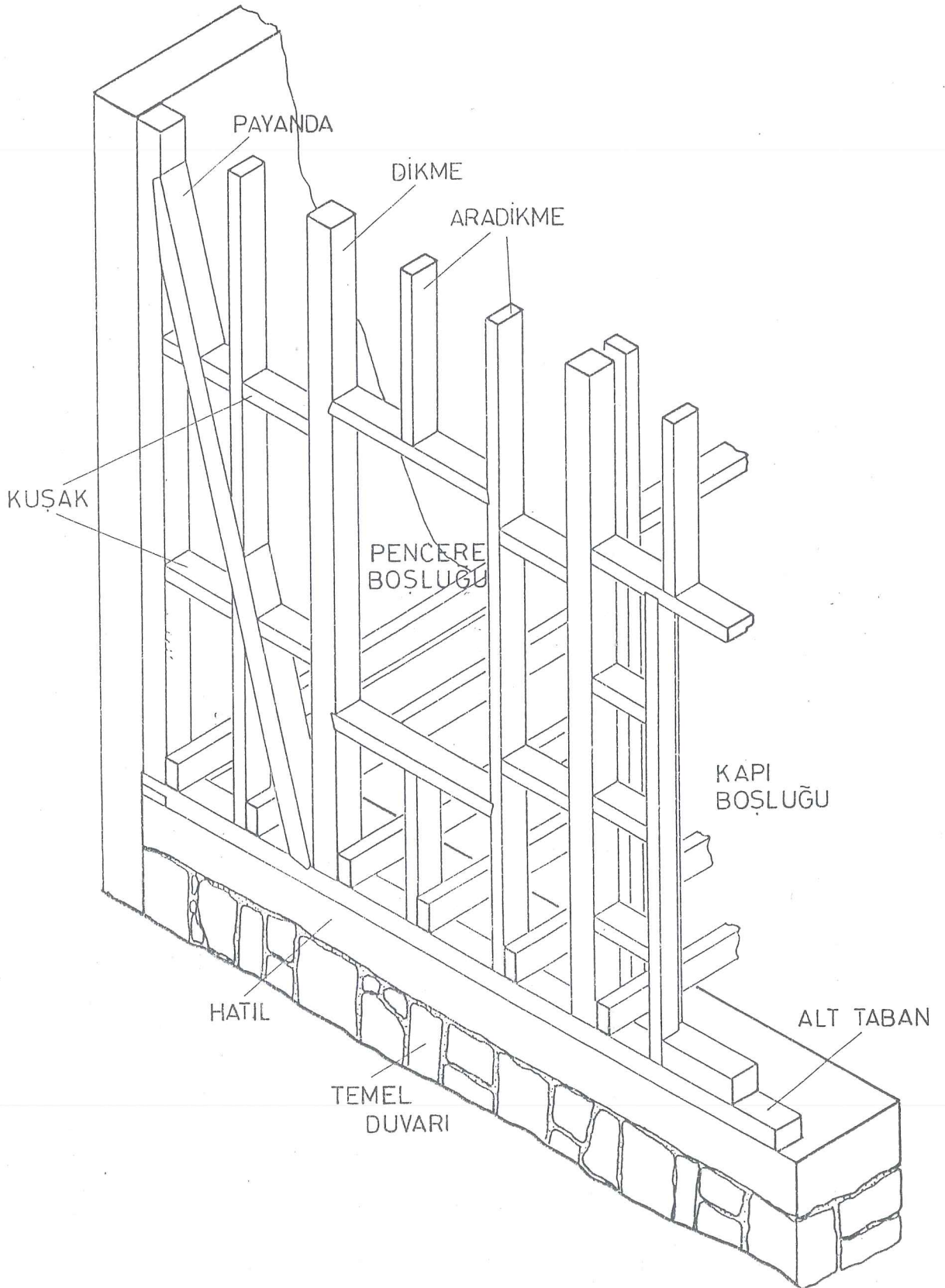
6.1. AHŞAP YAPILAR

Teknik olarak hemen hepsi, kagir bir bodrum kat üzerine ahşap iskelet kurularak yapılmıştır. Çalışma bölgesi içinde bulunan yıkıntı haldeki iki ahşap yapıdaki gözlemlerden; döşeme kirişi ve duvar dikme aralıklarının 30-45 cm olduğu, iki veya 3 modülde dikmelerin taşıyıcı nitelikte kesitlerinin arttığı görülmüştür. Yer yer taşıyıcı dikmeler arasında sistemi rijitleştiren payandalar kullanılmıştır (Çizim 17). Genellikle dikmelerin iki modülü kullanılarak pencere ve kapı boşlukları oluşturulmuştur. Pencereilerin alt ve üstünde kapıların üzerinde dikmeleri birbirine bağlayan kuşaklar vardır. İç kısımlarda bağdadi sıva dışta ise ahşap kaplama vardır.

Ahşap Türk evinin başlıca özelliklerinden olan çıkma, genellikle cephenin ortasında yer almıştır. Konsol çalışan çıkmalar bindirme kiriş sistemi ile yapılmış ve altları kaplanmıştır. Gönyeli ve payandalı çıkma tipleri de uygulanmıştır.

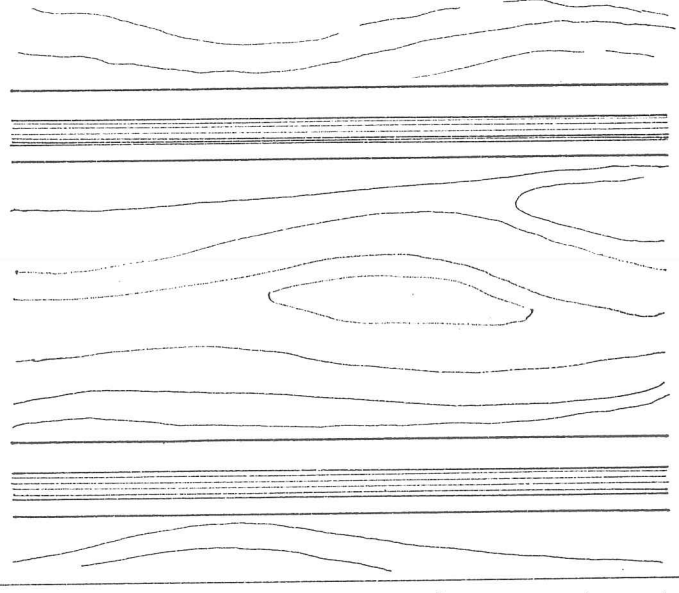
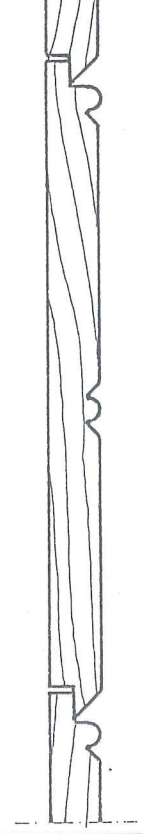
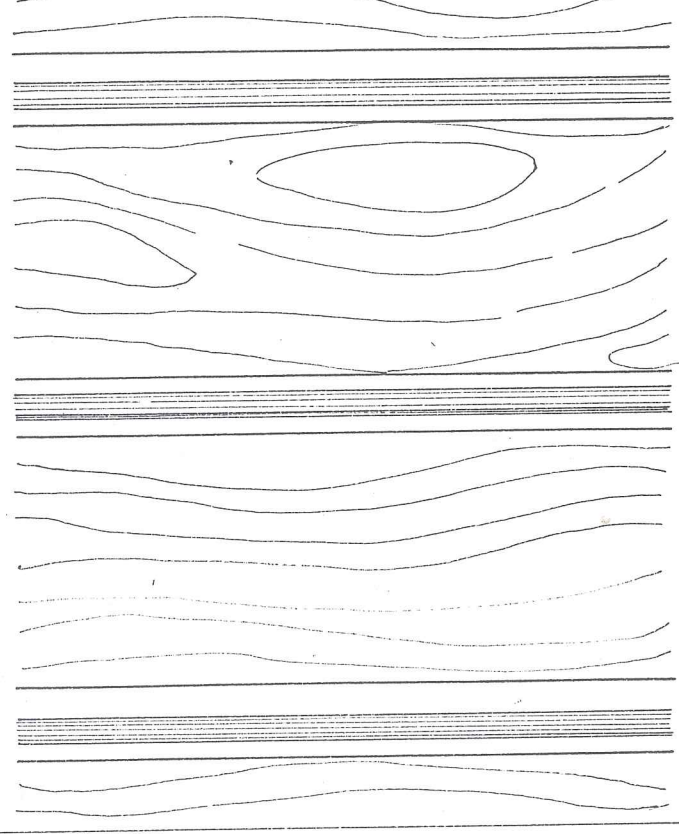
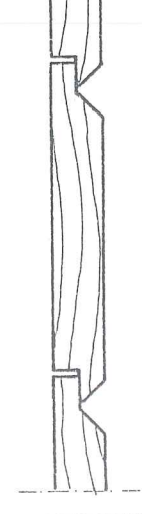
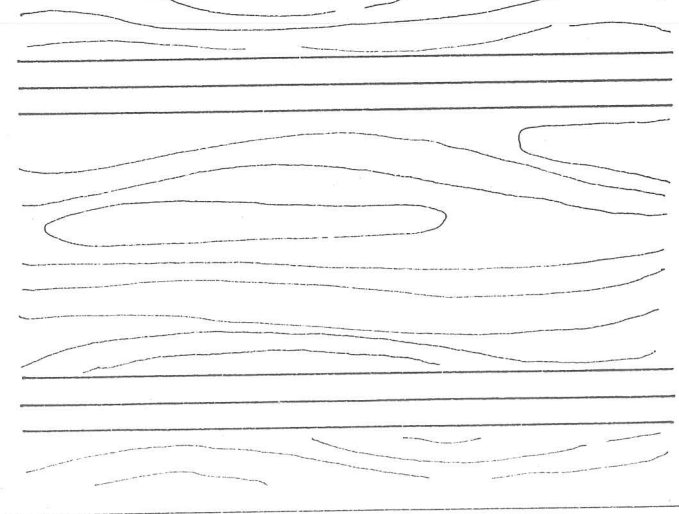
Ahşap yapılarda cephe süslemeleri pencere kenarları, konsol altları, silmeler ve saçak furuşlarındadır. Bunlar genel olarak; geometrik ve bitkisel motiflerden etkilenen kıvrık hatlara sahip, oldukça sade ve belirgin bir üslubun temsilcisi olmayan ahşap oyma işçiliği örneklerindedir.

Yeldeğirmenindeki ahşap yapılarda cephe kaplamalarında da genellikle iki değişik boyda fitilli kaplama ve birkaç yapıda görülen pahlı kaplama cinsleri kullanılmıştır.

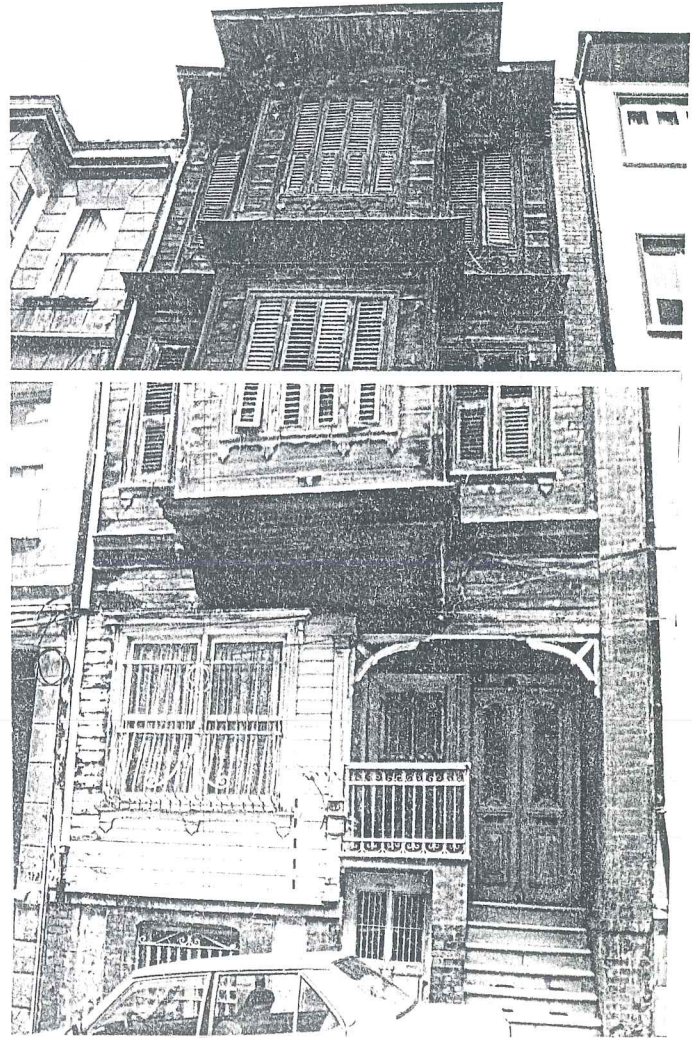
Çizim 17- Çeltikçi Sokakta yıkılmakta olan ahşap bir yapının iskelet sistemi

Tablo:14 AHŞAP YAPILARDA CEPHE KAPLAMA BİÇİMLERİ

L L i		
F i T		
P A H L i		

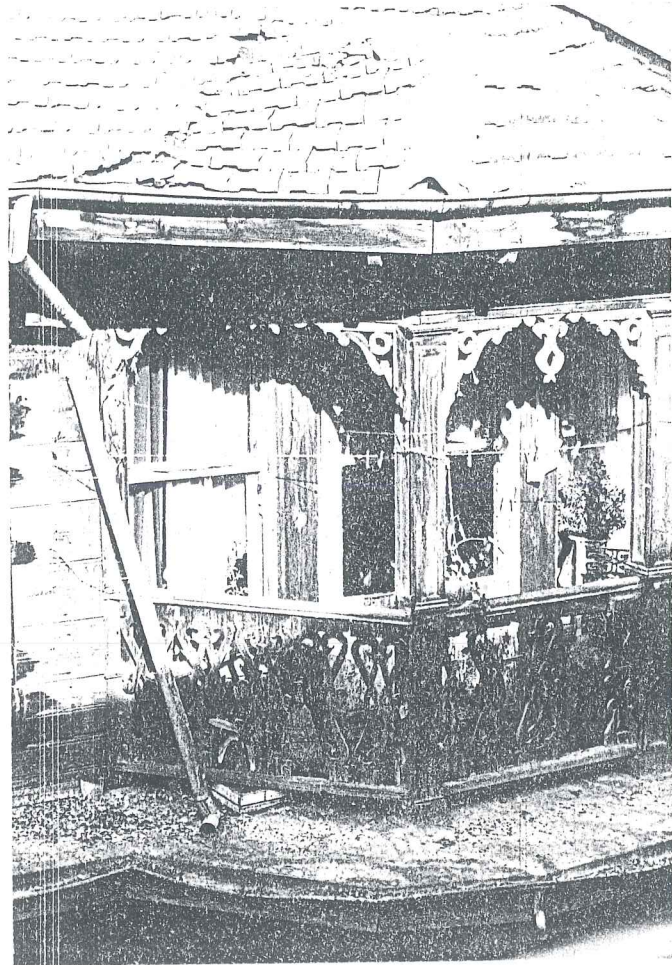
Resim 69- Taşlıbayır Sokak,
No:17

Resim 70- Uzun Hafız Sokak, No:19

Resim 71- Kadıköy Rihtım Caddesi, No:65

Resim 72- Uzun Hafız Sokak, No:11

6.2. KAGİR YAPILAR

Kagir yapılarda ortak özellik bodrum katlar üst katlardan malzeme ve doku olarak farklı bir görünümüdür. Genellikle bu farklılık bir kordon silme ile ayrılmıştır. Çıplak tuğla yapılarda bu çizgi bir sıra çıkıntılı tuğla örgüsü ile yapılmıştır.

Kagir binaların tümü tuğla yığma sistemi ile yapılmıştır. Temelde iki tuğla olan duvar kalınlığı üst katlara doğru 1,5 ve 1 tuğla olmak üzere devam eder. Kat yükseklikleri 290-320 cm arasında değişmektedir. Döşeme adi volta döşemedir, bunu çıkmaların altında görülen volta döşemenin putrelizlerinden anlıyoruz.

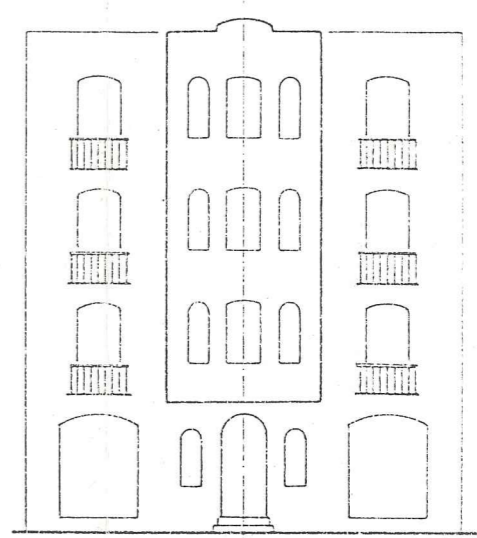
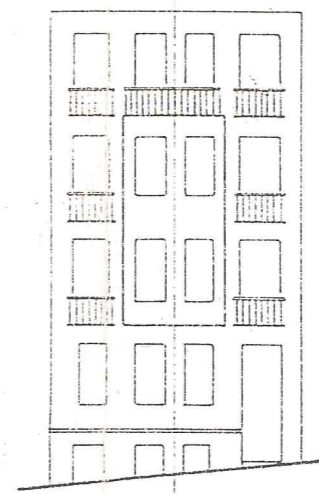
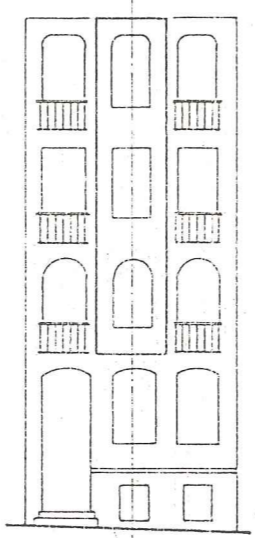
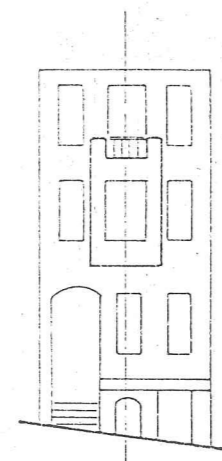
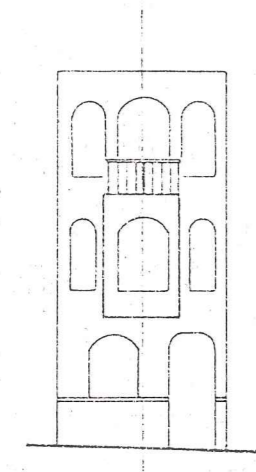
Çıplak tuğla duvarlarda taşıyıcı duvar harman tuğlası, cephe prese tuğla ile yapılmıştır.

Cephedeki pencere boşluklarının bazen doluluklardan büyük olmakla birlikte çoğu kezde yaklaşık eşit olduğunu görüyoruz.

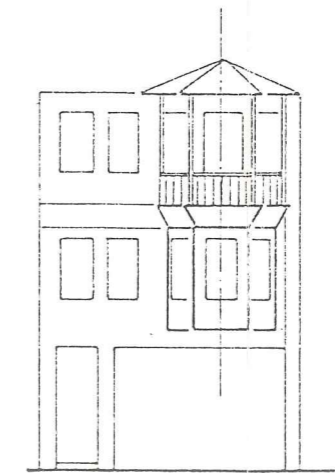
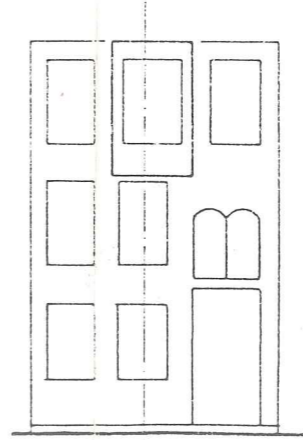
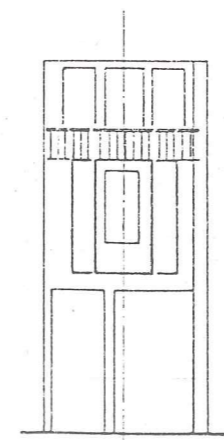
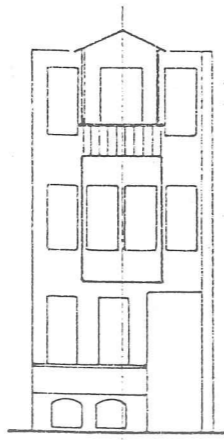
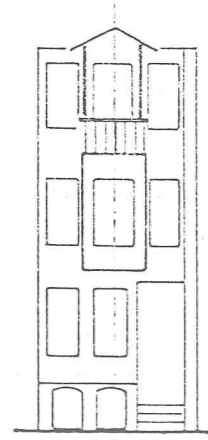
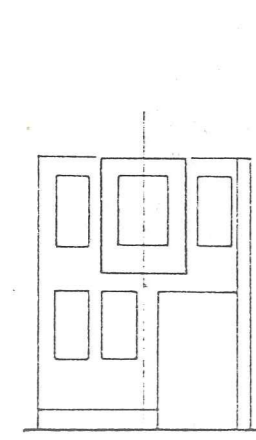
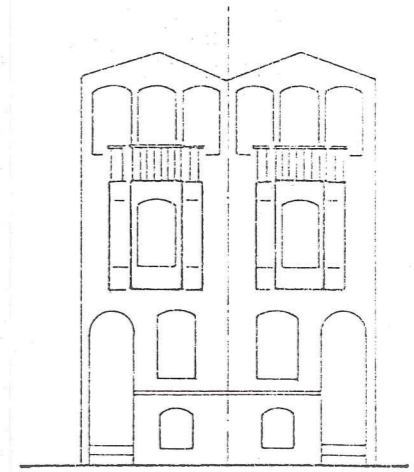
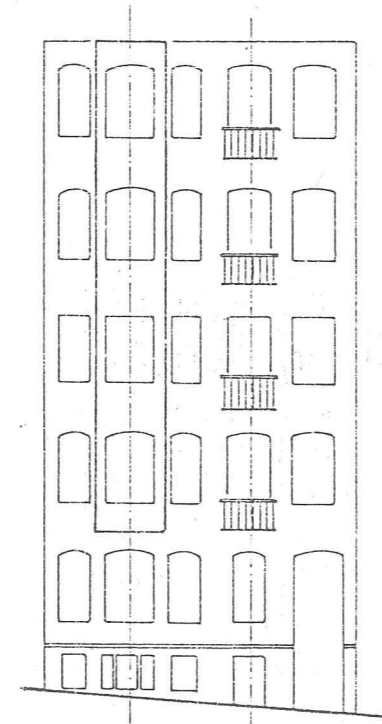
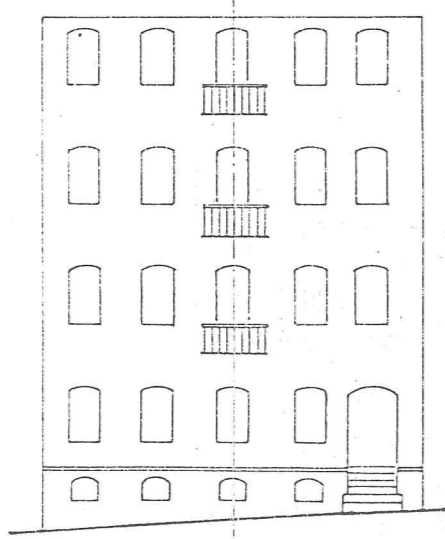
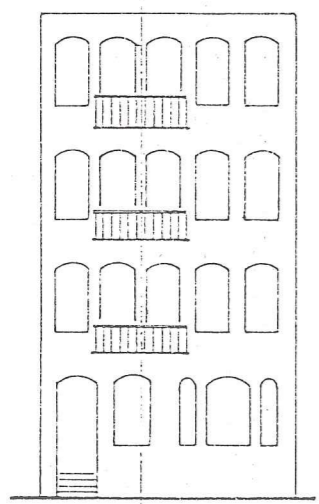
Kagir yapıların büyük bir kısmında saçak yoktur, yapı bir saçak silmesi ile bitirilmiştir.

Dış cephelerde bulunan bezemelerde art-nouveau, barok, ampir, genellikle eklektik üslûp etkileri görülür.

KAGIR

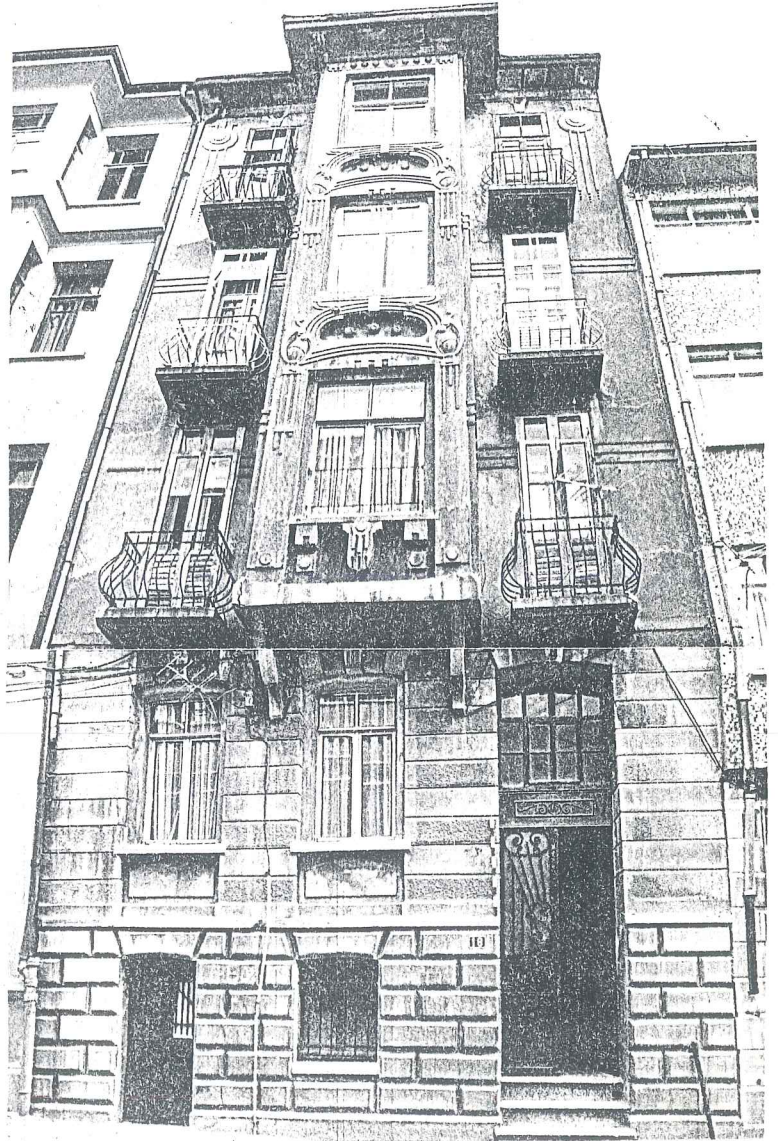

AHŞAP

Resim 73- Çayırbaşı Caddesi,
No:22

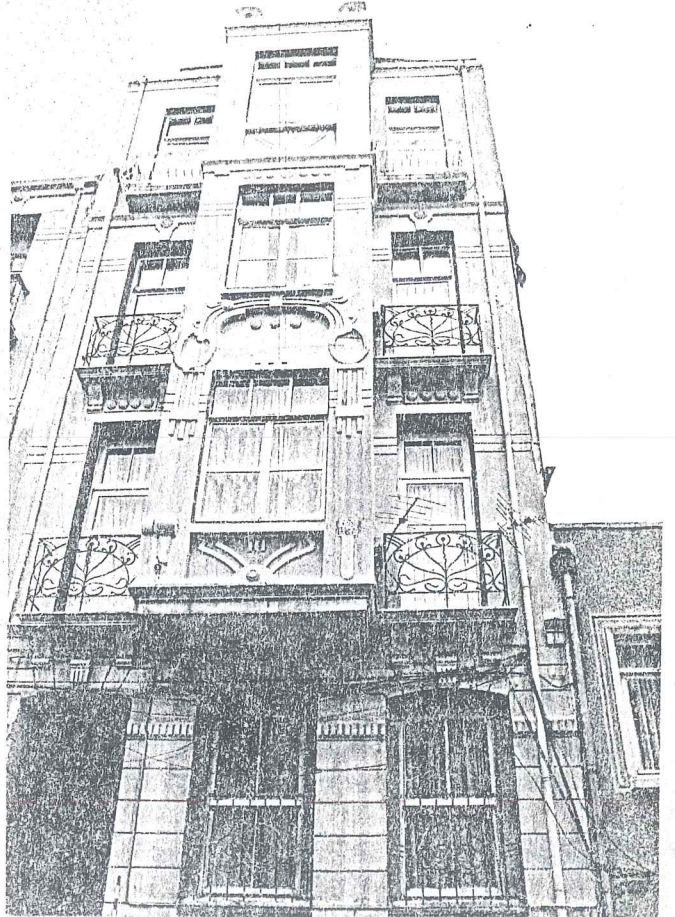

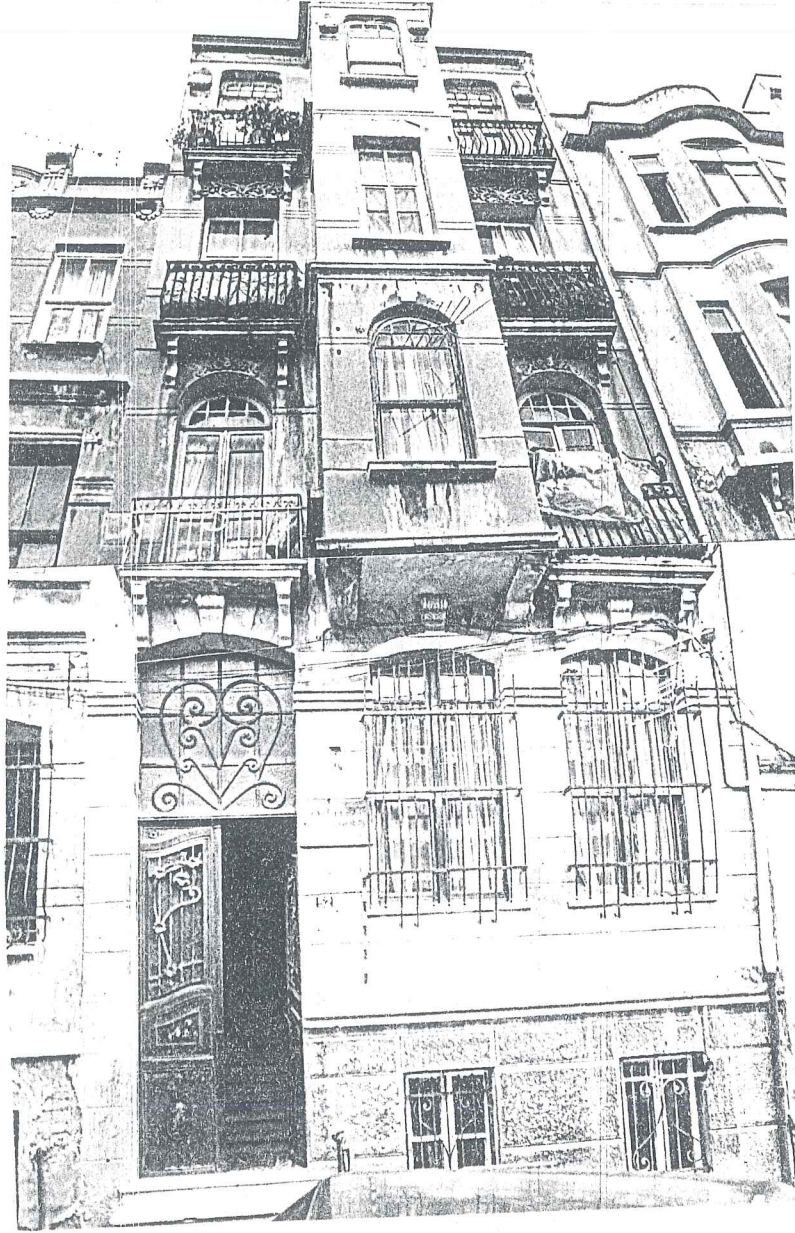
Resim 74- Düz Sokak, No:18

Resim 75- Taşlıbayır Sokak.

Resim 76- İskele Sokak, No:28

Resim 77- Nemlizade Sokak, No:52

Resim 78- Nemlizade Sokak, No:54

Resim 79- Nemlizade Sokak, No:13

Resim 80- Uzun Hafız Sokak, No:26'da kötü bir yeni cephe giydirme uygulaması

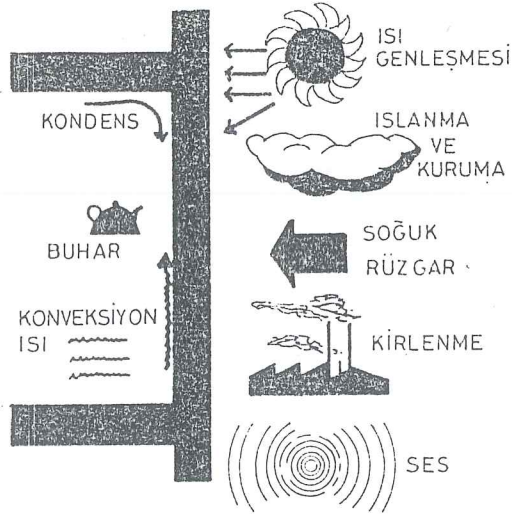
7.BÖLÜM: KAGİR YAPILARDA CEPHE ONARIMI

Bu bölümde çalışılan bölgedeki kagir binaların cephe-
lerinin onarımı ve yapım tekniklerinin anlatılması amaçlan-
mıştır.

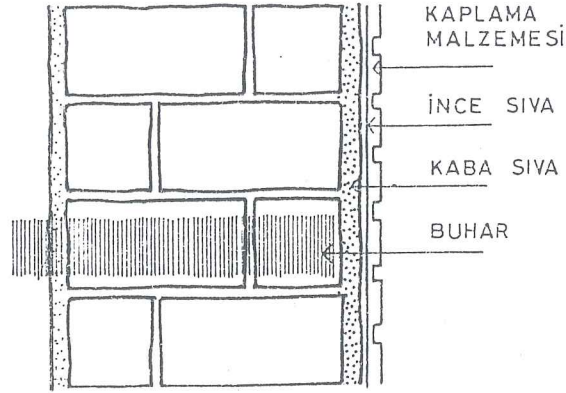
Yeldeğirmeni'nde kagir binaların cephelerinde taş,
tuğla ve sıva kullanılmıştır, bu malzemeler zaman içinde iç
ve dış etkenlerle bozulmuş ve onarım görmemişlerdir.

Etkileri büyük boyutlara ulaşan ve bünyedeki yetersiz-
likten kaynaklanan veya aşınma ile oluşan hasarların genel-
likle dış duvarlarda olduğu gözlenmektedir. İç ortamla dış
ortamı birbirinden ayıran dış duvar çok yönlü bir çok etkenin
etkisi altında, kendisinden beklenen çeşitli fonksiyonları
yeterli düzeyde yerine getirmesini beklediğimiz bir yapı ele-
manıdır(72).

Duvarın görevini yapabilmesi için, iç yüzeydeki bada-
na, boya veya diğer herhangi bir katmandan en dış yüzeyi
oluşturan katmana kadar hepsinin payı vardır. Her katman ken-
di fonksiyonunu yerine getirebilecek nitelik ve boyutta, sis-
tem içindeki sıralamada yerini almalıdır⁷³.

Şekil 1- Bir dış duvarı etkileyen iç ve dış koşullar

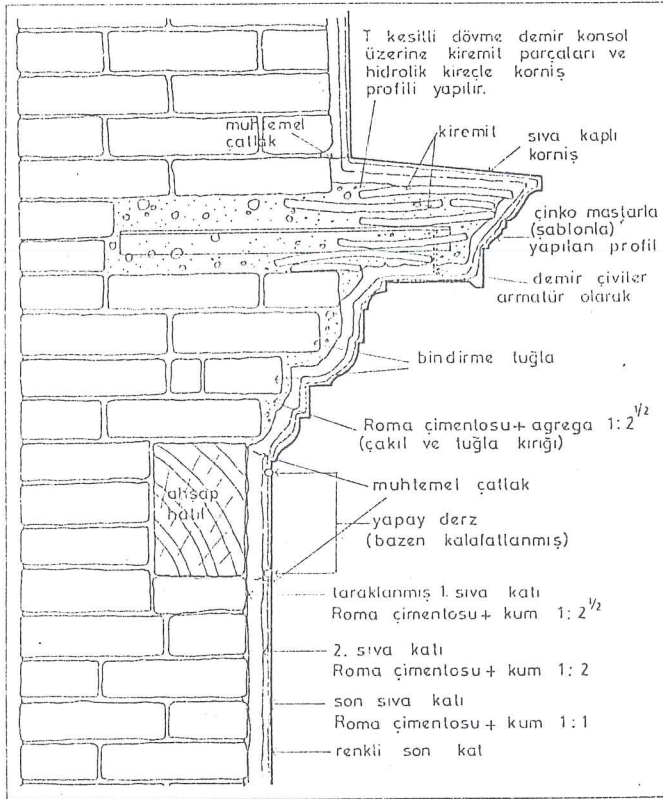
Şekil 2- Dış duvar ısı farklarından oluşan buharı bünyesinden dışarıya atabilmelidir.

Dış kaplama ve duvar bünyesini oluşturan diğer katmanların birbiriyle uyumu çok önemlidir. Bu uyum sağlanmadığı zaman; nitelik, boyut açısından malzemenin yetersizliği, veya zamanla görevini yapamaz hale gelen dış kaplamada, çatlaklar, kırılma ve kopmalar olmakta ve duvar bünyesi bu noktalarda, dış etkenlerle yüzyüze gelmektedir.

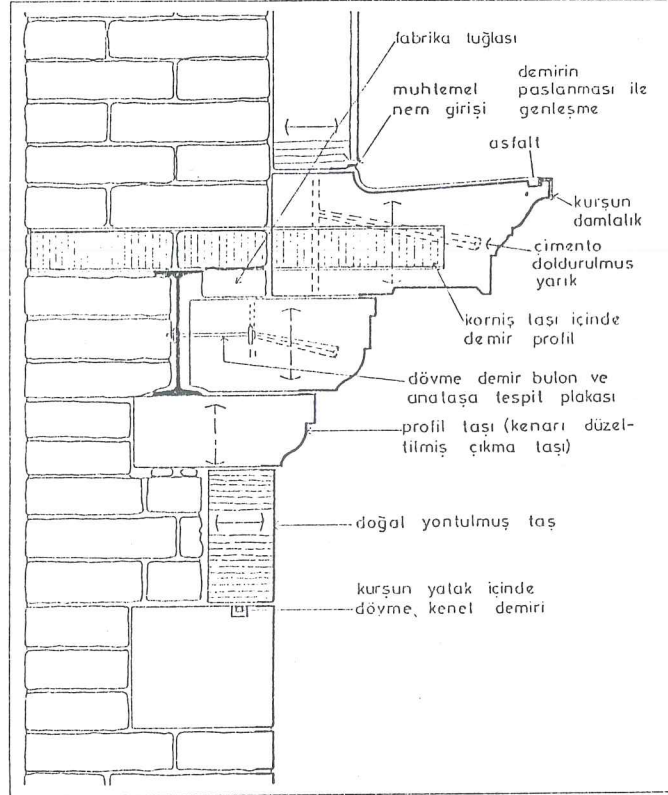
Bir binada onarılacak kısımların temizlenmesi, değiştirilecek parçaların çıkarılması veya kesilerek alınabilmesi, kısaca o bölgenin temizlenmesi için en önemli şey o binanın nasıl yapıldığını öğrenmektir. Sayfa 119'daki şekiller aynı profilin üç ayrı malzeme ile nasıl yapıldığını göstermektedir. Bunlara göre herbirinin ayrı şekilde, onarım amacıyla bozulmuş yerlerinin temizlenmesi gerekir⁷⁴.

Buradaki detaylar - Sıva (İng. Stucco) (Şekil 3), Taş (Şekil 4), Tuğla (Şekil 5) - pratikte her zaman uygulanmamakla beraber, problemlerin çözümünde tipik birer örnek olmak üzere verilmiştir. Yapının yaşaması için rutubetin malzeme dışında tutulması öngörülüyorsa da bu tür detaylar çoğu zaman iyi çalışmamıştır. Bazen detaylar demir desteklerle tutturulur ve bazen demir kuşak ve destekler bu amaçla da yapılır. Her iki yöntemde de paslanma nedeniyle hacimdeki büyüme büyük problemlere yol açabilir. Çoğu zaman onarılacak yerin ortaya çıkarılması ve kesilmesi gerekir. Ek yerlerinde suyun devamlı olarak dışarıda tutulmasını sağlamak için, kagir duvar işçiliğine önem verilmelidir. Bu gibi durumlarda yüksek dozajlı harç, boyalar ve su geçirmeyen malzemeler kesinlikle kullanılmamalıdır⁷⁵.

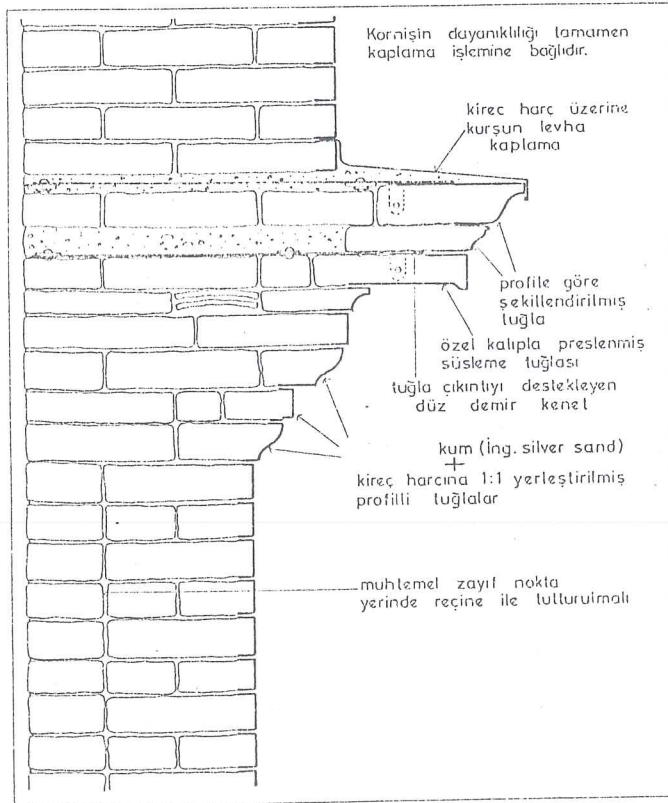
Geçirimsiz kaplama malzemeleri, kagir elemanların hava almasını engelleyerek malzeme bünyesindeki rutubetin hapsedilmesine, bu da demir elemanların paslanmalarına ve diğer malzemelerin bozulmasına neden olmaktadır.

Şekil 3

Şekil 4

Şekil 5

Şekil 3- Sıva

Şekil 4- Taş

Şekil 5- Tuğla ile yapılmış silmeler

7.1. SIVA ONARIMI

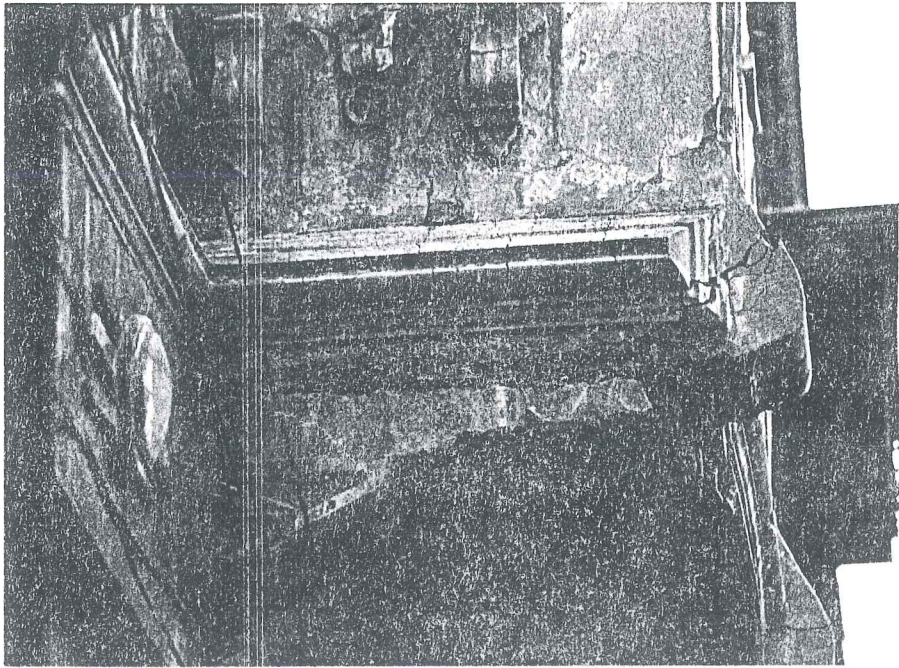
Sıva onarımına başlarken yüzeydeki bozulmalar ve kalkmalar geniş ağızlı bir keski veya tokmakla düzeltilir, fakat bu sırada çevresindeki sağlam kısımların sıva ve kaplamaları da bozulabilir. Bu durumda ortaya çıkan oyuklar çimento ve kum karışımı tek kat sıva uygulanarak çelik bir mala ile yamanır. Çatlaklar özel bir dolgu maddesi veya aynı harç kullanılarak doldurulur⁷⁶.

Eski sıva çatlaklarını özel bir sprey boya ile kapatarak sorunları geçiştirmek uzun vadeli tahribatlara neden olabilir. Bu sistemdeki mantık binayı su geçirmez bir kılıf ile örtmektir. Ancak bu tehlikelidir, çünkü su her zaman kağır duvarlarda kendine sızacak bir yol bulur ve bu suyun tekrar buharlaşması gereklidir. Ancak gerçekten buhar geçirgen boyalar kullanılmalı ve bunlar asıl yüzeyin görünümüne uygun olmalıdır⁷⁷.

Sıvanın çatlak olan kısımları ya da oyuk kesimleri yüzeyden sağlam zemine kadar kare bloklar halinde kesilir. Sıva kullanılarak taklit edilmiş taş duvar derzleri var ise kesme işlemi sağlam kısımları bile kesme pahasına bu çizgilerden yapılmalıdır. Kesimler tamamlandıktan sonra tüm toz, kalkmış bağlayıcı malzemeler, ufalanmış parçalar, sert kıllı bir fırça ile temizlenir; mantarları öldürecek uygun bir ilaçla ilaçlanır⁷⁸

Resim 82- Uzun Hafız So-
kak, No:24

Resim 83- Üstte görülen yapının bozulmuş sıva kaplamalı konsolu

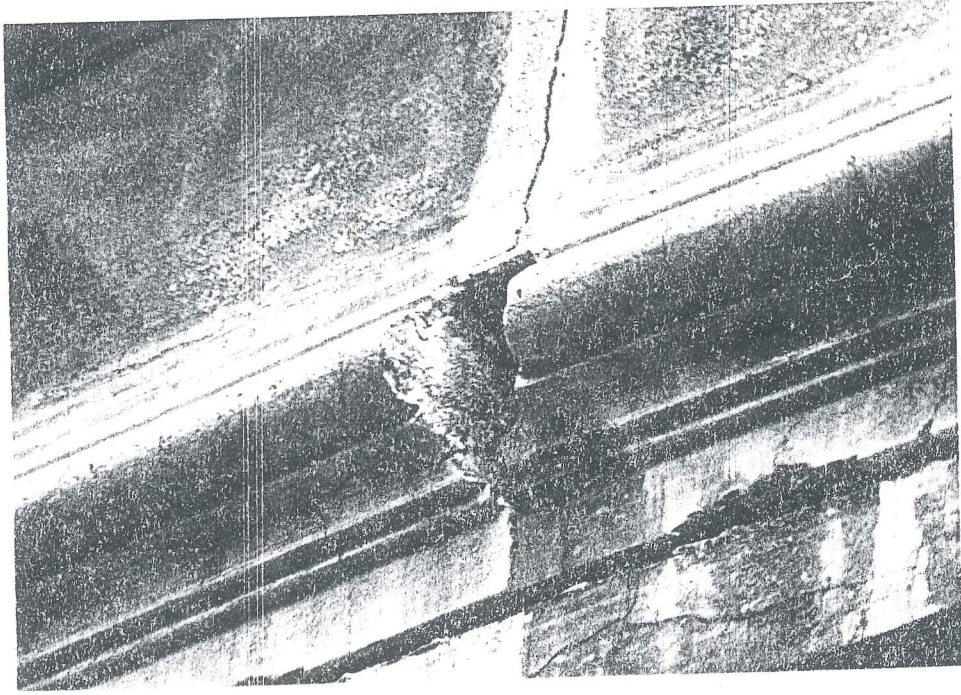
7.1.1. Yapılışı

Oyuklar mümkün olduğu kadar 12 mm.yi gemeyecek şekilde katlar halinde kesilerek temizlenmelidir. Herhangi bir sıva uygulanmadan önce arka zemin özellikle emmeyi kontrol etmek üzere hafifçe ıslatılmalıdır⁷⁸.

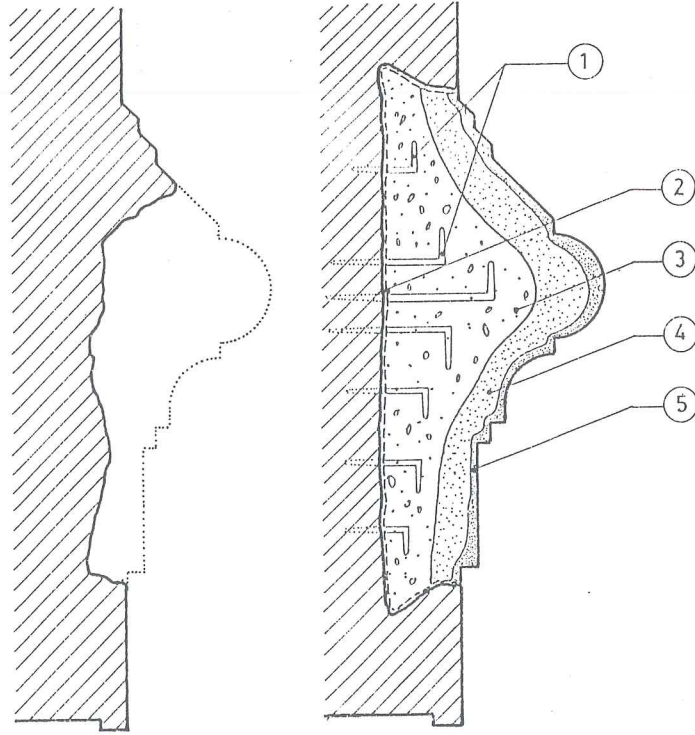
Genellikle sıva iki kat olarak kullanılır, ancak küçük tamiratlar dışında üç kat tavsiye edilir. İlk ve en güçlü kat 9-16 mm kalınlığında olmalı ve sonraki katların bağlantısını kolaylaştırmak üzere taraklanmalıdır. Sonraki katlar gitgide incelmeli, son kat 6-10 mm kalınlığında olmalıdır. Alt katlar yazın en az iki, kışın ise en az yedi gün kurumaya bırakılmalıdır. Bunlar hava alabilen bir örtü ile kaplanmalı ve bir sonraki kat uygulanmadan önce çekmenin (rötre) tamamlanması kontrol edilmelidir. Sabitlik ve sağlamlık testleri yapılmalı; emmeyi kontrol etmek için yüzeye hafifçe su püskürtülmeli ve sonraki kat bundan sonra atılmalıdır⁷⁹.

En son kat düz bir tahta mala ile uygulanmalı ve bir defada düzeltilmesine çalışmalıdır⁸⁰.

Resim 84'de bozulmuş bir sıvalı duvar ve silme profili görülmektedir. Şekil 6'da bu profilin onarımı ve yapım tekniği anlatılmaktadır.

Resim 84- Çatlamış duvar sıvası ve bozulmuş silme

Şekil 6

Resim 84'de görülen oyuk, Şekil 6'daki gibi sağlam zemine kadar düzgün bir şekilde açılarak iyice temizlenir. (1) Dolgu derinliği ve hacmi fazla ise zemine paslanmaya dayanıklı kancalı çubuklar konulur veya dubeller tutturulur. Yüzeyin tozdan tamamen temizlenmiş olmasına özen gösterilmeli, uygulamadan önce de yüzeyde emmeyi kontrol etmek üzere hafifçe ıslatılmalıdır. (2) Daha sonra bir ölçü latex, iki ölçü su ile karıştırılıp, buna da boza kıvamına gelecek şekilde çimento ilave edilerek oluşturulan sulu harç tamir edilecek yere sürülür. (3) Bu yüzey kurumaya yakın iken üç ölçü suya, bir ölçü latex, bir ölçü çimento, üç ölçü kum ilavesiyle hazırlanan harç ile dolgunun ilk kat tamiri yapılır. Yazın iki gün, kışın yedigün kurumaya bırakılır. (4) Daha sonra su + çimento + kum karışımından hazırlanan harç ile ikinci kat sıva yapılır. (5) Son kat sıva için yüzeyin rengine ve yapısına uygun bir karışım hazırlanarak max. 6-10. mm kalınlığında bir sıva uygulaması yapılır. Yüzey tam kurumadan tahta mayla perdah yapılarak düzeltilir.

Onarılacak bölgenin daha büyük (profilin kendisi master oluşturamayacak halde ise) olması durumunda son kat sıva çinko veya pirinçten yapılmış şablon şeklindeki masterla profilelendirilir.

7.1.2. Doğal Renkli (Boya Kullanılmamış) Karışımlar

Kireç sıvası ve Roma çimentosunun* kullanıldığı ancak boyanmamış yapılarda renk tutturma bunların onarımındaki en zor meseledir. Roma çimentosu bugün bulunmamaktadır ve kireç sıvası ile yapılmış binaların çok az yerinde özgün renkler değişmeden kalabilmiştir⁸¹.

Orijinal karışıma dikkatli bir göz atılırsa, renk olarak uyum sağlayacak bazı katkı maddelerinin varlığı ortaya çıkar. Örneğin gümüşi kum; bu tür kum beyaz taş görünümü elde etmek için kullanılmıştı, veya parlaklık vermek için çakıllı kum, ufalanmış cam, taş veya granit, bunun dışında renk vermek için tuğla tozu, toprak parçaları, daha sonraları ise kırmızı ve sarı mineral oksitler taş rengi elde etmek için kullanılmıştır.

Tüm bu eski yöntemler günümüzde de tekrar uygulanabilir. Orijinal renge en yakınına elde etmek için çok detaylı inceleme ve deneyler gerekmektedir. Çünkü ufak bir hata çok fazla renk değişikliğine neden olabilir⁸².

Birkaç renkli harç örneği hazırlanıp kuruduktan sonraki duruma göre renk uygunluğu kontrol edilerek, hangisinin kullanılacağına karar verilmelidir⁸³.

* Roma Çimentosu:

İçinde kil bulunan kireçtaşlarının yakılması ve toz haline getirilmesi ile elde edilen, sarıya çalan uçukkahverengiden koyu çikolata rengine kadar değişebilen bir çimentodur. Katkı maddeleri kireç ve bakırsülfatı olup renk maddeleri katılarak, kalitesi artırılmış, taş görünümü vermek için restorasyon işlerinde 19.yy.da İngiltere'de yaygın olarak kullanılmıştır.

(A.J, numbers 34835, volume 182, s.50).

Mevcut orijinal renge en yakın rengi elde etmek için her türlü çaba sarfedilmelidir. Çimento + kum ile hazırlanan sıva karışımı çoğu zaman çimento + kum + kireç karışımından daha iyidir, zira kireç harcın rengini çok fazla açmaktadır⁸⁴.

Bu şekilde hazırlanmış karışımlarla yapılan onarımlar yağmurdan özenle korunmalı ve son katın bir kerede yapılmasına dikkat edilmelidir⁸⁵.

7.2. TAŞ İŞLERİNİ YENİLEME

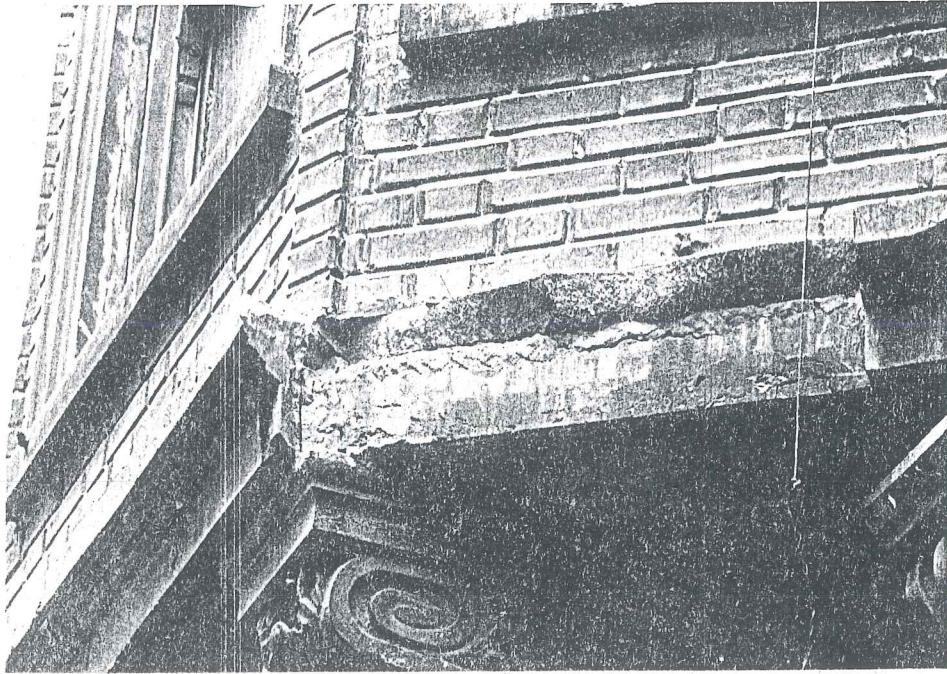
Hiçbir taş ne işe yaradığı anlaşılmadan ve geçici destek sağlanmadan yerinden oynatılmamalıdır. Tek bir yontmataşın yenilenmesi hiç destek gerektirmezken, büyük bir kemer taşı pahalı bir geçici askıya alma işlemini gerektirir. Taşı iyi tanımlayıp aynı tip ve jeolojik yönden eskisine uygun bir taşla değiştirilmelidir. Yeni taş konulduğu yere iyi uyum sağlamalıdır; tamir için taş değiştirmek eskisi görevini iyi yapamayacak durumdaysa uygundur. Bu durumda bile değiştirilen taş parçalarının genel görünüme uyumu esastır⁸⁶.

7.2.1. Kaplama

Bozuk kısmı ayıklandıktan sonra taşlar tamamen veya kısmen kaplanabilir veya değiştirilebilir. Bir yontmataş için yeni kaplama (genellikle 100 mm) harç içine oturtulur ve sulu harçla derzlenir⁸⁷.

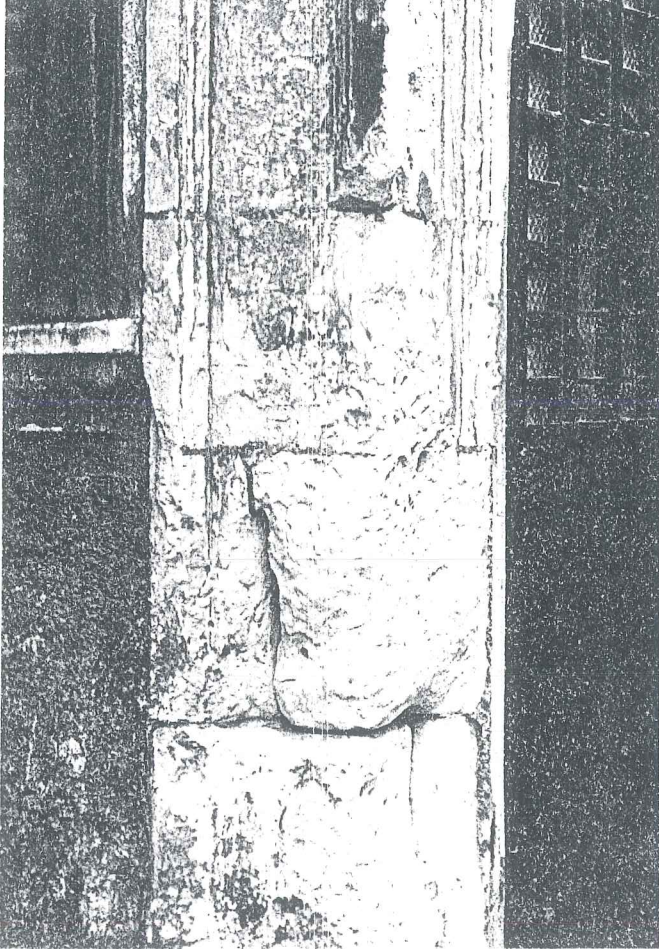
Resim 85- Bozulmuş kısmın yüzeyi temizlendikten sonra taşa uygun bir harç hazırlanarak, sağlam kısımdan alınan kalıp yardımıyla silme onarımı yapılmalıdır.

Resim 86- Bozulan kısım tamamen temizlendikten sonra aynı tip veya benzer bir taş silme profiline uygun bir şekilde yontularak yerine monte edilmelidir.

Resim 87- Resim 86'daki onarım aynen uygulanmalıdır.

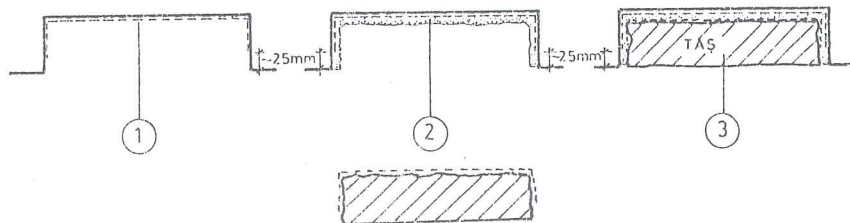
Resim 88'de aşırı derecede bozulmuş taş sütunçe görülmektedir.Ç

Birçok durumda bütün bir taşı çıkarmak daha ucuza gelecektir. (1) Yerleştirilecek yeni taşın yatağı için Tablo 16'dan bir harç seçilir, oyuk temizlendikten sonra, iki kat bitüm ile sıvanır, fakat bu işlem yüzeyden 25 mm geride dur-

Tablo:16 Harç karışımları

Kagir duvar tipi	Dayanıklılık	Çimento	Kireç	HTI	Agrega
Kireçtaşı	İyi	1	2	-	9
	Orta	1	3	-	12
	Zayıf	1/2 - 1/4	3	-	12
	Orta	-	1	1/2	3
	Zayıf	-	1	1/4	3
Kumtaşı	İyi	1	2	-	9
	Orta	1	-	-	7
	Zayıf	1	-	-	8 1/2
Granit	İyi	1	2	-	9
	Orta	1	3	-	10
Mermer	İyi	-	1	1/4	3
	Zayıf	-	1	-	4
Tuğla (yoğun)	İyi	1	2	-	9
Tuğla (orta yoğunluk)	İyi	1	3	-	12
	Orta	1/2	3	-	12
Tuğla (düşük yoğunluk)	İyi	1/4	3	-	12
	Orta	-	1	1/4	3
	Zayıf	-	1	-	3-4

durulur. (2) Harç, yatağa yayılarak taş yerleştirilir. Diğer ek yerleri sıkıştırma demiri kullanılarak yüzeyden doldurulur ve son olarak derz yapılır. Derz harcı kireç ve düşük sülfatlı baca külü veya sönmüş kireç ya da beyaz çimento ile kireçten yapılmalıdır. (3) Büyük miktarda derz harcı gerekiyorsa, yeni taşın arkasını, lekelenmesini önlemek için yüzeyden 25 mm içte kalacak şekilde bitüm ile kaplamak en iyisidir⁸⁸ (Şekil 7).

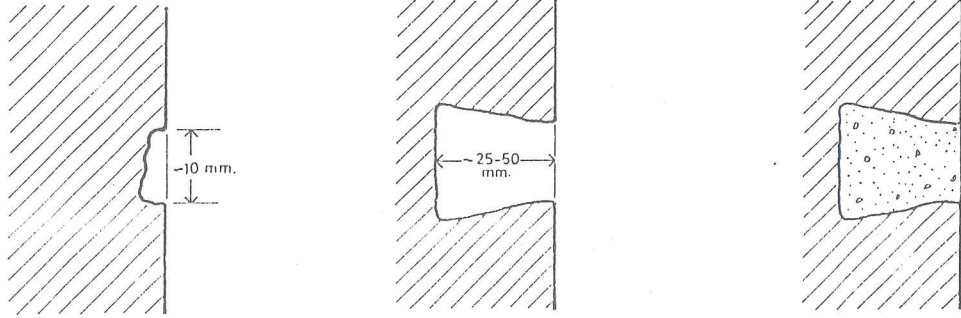
Şekil 7

Geleneksel olarak kireçtaşı -çalışma sırasında lekelmesini önlemek için- taş tozu ve beyaz kireçten yapılmış sulu bir harç ile yüzeyden kaplanır. İş bittikten sonra bu harç temizlenecektir⁸⁹.

Taşlar orijinal bitim yerlerine tam uymalıdır ve bütün tesbit elemanları paslanmaz çelikten olmalıdır⁹⁰.

7.2.2. Yama Yapma

Taş içindeki 100 mm^2 kadar olan küçük tamiratlar 25-50 mm derinliğe kadar oyulmalı ve elenmiş kumla harç yapılarak kesim ve ekyeri göze batmayacak şekilde dolgu yapılmalıdır⁹¹ (Şekil 8).

Şekil 8

- Yontmataş kaplama üzerindeki max. 100 mm^2 oyuk

- Oyuk, dıştan göze batmayacak şekilde 25-50 mm kadar derinliğine büyütülür.

- Oyuk taşın yapısına uygun Tablo 16'dan seçilecek bir harçla doldurularak sıvanır.

Değiştirilmesi gereken taş, tuğla ve blok taşlar kalemle işaretlenmelidir. Tamir edilecek parçaların sayısını veya yerini karıştırmamak için bunlar bir çizime kaydedilir veya fotoğrafı çekilir. Aynı şekilde onarılacak dış duvar sıvasının konturu yerinde ve bir çizim üzerinde işaretlenmeli-

dir (Resim 89). Değiştirilmeyip yerinde harçla tamir edilecek parça veya bölgeler, tebeşir ya da mum boya (daha sonra alkolle çıkartılmak üzere) ile yerinde ve çizim üzerinde tarama ile işaretlenmelidir⁹².

7.3. TUĞLA İŞLERİNİ YENİLEME

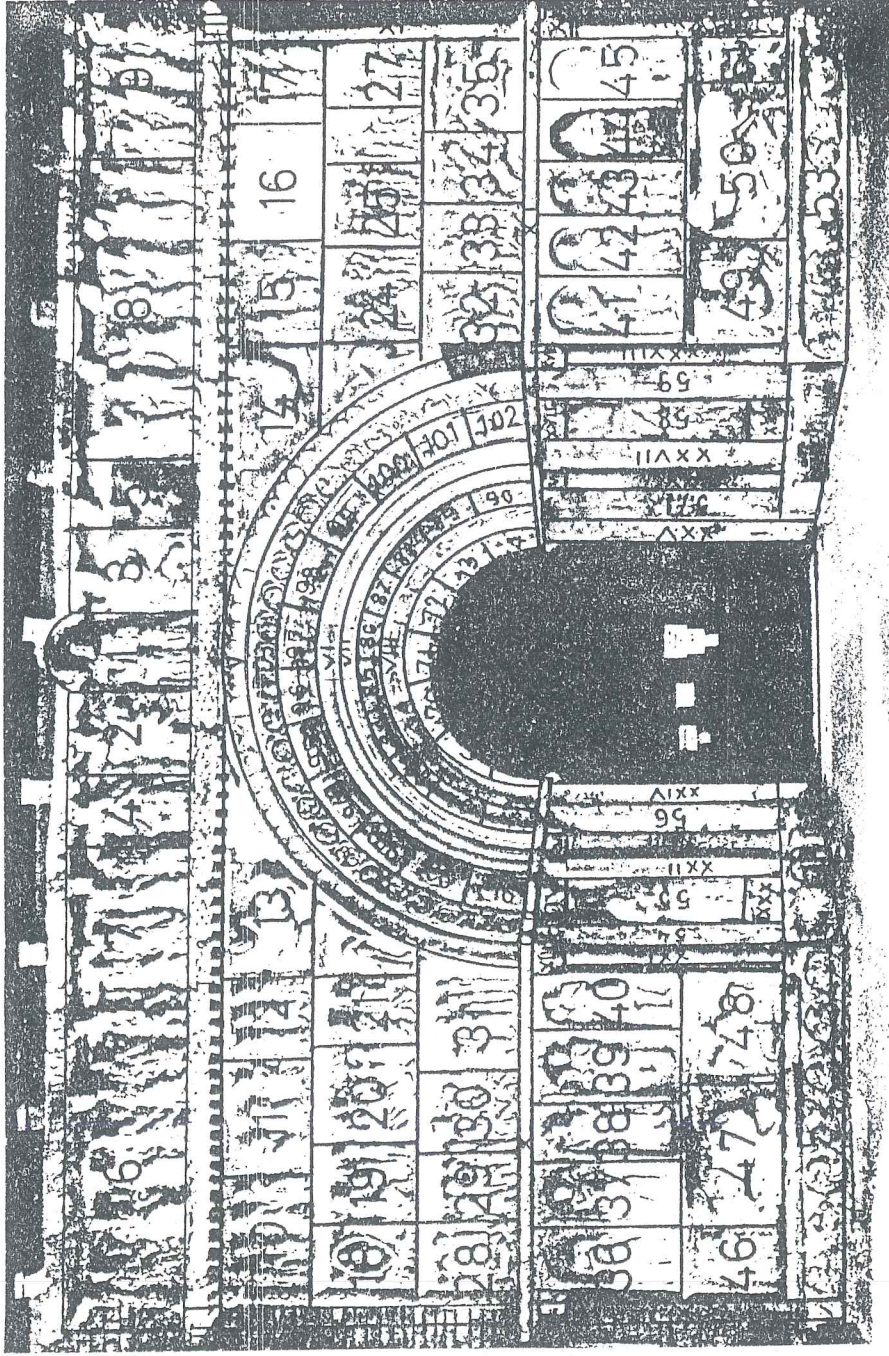
7.3.1. Yontulmuş Tuğla Yenilenmesi

Yontulmuş tuğla işlerinin tamiri yalnız çok gerekli hallerde yapılmalıdır; Örneğin bir kemer çökecek kadar tahrip olmuşsa ya da içeriye su alıyorsa Ek yerlerini düzeltirken görünüşü bozmamız mümkündür. Ek yerlerini taraklamak ise yüzeylere ve keskin kenarlara zarar verecek ve bunların keskinliğini ve mükemmelliğini yok edecektir⁹³.

Tamirin gerekli olduğu hallerde, tuğlayı dikkatlice sökmek ve mümkünse orijinal tuğlalar kullanmak ve bağlayıcı olarak kireç hamuru kullanılması en iyi yoldur. Bir veya iki tuğla yerinden oynamışsa bir keski veya testere ağzıyla harç kalıntılarını kazıyıp, ince bir tabaka kurşun veya arduvaz parçası ile kâmalayıp tuğlayı yerine oturtmak bazı hallerde mümkündür. Kireç hamuru ve iyice toz haline getirilmiş HTI* (bir çeşit ateş tuğlası) tozundan yapılmış sulu harcı, 50 cc. lik bir şiringa ile uygulamak yararlı bir yoldur. Ek yerlerinin yüzeyi fırça ile iki kat latex boya sürülerek tecrit edi-

* HTI - Bu katıksız toprak seramik malzemedir. Fabrikasyon tuğlalarından (High temperature Insulation, yüksek ısı dereceli izolasyon) elde edilir ve kireçle reaksiyona girerek bu hidrolik karışım meydana gelir. Bu madde sıva karışımına, diğer toprak tuğlalardan farklı olarak çok az renk verir.

(A.J., numbers 34835, volume 182, s.55).

Resim 89- Taşların numaralanmasını gösteren bir uygulama. International Council of Monuments and Sites, tarafından yayınlanan Weathering Of Stones kitabından alınmıştır.

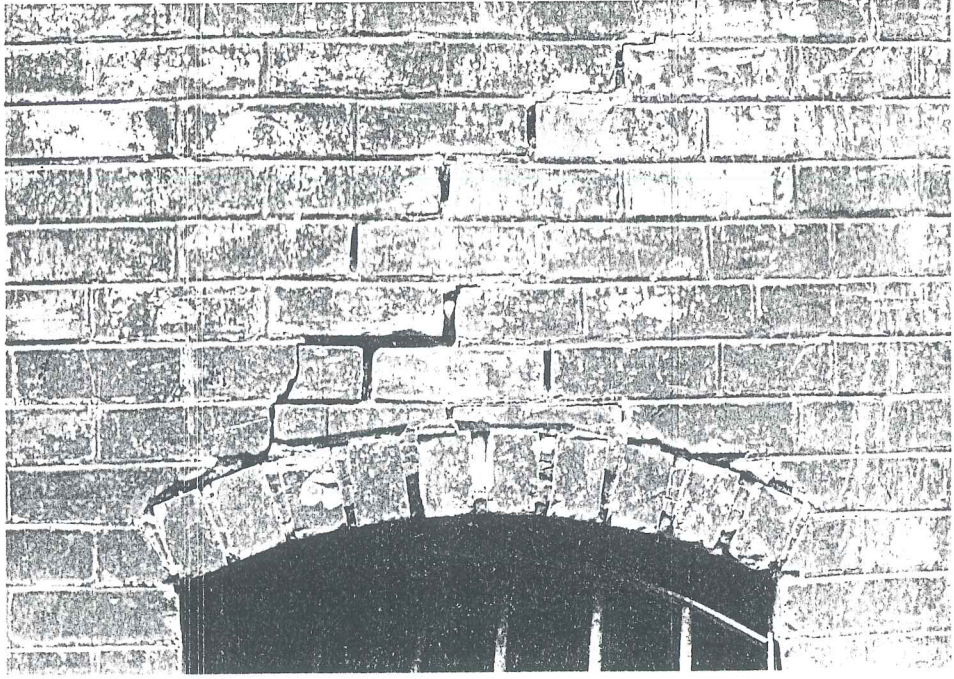
lebilir. Bu boya, harç donduktan sonra dikkatle çekilip yüzeyden sıyrılabilir. Derzleri doldurmak için şırınga iğnesi, latex kaplamadan ieri sokulabilir⁹⁴.

7.3.2. Prese Tuğla Yenilenmesi

Küçük, açıkta kalan, üçboyutlu dekoratif bölümler veya çeşitli kısımların yüzeyleri kırılarak ayrılmışsa ya da fayans kaplamayı tutan harç gevşemişse, duvarı sökmeden bağlantı yapılabilir. Gevşemiş parçanın yüzeyinden arkadaki duvara ya da alt tabakaya kadar 6-15 mm çaplı delikler açılır. Sonra bağlantılar mekanik olarak veya ısı ile sertleşen reçine ile yapılır. İş bittikten sonra bağlantı delikleri plastik tamirle kapatılabilir⁹⁵.

7.3.2.1. Çatlakları Kapama

Devam eden bünyesel hareketlerden dolayı oluşan çatlaklar ile metal paslanmasıyla veya ezilme ya da donma gibi durumlarla ilgisi olmayan çatlaklar viskozitesi düşük uygun renkli bir reçineyle kapanabilir. Suyun girmesini önlemek için genişleyen çatlaklar, polisülfat hamuru ile doldurulabilir. Bu çeşit su geçirmez bileşikler kırık yerleri tamamlamak için uygun değildir ve bu şekilde kullanılmamalıdır⁹⁶.

Resim 90- Duvarda bünyesel hareketlerin neden olduğu çatlaklar

7.3.2.2. Kırık Parçaların Örülmesi

Kırık parçaların örülmesi ancak güvenilebilir ve deneyimli bir usta tarafından yapılabilir⁹⁷.

Pişmiş toprak veya fayans kısımların sökülmesi sırasında parçalar çatlayıp kırılabilir. Kırık parçalar daha sonra duvardan alınmalı, matkapla delinip pimlenmelidir. Temizlenmiş kırık kenarlara epoxy, reçine tutkalı uygulanmalıdır. Kırık parçaları biraraya getirmeden ve reçine ile birleştirmeden önce gerekli yerlere küçük çaplı çiviler pim veya yer belirleyici olarak konmalıdır. Yüzey tamiratında kullanılan tüm kenetler paslanmaz çelik, paslanmayan metal veya polyester olmalıdır⁹⁸.

Eğer parçaların arkasındaki boşluk yüksek dozlu betonla doldurulmuşsa bu beton, ana duvarı bozmaksızın çıkarılamaz. Yeniden örgüyü sağlamak için birleşme yerleri ve pürüzlü kenarlar tarakla veya motorlu daire testere ile düzeltilmelidir. Eğer bu beton dolgu, bloklar arasında mekanik bir birleşme sağlıyorsa, yeniden birleştirmek için kenet kullanılmamalıdır⁹⁹.

7.3.2.3. Yeni Parçalarla Değiştirme

Duvarda yapısal bütünlüğünü kaybedecek şekilde parçalanmış tuğla veya çini parçalar değiştirilmelidir. Bu işlemde bir birimin kırık parçaları değil bütün blok veya çini değiştirilmelidir. Bazı imalatçılar bugün de pişmiş toprak ve çini yapmaktadırlar. İşlemin çok nazik ve zaman alıcı olduğu unutulmamalıdır. Pişmiş toprakla (seramik) çalışmak taş-tuğla işçiliğindeki beceriyi gerektirir. Taş restorasyonu ve tesbiti konusunda deneyimli olanlar, seramikte de bozuk parçayı kesip çıkarmayı ve yenisini koymayı becerebilirler¹⁰⁰.

Pişmiş toprak ve fayans benzer maddelerle yenilenmelidirler. Önceden dökme beton, yapay taş gibi maddeler genelde daha ucuzdurlar, fakat yalnızca acil yenileme gerektiren, müdahale edilmezse daha çok seramiğin kaybedileceği hallerde kullanılmalıdır. Bütün bunların dezavantajları vardır ve hepsinin hava şartlarına dayanıklılığı pişmiş toprağinkinden farklıdır¹⁰¹.

Yapım ve pişirme yöntemleri yüzünden farklılıklar her

zaman olacaktır. İmalatçı malzemenin çok iyi pişmesini, çatlak, hava kabarcıkları ve diğer hataların olmamasını, ölçülerinin tam ve doğru olmasını temin etmelidir. Parçaların her yüzü düzgün ve aynı kalınlıkta olmalıdır. Eserlerin üstünde geçen yılların ve hava koşullarının yaptığı etkilerin (patinanın) yeniden yapılamayacağı ve değiştirilmiş parçanın uzun yıllar belli olacağı unutulmamalıdır. Buna rağmen yapay aşındırma için aşırı bir gayret gösterilmemelidir¹⁰².

Parça değiştirirken, sabitleyici ve destekleyici metal kısımların paslanıp paslanmadığı iyice kontrol edilmelidir. Bütün pas temizlenmeli, metal temizlenerek pas önleyicilerle kaplanmalıdır. Bu kısımlar aslına uygun bağlantı sağlayan paslanmaz çelik veya polyester parçalarla değiştirmeyi gerektirebilir¹⁰³.

Yeni parçalar yerine yerleştirilmeden önce harç suyunu emmemesi için ıslatılmalıdır. Tablo 16'daki harçlardan birine 1 veya 2 ölçek temiz tuğla kırığı ekleyerek, parçaların kendileri ve armatürler arasındaki boşluklar iyice doldurulmalıdır. Uygun bir karışımda 1 ölçek bağlayıcı 7 veya 8 ölçek kum-çakıl-tuğla kırığı (agrega) olmalıdır. Blok doldurulurken sıkıştırma veya vurma yapılmamalıdır. Mekanik birleştirme ya da beton ile boşluk doldurmanın gereksiz olduğu yerlerde, nemin parçaların içine nüfuz etmesini önlemek için tuğla blokların arkasına poliüretan köpük şırınga edilebilir. Ek yerleri orjinalinin eni ve profiline uymalı ve Tablo 17'den seçilebilecek bir harçla doldurulmalıdır¹⁰⁴.

Tablo 17: Plastik tamir için harç karışımları

Tuğla tamir karışımı			
Çimento	Sert kum	Yumuşak renkli kum	Tuğla tozu
1	3	1	1
Kumtaşı tamir karışımı			
Sönmüş kireç	Sert kum	Yumuşak renkli kum	
1	2 1/2	1 1/2	
Kireçtaşı tamir karışımı			
Beyaz çimento	Kireç	Sert kum	Taş tozu
1	2	8 1/2	1 1/2

7.4. PLASTİK ONARIM (DOLGU TİPİ ONARIM)

Taş, tuğla ve pişmiş toprak onarımlarında uygulanan teknikler ve karışımlarla ilgili bilgiler kargir silmelerin plastik onarımı için de kaynak oluşturur. Onarılacak yere uygun bir harç hazırlanarak, silmenin özgün plastik (görsel) etkisi yeni harç ile aynen sağlanmalıdır. İyi hazırlanmamış harçlarla yapılan tamiratlar kalıcı olmaz¹⁰⁵ (Şekil 6) (Resim 84).

Değiştirme yerine plastik onarım yönteminin kullanılacağı yerlerde, renk uyumu kum, taş/tuğla tozu ile sağlanır; bunlar yetersizse boya kullanılır¹⁰⁶.

Tablo 17, tuğla, kumtaşı ve kireçtaşı tamiri için uygun harç türlerini örnek vermektedir. Agregaya çok iyi granüle edilmeli, iyi yıkanmış, temiz ve iyi cinsten olmalıdır¹⁰⁷.

8.BÖLÜM: SONUÇ

Kadıköy'ün bir semti olan Yeldeğirmeni'nin tarihsel ve fiziksel gelişimine ait bilgiler verilip, bugünkü durum ekli tespit paftalarında sunulmuştur. Yerleşim ve yapı elemanlarının fotoğraf ve analiz çalışmalarıyla incelenmesinden elde edilen genel karakteri kısaca şöyle tanımlayabiliriz.

Yerleşme eğimli bir arazi üzerinde yeraldığından genellikle bina giriş katları birkaç basamakla yükselmiştir ve yarım bodrum katlar oluşmuştur.

Kagir yapılarda genellikle kapı ve pencereler kemerli, ahşap yapılarda ise düzdür. Her iki yapı türünde sürme ve kanatlı pencere düzeni vardır.

Mimari kompozisyonu tamamlayıp, görüntü, gölge etkileri ile sokakları tekdüzelikten kurtaran, hareketli bir görünüm veren çıkmalar genellikle tüm yapılarda ortada yer almıştır. Düz, köşeli, çokgen ve gönje çıkma tipleri kullanılmıştır.

Çıkmaların altında ahşap, demir, taş ve sıva üzeri bezemeli konsol elemanları vardır.

Kagir yapılarda silmeler taş, tuğla ve sıvalı olarak yapılmıştır. Ahşap yapılarda çıkmaların kat silmesi altında bitkisel motifli festonlar bulunur.

Genellikle kagir yapılarda saçak yoktur, gizli dere yapılmıştır ve bina bir saçak silmesi ile biter. Ahşap yapılarda ve birkaç kagir yapıda, saçak altında dolu veya boşluklu ahşap saçak furuşları vardır.

Ahşap yapılar kagir bodrum kat üzerine otururlar. Ahşap iskelet üzerine, içte bağdadi sıva, dışta fitilli ve pahlı kaplama tahtası kullanılmıştır. Kagir yapılarda bodrum ve üst katlarda kullanılan malzeme farklı bir görünümüdür. Kagir yapılar tuğla yığma sistemdir, temelde iki tuğla olan duvar kalınlığı üst katlarda azalır. Döşeme adi voltadır.

Ahşap yapılarda cephe süslemeleri, pencere kenarları, konsol altları, silmeler ve saçak furuşlarındadır. Genel olarak geometrik ve bitkisel motiflerden etkilenen, kıvrık hatlara sahip, oldukça sade ve belirgin bir üslubun temsilcisi olmayan ahşap bezeme örnekleri kullanılmıştır.

Kagir yapılardaki kemerli düz atkılı pencereler, kemerlerde kilit ve üzengi noktaları, çoğu kez yapıların kenarlarında yer alan duvara gömülü, düz veya yivli sütunlar, akant yapraklı, volütlü sütun başlıkları ampir üslubun simgeleridir. Bundan başka barok etkili "düğme bezekler, daireler ve bunlarla oluşan soyut sarkma ögeli bezemeler art-nouveau ile "s" ve "C" esintili balkon parmaklıkları, furuş ve konsollar,

kapı aynalarında yer alan çiçek demetleri barok uslub özellikleri gösterirler. Bunlardan başka cephelerde genellikle eklektik üslubun varlığını görüyoruz.

Yeldeğirmeni'nde yerlerini hızlı apartmanlaşmaya karşı koruyabilen 19.yy.'a ait sıraevlerin mimari dokusunun incelenmesi sonunda, eğer biraz daha geç kalınırsa yakıngaçmişe ait bu örneklerin de yokedilebileceğini söyleyebiliriz. Çünkü çalışmalar sırasında bu evlerde oturan halk tedirgin olarak evlerinin fotoğrafının çekilmesini, eski eser olarak değerlendirilmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Başlangıçta tüm sokaklar üzerindeki yapıların birkaç katlı olduğunu düşünürsek, şimdi yüksek apartmanlar arasında sıkışıp kalan bu sevimli yapıların sahiplerinin güneşi bile görememesi nedeniyle diğer binalar seviyesine yükselmek istemelerini doğal karşılayabiliriz.

Amacımız kişilere kendi eski evlerinin bir kültür, sanat değeri olduğunu, bunu yıkmak yerine onararak koruması ve gelecek nesillere aktarması gerektiği bilincini vermek olmalıdır.

Kadıköy merkezine oldukça yakın, ulaşımı kolay olan Yeldeğirmeni'nde hızlı kentleşmenin yarattığı arsa spekülasyonu eski yapıların bulunduğu yerlerde, yeni çok katlı yapılaşma istekleri doğurmaktadır.

Bu büyük milli servet ve kültür değeri olan eski yapı yağmacılığının durdurulması, öncelikle yasalarla sağlanmalı

ve rasyonel, somut örnekler verilerek yöneticilerin ve halkın koruma yönünde bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Herşeyden önce hiçbir eski yapının yapıldığı devirdeki haliyle (müze hariç) kullanılamayacağını kabul etmeliyiz. Onu bugünün konfor koşullarına uygun hale getirebilmeliyiz.

İşte bu düşünceyle tezimin proje aşamasında Akifbey Sokak, 198 nolu ada, 6 nolu parsel üzerinde bulunan İtalyan mimar Valpréda tarafından Haydarpaşa Gar Binası (1906-1908) ile aynı dönemde ve aynı malzemeler kullanılarak yapılan çok katlı kagir yapının, bugün konut olarak kullanılan şekline göre rölövesi hazırlanmıştır.

Yapının giriş kapısı kemeri, konsollar, pencere ve sütunçelerinde balkon demirlerinde barok ve ampir üslup özellikleri görülmektedir. Zemin kattaki taş kaplama bezemelerde gre, birinci kattaki pencere kenarlarında traverten (hereke) taşı melonpike yöntemi ile kabartmalı olarak kullanılmıştır. Yapı başlangıçta Haydarpaşa Gar Binası yapımında görevli mühendisler misafirhane olarak yapılmıştır. Bugün konut kullanımına uygun değildir. Çünkü daireler, o bölgenin sosyal durumuna göre bir aile için, büyüktür.

Bu binaya verilebilecek en uygun işlevin Haydarpaşa ve Küçük Çamlıca'da bulunan Marmara Üniversitesinin çeşitli fakültelerindeki öğrencileri için yurt olarak kullanılması olabileceğini düşündüm. İki bodrum katı servis ve idare ha-

cimlerine, zemin katın sağ tarafı revir, çizim odası, kütüphane, diğer bölümler yatakhane olarak düzenlendi. En üst katta yeni bir taşıyıcı sistem kurularak yemeksalonu, mutfak ve kafeterya olarak planlanmıştır. Böylece günümüz koşullarına uygun ve bir gereksinimi karşılayan, doğru bir çözüm olduğuna inandığım bir eski yapı değerlendirme projesi hazırlanmıştır.

Bu çalışmadaki gibi henüz yapı potansiyelini yitirmemiş binaların restore edilerek çağdaş konforla donatılması; milli servetin korunması ve bu eski eserlerin oluşturduğu kentsel yerleşimin gelecek kuşaklar için korunması gerektiği bilinci oluşturulmalıdır.

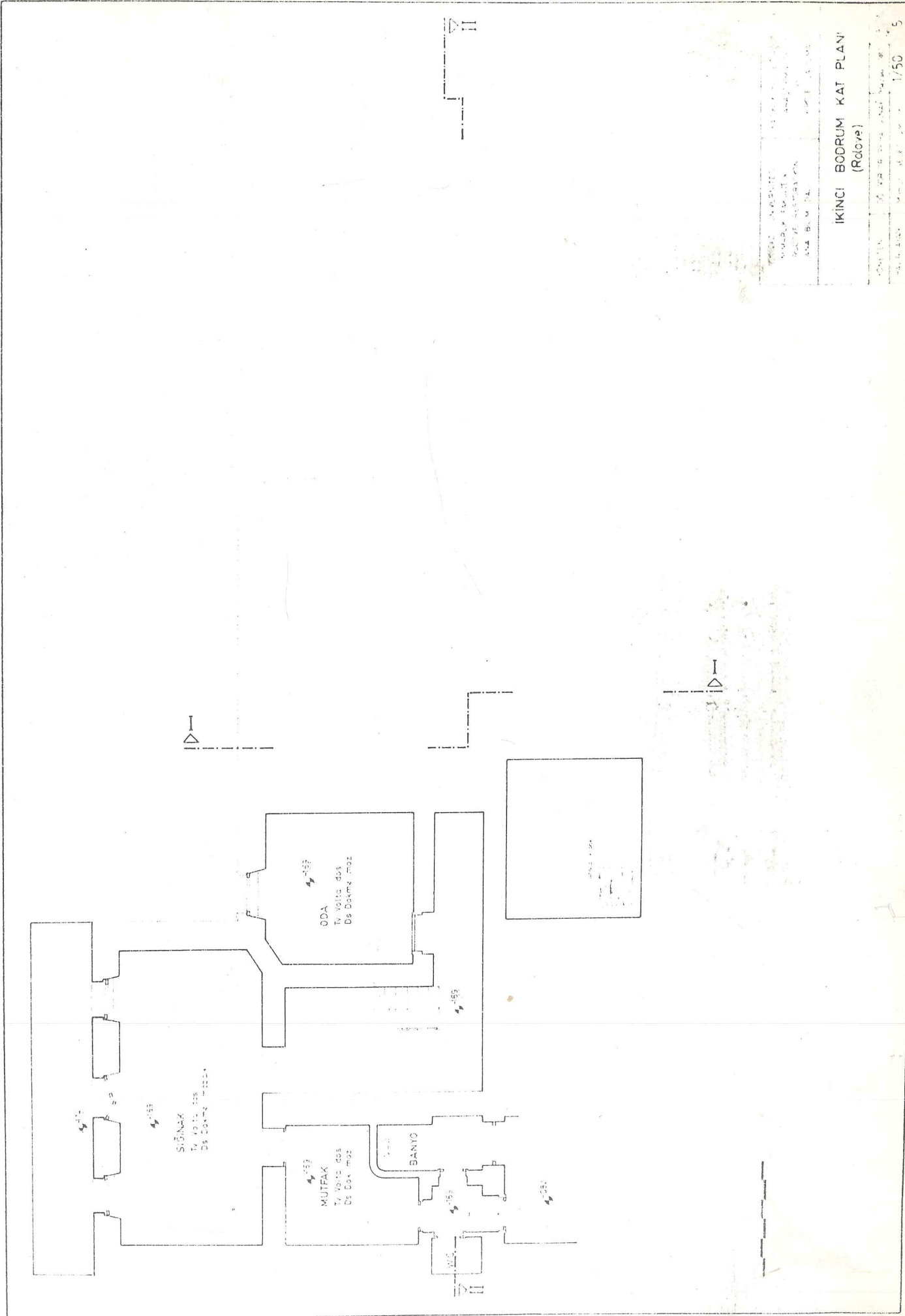
Koruma belediyeler, özel kuruluşlar, koruma dernekleri ve yapı sahiplerinin istek ve yardımlarıyla ekonomik yönden de desteklenmelidir.

Ekonomik nedenlerle zemin katı dükkan haline getirilerek veya kat ilavesi, yeni pencere doğramaları (ahşap+alüminyum) balkon korkuluklarının değiştirilmesi ve bilerek yapılan restorasyon katliamları yapıların çoğunun özgünlüklerini yitirmelerine neden olmuştur. Cepheleri bozan bu etkenler kaldırılarak, eski hallerine dönüştürülmelidir. Bu durum sokak silüetlerinde bir rölöve ve restorasyon önerisi ile örneklenmiştir.

Yanlış kararlarla oluşan yeni yapılaşma sonucu yeşil alan kalmamış, sokaklar birer beton duvar ile çevrilmiş gibidir. Yapıların bir ön bahçesi olacak biçimde inşa edilmeleri önerilmelidir.

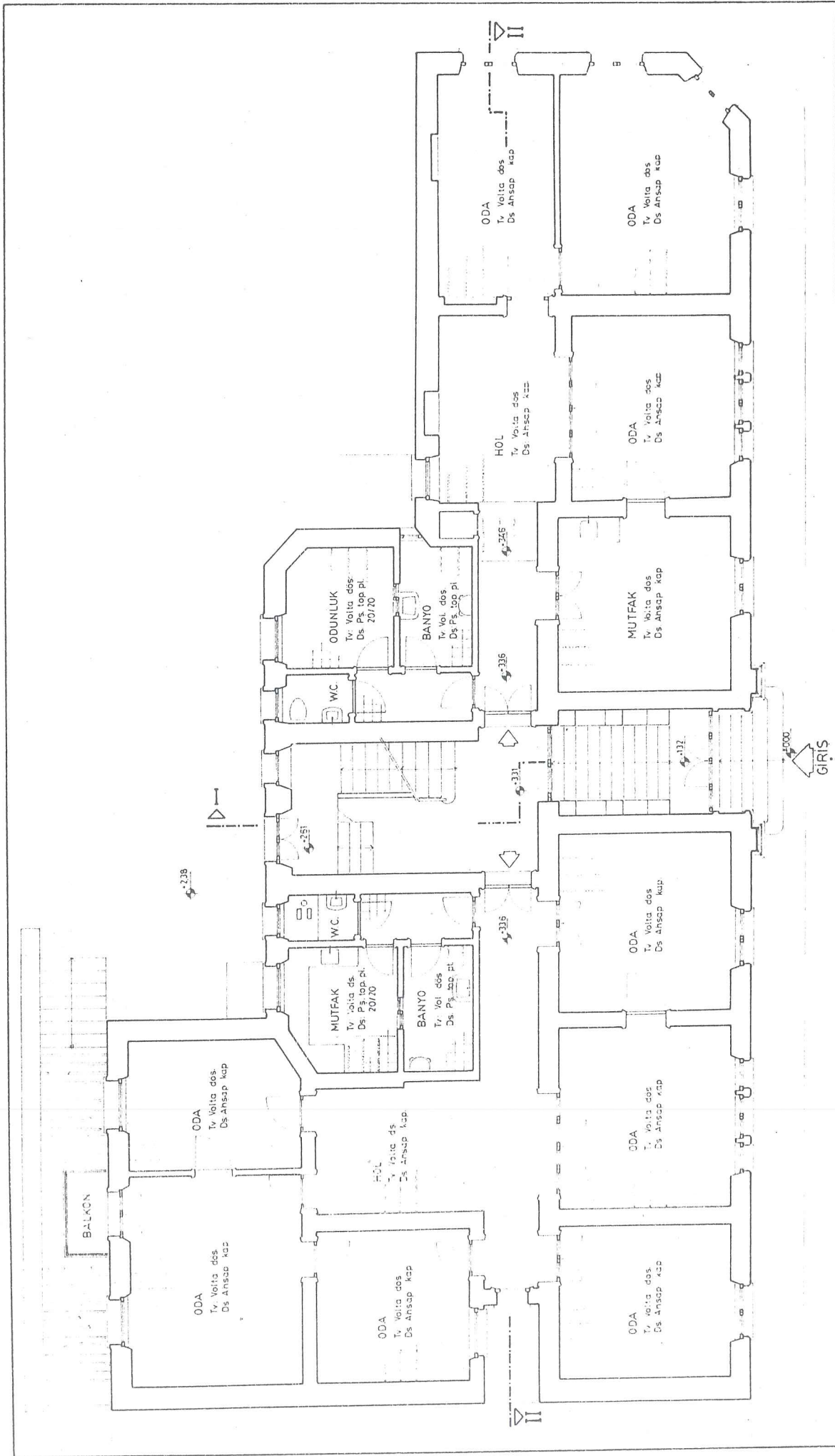
E K L E R

TESPİT PAFTALARI
RÖLÖVE PROJESİ
RESTORASYON PROJESİ
FOTOĞRAFLAR

PROJE İZMİRİNDE
 MÜHÜRLEME
 R. ÖZDEMİR
 İMZA BİRLİĞİ

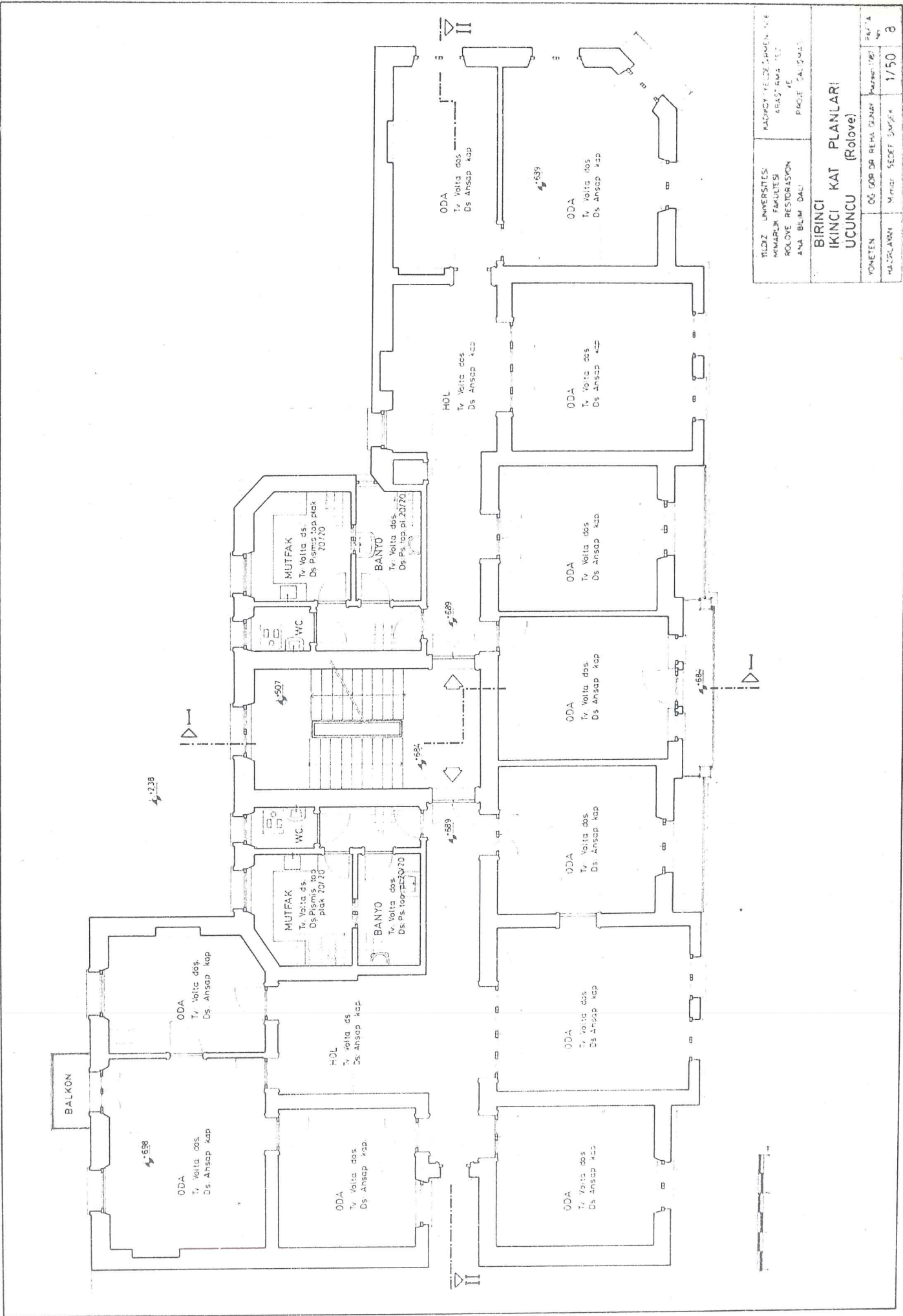
İKINCI BODURUM KAT PLANI
 (Revizyon)

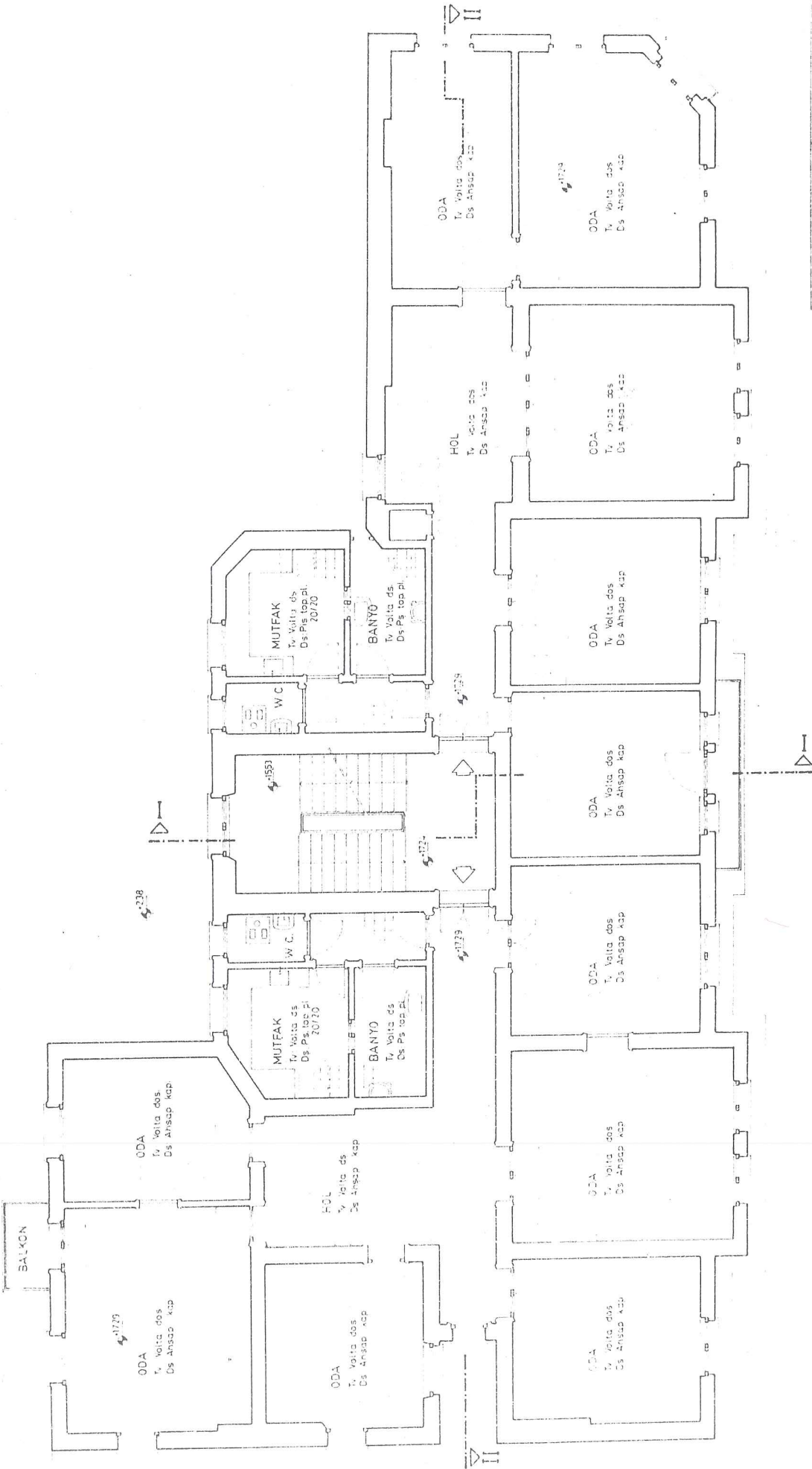
MİLLÎ ÜNİVERSİTESİ
 MİMARLIK FAKÜLTESİ
 RESTORASYON
 ANA BİLİM DALI

KAZANCIYI VELE SAVUNULUŞ
 ARASTIRMA TEZİ
 PROJESİ ÇALIŞMASI

ZEMİN KAT PLANI (Röleve)			
YONETEN	ÖZ GÖRÜR KELEME GÜLLÜ	YARIM ÖLÇEK	1/50
HAZIRLAYAN	MERİME SEDEK SAĞIN	YERİ	7

TILIZ UNIVERSITESI MIMARLIK FAKULTESI ROLOVE RESTORASYON PNA BLM DALI		KADIKÖY YILDIZ DAMEN N.4 ARASTIRMA TEK. PROJE ÇALIŞMASI	
BİRİNCİ İKİNCİ KAT PLANLARI (Röleve)			
YONETEN	ÖS DÖR DÖR BEHA ÇELİK	HAZIRLAYAN	1/50
HAZIRLAYAN	M. NURİ SEKEF SAĞIR	ŞİFTE	8

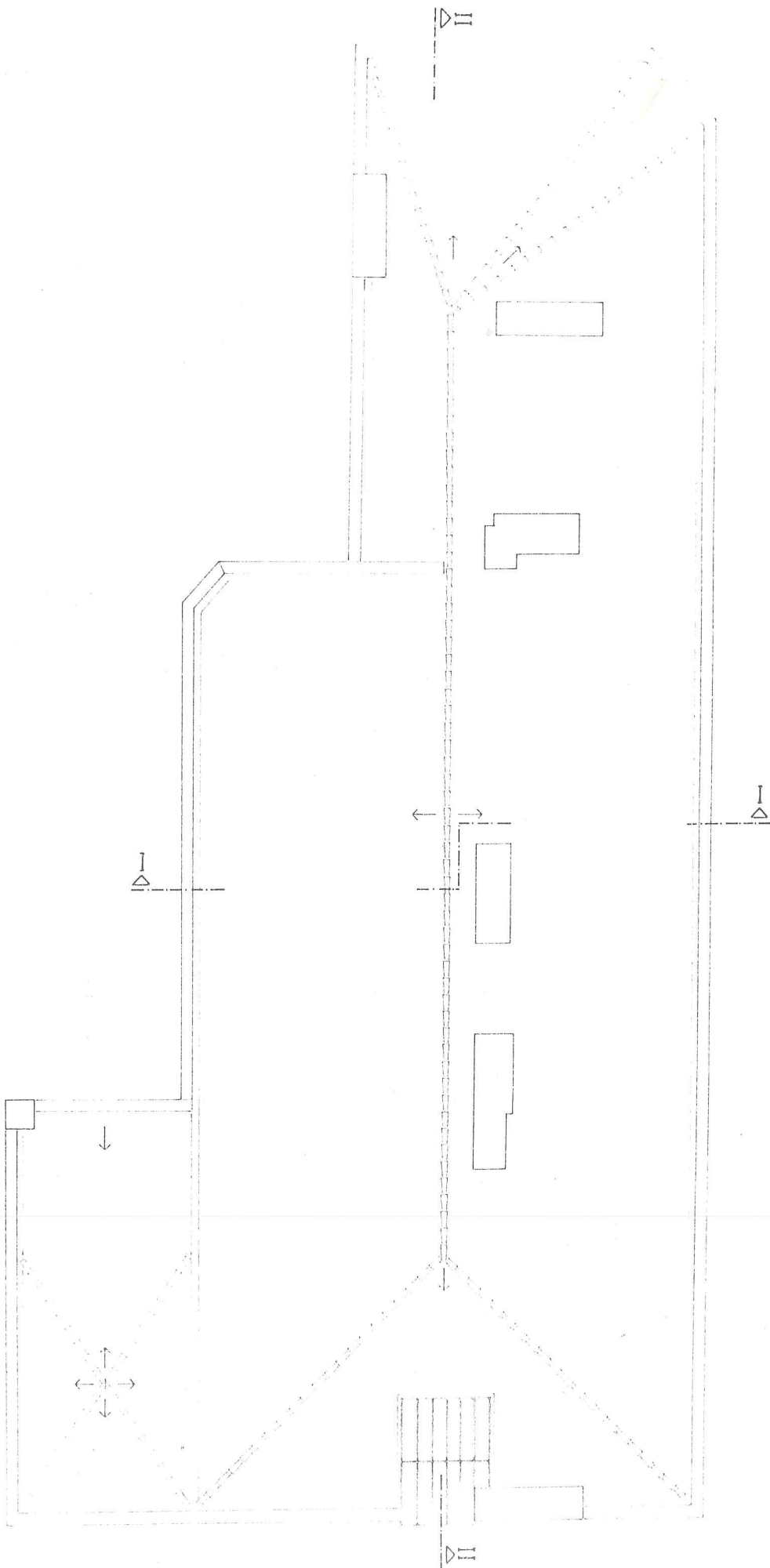
PLANUL UNIVERSEI PLANUL REZERVATIEI PLANUL RESTAURANTULUI PLANUL BUL. DA.		42200 1/50 1/50
DORUNCU KAT PLANI (Revizie)		
PROIECTANT M. M. M.	DES. DEZ. DE ARH. DORUNCU PLANUL	9
M. M. M.	M. M. M.	1/50

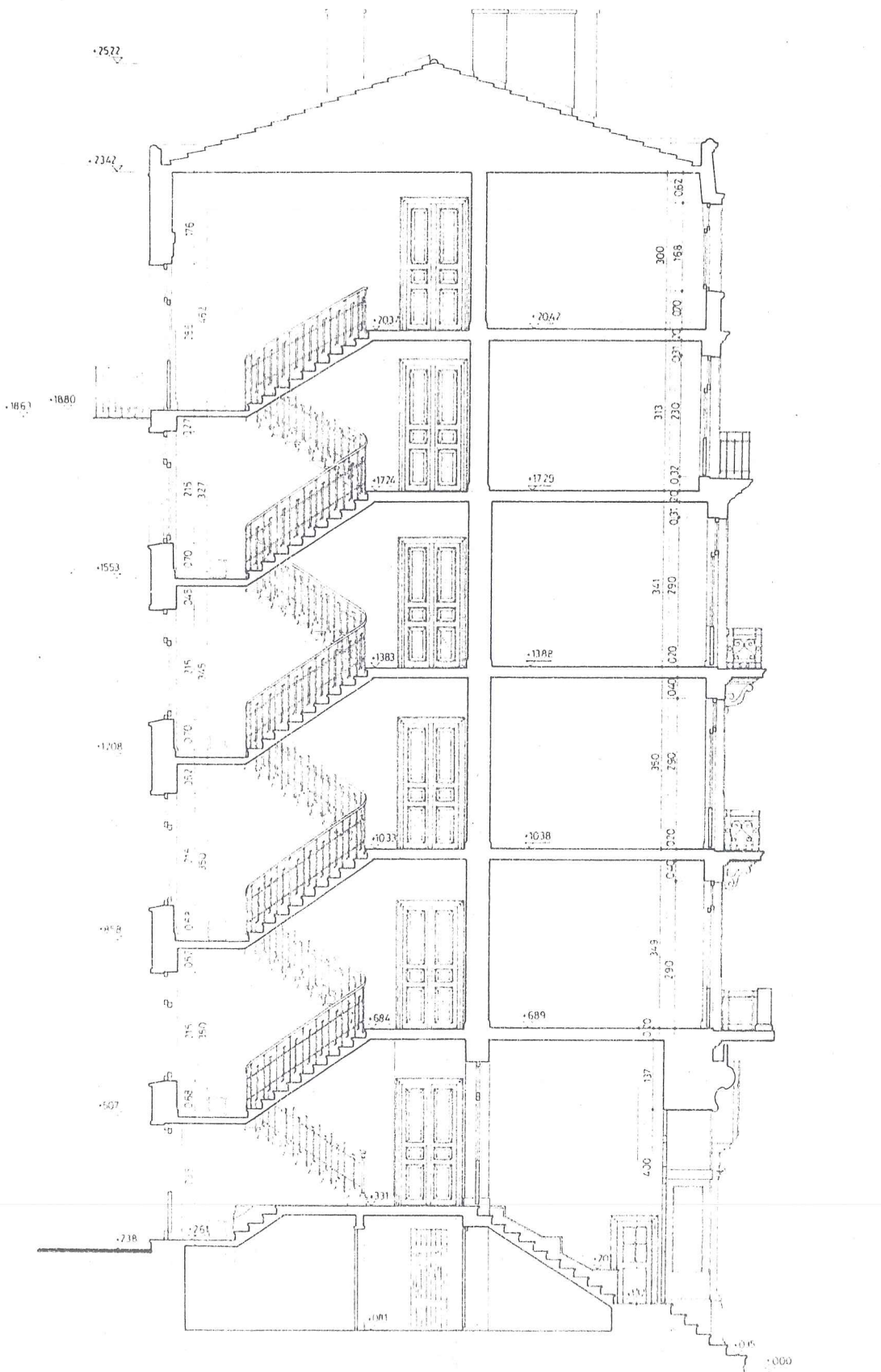
İLİZİ ÜNİVERSİTESİ
 MİMARLIK FAKÜLTESİ
 RESTORASYON VE
 ANA BİLİM DALI

KAZANCI VE İZMİR
 ARKASTRA TE
 PROJE ÇALIŞMASI

CATI PLANI
(Röleve)

KONİTEN	06.001.01.01.01.01	HAFTA	11
HAZIRLAYAN	Mimar Sevil Çamca	ÖLÇEK	1/50

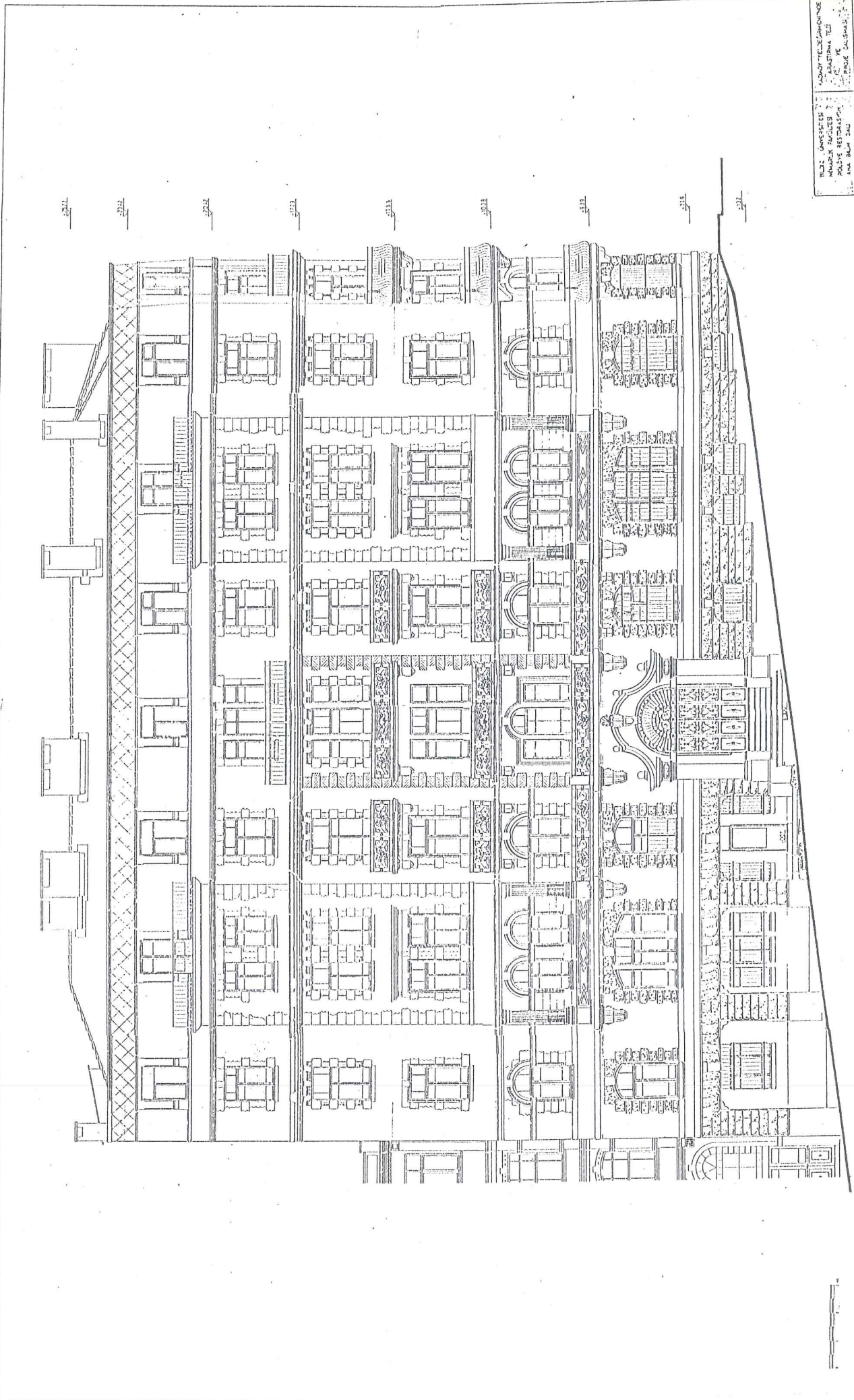
YILDIZ UNIVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ
RÖLÖVE RESTORASYON
ANA BİLİM DALI

MARSAK YETİTİMİNDEN
ARAŞTIRMA TEZİ
VE
PROJE ÇALIŞMASI

I-I KESİTİ
(Rölove)

YÖNETEN	ÖZ GÖR DR. REHA GÜNAK	MARSAK 1987	ŞİFTE NÖ
HAZIRLAYAN	Mimar SEDEF SAMŞEK	1/50	12

WŁOZ LAMPEKTES
MURZYK FAWOLES
POLSKIE RESTORACJA
ANA BŁAŻ DĄB

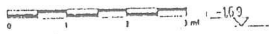
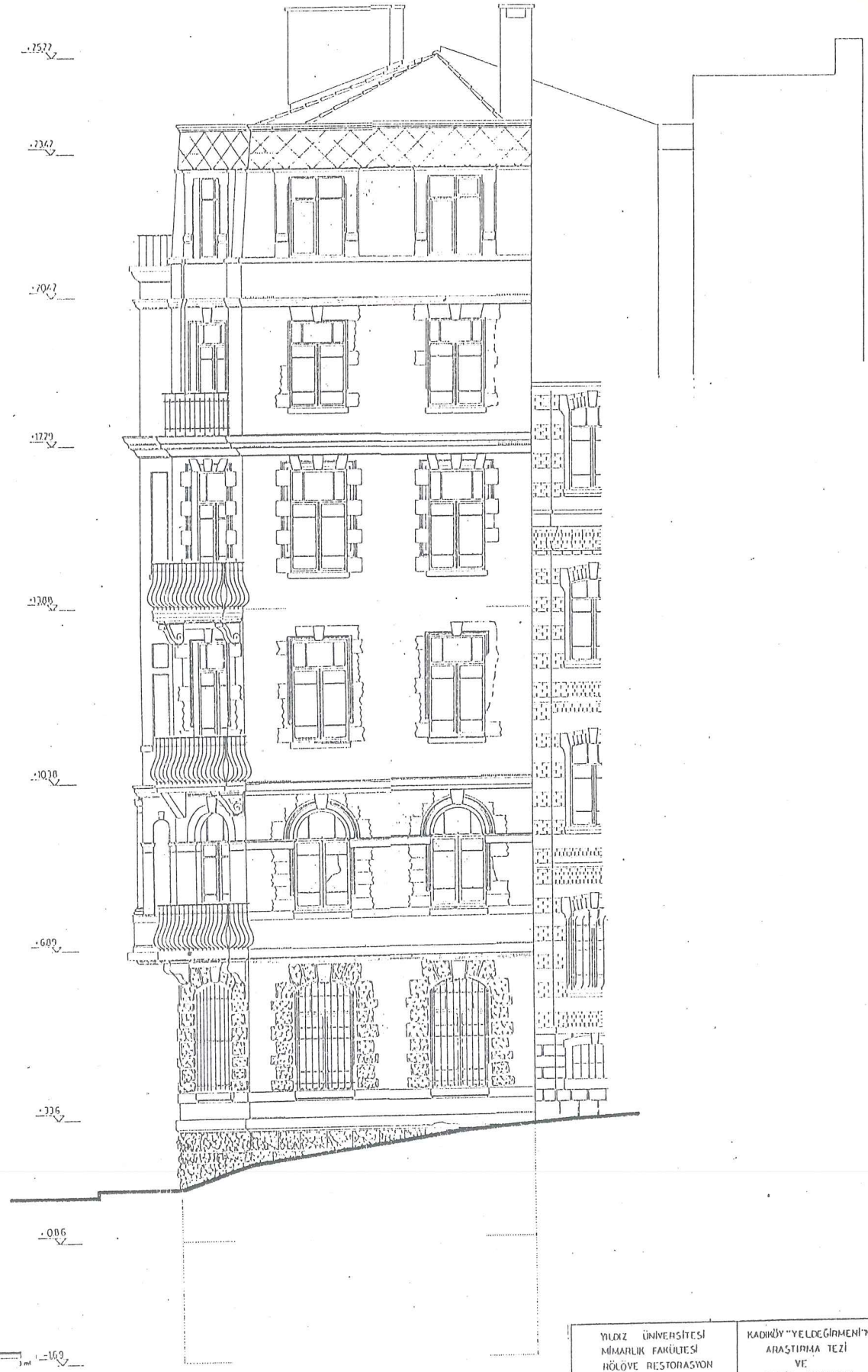
AGENCYJA ARCHYTEKTURALNA
ANASTASIA TEL
POLSKIE RESTORACJA
POLSKIE RESTORACJA

ON GORONUS
(Polska)

PROJEKTANT
M. SZYMAK

NUMER
17/00

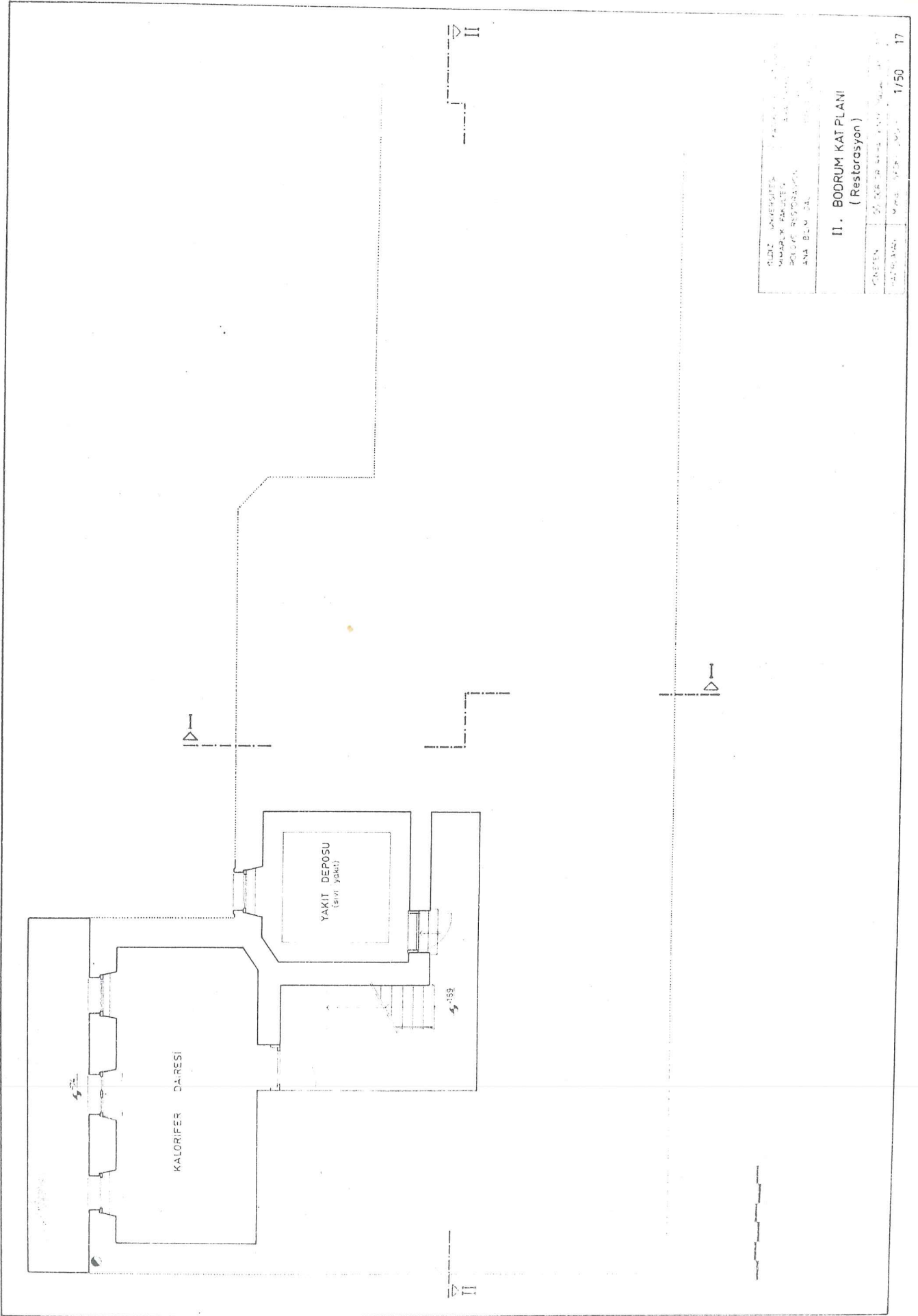
STRONA
14

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ RÖLÖVE RESTORASYON ANA BİLİM DALI	KADIKÖY YELDEĞİRMENİ'NDE ARAŞTIRMA TEZİ VE PROJE ÇALIŞMASI
---	---

YAN GÖRÜNÜS
(Rölöve)

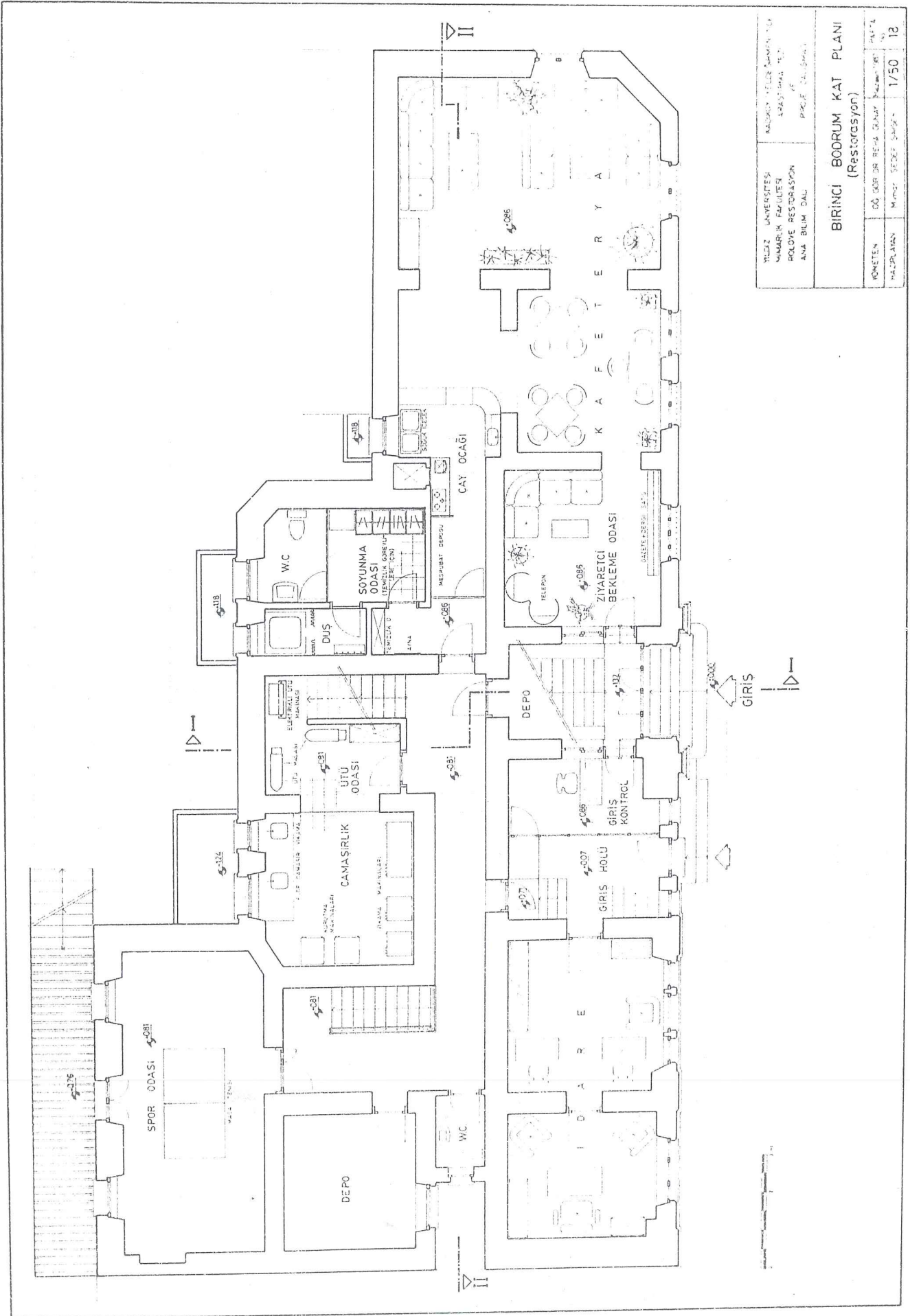
YÖNETEN	ÖĞ. GÖR. DR. BELMA GÜNAY	HAZİRAN 1987	PAFTA No:
HAZIRLAYAN	Mimar SEDEF ŞİMŞEK	1/50	15

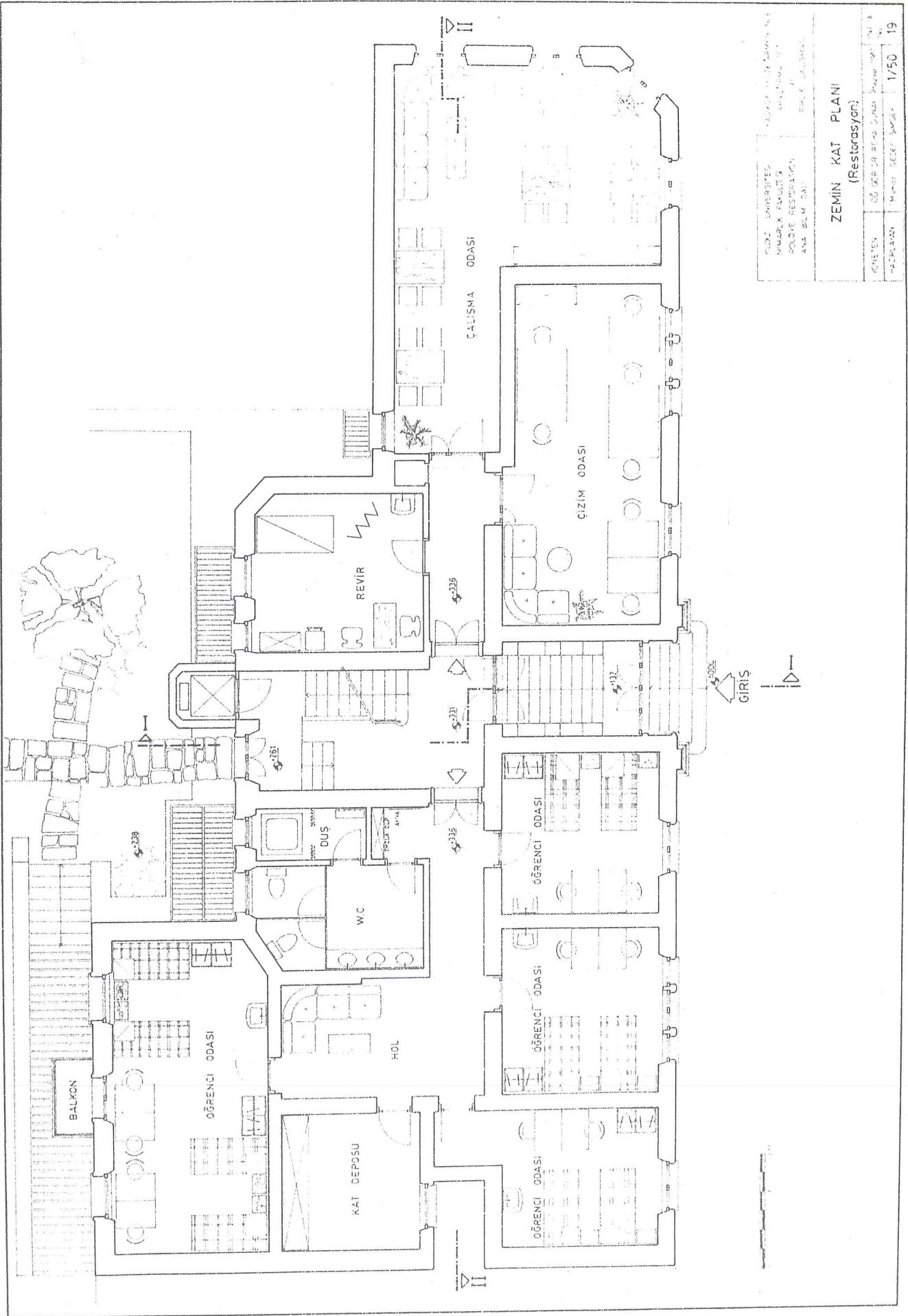
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ
SOLUCI RESTORASYON
ANA BLD. DA.

II. BODRUM KAT PLANI
(Restorasyon)

ÇİZİMEN	02.06.2018	1/50
PROJEYEN	M. M. M. M.	17

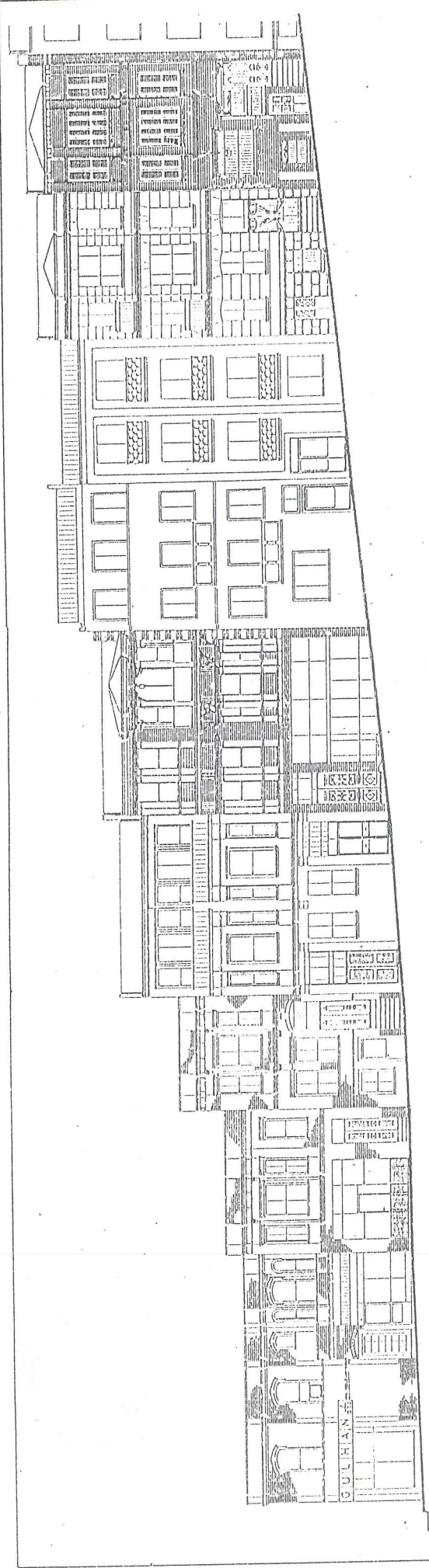

MİLLÎ ÜNİVERSİTESİ MADENLER FAKÜLTESİ MİNERJİ RESTORASYON ANA BİLİM DALI		MİLLÎ ÜNİVERSİTESİ MADENLER FAKÜLTESİ MİNERJİ RESTORASYON ANA BİLİM DALI	
BİRİNCİ BODURUM KAT PLANI (Restorasyon)		BİRİNCİ BODURUM KAT PLANI (Restorasyon)	
KONİTEN	02.009.08.001.001	HAZİRAN	1/50
HAZIRLAYAN	M. ERGİN	1/50	12

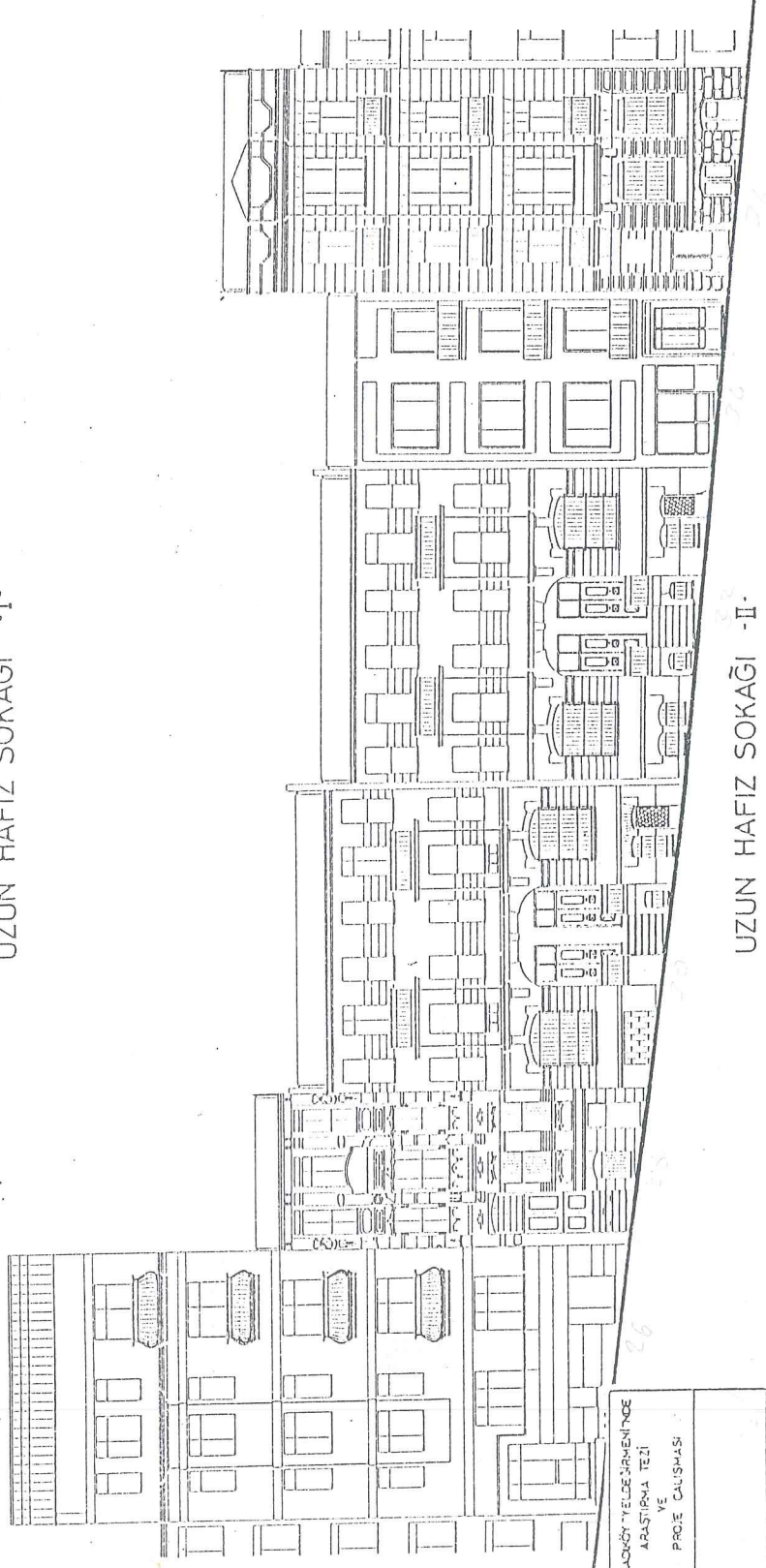

KÖZ İNŞAATLAR
 MİMARLIK BÜRO'SU
 POLİTEKNESTİK
 ANA BLM. ÖZ.

ZEMİN KAT PLANI (Restorasyon)	
KONU	ÖZ. İNŞ. ÖZ. BİNA İNŞ. İZMİR
MARLAH	Mimarlık Şirketi
ÖLÇEK	1/50
ŞİF	19

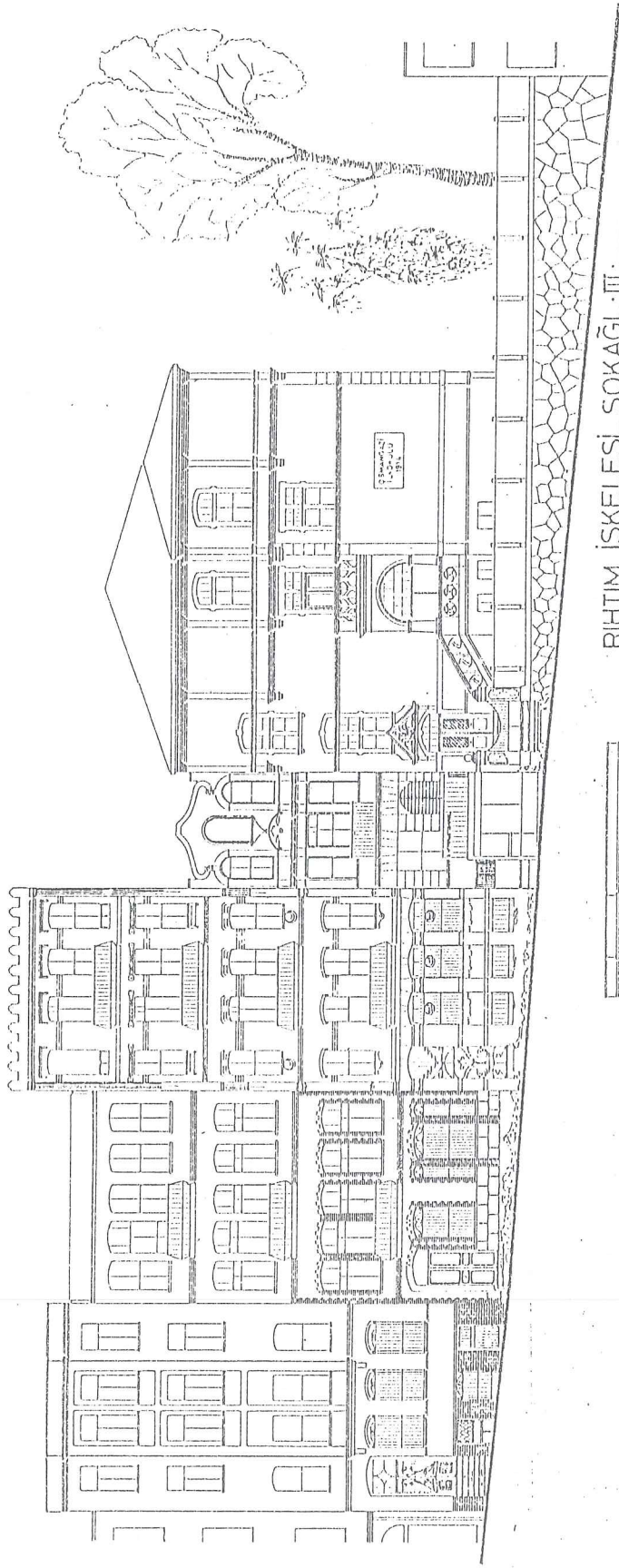

UZUN HAFIZ SOKAĞI - I-

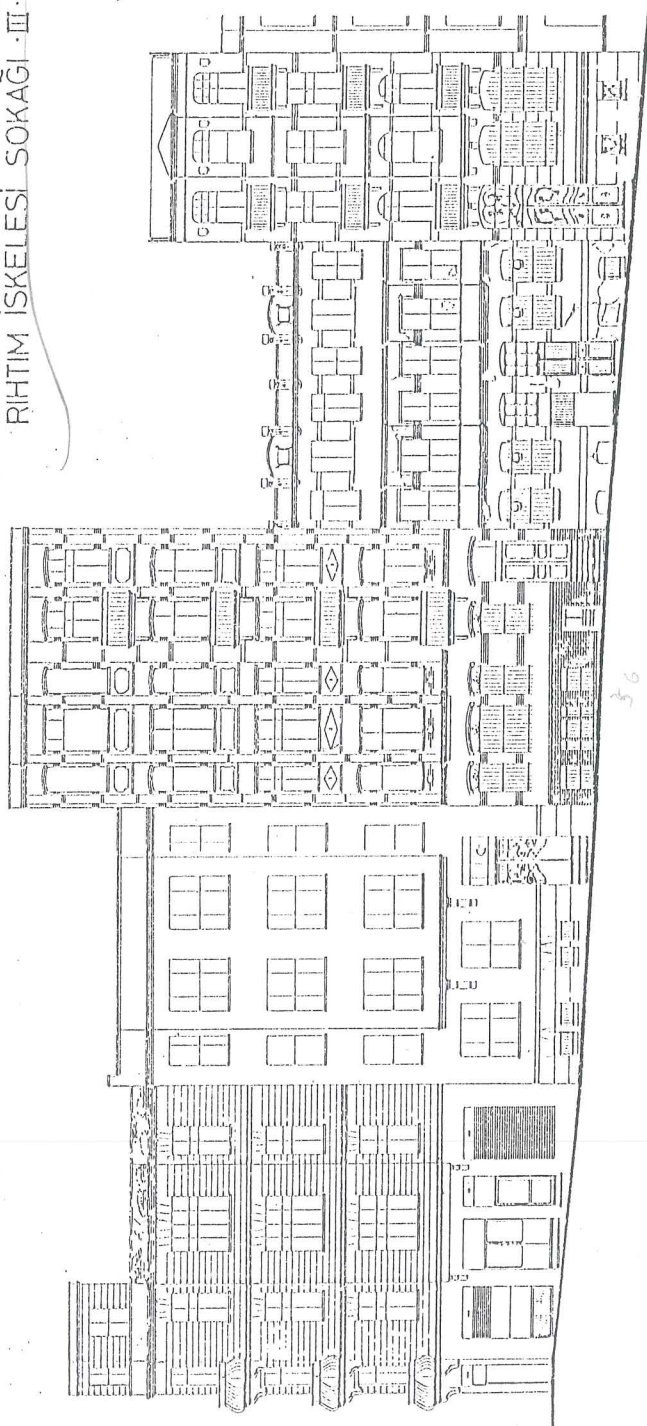

UZUN HAFIZ SOKAĞI - II-

MİLLÎ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ RÖLÖVE RESTORASYON ANA BİLİM DALI		KARAGÖZ YERLEŞİMİNDE ARAŞTIRMA TEZİ VE PROJE ÇALIŞMASI	
SİLÜETLER (RÖLÖVE)			
YÖNETEN	ÖĞ. GÖR. DR. REHA GÜLAY	PAFTA No	29
HAZIRLAYAN	M. Nur SEDEF ŞANER	1/100	

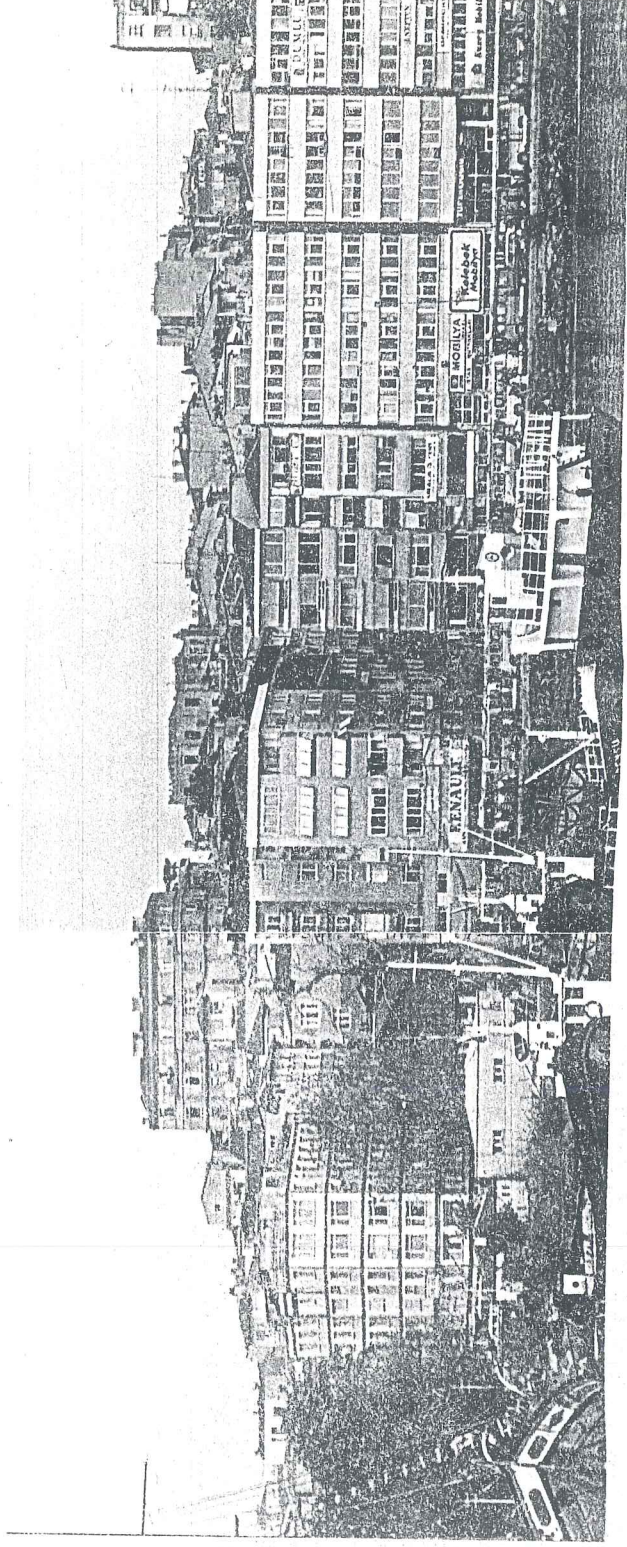

RIHTİM İSKELESİ SOKAĞI - II

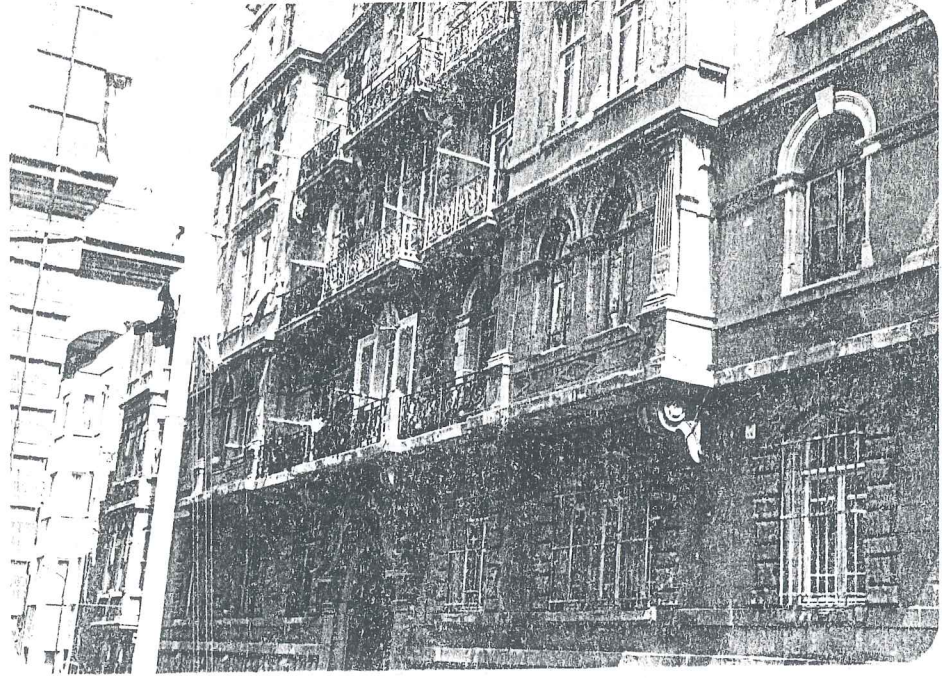

NEMLİZADE SOKAĞI - IV

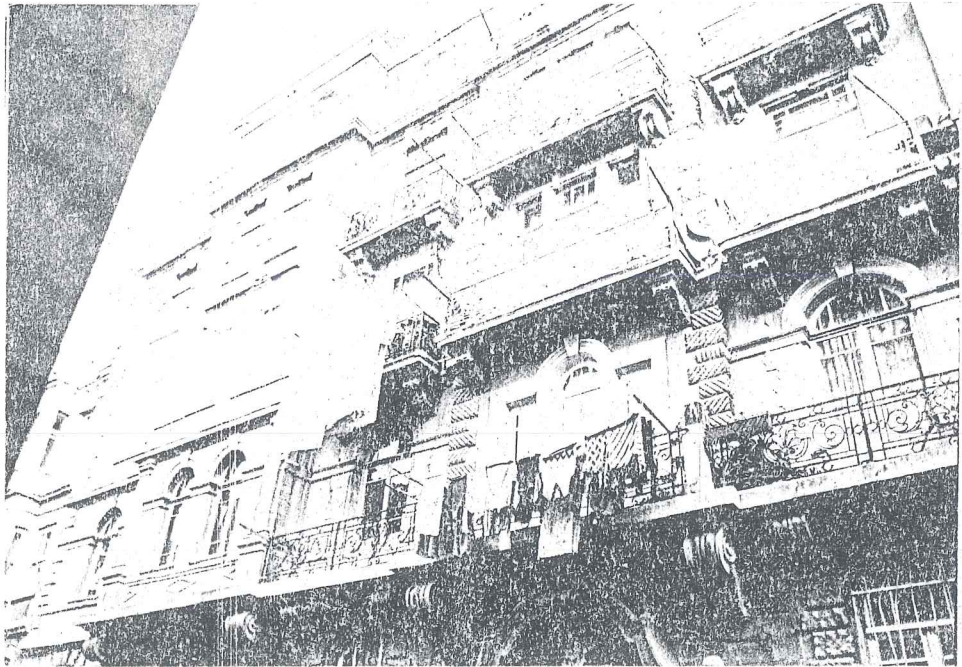
YILDIZ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ RÖLÜVE RESTORASYON VE ANLA BİLİM DALI	KARADÖZ YERLEŞİMİNİNDE ARASTIRILAN TEZİ VE PROJE ÇALIŞMASI
SİLÜETLER (Rölyöve)	
İÇİŞİLER BAKANLIĞI	ÖLÇÜLER BİREKİ GÜZEL MİMARLIK
Mimar	SEZGİN ŞİMŞEK
1/100	30

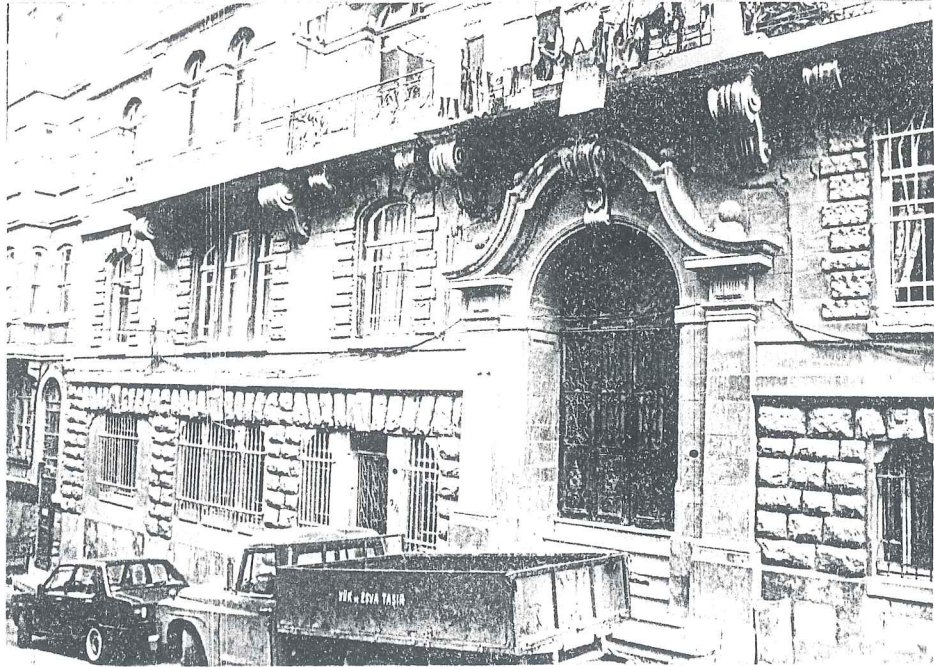
Resim 91 - Denizden yapının görünüşü

Resim 92- Ön cephe

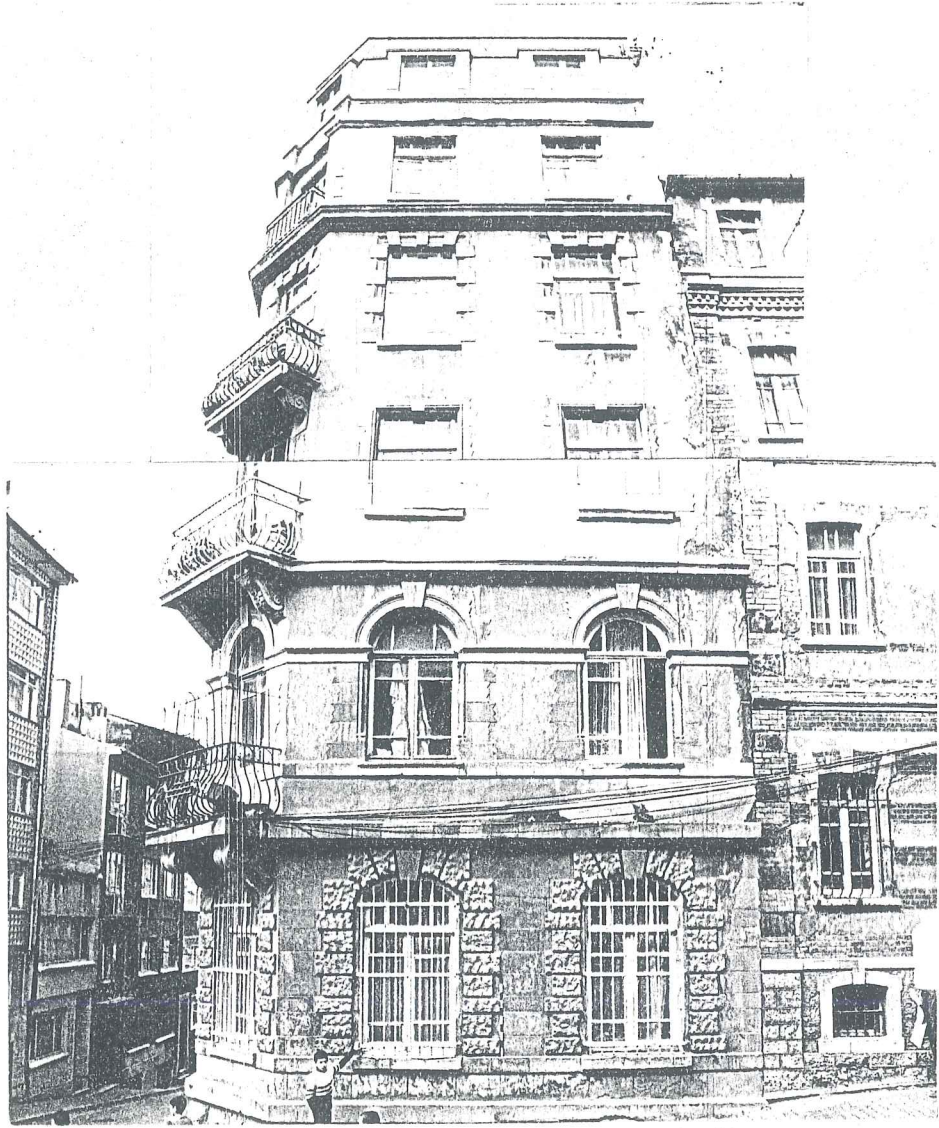
Resim 93

Resim 94

Resim 95

Resim100-Yan cephe

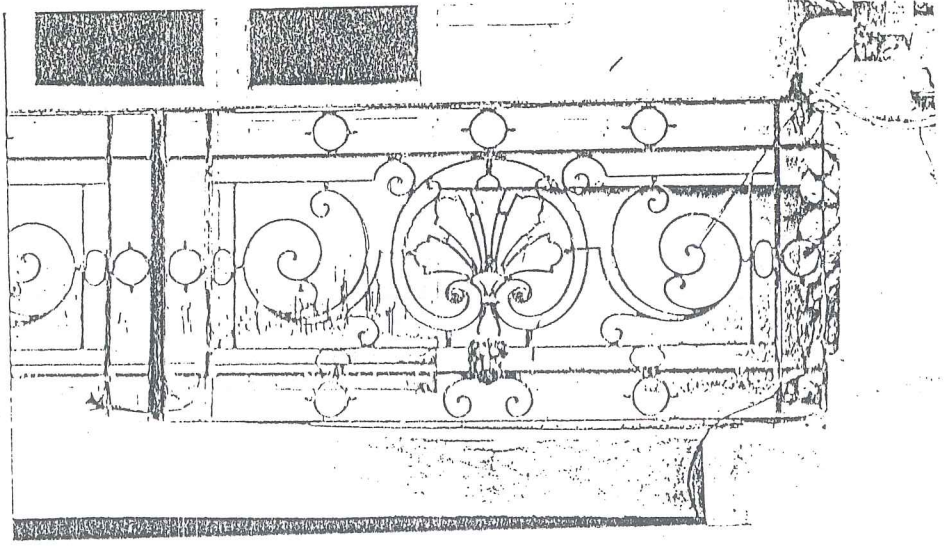
Resim 102

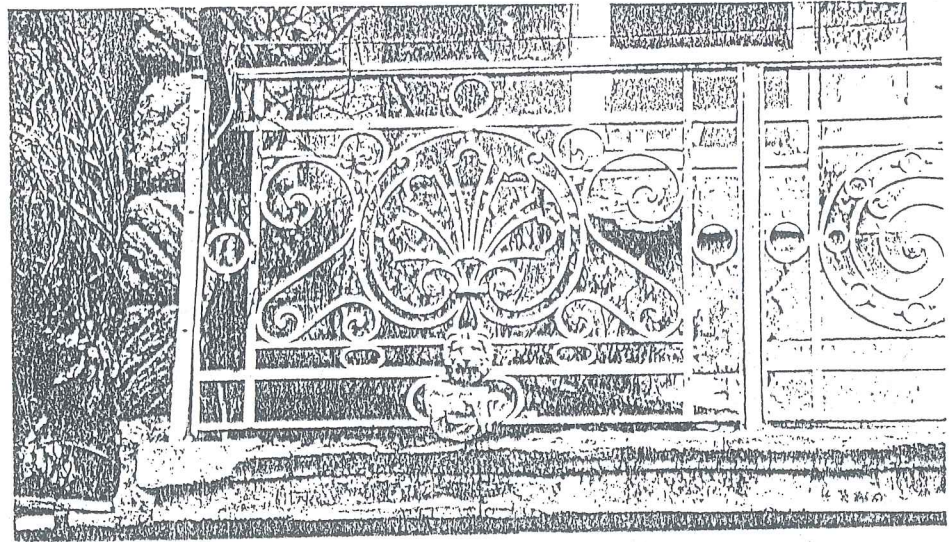
Resim 103

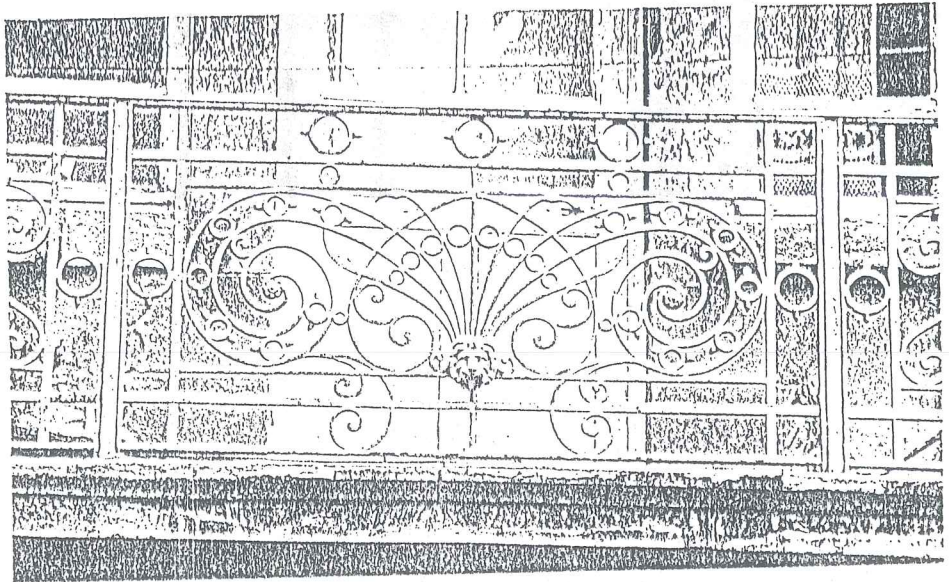
Resim 106 -Yapı içini gösteren bir fotoğraf

Resim 107

Resim 108

Resim 109- Balkon demirleri

NOTLAR

- 1- "Kadıköy", Meydan Larousse, C.VI, s.750.
- 2- "Kadıköy", Türk Ansiklopedisi, C.XXI, s.90.
- 3- Gökçen, Kadıköy, s.5.
- 4- Teoman, Kadıköy ve Kadıköy'ün Öyküsü, s.4.
- 5- İbid., s.9-10.
- 6- "Kadıköy", Meydan Larousse, C.VI, s.750.
- 7- İstanbul İl Yıllığı 1973, s.79-88.
- 8- Gökçen, op.cit., s.8.
- 9- İstanbul İl Yıllığı 1973, s.79-88.
- 10- Atakök, Kalkedonya Tarihi, s.3.
- 11- Erzen, "İstanbul Şehrinin ...", s.131-158.
- 12- Bittel, "Fikirtepe Kazısı", s.64-70.
- 13- Erkman, Kadıköy-Göztepe Arasında ..., s.26.
- 14- Bittel, loc.cit.
- 15- Gökçen, op.cit., s.48.
- 16- Teoman, op.cit., s.47.
- 17- Erkman, op.cit., s.27.
- 18- Teoman, op.cit., s.48.
- 19- Gökçen, op.cit., s.50.
- 20- Erkman, op.cit., s.29.
- 21- Teoman, op.cit., s.49.
- 22- Melling, Voyage Pitteresque ..., sayfa no yok.
- 23- Teoman, op.cit., s.48.
- 24- Kömürcüyan, İstanbul Tarihi, s.302.
- 25- Şehsuvaroğlu, "Göztepe", s.11-16.
- 26- Teoman, loc.cit.
- 27- Şehsuvaroğlu, loc.cit.
- 28- Eyice, Bizans Devrinde Boğaziçi, s.52.
- 29- Atatürk, op.cit., s.19.
- 30- Evyapan, Eski Türk Bahçeleri ..., s.46.
- 31- Kömürcüyan, op.cit., s.301-303.
- 32- Gautler, İstanbul, s.287.
- 33- İbid., s.288.
- 34- İbid., s.289.

- 35- İbid., s.290.
- 36- İbid., s.291.
- 37- Grelot, Relation Nouvelle ..., s.45-46.
- 38- Zillioğlu, Seyahatname, Cilt II, s.145.
- 39- Kömürcüyan, op.cit., s.303.
- 40- Torkomyan, İstanbul Tarihi, C.III, s.169.
- 41- İbid., s.171.
- 42- Grelod, op.cit., s.46.
- 43- Melling, op.cit., sayfa no yok.
- 44- Refik, Eski İstanbul, s.50-51.
- 45- İnciciyan, Bizans Sayfıyeleri, s.50-51.
- 46- Evyapan, loc.cit.
- 47- Şehsuvaroğlu, op.cit., s.9-10.
- 48- Teoman, op.cit., s.51.
- 49- Teoman, ibid., s.50.
- 50- Gökçen, op.cit., s.52.
- 51- Teoman, loc.cit.
- 52- Atakök, op.cit., s.23.
- 53- Ünver, Kadıköyüne Ünvanı Verilen ..., s.10.
- 54- Teoman, op.cit., s.56.
- 55- Gökçen, op.cit., s.55.
- 56- Atakök, op.cit., s.24.
- 57- Teoman, op.cit., s.63.
- 58- Akçalı, "Haydarpaşa Garı", s.26-28.
- 59- Gökçen, op.cit., s.60.
- 60- Gökçen, loc.cit.
- 61- Teoman, loc.cit.
- 62- Gökçen, loc.cit.
- 63- Teoman, op.cit., s.23.
- 64- İbid., s.24.
- 65- İbid., s.59.
- 66- Osmangazi İlkokulu Okul Tarihi Dosyası.
- 67- "Haidar-Pacha", Sayı 207, s.100-102.
- 68- "Haidar-Pacha", Sayı 202, s.23.
- 69- "Haidar-Pacha", Sayı 207, s.100-102.
- 70- Felicier, Mère Marcella, s.44.
- 71- Evren, Türk Evinde Çıkma, s.5.

- 72- Kafesçioğlu, "Yapıda Dış Kaplama ve ...", s.36.
73- İbid.
74- A.J., numbers 34835, Volume 182, s.58.
75- Ibid.
76- İbid., s.50.
77- İbid., s.66.
78- İbid.
79- İbid.
80- İbid.
81- İbid.
82- İbid.
83- İbid.
84- İbid.
85- İbid.
86- ibid., s.59.
87- İbid.
88- İbid.
89- İbid.
90- İbid.
91- İbid.
92- İbid., s.60.
93- İbid.
94- İbid.
95- İbid.
96- İbid.
97- İbid.
98- İbid.
99- İbid., s.61.
100- ibid.
101- İbid.
102- İbid.
103- İbid.
104- İbid.
105- İbid.
106- İbid.
107- İbid.

BİBLİYOGRAFYA

Akçalı, Metin, "Haydarpaşa Garı", T.T.O.K. Belleteni, Sayı: 67/346, 1981, s.26-29.

Bittel, Kurt, Fikirtepe Kazısı, T.T.K. Yayınları, Seri IX, Sayı: 5, Ankara 1960.

Denel, Serim, Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri, Ankara, O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Ara-Yayınları, 1982.

Erkman, Gülnar, "Kadıköy-Göztepe Arasında Günümüze Gelen Ahşap Konutlar", Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, 1978.

✓ Erzen, Afif, "İstanbul Şehrinin Kuruluşu ve İsimleri", T.T.K. Belle-teni, C.XVIII/70, Sayı: 18, 1954, s.131-158.

Eyice, Semavi, Bizans Devrinde Boğaziçi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını No: 2236, İstanbul 1976.

✓ Evyapan, Aslanoğlu Gönül, Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayını, 1972.

Gökçen, Rıfat, Kadıköy, İstanbul, Yayınevi yok, 1980.

Gautier, Theophile, İstanbul, İstanbul, Yayınevi yok, 1972.

Guillaume,Grelot, Relation Nouvelle d'un Voyage de Constantinople, Paris, 1680.

İnciciyan,P.G., XVIII. Asırda İstanbul, Çeviri ve Notlar: Hrand D. Andreasyan, Enstitü Yayın No: 19, İstanbul, Fethi Derneği Yayını, 1956.

Kafesçioğlu,Ruhi, "Yapıda Dış Kaplama ve Sorunları", Yapı Dergisi, Sayı:56, 1984/4, s.36-39.

Kutluay,Salih Zeki; Atakök Tayyar, Kalkedonya (Kadıköy) Tarihi, İstanbul, Yayınevi yok, 1951.

Kömürcüyan,Eremya Çelebi, İstanbul Tarihi XVII. Asırda İstanbul, Çeviri ve Notlar: Hrand D.Andreasyan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:506, İstanbul 1952.

Melling,G., Voyage Pittoresque de Constantinople et de Rives du Bosphore, İstanbul, Yayınevi yok, 1969.

Ahmet,Refik, Eski İstanbul, İstanbul, Kanaat Yayınevi, 1931.

Şehsuvaroğlu,Bedii N., Göztepe, İstanbul, T.T.O.K. Yayınları, 1969.

Teoman,Zeki, Kadıköy ve Kadıköy'ün Öyküsü, İstanbul, Ağaoglu Yayınevi, 1984.

Ünver,Süheyl, Kadıköyüne Ünvanı Verilen Hızır Bey Çelebi Hayatı ve Eserleri, İstanbul, Yayınevi yok, 1944.

Zıllıoğlu,Mehmet, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Türkçeleştiren: Zuhuri Danışman, İstanbul, Zuhuri Danışman Yayınları, 1971.

"Kadıköy", Meydan-Larousse, C.VI, s.750.

"Kadıköy", Türk Ansiklopedisi, C.XXI, s.90.

"Haidar Pacha", Missions L'Assomption, Sayı: 202, Şubat
1913, s.23.

"Haidar Pacha", Missions L'Assomption, Sayı: 207, Haziran
191, s.100-102.

"Renovation", Architectural Journal, Volume: 182, Numbers:
34-35, 34835 August, 1985, s.50-66.

İstanbul İl Yıllığı, 1973.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: Sedef Şimşek

Doğum Yeri, Yılı: Ankara, 1962

İlköğrenim: Sakarya İlkokulu-Bolu (1968-1973)

Ortaöğrenim: 50. Yıl Ortaokulu-Bolu (1973-1979)

Yüksek Öğrenim: Yıldız Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi-İs-
bul (1979-1984) 5 6

Öğrenim Sonrası: Çeşitli mimarlık bürolarında çalışmalar ve
lisansüstü eğitimine devam